

Mustafa Atalar

Hız. Mevlânâ'dan
Umutlara ve Aydınlıklara

Çağrı

Hz. Mevlânâ'dan
Umutlara ve Aydınlıklara

Çağrı

Eserin Adı

Hız. Mevlânâ'dan Umutlara ve Aydınlıklara Çağrı

Kitap Yazarı

Mustafa ATALAR

mail: atalar1955@gmail.com - atalar1955@mynet.com

Kapak Tasarım

Ali Sînâ ÖZÜSTÜN

Sayfa Düzeni

Ayşe ERGÜL

Tashih

Mehmet GÜNTEKİN

ISBN 978-9944-0646-0-6

Baskı Cilt

Seçil Ofset

100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi, Bağcılar/İSTANBUL
Tel: 0.212 629 06 15 - www.secilofset.com

HZ. MEVLANA'DAN

UMUTLARA VE

AYDINLIKLARA

ÇAĞRI

Mustafa ATALAR

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	2
Önsöz	5
Topluluktan Ayrılmak	10
Gemici İle Nahiv Bilgini	16
İğne Acısı	17
Kul Olmayı Öğrenmek	19
Ayırdetmedeki Hikmet	20
Gerçek Müslüman	22
Tamahkârlık	24
İbret Alabilmek	25
Kel Papağan	30
Yalancılar Yalandan Hoşlanır	33
Fitne Tohumu	36
Hindistan Hediyesi	44
Ölümsüzlük Ağacı	48
Cezasını Arayan Zalim	51
Gururlu Sinek	59
Yoksul Bedevi İle Karısı	60
Liyâkat Sınavları	68
Mührü Şeytana Vermek	80
Adalet Ucuzlarsa	85
Yanlış Kıyas	90
Hazreti İsa ile Yoldaşı	92
Hilekâr Hizmetçi	94
Kaçak Doğan	98
Ağlamak	100
Taklitçi	103
Müflis	106
Kötülüklerin Anası	111
Güzel Ahlak	113
Şükran Duygusu	120
Hz. Musa İle Çoban	124

Akıllı Düşman	128
Akılsız Dost	130
Delilik Şüphesi	132
Velinin Sırrı	133
Ayak İzi	136
Aynı Sebep	137
Ayıp Aramak	140
Benzerlik	141
Korkak Süvari	142
Faydasız Bilgi	143
Kayıp Deve	145
Fare İle Deve	149
Kokular	151
Dua	153
Mecnun ve Köpek	155
Vefasız Köylü	156
Donmuş Ejderha	164
Görüş Farkı	167
Vehim	168
İşin Sonunu Görmek!	171
Takma Akıl Tez Çıkar!	172
Koyvermeyen Kim?	176
Bilgiyi Kötüye Kullanmak	177
Kötülerin Duacısı	185
Kötü Koku Alışkını	189
Ahmağa Öğüt	191
Cins Cinsi Çeker	193
Ateş İmtihanı	195
Tam Akıllı, Yarım Akıllı ve Akılsız	197
Büyük Teklif	201
Allah, Âtılları ve Bâtılları Sevmez	205
Allah Dostunun Şirret Karısı	210
Geç Kalan Feryat	213

Değişmek	214
Görünüşe Aldanmak	215
Merhametli Çoban	217
Nasılsın?	218
Günahların Cezası	220
Gerçek Saltanat	221
Allah Mazlumun Yardımcısıdır	223
Aldatıcı Şeyler	225
Allah İçin İyilik	227
Baba Hakkı	228
Allah'ın Sopası	229
Sahabe ve Şeytan	231
Hasta Ziyareti	236
Muzır Mescit	238
Kutlu Suç	241
Peygamber Konuğunun Utancı	243
Bilal'in Ezanı	250
Hazreti Peygamberin Gülüşü	252
Güzellik, Sevgi ve Aşk Üstüne	268
Fikir, Söz ve İş Üzerine	271

ÖNSÖZ

Çılgılığı sınırları ve asırları aşmış, büyük Türk-İslâm düşünürü, mutasavvıfı ve âlimi Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, 1207 yılında, bugün Afganistan sınırları içinde kalan Horasan yöresinde, Belh şehrinde dünyaya gelmiş ve 17 Aralık 1273 tarihinde Konya’da vefat etmiştir.

Mevlana, hiçbir zaman diğer şairler ve edipler gibi şiirler söyleme, eserler, divanlar, kitaplar yazma telaşı ve kaygısı içinde olmamıştır. Ama onun sohbet meclislerinde, vaazlarında anlattıkları, halk arasında, yolda izde, çarşıda pazarda söyledikleri, cezbe ve vecd halinde iken gönlünden coşup dilinden dökülen sözler, ziyaretine gelenlere verdiği öğütler, yazdığı mektuplar vb. yakınları ve öğrencileri tarafından derlenip toparlanarak kitaplar haline getirilmiştir. Böylece Mevlana’nın, hepsi o zamanın edebiyat dili Farsça olarak yazılmış, ikisi manzum, üçü mensur beş kitabı oluşmuş ve günümüze kadar ulaşmıştır.

Mevlana’nın kuşkusuz en büyük eseri, Mesnevî’sidir. Hazreti Mevlânâ’nın ilâhî aşkla terennüm ettiği Mesnevi’sinin ilk onsekiz beyti, bizzat kendisi tarafından kaleme alınmıştır. Geri kalan kısmı, 1259-1268 yılları arasında Mevlânâ tarafından söylenmiş, Hüsamettin Çelebi tarafından yazıya geçirilmiştir. Hüsamettin Çelebi, her cilt bittiğinde, yazdıklarını gözden geçirir, Mevlana’ya da okur, kontrol ettirirdi. Yedi asırdan beri Mesnevi’nin pek çok şerhi yapılmış, pek çok dile çevrilmiş; her dilden, her dinden ve her milletten sayısız insanı cezb etmiş, severek ve zevkle okunmuştur. Konya Mevlana Müzesindeki nüshası 25.668 beyitten oluşan, altı ciltlik bu manzum eserde; hemen herkes kendisini çeken bir taraf bulmuş, herkes onu kendisine göre yorumlamaya çalışmış, sonuçta neredeyse herkesin kendisine göre bir Mevlana’sı olmuştur. Ama Mevlana kendisini tanıtırken, İslâm’dan başka yol, Hazreti Muhammed (S.A.V.)’in izinden başka iz, Allah (C.C.)’dan başka maşuk tanımadığını, kendisini başka türlü tanıtmak isteyenlerden rahatsız ve şikayetçi olduğunu pek çok kereler dile getirmiştir.

“Bu canım var oldukça ben Kur’an’a tutsağım,
Muhammed Mustafa’nın yolunun toprağımı,
Kim benden bunlara ters bir söz naklederse,
Ben o sözden de bîzârım, onu diyenden de bîzârım.”

“Hem su, hem inci, hem deryayım ben!
Hem de işleri düzenleyen Devletlinin dostuyum.
Zaten O ne söylüyorsa, biz de onu söylüyoruz.”

Hazreti Mevlâna, gerçekleri ifade etmeye, insanlara doğru yolu ve Hakkın güzel yüzünü göstermeye, ayet ve hadisleri açıklamaya çalışırken hikâyeye, masal, fıkra ve kıssalardan büyük ölçüde yararlanmıştı. Hatta Mesnevî baştan sona içice geçmiş bir hikâyeler yumağı olarak da görülebilir. Ama ona göre bu hikâyeler bir amaç değil, araçtır. Soyut gerçeklerin sırf yalın sözle anlatılabilmesi ve anlaşılabilmesi zor olduğundan, okuyucunun hayal gücünün ve kavrayış derecesinin yükseltilebilmesi için bu kıssalar ve hikâyeler birer araç olarak kullanılmıştır. Gerçekten de Mevlânâ, her aklın düşünemeyeceği büyük hakikatleri, önemli fikir ve düşünceleri, dersleri, basit hikâyeler yardımıyla ve kendine has üslubuyla çok kolay anlaşılabilir hale getirmeyi başarabilmiştir. Üslubunun basit ve anlaşılır olmasının sebebinin de: ‘Ben akılların alacağı kadar aşağı mertebeden söylüyorum. Bu ayıp değil, Peygamberin işidir.’ sözleriyle veciz bir şekilde açıklamıştır.

Mevlânâ, Mesnevî’sinin bir çok yerinde, bu kıssaların ve hikâyelerin dış yüzlerine takılıp kalınmaması gerektiğini, bunların gerçek olup olmadığının da hiç önemi olmadığını, önemli olanın bunlarla gerçeğin aydınlatılması ve bunlardan hisse çıkarılması olduğunu açıkça belirtir. Der ki: “Sen bu kıssalardan hisse almaya bak! Bu kıssaların suretine bağlanan, dış yüzüne kapılıp kalan kişilere benzeme! Kardeş, kıssa bir ölçüğe benzer, mana ise içindeki taneye! Akıllı kişi, taneyi alır, arada ölçek var mı, yok mu, ona bakmaz bile!”

Mesnevî, yine Mesnevî’de şöyle tanıtılır: ‘Bu kitap masal diyene masaldır. Fakat bu kitapta halini gören, bu kitap vasıtasıyla kendini tanıyan, anlayan da er kişidir. Mesnevi’nin nurlarla dolu sırlarını ve inceliklerini anlamak, ayetlerin, hadislerin ve hikâyelerin tertibinden aralarındaki ilgiyi kavrayabilmek için büyük bir itikat, daimi bir aşk, tam bir doğruluk, selîm bir kalp, kıvrak bir zeka ve anlama gücü, bazı ilimleri bilmek gerekir ki, insan onun sırrının sırrına ulaşabilsin. Ama eğer kişi doğru bir aşıkta, bu özellikler olmadan da Mesnevî’yi anlama hususunda aşkı ona kılavuz olabilir ve bir menzile erişebilir. Mesnevi hakikate ulaşma ve yakîn sırlarını açma hususunda din temellerinin temellerinin temelidir. Allah’ın en büyük fıkhı, Allah’ın en aydın yolu, Allah’ın en açık delilidir. Şüphe yok ki, Mesnevi gönüllere şifadır, hüznüleri giderir, Kur’an’ı apaçık bir hale koyar, rızıkların bolluğuna sebep olur, huyları güzelleştirir.’

Hazreti Mevlânâ’nın eserlerinde anlatılan kıssalarla, bunlarla verilmek istenen mesajlar birbirinden ayrıldıklarında, yararlılık ve etkileycilik bakımından çok şey kaybolmaktadır. Hatta kimileri çıkıp, verilmek istenen mesajları ve anlatılmak istenen fikirleri göz ardı ederek, bazı hikâyelerin sırf dış yüzüne bakarak bunları müstehcen, ar ve haya duygularını zedeleyici de bulmaktadırlar. Elinizdeki çalışmada, Hazreti Mevlana’yı ve fikirlerini daha iyi ve daha doğru

bir şekilde anlayabilmek ve anlatabilmek için hem onun eserlerinde geçen değişik hikayelere yer verilmiş, hem de bu hikayelerle anlatılmak istenen fikir ve düşünceler, büyük düşünürün Mesnevi dışındaki diğer eserlerinden de yararlanılıp genişletilerek daha anlaşılır ve daha berrak bir hale getirilmeye gayret edilmiştir. Anlatımda konuların kişisel görüş ve yorumlarla değil, Mevlânâ'nın aynı konuyla ilgili başka yerlerdeki fikir ve görüşlerinden yararlanılarak daha anlaşılır hale getirilmesi yolu seçilmiştir.

Ölümünün üzerinden 700 yıldan fazla bir zaman geçmesine rağmen, Mevlana'ya ve fikirlerine olan ilgi hiçbir zaman azalmamış, aksine her geçen gün daha da artmıştır. Öyle ki, eserleri dünyanın bir çok diline çevrilmiş, bazı batı ülkelerinde çağdaş ve klasik bütün yazarları da geride bırakarak, en çok okunan şair ve yazar durumuna gelebilmiştir. Acaba neden?

Nedeni gayet açık! Zulmün, haksızlığın, hırsızlığın, arsızlığın, vurgunculuğun, yol vuruculuğun, kan dökücülüğün, acımasızlığın, kindarlığın, gaddarlığın, düşmanlığın, kıskançlığın, sevgisizliğin, umutsuzluğun, güvensizliğin, yalanın, rıyanın, gösterişin, bencilliğin, hodbinliğin, hodperestliğin, umursamazlığın, teslimiyetçiliğin, ve saymakla bitirilemeyecek daha pek çok çirkinliklerin ve karanlıkların hükümran olduğu dünyamızda, Hazreti Mevlânâ'nın kendinden çok başkalarını düşünen, ezilenler ve mazlumlara için çarpan, merhamet, sevgi, umut, barış, kardeşlik ve aşk dolu yüreğinin, dostluğa, adalete, doğruluğa, aydınlığa, birlik ve beraberliğe, hoşgörüye, fedakarlığa, umuda, sabra, aşka, sevgiye, barışa, kardeşliğe, iyiliğe, güzelliğe, haksızlıklara ve kötülöklere karşı direnmeye çağırın sözlerinin insani değerlerini tamamen yitirmemiş, fitratı iyice bozulmamış insanları etkilememesi, bu çağrılara kulakların tıkanması, gönüllerin kapanması mümkün olabilir mi?

Diyor ki Mevlânâ:

Âlemin bal şerbetinden bana ne!

İşte önümde benim ayrılan tasım.

Ne malım var, ne mülküm, ne de azığım.

Ama ben, yine de senin azığın olsun,

Senin başını sokacak bir evin,

Senin dikili bir ağacın olsun ister, onun için çalışırım...

Başka bir şiirinde de kendi görevini şöyle özetler:

Biz bu dünyaya güneş gibi herkese can vermek, tüm insanlığa yararlı olmak için gelmişiz.

Kalpleri kırık, dertlere düşmüş kimselere dost olmaya, onların gam ve kederlerini paylaşmaya gelmişiz.

Hor görülenleri, yerlerde sürünenleri, ayaklar altında ezilenleri, gül bahçelerine götürelim, onlara sevinçler, mutluluklar verelim diye gelmişiz.
Biz altın gibi sadece belli kişilerin sahip olabildiği değerlerden değiliz.
Biz engin denizler, yer altındaki sınırsız madenler gibiyiz, herkesin malıyız.
Biz şu evrenin bedenine canın ne olduğunu göstermek, gaflet ve sapıklık karanlığında kalmışları, Allah'ın sanatını, yaratma gücünü, kuvvet ve kudretini göremeyen gözleri aydınlatmak için gelmişiz.
Biz yeryüzü gibi yağma ve talan yurdu değiliz, gökyüzü gibi eminiz, hoşuz.
Biz söze sayıya sığmayız; bütün anlatılandan, söylenenlerden de daha üstünüz.

Hazreti Mevlânâ bize, karanlıklara taş atmayı ve küfretmeyi değil, karanlıkları aydınlatmayı; zalimlere, zulüm ve haksızlıklara boyun eğmeyi, teslim olmayı, yandaşlık, yardakçılık veya şikâyet etmeyi değil, bunlarla en güzel şekilde mücadele etmeyi, sonuna kadar sabredip direnmeyi; sorunlardan ürkmeyi, korkup kaçmayı veya örtüp saklamayı, onları görmezden gelmeyi değil, bunlarla yiğitçe yüzleşip baş edebilmeyi, alternatifli çözüm yollarından en uygununu bulup her türlü sorunun üstesinden gelebilmeyi; çaresizlik ve ümitsizlik bataklığına saplanıp kalmayı değil, her derdin çaresini üretip uygulayabilmeyi, Allah'ın verdiği nimetleri, aklı, fikri, ölçü ve değerleri yerli yerinde ve doğru olarak kullanabilenlere ve gerekli tedbirleri zamanında alabilenlere imkânsız görünen pek çok şeyin mümkün olabileceğini, yokluklardan nice fırsatlar doğabileceğini öğretmekte, öğütlemekte ve bunların yollarını da göstermektedir.

Hazreti Mevlânâ'nın, çaresizlere, ümitsizlere, dünyaya ve kaderine küsenlere, şaşkınlara şu çağrısı ne kadar hoş, ne kadar da dirilticidir!

Ümitsizliğe düşme, ümitler var!
Karanlığa sapma, güneşler var!

1973 yılı, UNESCO tarafından, 700. vuslat yıldönümü nedeniyle Mevlânâ Yılı ilan edilmişti. Aradan sadece 34 yıl geçtikten sonra, 2007 yılı da bu büyük düşünürün 800. doğum yıldönümü olması nedeniyle tekrar Mevlana Yılı ilan edildi. Unuttuğumuz değilse bile, gerektiği gibi tanıyamadığımız bu büyük insanı böylece bize başkaları tekrar hatırlatmış oldular. Hazreti Mevlânâ'nın yetiştiği, ömrünün büyük bölümünü geçirip, en sevdiğine kavuştuğu bu topraklarda onun layık olduğu şekilde ve doğru bir şekilde tanınıp bilindiğini iddia edebilmek oldukça zordur. Ama onun şu yüce gönüllülüğüne, şu âlicenaplığına, bize karşı şu büyük sevgisine bakın ki, biz onu layık olduğu şekilde tanıyıp bilmesek de, ondan yana pek bakmasak da o bıkmadan, usanmadan, aralıksız bizi yoklamaya, dönüp dolaşıp tekrar tekrar kapımızı çalmaya, 'Gel! Gel!' diye bizi iyiye, güzele, doğruya,

hakka, dostluğa, sevgiye, barış ve kardeşliğe, birlik ve beraberliğe, hoşgörü ve anlayışa çağırmaya devam ediyor.

Gene gel, gene gel! Her ne isen ve nasılsan gene gel!

İster kafir ol, ister ateşperest, ister putperest, gene gel!

Bu bizim dergâhımız, ümitsizlik dergâhı değildir.

Tövbeni yüz kere bozmuş olsan da yine gel!

Bu rubaînin aslında Hazret-i Mevlânâ'ya değil, Ebû Said Ebu'l-Hayr'a ait olduğu söylene de, Hz. Mevlânâ'ya çok yakışan bu şiirin onun tarafından defalarca dillendirildiği, ayrıca onun "Gel!" sözüyle başlayan daha pek çok başka şiirlerinin de bulunduğu bir gerçektir. Mevlânâ'nın bu ısrarlı "Gel!" çağrıları nedensiz ve anlamsız değildir. Bu çağrının nedenini ve anlamını en iyi ifadesiyle yine onun bir rubaisinde buluruz.

"Çağrılmadığın bir yere gidersen hor görülürsün.

Ama çağırıldığın yere gidersen yakınlık görürsün.

Allah bile, arada çekingenlik kalmasın diye kullarını "Geliniz!" diye çağırıyor.

Yazıklar olsun sana, kafirden de aşağı mısın ki, bu çağrıyı kafir bile duyup geliyor da sen gelmiyorsun!"

Hazreti Mevlânâ, "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır!" (Kur'an, 16. Sûre (Nahl), Âyet:125) âyetiyle verilen görevi en güzel şekilde yerine getirebilmiş, çağrısı ve ılgığı dünyanın her tarafında yankı bulup kabul görmüş, hayatını dolu dolu, mertçe, yiğitçe yaşamış bir gönül adamıdır. En sonunda ölümü de acı ve korkulacak bir kötü son olarak değil, görevini en iyi şekilde yerine getirebilmişlerin gönül huzuruyla bir ödül, yeni bir başlangıç, ölümsüzlüğe ulaşma yolu, Rabbine kavuşma günü, düğün gününün gerdek gecesi gibi sevinçle karşılayabilmiştir.

Girdik susanlar arasına yattık uyuduk.

Nasıl olsa ılgığımız sınırları aşmıştı!

Büyük çoğunluğu Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden seçilmiş, ama diğer eserlerinden de alıntılarla zenginleştirilerek daha etkileyici ve kolay anlaşılabilir hale getirilmeye çalışılmış bu kıssalar, hisseler, hikmetler demetinin, ışık tutup aydınlattığı yüce gerçekleri daha iyi anlayıp kavramamıza, olduğumuzdan binlerce kat daha iyi hale gelmemize, ne olmak istiyorsak ve ne olmamız gerekiyorsa fazlasıyla olmamıza yardımcı olmasını dilerim.

Ankara, 25 Ocak 2008

TOPLULUKTAN AYRILMAK

Bir bağ sahibi, bağına, bahçesine üç tane hırsızın girmiş olduğunu gördü. İzinsiz, habersiz adamın bahçesine girmişler, yiyip içiyorlar, kırıp döküyorlar, bahçeye türlü zararlar veriyorlardı. Bu üç hırsızdan birisi fakih, birisi şerif, birisi de dervişı. Ama üçü de mesleklerinin yüz karası, hafif meşrep ve vefasız kimselerdi.

Bahçıvan: ‘Şimdi ben, bu alçak adamlara ne desem, ne söylesem boş. Çünkü bunlar bir topluluk, topluluksa kuvvettir. Tek başıma bu üç kişinin hakkından gelemem. O halde, önce onları birbirinden ayırmam lâzım! Hele önce bunları birbirinden bir ayırayım, ondan sonra tek tek saçlarını başlarını yolarım! diye düşündü.

Bunun için, önce en zayıf halka gördüğü dervişı topluluktan uzaklaştırmaya karar verdi. Selam verip yanlarına gelip oturdu. Onlarla sohbeta başladı. Bir ara dervişe:

-Derviş kardeş! Bak yerde oturuyoruz. Üstünüz başınız, toz toprak olup kirlenecek! Benim ev hemen şuracıkta! Sen bizim eve git de, hizmetçi sana oturmamız için kilim, minder, yastık filan versin, al, getir! Dostlarımız da rahat rahat otursun, keyfine baksın! dedi, Sofi gidince fakihe:

-Sen fakihsin, din bilginisin. Biz her türlü dini sorumuzu ve sorunumuzu sana getirir, senin fetvanla çözer, senin bilgi kanatlarınla uçarız. Bu şerif de bizim şehzademiz, sultanımız. İki cihan güneşi peygamberimizin soyundan sopundan gelme. Peki ama anlayamadığım bir şey var! Bu pisboğaz, bu hasis derviş de kim oluyor ki, sizin gibi yüce zatlara arkadaş olmuş, sizin gibi padişahlarla düşüp kalkıyor. Doğrusu bunu hiç gözüm tutmadı. Sizin değerinizi itibarınızı düşürüyor. En iyisi, gelince şunu başınızdan savın gitsin. Siz de benim bağımnda bahçemde, çayırımnda, çimenimde bir hafta kalın! Ben size çok iyi bakar, çok iyi ev sahipliği yaparım. Sizin gibi değerli zatlara hizmet etmek benim için çok büyük şereftir, dedi. Onları vesveselendirip kandırdı.

Ah, dosttan arkadaştan ayrılmamak gerek, ama bunlar bilemediler, ayrıldılar. Derviş gelince bir bahane uydurup, onu başlarından savdılar.

Derviş biraz uzaklaşınca, bahçıvan eline koca bir sopa aldı ve ardından koşup, dervişe yetiştı.

-Ey köpek! Sen ne cüret ve cesaretle benim bağıma, bahçeme giriyorsun. Sana bu hususta Cüneyd-i Bağdadi mi yol gösterdi; Bayezid-i Bestami mi,

yoksa şeyhin, yahut pirin mi? diyerek dervişi bir güzel dövdü. Başını gözünü yardı, adeta yarı canlı hale getirdi. Sofi yediği dayaktan sonra:

-Ben sıramı savdım. Fakat arkadaşlar, sıra mutlaka size de gelecek. Bu alem yankısı güçlü bir dağa benzer. Senin sesin, yine sana döner. Dostunuzu düşmanınızı ayıramadınız. Bu can düşmanınızı yar bildiniz de, bunca zaman sizinle arkadaşlık, yoldaşlık eden birini ağyar bildiniz. Ama ettiğinizi bulacak, benim yediğimi siz de yiyeceksiniz. Bu çeşit şerbet, her aşığılık kişiye lâyıktır, diye söyleniyordu.

Bahçıvan, derviştten kurtulup, ona yapacağını yaptıktan sonra, yine benzer bir plan kurdu. Şerife:

-Ey şerif! Demin eve uğradığımda, hanıma kuşluk yemeğimiz için yufka ekmeği ve kaz pişirmesini söylemişim. Şimdiye hazır olmuştur. Git onları al da gel! dedi.

Şerif gidince fakihe:

-Ey her şeyi anlayan, bilen fakih! Senin fakihliğin, ilminle, irfanınla, halinle tavrınla, kılık kıyafetinle, her şeyinle meydanda. Fakat, bak saatlerden beri konuşup sohbet ediyoruz. Ama ben, bu cahilliğimle bu adamda, onun şeriflik iddiasını doğrulayabilecek hiç bir özellik görmedim. Peki, sen bunca ilminle irfanınla bu adamın şeriflik iddiasına gerçekten inanıyor musun? Eğer inanıyorsan şaşarım doğrusu! Bence bununki anlamsız ve boş bir iddia. Zaten bu zamanda, ne idüğü belirsiz, nice ahmaklar, Hz. Ali'ye Hz. Peygambere nispet iddia ediyor. Bu adam da kim bilir kimin çocuğu? Hem sonra, anasının kiminle ne iş tuttuğunu bilen var mı? diye efsunlar okudu.

Döne döne başı dönmüş insan, nasıl evi de dönüyor gibi görürse, o edepsiz bahçıvan da kendi hali olan kötülükleri saydı, döktü. Fakih de bunları dinledi. Bu sözlerle iyice kulağından zehirlendikten sonra, artık yerinde de duramadı. Kalktı, şerifin peşinden gitti. Ona:

-Behey serseri söyle bakalım, Sen Hz. Peygambere ne yönden benziyorsun? Aslan yavrusu aslana benzer. Seni bu bağa kim davet etti? Başkasının bağına bahçesine davetsiz girip hırsızlık yapmak, sana kimden miras kaldı? diye hakaret etmeye, sövüp saymaya başladı, etmediği zulmü bırakmadı.

Bu zulümler ve hakaretler karşısında perişan olan ve söyleyecek söz bulamayan Şerif, fakihe:

-Pekâlâ, artık ben de sudan çıkmış oldum. Ama ayağını tetik bas! Şimdi sıra sende ve tek başına kaldın! Bakalım sırtının, karnının, boynunun, başının davul gibi tokmaklanmasına nasıl dayanacaksın! Benim şerifliğimi bir

tarafa bırak; hatta tut ki arkadaşlığa bile layık değilim, fakat sana karşı ben bu zalimden de aşağı değilim ya! diye sitemler ederek oradan uzaklaştı.

Bahçıvan, şeriften de kurtulup ona da yapacağını yaptıktan sonra dönüp fakihin yanına geldi. Elindeki kocaman sopayı hiç kayırmadan sallamaya, fakihin neresine gelirse gelsin, acımadan peş peşe vurmaya başladı. Bir yandan da:

-Ey fakihim diye geçinen ahlaksız! Ne fakih, sefihler bile senden utanır. Başkasının bağına bahçesine destursuz girme ruhsatını hangi fıkıh kitabında okudun? Senin fetvan bu mu? diyordu.

Topluluktan ayrılmanın ne kadar büyük bir hata olduğunu nihayet anlayabilen fakih de:

-Vur, vur, ne kadar vursan, ne yapsan hakkın var! Fırsat şimdi senin eline geçti. Dostlarından ayrılmanın hali ve layığı budur! demektedir.

Bir kuzu, sürüden ayrılıp, tek başına bir yol tuttu mu, çok defa kurt onu hemen kapar ve yer. İslam'ın sağlam yolunu, sünneti ve topluluğu bırakan kişi, yırtıcı hayvanlarla dolu böyle bir alemde kendi kanını dökmez de ne yapar? Sünnet, yoldur, topluluk da yoldaşa benzer. Yolsuz, yoldaşsız oldun mu, bu daracık yerde helak olup gittin demektir.

Hazreti Peygamber: 'Topluluk rahmettir, ayrılık azap!' buyuruyor. Eğer herkes bu gerçeğin farkında olabilseydi, yani topluluğun, birlik ve beraberliğin rahmet, ayrılık ve tefrikanın azap olduğu gerçeği çoğu insanlardan gizli olmasaydı, Hazreti Peygamber boş yere bunu dile getirmezdi. Çünkü Hazreti Peygamberin şanı faydasız, boş ve abes şeyleri anmaktan yücedir. Nitekim asırlardan beri başımıza gelen büyük felaketler, acı ve ızdıraplar, topluluğun, birlik ve beraberliğin rahmet, tefrika ve ayrılığın azap olduğu gerçeğini, Hazreti Peygamberin açık uyarılarına rağmen bile tam anlamıyla anlayıp idrak edemediğimizi göstermektedir. Ama nerede olayları bu gözle görüp, değerlendirebilen? Halbuki bu konuda Allah'ın Kitabında da çok açık ve önemli uyarılar vardır.

Allah'a ve Peygamberine itaat edin! Birbirinizle çekişmeyin! Sonra korkuya kapılırsınız da gücünüz, kuvvetiniz gider. Bir de sabredin. Çünkü Allah, sabredenlerle beraberdir (Kur'an, 8. Sûre (Enfâl), Ayet:46).

Hepiniz, toptan, sımsıkı Allah'ın ipine sarılın! Bölünüp parçalanmayın, birlik ve beraberlikten ayrılmayın! Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz (birbirinizin) düşmanlar(ı) idiniz de O, kalplerinizi (İslam'a ısındırıp) birleştirmişti. İşte Onun (bu) nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken, oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böylece apaçık bildiriyor. Tâ ki doğru yola eresiniz (Kur'an, 3. Sûre (Âl-i İmran) Ayet: 103).

Topluluklar, üstünlük bakımından aynı derecede ve aynı değerinde değildir. Örneğin, bitkiler ve ağaçlar topluluğu, taş toprak gibi cansızlar topluluğundan, gezip dolaşabilen, daha fazla duygu ve algı sahibi canlılar topluluğu da, bitkiler ve ağaçlar topluluğundan fazilet bakımından daha üstündür. Uzlaşıp, anlaşma, kaynaşma, yardımlaşma, hoş geçinme bakımından insanlar da diğer canlılar topluluğuyla aynı derecede değil, onlardan daha üstündür. Aynı derdi, aynı yüce idealleri paylaşan dostlar topluluğu ise, sıradan insanlar topluluğundan ölçüye kıyasa sığamayacak kadar üstündür. Hayırlı dostlarla uzlaşıp hemdert olan yalnız bir kişinin dertdeşi çoğaldıkça, derdi azalır. Bu yüzden hayırlı arkadaş yalnızlıktan hayırlıdır. Ama kötü kişilerle yoldaş ve arkadaş olmaksızın yalnızlık çok daha hayırlıdır. Nice insanlar, yanlış dostlar yüzünden yol sapmışlar ve iş isten geçtikten sonra: ‘Keşke seninle benim aramda doğu ile batı arasına kadar uzaklık olsaydı. Sen, ne kötü yoldaşmışsın! (Kur’an, 43. Sûre (Zuhruf), Âyet:38)’, ‘Yazıklar olsun bana, keşke falanı dost edinmeseydim! (Kur’an, 25. Sûre (Furkân), Âyet:27-28)’ diyerek hayıflanmalarına sebep olacak pişmanlıklara uğramışlardır.

Mustafa (SAV), toplulukla çalıştı. Çünkü canların, ruhların bir araya gelip, topluluk oluşturmasının çok büyük eserleri ve faydaları vardır. İnsan tek ve yalnızken bu eserler ve faydalar hasıl olmaz. Mescitleri yapmanın sırrı, mahalle halkının orada toplanması, Allah’ın rahmetinin ve elde edilecek faydanın artması içindir. Evlerin ayrı olmasının faydası ise, insanlara ayrı ve yalnız kalabilme imkanı verebilmek ve ayıplarını örtmek içindir. Camii şehir halkının toplanması için yapmışlardır. Kabe’yi ziyaret etmek de pek çok insanın, dünyanın değişik yerlerinden, iklim bölgelerinden, şehirlerinden gelip orada toplanmaları için farz kılınmıştır.

Akla düşman olan yoldaş, yoldaş değildir. O, sürekli senin elbiseni, değerli eşyalarını kapıp kaçmak için, bir fırsat kollar durur. Seninle beraber gider ama, amacı bir aşılma bele, geçit vermez dar bir boğaza geldiğinizde senin varını yoğunu yağma etmektir. Yahut da o yoldaş sandığın kimse, görünüşte cesurdur ama korkağın ta kendisidir. Çözümü zor ve sıkıntılı bir problem, aşılması güç sarp bir engel veya başa sıkıntılı bir iş geldi mi, hemen gerisin geri dönmek için sana akıllar, dersler vermeye kalkar. Korkaklığından dostunu da korkutur. Böyle yoldaşı da düşman bil, dost değil!

Din yolu, her puşt tabiatlının gideceği yol değildir. Bu yüzden de tehlikelerle doludur. Bu yol, insanın canıyla başıyla oynayacağı yoldur. Her meşelikte, her sazlıkta yufka yüreklileri geriye çevirecek bir afet vardır. Yoldaki bu korkular, unu kepekten ayıran elek gibi, insanların da yüreklilerini yüreksizlerinden ayırt eder.

Bu yol, daha önce gidenlerin ayak izleriyle dopdolu, sağlam bir yoldur. Gerçek dost da merdiven gibi olmalıdır. Akıyla, rey ve tedbiriyle seni her an irşat edip yüceltebilmelidir.

Tutalım ki, akıllı, tedbirli, ihtiyatlı bir kimsesin de, yolda seni kurtlar kapmadı. İyi ama toplulukla beraber olmadıkça, o topluluk içinde bulduğun neşeyi tek

başına bulamazsın ki. Bir yolda yalnız olarak güle oynaya giden tek kişinin neşesi, eğer o yolu dostlarıyla, yoldaşlarıyla giderse en az yüz kat artar. Eşek bile, aslında ağır canlı bir hayvan olduğu halde, eşiyile dostuyla, bir kervanla yol giderken, bak nasıl neşelenir, kuvvet bulur. Kervandan ayrılıp, aynı yolu yalnız gitmeye kalkan eşeğe o yol, yüz kere daha uzar, yorgunluk ve çilesi de o derece artar. Artık o çölü yalnız aşincaya kadar, kaç sopa fazla yer, kaç kere fazla nodullanır var hesap et! Peygamberler bile tek başlarına kalmamak için insanları sürekli Allah'ın yoluna çağırdılar. Her peygamber, bu dosdoğru yolda mucizeler göstererek, kendisine yoldaşlar aradı. Allah, her cinsi eş yarattı, en iyi sonuçlar da, en iyi topluluklardan meydana geldi.

Bil ki topluluktan bir an bile ayrılmak şeytanın hilesindedir. Seni birlikten beraberlikten ayırmak için söylenen her sözü şeytanın sözü bil. Şeytan birini, kerem sahiplerinden doğrulardan ayırırsa, onu kimsiz kimsesiz kor ve bir kenarda başını yer, mahvedip gider. Allah dostlarından ayrılırsan helak olursun. O bütünden ayrılma, sonra sahipsiz bir parça haline gelirsin.

Topluluğa dost ol, topluluktan, birlik ve beraberlikten asla ayrılma. Hatta bir dost bulamazsan taştan bir dost yont, onu sev! Zira toplulukla beraber olmak ve beraber yolculuk yaptığın kervan halkının çokluğu, sana kötülük etmek, elinde avucundakileri kapıp kaçmak isteyen, eşkıyanın, haramilerin, yol vurucuların belini kırar, onları kahreder.

Eğer dostun yoksa niçin aramıyorsun? Eğer dost buldunsa niçin sevinmiyorsun? Kendi başına tek bir katre olarak kalma, kendini deniz haline getir. Mademki denizi özlüyorsun, öyleyse katreliği yok et gitsin!

Toplulukları sadece sayılarıyla değerlendirmek, sayılara takılıp kalmak da çok zaman kafa karışıklığına ve fitnelere sebep olur. Mesela bazen buna bir, şunlara yüz diyorlar. Yani akıl, fikir, ahlak ve fazilet sahibi bir Allah dostunu tek ve bir görüp, diğerlerini yüz binler sayıyorlar. Halbuki dünya, akli bir işe yetmez, eli bir işe ermez, akılsız, fikirsiz, ruhsuz, duygusuz, milyonlarca insanlarla doludur, bunlar yeryüzünde tılsım ve cıva gibi kaynaşıp dururlar. Şimdi sen tut, bunların sayılarına bakarak, bunlara altmış, yüz, bin, milyonlar de ve buna da bir de... Bu doğru bir bakış, doğru bir görüş ve doğru bir değerlendirme değildir. Böyle bir bakış, insanı büyük yanılgılara ve fitnelere sürükler. Gerçekte kadir ve kıymetlerine göre, belki bu milyonlar dediklerin koskoca bir hiç ve bu bir dediklerin de bin, yüz bin, hatta milyonlar sayılmalıdır. 'De ki: Pis ve kötü ile temiz ve iyi bir değildir. Pis ve kötünün çokluğu garibine ve hoşuna gitse de (bu böyledir) (Kur'an, 5. Sûre (Mâide), Âyet:100). Padişahın birisi, adamlarından birine yüz kişilik maaş veriyordu. Yakınları bu yüzden padişahı kınarlar, onun bu yaptığını yanlış ve haksız bulurlardı. Padişah onlarla bu konuda tartışmaya girmez, ama kendi kendine 'Gün gelir ben bunu niçin yaptığımı size de gösteririm, o zaman haklı olduğumu anlarsınız.' derdi. Gün geldi, komşu ülke ile aralarında savaş çıktı. Savaşın kızıştığı bir anda, padişahın etrafındaki en yakınları bile güçlü düşman kuvvetleri karşısında cesaretlerini kaybettiler, savaş meydanından kaçma yollarını aramaya başladılar. Önemli bir kısmı da savaşı

bırakıp kaçmayı tercih etti. Ama o adam, büyük bir cesaret ve dirayetle düşmana zayıf olduğu bir noktadan saldırdı, düşman saflarını altüst etti. Bu adam, neredeyse tek başına düşmanın gözünü yıldırılmış ve aleyhlerine gelişen savaşı, lehlerine çevirmeyi başarmıştı. Padişah etrafındakilere: “İşte ben bu adama bunun için fazla maaş ödüyordum. Nasıl, hak etmedi mi?” dedi.

Bazıları diriye öldürürler de, ölüyü ziyaret ederler. Diriyken kadrini kıymetini bilmedikleri insanlara öldükten sonra övgüler, methiyeler düzmeye, onları yüceltip göklere çıkarmaya, onlar adına anıtlar, türbeler yaptırmaya bayılırlar. Dile getirdiği doğrular, bazı nüfuzlu kişilerin hoşuna gitmediği için Sokrat, ilerlemiş yaşına rağmen baldıran zehri içirilerek idama mahkum edilmişti. İdam edilmeden önce, halktan, talebelerinden ve sevenlerinden kalabalık bir grup yanına gelerek ağlayıp sızlamaya başladılar. İçlerinden birisi ona: “Ey büyük İnsan! Öldükten sonra seni nereye gömelim!” diye sordu. Sokrat gülümsedi ve: “Ben öldükten sonra mı? Ben öldükten sonra, eğer beni bir daha bulabilirseniz, nereye isterseniz oraya gömün!” dedi. Sokrat bu sözleriyle onlara, onun ölüsünün değil dirisinin daha yararlı olduğunu, ölümüyle esas kaybedecek olanın kendisi değil, onu ölüme mahkum edenler ve buna göz yumanlar olduğunu çarpıcı bir şekilde ifade etmişti.

Burada misal olarak anlattığımız hikâyelerin doğru veya yanlış olmasının, gerçek olup olmamasının hiç bir önemi yoktur. Önemli olan, bunların doğrulukları aydınlatması, gerçeği daha iyi anlamamıza yardımcı olmasıdır! İnsanın yeni dostları pek yüce, pek ulu olsa bile yine de eski dostlarını unutmamalıdır. Dostlarını unutup terk edenler düşmanlarını sevindirirler. Senin dostlarından ayrılıp uzaklaştığını gördükçe ve duydukça düşmanın öyle sevinir ki, sevincinden adetâ derisine sığmaz olur. Allah için olsun, Aklını başına al da, düşmanları sevindirecek işler yapma!

Ey gönlünü sevgiliden ayıran dostum!
Dosttan yüz çevirmek sanki daha mı iyi oldu?
Sen gönlünü dostundan ayırdın diye?
Düşman sevincinden derisine sığmıyor.

Dostlar, dostlar! Birbirinizden ayrılmayın!
Kaçıp uzaklaşma heveslerini kafanızdan atın!
Mademki hepiniz birsiniz, ikilik havası çalmayın!
Vefa sultanı emrediyor: ‘Vefasızlık etmeyin!’

GEMİCİ İLE NAHİV BİLGİNİ

Bir nahiv (dil) bilgini, gemiye binmişti. Kendini beğenmiş bir kimseydi. Durup dururken gemiciye dönüp:

- Sen hiç nahiv okudun mu? diye sordu. Gemici:

- Hayır, okumadım! cevabını verince:

- Vah vah yazık, öyleyse ömrünün yarısı boşa geçmiş! dedi.

Gemicinin bu sözden kalbi kırıldı, kızdı ise de, sustu, o anda bir şey söylemedi.

Denizde giderken birdenbire fırtınaya yakalandılar. Rüzgâr gemiyi bir girdaba sürükledi. Kurtulma ümidi kalmayınca, gemiyi terk etmeye hazırlanan gemici, nahivciye bağırdı:

-Söyle bakalım, sen yüzme bilir misin? Nahivci telaşla:

- Bilmem! Bende yüzücülük ne arar? deyince, gemici:

-Öyleyse yazık, şimdi ömrünün tamamı gitti! Çünkü gemi batıyor. Eğer yüzme bilmiyorsan bu fırtınalı denizden asla kurtulma şansın yok! dedi.

Gururu, kibri bırakıp bu cihanın ve bu cihandaki her şeyin faniliğini, geçiciliğini görmek şarttır! Bunun için de **dil bilgisi değil**, bu dünyanın geçiciliğini ve ebedi hayatı kazanma yollarını öğreten, **din bilgisi** lazımdır.

Gurur ve kibir sahibi olanı kimse sevmez. Deniz bile ölüyü başında taşır ama, diri kimse onun elinden kolay kolay kurtulamaz. Deniz, diriyi boğup öldürdükten sonra başında taşımaya başlar. Sen de başlarda taşınmak istiyorsan, gururlu, kibirli olma! Nefsini ve seni doğru yoldan alıkoyan özelliklerini öldür, tevazuu elden bırakma!

İĞNE ACISI

Kazvin'lilerde dövme yaptırma adeti vardı. Kollarına, omuzlarına, sırtlarına, vücutlarının değişik yerlerine iğne ile mavi dövmeler dövdürürlerdi.

Bir Kazvinli, dövmecinin birine gidip:

-Bana bir dövme yap! Ama canımı fazla acıtma! dedi.

Dövmeci:

-Tabii yiğidim, söyle ne resmi döveyim? diye sordu. Adam:

-Kükremiş bir aslan resmi döv! Ben aslan burcundanım, o yüzden aslan istiyorum! Gayret et de, adamakıllı, etkileyici bir şey olsun! dedi.

Dövmeci:

-Aslanı vücudunun neresine döveyim? Kazvin'li:

-İki omuzumun arasına! dedi.

Kazvin'li gömleğini çıkararak, afra tafra ile dövmecinin önüne yüzüstü uzandı. Dövmeci, iğnesini alıp hafif hafif adamın sırtına saplayarak dövme yapmaya başladı. Daha ilk iğnelerde yiğidin sırtı acıdı ve:

-Aman usta sen ne yapıyorsun? Beni öldürdün! diye bağırdı. Usta:

-Kardeşim, aslan yap dedin ya! Ben de onu yapıyorum, dedi. Kazvinli sordu:

-Peki, aslanın neresinden başladın? Usta:

-Kuyruğundan! dedi. Kazvinli dedi ki:

-Aman iki gözüm, bırak kuyruğunu, aslan varsın aslan kuyruksuz olsun! İğne acısından yüreğime fenalık geldi, boğazım tıkanı, nefesim kesildi, neredeyse bayılacaktım! Usta:

-Peki! dedi ve bu sefer de aslanın başka bir tarafını dövmeye başladı.

Adam yine bağırdı:

-Usta, burası aslanın neresi? Usta:

-Kulağı! dedi. Kazvinli:

-Bırak bırak kulağını da yapma, varsın kulaksız olsun! diye itiraz etti.

Usta, aslanın kulağını bırakıp başka bir yerine başlayınca, Kazvinli yine fer-yadı bastı:

-Yahu usta, şimdi aslanın neresini dövüyorsun? Usta:

-Azizim, karnını! dedi. Kazvinli:

-Ay, çok fena acıyor! İğneyi bu kadar çok batırma, ne olur bırak aslan karınsız olsun! diye işine engel olunca, usta ne yapacağını şaşırıldı.

-Dostlar yetişin! Nedir bu başıma gelen? Bu dünyada hiç kuyruksuz, kulaksız, karınsız aslan göreniniz var mı? diyerek, öfkeyle iğnesini yere fırlattı.

Kardeş, yoldaki, musibetlere sıkıntılara, iğne yaralarına sabretmedikçe nefsinin kötülüklerinden kurtulamazsın. Bu da kendini ve varlığını horlamakla olur.

Varlıklarından kurtulmuş olanlara felek de secde eder, ay da, güneş de. Allah'ı ululamak, yüceltmek; kendini, varlığını horlamak, onları toprak mesabesinde tutmakla olur. Allah'ı birlemek, kendi varlığını ve Allah'tan başka her şeyi, Allah'ın varlığı önünde yok saymak demektir. Bütün bozuk düzen işler, bütün perişanlıklar, hep ikilikten, benlik davası gütmekten ileri gelir.

Yolu bilsen bile tek başına yola düşmen uygun olmaz. Akıl başka bir akılla birleşti mi nur artar, yol meydana çıkar. Fakat nefis, başka bir nefisle sevinir, güler, oynarsa karanlık çoğalır, yol gizlenir. Akıl başka bir akılla birleşti mi, kötü işe, kötü söze mani olur. Fakat nefis, başka bir nefisle dost olursa, insandaki cüzi akıl devre dışı kalır, bir işe yaramaz. Eğer Hazreti Adem de, şeytanın kendisini kandırdığı konuda, akıl sahipleriyle, örneğin meleklerle meşverette bulunsaydı pişman olup, aflar, özürler dilemek zorunda kalmazdı.

Yalnızlıktan ümitsizliğe düşünce, güneş gibi bir sevgilinin gölgesi altına gir. Yürü, tez bir Allah dostu ara. Böyle yaptın mı, Allah da, senin dostun olur. Halvete çekilip ibadet ve taatle uğraşan, gözünü boş şeylere yuman da bunu yine bir dosttan öğrenmiştir. Ama asıl ağıyardan halvet etmek gerek, yardan değil. Her şeyin bir yeri ve zamanı var. Kürk, kışın işe yarar, yazın değil.

Öyleyse var, sen de hiç kimsenin rivayetlerle, masallarla Hak yoldan ayıramayacağı, akıllı bir kişinin gölgesine gir! Her zaman sabırlı ve nazik ol! Tahammülsüz olma! Balçık gibi gevşek ve sölpük bir halde bulunma! Eğer yoldaki her zahmete, her meşakkate kızar, kinlenirsen, cilalanmadan nasıl ayna olacaksın?

KUL OLMAYI ÖĞRENMEK!

Herat şehrinde küstah bir yoksul, ileri gelen devlet adamlarından birinin süslenmiş bezenmiş kölelerini gördü. Arap atlarına binmişler, altın sırmalı atlas elbiseler giymişler, başlarına taç gibi altın sırmalı külahlar koymuşlar, bellerine altın kemerler bağlamışlardı.

Onları bu ihtişamla geçerken gören yoksul:

-Bunlar hangi beyler, nerenin padişahlarıdır? diye sordu. Dediler ki:

-Bunlar bey filan değil, köle! Bizim Horasan maliye bakanının köleleri!

Bunun üzerine yoksul, ellerini göğe kaldırdı:

-Allah'ım, kula bakmayı bari şu efendiden öğren! Ben senin kulunum, bir bana bak, bir de şu Horasan maliye bakanının kullarına! dedi.

Bu küstah yoksul, aşırı yoksulluktan, muhtaçlıktan, aç, sefil ve perişan bir halde uzun kış gecelerinde soğuktan tir tir titremekten kendinden geçmiş, bu yüzden bu cürette bulunmuştu. Peygamber boşuna 'Fakirlik az kalsın küfür olayazdı!' dememiştir.

Sakın sen de, bu gibi küstahça sözleri kendine senet yapma! Hangi halde, ne kadar büyük mahrumiyetler içinde bulunursan bulun, yine de Allah'ın senin üzerindeki nimetlerini saymakla bitiremezsin. Allah'ın sana verdiklerini hiç kimse veremez. Örneğin, yine Allah'ın verdiği kudretle ve imkanlarla sana taç verenler, hiç baş verebilirler mi? Altın kemer verenler, hiç bel verebilirler mi? Öyleyse baş mı daha kıymetli, taç mı? Bel mi daha değerli, kemer mi? Sakın ha sakın, Allah'ın sana verdiği nimetlere karşı nankörlük etmeye kalkma!

Neyse, gel zaman, git zaman o efendi, padişahın gözünden düştü. Kendisine bir suç isnat edildi, elleri ayakları bağlanıp zindana atıldı.

Padişah kölelere:

-Efendinizin saklayıp gizlediği hazinelerini gösterin! diye işkence ettirmeye başladı. Tam bir ay, gece gündüz onlara işkence ettirdi. Onları paramparça ettiler, dillerini boğazlarını kestiler, ama bildikleri halde, yine de hiç birisi efendisinin sırrını söylemedi.

O sırada bir kenarda uyumakta olan yoksulun kulağına, uyku ile uyanıklık arasında hatiften bir ses geldi:

-Ey yoksul, kalk! Sen de kul olmayı bu kölelerden öğren! Bir bunların kulluğuna bak, bir de kendi kulluğuna!

AYIRDETMEDEKİ HİKMET

Rivayet olunur ki, bir gün Hazreti Musa, Cenab-ı Hakk'ka:

- Ey soru ve hesap gününün sahibi Rabbim! Halkı ve bu cihanı yaratıp düzdün de sonra neden helak ediyorsun? Yaptın, niye bozup, yıkıyorsun? Erkek, dişi cana can katan güzeller yaratıyorsun, sonra da bunları yıkıp mahvediyorsun, bunun sebebi ne? diye sordu.

Cenab-ı Hakk:

-Biliyorum ki, sen bu soruyu inkarından, gafletinden, nefsine, heva ve hevesine uyduğundan sormuyorsun. Eğer, öyle sorsaydın gazabıma ve azabıma müstahak olurdun! Ama sen bu soruyla, bizim işlerimizdeki hikmeti, sırrı öğrenmek, halka bunu duyurmak, böylece ham kişiyi pişirmek, olgunlaştırmak istiyorsun. Gerçi bu hikmeti sen de biliyorsun ama, işi biraz daha açmak, halka da bildirmek maksadıyla soruyorsun, buyurdu.

Soru, bilginin yarısıdır. Bir konuda hiçbir şey bilmeyen, bu bilginin tamamen dışında kalan; sorulması gereken soruyu soramaz. Soru da bilgiden doğar, cevap ta. Nitekim, diken de toprakla sudan biter, gül de! Hidayet, doğru yolu buluş, bilgiden doğduğu gibi, sapıklık da yanlış ve çarpıtılmış da olsa bir bilgiden kaynaklanır! Acı da, tatlı da nemden, rutubetten hasıl olur. İnsanın yiyip içtikleri, onun sağlık ve esenliğine sebep olduğu gibi, hastalığına da neden olabilir.

Herkeste bu soruyu sorma gücü yoktur. Kelîmullah olan Hazreti Musa, bilmeyenlere, acemilere bu sırrı öğretmek, onları faydalandırmak için kendisini bilmiyor gösterdi, acemi yerine koydu. Biz de kendimizi ondan daha acemi bilelim de, bu ilginç konunun meraklısı ve yabancısı gibi dikkatle alacağı cevabı dinleyelim!

Cenab-ı Hakk:

- Ey akli eren Musa! Madem ki sordun, gel de bu sorunun cevabını dinle! Toprağa tohum ek de bunun sırrını anla! buyurdu.

Hazreti Musa ekin ekti. Ekini bitti, göverdi, başaklandı, güzelce ve düzgünce yetişti. Olgunlaşınca, Hazreti Musa orağı aldı, ekini biçmeye ve harman etmeye yöneldi. Derken, Allah tarafından kulağına bir ses geldi:

-Ey Musa! Sen de ektin, yetiştirdin, büyüttün, ekinin olgunlaştı! Peki, şimdi neden bunu kesip, biçiyorsun?

Hazreti Musa:

-Yarabbi! dedi, burada tane de var, saman da! Saman buğday ambarına layık değil, buğday da saman ambarında ziyan olur gider! Bunları birbirine

karıştırmak hikmete uygun düşmez, bunları mutlaka eleyip birbirinden ayırmak gerekir, dedi.

Cenab-ı Hakk:

-Bu bilgiyi sana kim öğretti de böyle harman edip, buğdayı samandan ayırıyorsun? diye sordu. Hazreti Musa:

- Yarabbi! Bana bu temyizi, bu ayırt etme bilgisini Sen verdin, dedi. Cenab-ı Hakk da:

-Öyleyse Bende nasıl temyiz ve ayırt etme olmaz? Yaratılmışların içinde tertemiz canlar da var; toza toprağa bulanmış, balçığa batmış canlar da var. İyiler de var, kötüler de. Bu sedeflerin hepsi bir değil ki! Kiminin içinde inci var, kiminin yok. Buğdayları nasıl samandan ayırmak gerekiyorsa, iyilerle kötülerini de birbirinden ayırmak şarttır, buyurdu.

Biz, hiç Müslümanlarla mücrimleri, suçluları bir tutar mıyız? (Kur'an, 68. Sure (Kalem) Ayet:35)

Hiç mümin, yoldan çıkmış fâsıkla aynı olabilir mi? Bunlar elbette bir olamazlar. (Kur'an, 32. Sure (Secde), Ayet: 18)

Körle gören, karanlıkla aydınlık, gölge ile sıcak bir değildir. Dirilerle ölüler de bir değildir. (Kur'an, 35. Sure (Fatır), Ayet:19-21)

Sonra Biz, kullarımızın arasından seçtiklerimize Kitab'ı verdik. Onlardan (insanlardan) kimisi kendilerine zulmederler, kimisi orta bir yol tutarlar, kimisi de

Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır. İşte büyük üstünlük budur. (Kur'an, 35. Sure (Fatır), Ayet:32)

İyilikle kötülük bir değildir. Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle! O zaman, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur. (Kur'an, 41. Sure (Fussilet), Ayet:34)

GERÇEK MÜSLÜMAN

Bayezid-i Bestami'nin zamanında bir kâfir vardı. Ona dediler ki:

-Ne olurdu, sen de Müslüman olsan da yüzlerce kurtuluşa ersen, ululuklar bulsan!

Kâfir cevap verdi:

-Eğer Müslümanlık Bayezid'in Müslümanlığı ise, ben ona takat getiremem. O iman, benim çalışıp çabalamalarımla elde edemeyeceğim kadar üstün. Ben, dine imana inanmıyorum ama, onun doğru yolda olduğuna adamakıllı iman etmişim. Ağzım mühürlü, Müslüman olmak bana zor geliyor ama, gizliden gizliye onun imanına müminim. Onun herkesten yüce, pek latif, pek nurlu olduğunu görüyor ve ona inanıyorum. Yok eğer sizin imanınız imansa, benim ona ne meylim var, ne de arzum. İmana yüzlerce meyli olan, sizi gördü mü soğur, buz kesilir. Sizde Müslümanlığın sadece adı var. Çöle de bazen kurtuluş yeri ismini verebilirler. Ama isminin öyle olması neyi değiştirir ki?

Adamın birinin yolu, halkının neredeyse tamamı kâfir, ama birkaç yöneticisi Müslüman olan bir ülkeye düşmüştü. Namaz vakti gelince adam burada ezan okumaya kalkıştı. Adama:

-Burası kâfir ülkesi, burada ezan okumaya kalkma, sonra halk ayaklanır, kavga olur, savaş çıkar! dedilerse de dinlemedi. O, yüksekçe bir yere çıkıp, kâfir ülkesinde ezan okumaya koyuldu. Sesi de çok çirkindi.

Umumi bir kargaşalıktan korkulurken, ertesi gün kâfirin biri elinde çok güzel hediyelerle çıkageldi:

-Söyleyin bana, o ezan okuyan nerede? Onun ezan okuması, beni en büyük derdimden kurtardı, rahata kavuşturdu! diyordu.

-Yahu, dediler, nasıl olur? Hiç o bet ses insana rahatlık verir mi? Kâfir dedi ki:

-Benim çok güzel ve pek üstün nitelikleri olan bir kızım var. Çoktan beri Müslüman olmak istiyordu. Bunca büyüğümüz ona nasihatler verdi, bir türlü bu sevdadan vazgeçiremedi. O anbean imana doğru yöneldikçe benim çektiğim dert, azap ve işkence de artıyordu. Nihayet bu adam ezan okuyunca kızım:

-Bu çirkin ses de nedir? Ömrüm boyunca böyle çirkin bir ses duymadım. Kulağıma geldi de beni berbat etti! diye sormuş. Kız kardeşi:

-Bu ezandır. Müslümanlar okur, Müslümanları ibadete çağırırlar, demiş. Kızım buna inanmamış. Başkalarına da sormuş. Kime sorduysa herkesten aynı cevabı almış. Sonunda kızım inandı. Yüzü sapsarı kesildi, artık Müslüman olma hevesi kalmadı. Ben de sıkıntıdan kurtuldum. İlk defa rahat bir uyku uyuyabildim. Ben bu adama teşekkür etmeyeyim, ona hediye vermeyeyim de kime vereyim? Hediyelerini adama sunup:

-Ne olur, bu hediyelerimi kabul et! Elimden gelse daha fazlasını verir, seni altına, mala, mülke, servete, zenginliğe boğardım. Sen bana öyle bir iyilikte bulundun ki, azat kabul etmez kulun ettin, dedi.

İşte sizin Müslümanlığınız da böyle bir Müslümanlık! O ezan gibi yol kesici. Siz riyaya boğulmuşsunuz. Fakat Bayezid'in imanına karşı gönlümde yüzlerce hasret ve heves var. Onun imanının bir damlası içinde denizler bile boğulur. Nitekim bir zerrecik ateş koskocaman ormanlara düşse, o ormanları yakar, yok eder. Hz. Muhammed'in (SAV) yıldızı parladı, kâfirlerin, çıfitların gevherleri yok oldu. O parlak nurun karşısında ne delille ispatla durabildiler, ne de silahla, kılıçla. İmana erişenler eman buldu, karşı koyanlar ise hep dize geldi, hor hakir oldu. Artık eskilerin o halis küfrü kalmadı; yerini ya Müslümanlık tuttu, ya korku. Kar ve buz, yaz güneşini görünce buzluğundan ümit keser, tamamen değişerek damarlarına, iliklerine kadar su kesilir.

TAMAHKÂRLIK

Birisinin bir koçu vardı. Boynuna bir ip bağlamış ardı sıra çekip götürüyordu. Hırsızın biri geldi, ipi kesip koçu çaldı. Adam koçunun çalındığını fark edince, sağa sola koşuşturup koçunu aramaya başladı.

Hırsızlardan biri de bir kuyunun başında:

-Eyvanlar olsun! diye feryat edip durmaktaydı. Koçunu arayan adam:

-Arkadaş, ne diye feryat ediyorsun? diye sordu. Hırsız:

-Kuyuya bir torba altınım düştü. Kuyuya inmeye cesaret edemiyorum. Torbada yüz altın vardı. Eğer çıkartabilirsen, sana beşte birini gönül hoşluğu ile bağışlarım. Ananın sütü gibi helal olsun! dedi.

Adam kendi kendine:

- Bu tam on koçun değeri. Bir kapı kapandıysa, önüme on kapıyı açıldı, diye düşündü. Elbiselerini çıkartıp kuyuya indi. Hırsız, derhal adamın elbiselerini de çalıp kaçtı. Adam koçundan olduğu gibi, elbiselerinden de oldu.

Tamah huyu, öyle büyük bir fitnedir ki, her *an* başka bir şekle, her *an* başka bir surete bürünen hırsıza benzer.

İnsanın ömrü, türlü türlü arzuların peşinde koşmakla geçer. Derken esas elde etmesi gereken şeyi elde edemeden ecel gelir çatar. Tövbe atına bin de hırsıza yetiş, zararlarını telâfi etmeye çalış!

İBRET ALABİLMEK

Bir aslan, bir kurt bir de tilki arkadaş oldular. Üçü beraberce, birbirlerine yardım ederek, avlanmaya karar verdiler. Gerçi aslan, onlarla beraber ortaklık kurarak avlanmaya çıkmaktan utanıyordu ama, yine de onları hoş tuttu. Onlarla yoldaş olmayı kabul etti. Avlanmak için onlara hiçbir ihtiyacının olmamasına, avda bunların kendisine yardımdan çok yük ve sıkıntı olacaklarını bilmesine rağmen, ‘Topluluk rahmettir!’ hadisine uyarak onları da yanına aldı.

Peygamber Efendimizin reyine, tedbirine eş, hiçbir rey ve tedbir bulunmadığı halde, Cenab-ı Hakk ona bile: ‘Onlarla istişare et, danış! (Kur’an, 3. Sure (Al-i İmran), Ayet:159)’ buyurarak ashabı ile istişare etmeyi emretti.

Altın tartarken bazen terazinin öbür kefesine ölçü birimi olarak arpa da koyarlar. Fakat bundan, arpayla altının aynı değerde olduğu anlamı çıkmaz. Ruhla beden de şimdilik yoldaş olmuşlardır. Ama sonunda ayrılacaklar.

Kurtla tilki, kudretli, şevketli, aslanın maiyetinde dağa doğru avlanmaya gittiler. İşleri de rast gitti, kısa zamanda bir yaban öküzü, bir yaban keçisi, bir de semiz tavşan avladılar. Böyle güçlü ve değerli birinin maiyetinde bulunanın rızkı tabii ki gece gündüz eksik olmaz! Kan revan içindeki avlarını çeke çeke dağdan ormanın kuytu bir köşesine getirdiler. Kurtla tilki, büyük bir sabırsızlık ve aç gözlülükle, bu avlardan kendilerine düşen payın bir an önce verilmesini beklemeye başladılar. Bu avların aralarında adil bir şekilde paylaşılıp paylaşılmayacağını endişesini taşıyorlardı.

Aslan onların vesveselerini, tamahlarını, kendisine olan güvensizliklerini anladı. Hakkında böyle hasisçe zanlara düşmeleri, canını sıktıysa da belli etmedi. Kendi kendine: ‘Sizi yoksul pintiler sizi! Her şeye benimle ve benim sayemde sahip olabildiğiniz, bensiz bir hiç olduğunuz halde, bir de benim hakkımda böyle kötü düşünceler besliyorsunuz ha! Ben size gösteririm! Zaten sizin gibilerin kafasını koparmaz, sizin ayıbınızdan dünyayı temizlemezsem hata ederim! Size öyle bir iş yapacağım ki, dünya durdukça söylenecek!’ diye düşündü. Ama ayıplarını yüzlerine vurmadı. Onlara gülümsemesine devam etti. Fakat aslanın gülümsemelerine inanmamalıdır.

Çoğumuzu sarhoş ve mağrur eden dünya malı da, Allah'ın gülümsemeleridir. Dünya malına aldananlar, sonunda perişan olmuşlardır.

Aslan kurda:

-Ey kurt, gel! Benim yerime, şunları aramızda adaletle sen paylaşır! Ben de seni daha iyi tanımış, gerçekte ne olduğunu anlamış olayım! dedi.

Kurt:

-Padişahım! Yaban öküzü senin payın. Avladıklarımızın büyüğü o. Sen de hepimizden daha iri ve çevik olduğun için sana yaraşır. Keçi ise orta irilikte; onun için bana münasip. Tilki, sen de tavşanı al, o da tam sana göre, deyince aslan gazaba geldi:

-Vay, vay, vay! Ey kurt, sen kim oluyorsun da benden pay istiyorsun? Sen şimdi benim huzurunda kendinde bir varlık görüyor, kendini bir şey sanıyor, benlik davası güdüyorsun öyle mi? Mademki sen benim huzurunda kendi varlığından geçip yok olmadın, şimdi seni yok etmek, boynunu vurmak benim boynuma borç oldu? Ey kendini beğenmiş eşek, yanaş bakayım! diye kükreyerek bir pençede kurdun işini bitirdi.

Benden, bizden dem vuran kapıdan kovulur. Birisi, ziyarete geldiği bir dostunun kapısını çalmıştı. Dostu içeriden sordu :

- Kim o, kapıyı çalan? Kapıdaki:

- Benim! diye cevap verdi. Dostu:

-Öyleyse git, ben yabancıları kabul edemem! Bu sofrada ham kişilere yer yok! Ham kişiyi ancak ayrılık ateşi pişirir, nifaktan kurtarır! dedi.

Adamcağız gitti. Tam bir yıl dostunun ayrılığı ile yanıp yakıldı, iyice pişti. Bir yıl sonra dönüp, aynı kapıya geldi. Bu sefer de ağzından edebe aykırı bir söz çıkmasın diye, dostunun evinin etrafında günlerce dolaştıktan sonra korku ve edeple kapıyı çaldı. Dostu:

-Kim o? deyince bu sefer sevgiyle:

-Sevgili dostum, aziz gönüldaşım, bu kapıdaki de sensin! diye cevap verdi. Dostu:

-Madem ki sen bensin, madem ki arada ayrılık gayrılık kalmadı, öyleyse ey ben olan, gir içeri! Ev dar, iki kişi sığmıyor da, onun için yabancıları kabul etmiyorum! dedi.

İğneye geçirilecek iplik, iki ayrı iplik olursa girmez, fakat bükülür tek kat haline gelirse ancak girer.

Aslan, iki ayrı baş, iki ayrı üstünlük olmasın diye kurdun başını kopardı. Sonra yüzünü tilkiye dönüp:

-Haydi, bunları yememiz için, sen pay et bakalım! dedi. Tilki, aslanın önünde saygıyla eğilip:

-Padişahım, bu semiz öküz senin kuşluk yemeğin olsun! Keçiden de gün ortasında ağzınıza layık bir yahni olur. Pek mütevazı ama, tavşan da lütuf ve kerem sahibi padişahımın akşam çerezidir, dedi.

Aslan:

-Ey tilki, çok güzel ve adaletli bir şekilde pay ettin! Sen böyle pay etmeyi kimden öğrendin? diye sordu. Tilki, yerde kanlar içinde yatan kurdu göstererek:

-Padişahım, kurdun başına gelenlerden öğrendim, dedi. Aslan da:

-Madem ki sen bizim üstünlüğümüzü kabul ettin, önümüzde kendine varlık tanımadın, taksimi de ona göre yapıp, biz oldun! Öyleyse, bu avların üçünü de al, üçü de senin olsun! Sen, biz olduktan sonra, artık ben seni nasıl incitebilirim! Kurttan ibret aldığın için yüceldin. Sen, artık benim gözümde tilki değil, aslansın! dedi.

Akıllı kişi, başkalarının başına gelen belâlardan, musibetlerden, kötü sonlardan ibret alandır. Tilki: 'İyi ki aslan, bu pay etme işini, bana kurttan sonra teklif etti! Eğer önce bana teklif etseydi, ben de ondan canımı kolay kolay kurtarmazdım!' diye binlerce şükürde bulundu.

Şu halde, Allah'ın bize şu büyük lutfuna, keremine bakın ki, bizi ahir zaman toplumu kıldı. Zamanların sonuncusu, ilk devirlerden daha üstündür. Hadiste 'Âhirûnes Sâbikûn' 'Sondan gelip öne geçenler' denilmektedir.

Hattâ rivayet olunur ki, Yüce Allah, Hazreti Musa'ya, Hazreti Muhammed devrinin ve ümmetinin parlaklığını, üstünlüğünü, o devirdeki tecellilerini, lutuflarını, ihsanlarını gösterdi de Hazreti Musa o devre hayran kalıp: 'Ya Rabbi! O ne büyük rahmet devri! O devir, rahmetten de ileri! Senin o devirde ne büyük tecellilerin var. Ne olur, Musa kulunu da denizlere daldır veya bir şekilde gizle de Ahmet'in o parlak devrinde yeniden ortaya çıkar, tekrar dünyaya gönder!' diye yalvardı. Allah buyurdu ki: Ben, o devri sana keremimin, cömertliğimin büyüklüğünü, yüceliğini göresin, bilesin diye gösterdim. Sen o devirden uzaksın. Onun için ayağını o yoldan çek! Çünkü iklim uzundur. Ben, gerçek kerem sahibiyim. Kullarıma, nimetlerimi tanıyıp istesinler, o nimetlere heveslensinler diye nimetlerimi böyle gösteririm. Candan ve gönülden dileyip istediğin bütün keremleri, ihsanları da sana Ben gösterdim de sen ondan sonra bunları isteyebildin. Ben gizli bir rahmet hazinesiyim. Ben, hidayet nasip ettiğim Muhammed ümmetini, 'İnsanların iyiliği için iyiliği teşvik eden,

kötülüğe engel olan, Allah'a inanan, en hayırlı ümmet olarak ortaya çıkardım (Kur'an, 3. Sure (Âl-i İmrân), Ayet:110).’ buyurdu.

Merhamet sahibi Rabbimizin, bizi Nuh, Hud, Ad, Semud kavimleri gibi bizden önce yaşayıp helak olmuş yüzlerce milletten, toplumdandan, kavimden sonra dünyaya getirmiş olmasına, üstelik bunların niçin ve nasıl helake ve Allah'ın gazabına uğradıklarını bize apaçık bildirmiş olmasına ne kadar şükretsek azdır! Biz korkalım, ibret alalım diye işledikleri suçlar yüzünden Allah, onları kahretti. Ya aksi olsaydı, o zaman bizim halimiz ne olurdu? Böylelikle kurdun halinden ibret alıp canını kurtarabilen tilki gibi, biz de helak olmayı hak etmiş eski milletlerin halinden ibret alarak, Allah'ın inayetiyle onların akıbetine uğramaktan kendimizi koruyabiliriz.

Bu yüzden doğru sözlü Peygamber bize ‘Ümmet-i Merhûme’, ‘Acınmış Ümmet’ adını taktı. Eğer hâlâ anlamsız gurur ve kibri bırakmayıp, eski zalimlerin sonundan ibret almamakta ayak diretenler olursa, onların azgınlıklarının acı sonuçları da başkalarına ibret olur.

Allah, ‘Yeryüzünde gezin dolaşın da peygamberleri yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu görün! (Kur'an, 6. Sure (En'am), Ayet:11) buyuruyor. Eğer sen de dünyayı çok gezip dolaştığın halde, ibret nazarıyla gezip dolaşmadıysan, peygamberleri yalanlayanların başlarına neler geldiğini göremediysen, öyleyse senin bu gezip dolaşmaların olmamış demektir. Demek ki, sen o seyir ve dolaşmaları ibret için ve Allah için yapmamışsın! Senin eski gezilerin aylaklık, eğlence, boşa zaman geçirme, yeme içme, alışveriş gibi sana perde olan amaçlar için olduğundan, esas görmeyen gerekenleri görememişsin. Zaten, kalabalık bir çarşı veya pazarda ciddiyetle birini arıyorsan, başkalarını göremezsin. Görse bile oradaki halk, sana hayal gibi görünür, bir anlam ifade etmez. Çık, dünyayı bir de ibret nazarıyla ve Allah'ın ‘Gezin, dolaşın!’ emrini yerine getirmek amacıyla yeniden gez, dolaş!

Yeryüzünde gezip dolaşın da Allah, ilk baştan nasıl yaratmış bir bakın. İşte Allah, (aynı şekilde) sonraki yaratmayı, ahiret hayatını da yaratacaktır. Şüphesiz Allah'ın gücü her şeye hakkıyla yeter (Kur'an, 29. Sure (Ankebut) Ayet:20). Sizden önce(ki milletlerin başından) nice olaylar gelip geçmiştir. Yeryüzünde gezin, dolaşın da (Allah'ın ayetlerini) yalanlayanların sonu nasıl olmuş bir görün (Kur'an, 3. Sure (Âl-i İmrân) Ayet:137). Onlar, yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğunu görmediler mi? Oysa onlar, bunlardan daha güçlü idiler. Ne göklerde, ne de yerde Allah'ı aciz bırakacak bir güç vardır. Şüphesiz O, hakkıyla bilendir, hakkıyla kudret sahibidir (Kur'an, 35. Sure (Fatır), Ayet:44). Onlar yeryüzünde gezip dolaşmadılar, kendilerinden öncekilerin akıbetlerinin nasıl olduğunu görmediler mi? Onlar, kendilerinden daha güçlü ve yeryüzündeki eserleri yönünden bunlardan daha da üstündüler.

Böyleyken Allah, günahları yüzünden onları yakaladı. Onları Allah'ın azabından koruyacak hiç kimse olmadı. Bunun sebebi ise, peygamberleri onlara apaçık mucizeler getirdikleri halde; inkar etmeleriydi. Bu yüzden Allah da onları tutup yakalayiverdi. Şüphesiz O güçlüdür, cezası da çok şiddetlidir (Kur'an, 40. Sûre (Mü'min). Ayet: 21-22) Gök ve yer onların ardından ağlamadı; onlara mühlet de verilmedi (Kur'an, 44. Sûre (Duhan) Ayet:29).'

Sen ne haldeysen dünyayı da öyle görür, öyle düşünürsün. Sen azgınsan, bütün alemi de kendi vasfına uygun olarak azgın bir halde görürsün. Kendi etrafında dönersen, başın döner, ev de gözüne dönüyor görünür. Gemi yolculuğu yaparken, deniz kıyısındaki ağaçları, binaları da koşup yürüyor görürsün. Gönlün daraldığında bütün dünyayı da daralmış görürsün.

Nice kişiler, ta Irak'a, Şam'a kadar giderler de kafirlikten, münafıklıktan başka bir şey göremezler. Nice kişiler de, Hindistan'a, Herat'a, çok daha uzak diyarlara kadar giderler de oralarda alış veriştikten başka bir şey göremezler. Çok kişiler, Türkistan'a, Çin'e veya dünyanın bilmem neresine kadar giderler de, oralarda, hileden, düzenden, tuzaktan başka bir şey göremezler. Gezip dolaşan, eğer renkten, kokudan başka bir şey göremiyorsa, varsın bütün ülkeleri bir bir gezsün dolaşsın, arasın dursun neye yarar. Öküz'ün yolu, Bağdat'a düşse de bütün şehri bir baştan öbür başa gezip dolaşsa, onca güzelliği, hoşluğu, tadı tuzu, zevki safayı görmez de, gider sağa sola saçılıp dökülmüş karpuz kabuklarını, samanları, orada burada yol kenarlarında bitmiş otları, çayır çimeni görür, onların seyrine dalar, her şeyi bırakır da onlara yönelir.

Bu zamânede diyar diyar dolaşan, yerleri ölçen biziz.
Şehirden şehre geçerek şehirleri süsleyen yolcu biziz.
Engin denizlerde yolunu kaybetmiş gemiye dönmüşüz.
Her gün bir menzilde, her gece bir konakta bulunuruz.

KEL PAPAĞAN

Bakkalın birinin bir papağanı vardı. Yeşil renkli, güzel sesli, insan gibi söz söyleyen bir papağandı. Ötüşü de güzeldi. Dükkanda bekçilik yapar, alışveriş edenlere hoş ve lâtifeli sözler söylerdi... Müşteriler, biraz da papağanı görmüş olmak için adamın dükkânını sürekli doldurur taşırırlardı.

Bakkal, bir gün evine gitmiş, papağan da dükkânı bekliyordu. Ansızın, nereden geldiyse, dükkâna fare yakalamak için bir kedi girdi. Zavallı papağan, kediyi görünce can korkusundan sağa sola kaçmaya başladı. Bu arada gülyacağı şişelerini de devirdi.

Bakkal, biraz sonra dükkâna dönünce baktı ki; dükkân allak bullak olmuş, ortalık savaş alanına dönmüş. Koku şişeleri devrilmiş, güzelim gül yağları dökülüp saçılmış, eşya ve elbiseler yağa kire bulanmış... Bakkal, bu işi papağanın yaptığını anladı. Adam, papağana kızıp, öfke ile başına vurunca, hayvanın tepesindeki o güzel tüyler döküldü. Hayvancağızın kafası kel oldu, üstelik korkudan dili de tutuldu.

Güzel sesli papağan artık konuşmuyordu. Bakkal, öfkesi geçince yaptığı işten çok pişmanlık duydu. Çünkü bu papağan onun ekmek kapısıydı. ‘Eyvah ben ne yaptım! Keşke elim kırılısaydı da o güzel sözlü papağanımın başına vurmasaydım! Nimet güneşim, bulutların ardına saklandı. Şimdi ben ne yapacağım?’ diye saçını sakalını yoluyor, papağanı yeniden konuşsun diye yoksullara sadakalar veriyordu.

Adam günler, geceler boyu üzgün, çaresiz ve şaşkın bir halde bekledi. Fakat sevgili papağanı bir türlü konuşmuyordu. Günlerden bir gün, dükkânında yine öyle dertli dertli oturup, ‘Bu kuş acaba ne zaman konuşacak?’ diye düşünürken, kapının önünden kafası leğen gibi, tas gibi cascavlak tıraş edilmiş, Cavlâkî Tarikatı’na mensup bir derviş geçmeye başladı.

Papağan onu görünce, tekrar dile gelip geldi , akıllılar gibi dervişe bağırdı: ‘Heey kel kafalı! Sen niye kel oldun? Yoksa, sen de mi benim gibi gül yağları şişelerini devirdin?’

Papağanın bu kıyasına herkes gülmeye başladı. Çünkü o, dervişini de kendisi gibi sanmıştı!

Çoğu insanlar da bu gibi benzetmelerden dolayı büyük hatalara düşerler. Hatta peygamberlerle, velileri de kendileri gibi sanarak: ‘Onların bizden ne üstünlükleri var? Onlar da insan, biz de! Biz de uyuyoruz, yiyip içiyoruz, onlar da!’ derler. Körlüklerinden dolayı, aralarındaki uçsuz bucaksız farkları göremezler.

Her iki çeşit arı da, aynı yerlerde ve aynı çiçeklere konarlar, fakat birinden zehir hasıl olur, öbüründen şifalı bal! Her iki çeşit ceylan da aynı yerlerden otlayıp, su içerler, ama birinden sadece dışkı ve idrar çıkar, diğerinden dünyanın en güzel kokularından olan halis misk! Her iki kamyş da bir sulakta biterler, aynı suyu içerler, ama sonunda biri bomboş olur, öbürü şekerle dopdolu!

Böyle yüz binlerce birbirine benzer şeyler vardır ki, dikkatle incelediğinde aralarındaki büyük farkları sen de görebilirsin!

İnsanlar da böyledir. Bu yer içer, ondan sadece pislik çıkar; o yer içer, kamilen Hakk'ın nuru olur! Bu yer, ondan tamamıyla hasislik ve haset zuhur eder; o yer ondan tamamıyla Yüce Allah'ın nuru husule gelir! Bu tertemiz bir melektir, o bir şeytan ve canavar! Bu toprak pakdır, temizdir; o toprak ise pis ve çorak!

Dışarıdan bakıldığında kafirle mümin arasında hiç bir fark yokmuş gibi görünür. Ama kafirle müminin benzerliği sadece ten bakımındandır, ruh ve can bakımından değil! Bedenler ağzı kapalı testilere benzerler. Sen testiye değil, o testinin içinde ne olduğuna bak! Bu beden testisi âb-ı hayatla doludur, şu beden testisi öldürücü zehirle. Dışına bakarsan yolunu azıtır, sapıtır gidersin; içindekine bakabilir ve görebilirsen sultansın! Baş gözü sadece bu bedeni görebilir, can gözü, gönül gözü ise hünerli camı!

Acı su da, tatlı su da ilk bakışta birbirlerine benzeyebilirler ve her ikisi de gayet berrak görünebilir. Ama tatlı su ile acı suyun farkını ancak zevk sahibi, tat alma duyusu sağlıklı olanlar ayırdedebilirler.

Sağlıklı bir ayırt etme kabiliyetine ve zevk-i selîme sahip olmayanlar, sihir ile mucizeyi birbirine benzeterek, her ikisinin de hileye dayandığını sanarlar. Hazreti Musa ile savaşıyan sihirbazlar, inatlarından, ellerine onun asası gibi birer sopa almışlardı. Halbuki Musa'nın işiyle onların işi arasında çok büyük farklar olduğu gibi, Musa'nın asası ile onların asası arasında da pek çok farklar vardı. Sihirbazların işinin ardında Allah'ın laneti vardı, Musa'nın işinin ardında ise, Allah'ın rahmeti ve vaadine vefası vardı.

Kafirler, inatlaşmada maymun huyludurlar. Huy ise, içte, gönülde bir afettir. Maymun, sürekli insandan gördüğünü taklit eder durur. İnsan ne yaparsa, o da onu yapar. Maymun, 'Ben de insan gibi yaptım!' sanır. Halbuki o inatçı yaratık, aradaki farkı nereden bilecek? İnatçı kişilerin başlarına toprak saç!

Münafıklar, samimi müslümanlarla beraber aynı safta namaza dururlar. Fakat onlar bunu niyaz ve tazarru için değil, gösteriş, inat ve taklit için yaparlar. Mü'minin niyeti Allah'ın emrini yerine getirme arzusudur, münafığınki ise inat ve savaştır. Münafıklar, mü'minlerle beraber gösteriş için oruç, hac, zekat gibi

ibadetleri de yerine getirebilirler ama, işin sonunda mü'minler için büyük kazançlar olduğu halde, münafıklar için ahirette mat olmak vardır. Yaptıkları ibadetler, müminleri Allah'a daha çok yaklaştırdığı, O'nun hoşnutluğunu kazanmalarına sebep olduğu halde; aynı ibadetler münafıkların Allah'tan daha da çok uzaklaşmalarına, O'nun daha çok öfkesini ve gazabını çekmelerine neden olur.

Kalp altınla halis altın, ayarda belli olur. Kalpla halisi, mihenge vurmadiçça, hangisinin gerçek, hangisinin sahte olduğunu tahmini olarak bilemezsin. Allah, kimin ruhuna mihenk koyarsa, ancak o kişi, gerçeği şüpheden tam olarak ayırt edebilir.

Binlerce lokma arasında ağza ufacık bir çöp girince, onu ancak diri kişinin hissi algılayıp, sezebilir. Diri bir kişinin ağzına bir çöp girecek olsa, o adam onu dışarı çıkarıp atmadan rahat edemez.

Dünya hissi bu cihanın merdivenidir; din hissi de yüceliklerin merdiveni. Bu hissin sağlığını doktorlardan isteyiniz, o hissin sağlığını da Allah'ın sevgili peygamberi Hazreti Muhammed'den!

YALANCILAR YALANDAN HOŞLANIR

Nahivcilerden (dilbilimci) biri, ders verirken Arapça'da kelimelerin son harfinin harekesinin cümledeki yerine göre nasıl değiştiğini anlatabilmek için 'Zeyd, Amr'ı dövdü' cümlesini örnek gösterdi. Arapça gramerinde, genelde bu cümle örnek verilerek özne yüklem ve nesne konusu anlatılır.

Her nasılsa orada hazır bulunan, fakat bu konularda hiçbir bilgisi olmayan bir dinleyici, hemen atılıp hocanın sözünü keserek: ‘

-Dur bakalım hoca! Bu Zeyd bu Amr'ı niye dövmüş sen önce onu anlat! Amr'ın ne suçu varmış ki, Zeyd onu dövüyor. Suçu olmayan birisi nasıl dövülür? diye sordu.

Nahivci:

-Kardeşim, ben bunu bir örnek cümle olarak söyledim. Sen bu cümledeki kelimelerin irabını anlamaya çalış! Sen buğdayı almaya bak, ölçeği bırak! dediyse de öbürü:

-Yok hocam! Ben onu bunu bilmem. Zeyd Amr'ı yok yere niçin dövdü, sen bana onu söyle! diye ısrarında devam ediyordu.

Nahivci baktı ki başka kurtuluş çaresi yok, işi, alaya almaya kalktı:

-Bak arkadaş! Bu Amr var ya, bu Amr! İşte bu Amr, hırsızın tekiymiş! Bak, dikkat edersen, fazladan bir 'vav' harfi çaldığını sen de görürsün. (Arapça'da, yazı dilinde, Amr kelimesini, Ömer'den ayırabilmek için sonuna fazladan bir 'vav' harfi eklenir) Bu Zeyd ise çok dürüst bir adam. Hırsızlığa da hiç tahammülü yok. Hırsızlık yaptığını fark edince, o hırsız Amr'a haddini bildirmek için, onu yakalayıp dövdü. Böylece ona hak ettiği cezayı vermiş oldu, dedi.

Bunun üzerine o adam:

-Hah hocam, işte şimdi oldu! İki saattir bunu sorup duruyorum! Ne diye lafı öyle döndürüp dolaştırıyorsunuz! Doğrusunu söyleyene! Şimdi konuyu ve işin aslını anladım ve canla başla kabul ettim, dedi.

Bazen apaçık doğru bile, eğri kimselere eğri görünür. Doğruyu kabul etmeye bir türlü yanaşmazlar. Ama eğriyi hemen kabul ederler.

Bir şaşuya ‘Ay, bir tanedir’ desen, ‘Yok bir olur mu, iki tanedir’ der. Birisi alay ederek ‘Sahi yahu, ay bence de iki tane!’ dese bu sözü doğru olarak kabul eder. Yalancılar yalandan hoşlanırlar. Yalan, onlara doğrudan daha fazla çekici gelir.

Musa Aleyhisselam, Allah’ın emirlerini almak için kırk günlüğüne Tur Dağına çıktığında, kavminden pek çoğu tekrar doğru yoldan çıkmış, Samiri adlı birinin yaptığı öküze tapmaya başlamışlardı. Musa geri döndüğünde buna çok öfkeleni. Bu hayal sarhoşlarından birini karşısına alıp şöyle dedi: Ey kötülüğü, sapıklığı yüzünden fena düşüncelere saplanmış kişi! Benim bunca özelliklerime, güzel huyuma, benden bunca deliller, bürhanlar duymana , mucizeler görmene rağmen, Allah’ın elçisi, peygamberi olup olmadığım hususunda gönlünde yine de yüzlerce şüphe vardı. Benden gördüğün mucizeler, senin imanını değil, kötü zanlarını, şüphelerini artırıyor, seni olmadık hayallere sürüklüyordu. Öyle ki hayalden, vesveseden daralmış, peygamberliğime ta’n edip durmaya başlamıştın.

Benim duam bereketiyle Allah, denizin içinden yol açarak sizi Firavun’un şerrinden kurtardı, aynı denizde Firavunu ve askerlerini boğdu. Emeksiz zahmetsiz kırk yıl önünüze gökten yemekler geldi. Kayalardan ırmaklar çağlayıp coştı. Daha buna benzer nice mucizeler, yine de senin vehmini azaltıp, eksiltemedi. Peki nasıl oldu da, altından yapılmış bir buzağının ağzına rüzgar girip çıkınca ses verdi diye, tuttun ‘Tanrım sensin!’ diye ona secde ettin! Yüce Allah’ın nurundan göz yumdun, Allah’ın yaratıcılığı, benim peygamberliğim hakkında şüpheye düştün de, bu uyduruk buzağının tanrılığı hakkında niçin hiç bir şüpheye düşmedin? Bu hileden niye şüphelenmedin, bu sihirden niye işkillenmedin? Nasıl oldu da Allah’a kulluk etmekten hemencecik yüz çevirdin de bu öküze secde ettin, önüne baş koyabildin? Ey aşağılık kişiler, Samiri kim oluyor da, size Tanrı düzüp koşacak? Yuh olsun sizdeki, akla, ilme, irfana! Sizin gibi bilgisizlik madenleri yok olsun daha iyi! Be ahmaklar! Bu altından yapılmış öküz, ses verdi de size ne dedi ki, ona bu derece rağbet ettiniz! Allah’ın benim elimle size gösterdiği mucizeler, bundan daha mı değersiz, bundan daha az mı hayret uyandırıcı, bundan daha az mı ikna ediciydi? Ama aşağılık kişiler, Hakk’kı kabul etmek istemezler.’

Batılları ne cezp edebilir? Tabii ki, ancak batıl! Tembellere ne hoş gelir? Sadece tembellik! Çünkü cins, cinsi çeker. Hak, hakikat derdinden, düşüncesinden uzak bulunan cahillere, hakikat sırları ne kadar gösterilirse gösterilsin, o yine görmez. Gönül aynası saf ve temiz olmalı ki, orada çirkin surat, güzel surattan, iyi kötüden ayırt edilebilsin. Öküz, elbette bir buzağıyı tanrı tanır. Eşek müşteri olup, bir şey alacak olsa, elbette ham kavun alır. Ben, öküz değilim ki, beni buzağı satın alsın. Ben, diken değilim ki, beni deve yesin! O, bana cevr ettim sanır. Halbuki, hakikatta âdetâ aynamı siler, cilalar. Yarasa güneşi göremez.

Görüyorum dese bile, gördüğü güneş değildir. Yarasaların nefretinden de anlaşılıyor ki, ben Yüce Allah'ın parlak bir güneşiyim.

Bir gül suyuna bokböcekleri rağbet etseler, bu onun hakiki gül suyu olmadığına delalet eder. Kalp akçe mihenk istese, mihengin mihenk oluşunda şüphe hasıl olur. Gül hal diliyle bokböceğine şu sözleri söyleyip durmaktadır: 'Ey koltuğu kokmuş! Gül bahçesinden kaçırıyorsun ama, bu nefretin gülistanın kemaline delalet eder. Benim gayretim, senin başına dikilmiş bir yasakçısıdır. Ey bayağı yaratık! Buradan uzak ol! Ey aşağılık mahluk! Sen benimle ihtilat edersen, benimle aynı madenden, aynı asıldan olduğuna dair bir şüphe hasıl olabilir. Bülbüllere çayır çimen yaraşır. Bokböceklerine vatan da pisliktir. Allah, beni pislikten, maskaralıktan arıttı. Başıma senin gibi bir murdarı dikmesi layık mıdır? Benim de bir damarım onlardandı, (iyi yetişmem için dibime gübre koymuşlardı) fakat Allah, o damarı kesip attı. Artık o kötü damar bana nasıl hükmedebilir.

Adem'in bir nişanı ezelde şudur: Melekler ona, Allah onlara öyle emrettiği için ve onu secdeye layık kıldığı için baş indirdiler, secde ettiler. Başka bir nişanı da, İblis'in 'Hayır, şah ve ulu olan benim' diye baş indirmemesiydi. Fakat İblis de Adem'e secde etmiş olsaydı, Adem, Adem olamazdı, başka biri olurdu. Her meleğin ona secde etmesi, Adem'in Adem'liğine delil olduğu gibi, o düşmanın, İblis'in inadı da başka bir delildir. Meleğin ikrarı, ona bir şahit olduğu gibi, o köpeğin inkarı da bir şahittir.

Kardeş sen kıssadan hisse almaya bak! Kıssaların dış yüzüne bakıp kalma! Kıssa bir ölçeye benzer, asıl anlatılmak istenen mânâ ise, içindeki taneye. Nasıl bir ölçek buğday aldığında maksadın buğdaysa, ölçek sadece bir vasıttan ibaretse, kıssalar da öyle. Akıllı kişi taneyi alır, ölçek var mı, yok mu, ona bakmaz bile.

FİTNE TOHUMU

Bir zamanlar Yahudilerin, çok zalim, Hazreti İsa düşmanı ve Hıristiyanları kırıp geçiren, yakıp yandıran bir hükümdarı vardı.

Bu hükümdar, Yahudi'ce kininden dolayı, Hazreti Musa'nın dininin koruyucusuyum diyerek yüz binlerce suçsuz, günahsız, masum mümini öldürttü. Halbuki Hazreti İsa ile Hazreti Musa arasında yol ve inanç bakımından hiçbir fark yoktu. Sadece aynı görev ve aynı nöbet, Hazreti İsa devrinde, Hazreti Musa'dan Hazreti İsa'ya geçmişti. İkisinin canı da aynıydı. Ama şaşkı hükümdar, bir türlü bu gerçeği göremiyor, ikisini birbirinden ayrı ve farklı sanıyordu. Hıristiyanlara olan kini ve garazı onu şaşkı yapmış; doğruyu göremez, kabul edemez hale getirmişti.

Bu hükümdarın çok hilekâr, sapık ve yol vurucu bir veziri vardı. Öyle ki, akan suyu bile hileleriyle ile düğümleyebileceği söylenirdi. Bir gün hükümdara:

-Efendim, hala anlamıyor musunuz? Bunları böyle öldürüp durmak bir işe yaramıyor! Sen, bu hıristiyanları öldürmekle asla bitiremez, bu işin de önüne geçemezsin! Çünkü bunların çoğu canlarını kurtarmak için dinlerini senden gizlerler. Sen de ancak bunların dış yüzlerini görebilirsin. Din ise, gönülde yüzlerce kılıf içinde gizli bir sırdır. Nasıl bilip, nasıl anlayacaksın ki? Eğer senden dinlerini gizleyecek olurlarsa, gerçek din ve inançlarının kokusunu bile duyamazsın! dedi. Hükümdar:

-Peki madem öyle, sen daha iyi bir çare biliyorsan, söyle de onu yapalım? Nasıl bir hile ve düzen kuralım da yeryüzünde ne dinini açığa vuran ne de gizleyen hiç bir hıristiyan kalmasın? diye sordu.

Vezir dedi ki:

-Ey Hükümdarım! Sen bana gazap etmiş görünerek cezalandırılmama hükmet! Kulağımı, elimi kestir; burnumu, dudağımı yandır! Sonra beni darağacına götürsünler. Asılacağım sırada bir şefaatçi senden suçumun affını dilesin. Bu işi dört yol ağzı bir yerde, halkın gözleri önünde, örneğin bir pazar yerinde yaptır. Sonra da beni huzurundan uzak, onların yoğun olduğu bir şehre sür ki, ben onların arasında yüz türlü din kayıtsızlığı salayım, onları dinlerinden uzaklaştırayım. Bu halde onlara diyeyim ki: 'Ben aslında gizli hristiyandım. Dinimi hükümdardan saklamak, onun dininden görünmek istedim. Fakat hükümdar benim hristiyan olduğumu anladı, Yahudilik taassubundan dolayı beni öldürmek istedi. Eğer Hazreti İsa'nın ruhaniyeti imdadıma yetişmeseydi o, Yahudice kiniyle beni parça parça edecekti. Aslında ben, Hazreti İsa ve onun dini için başımla oynar, canımı verir ve bunu da canıma yüz binlerce minnet sayarım. Fakat, hristiyanlığa yararlı olmadan ölmek istemiyorum. Çok

şükür ben, Hazreti İsa dininin bilgisine iyiden iyiye vakıfım. Yeryüzünde bu dine benden fazla yararlı olabilecek kimseyi de tanımiyorum. Ama gel gör ki, o pak dinin cahiller elinde mahvolup gitmesi bana çok dokunuyor. Allah'a (C.C.) ve Hazreti İsa'ya şükürler olsun ki biz, bu hak dinin yol göstericisi olduk. Artık Yahudilerden de Yahudilikten de kurtulduk! Ey halk, ey millet, ey toplum gelin! Artık, devir Hazreti İsa'nın devridir! Onun dininin sırlarını şimdi benden can kulağıyla dinleyin!' diyeyim. Ondan sonra olacakları görürsünüz.

Vezir, kurduğu bu hileleri sayıp dökünce, hükümdarın gönlünden endişeyi tamamen giderdi. Hükümdar, vezir ne dediyse hepsini yerine getirdi. Halk, vezirin başına gelen acıklı hallerden, bu gizli hileden dolayı şaşırıp kalmıştı. Sonra veziri Hıristiyanların oturdukları tarafa sürdü. Vezir de oradaki halkı güya dine davet etmeye girişti. Yüz binlerce Hıristiyan yavaş yavaş onun etrafında toplanmaya başladı. Onlara gizlice İncil'in hükümlerini, ibadetlerin sırlarını anlatıyordu. Görünüşte din hükümlerini anlatıyordu fakat; anlattıkları gerçekte onları avlamak için birer yem ve tuzaktı.

Hıristiyanlar tamamıyla ona güvenip, gönül bağladılar. Zaten avam tabakadan olan halk yığınları, işin iç yüzünü nasıl bilecekler? Onu Hazreti İsa'nın halifesi sanıp, etrafında toplandılar ve gönüllerine onun sevgisini ektiler.

Halbuki o vezir, gerçekte insanları doğru yoldan saptırmaya çalışan Deccal'ın tekiydi. En güzel yardımcı olan Allah, böylelerinin şerrinden, bizim de feryadımıza ve imdadımıza yetişsin!

Yüce Rabbimiz! Dünyada yüz binlerce tuzak ve yem var. Bizler de yemsiz kalmış haris kuşlar gibiyiz. Her birimiz birer doğan ve anka da olsak, her an yeni bir tuzağa tutuluyoruz. Ey Ganî ve Müstağnî olan Mevlâmız! Sen bizi her zaman tuzaklardan kurtarmaktasın, biz yine başka tuzaklara doğru gitmekteyiz! Ambarımızı delip buğdaylarımızı çalan farelerin hileleri yüzünden, ambarlarımız bir türlü dolmuyor. İbadetlerimizden gereken faydaları elde edemiyoruz. Buğday biriktirmeye başlamadan önce, farelerin şerlerini def etmeyi bir türlü öğrenemedik! Hırsızları görüp yakalamak için yakmaya çalıştığımız her ışık; alemde, doğruyu yanlış, güzeli çirkini ayırmamıza yarayacak hiç bir aydınlık olmasını istemeyen hırsızlar tarafından, karanlıkta hemencecik söndürülüyor. Yüce Rabbimiz! Bizden yardımını, inayetini eksik etme! İnayetin bizimle beraber oldukça, bayağı hırsızlardan bize ne korku gelebilir ki? Her adımda binlerce tuzak olsa bile, sen bizimle olduktan sonra hiç gam yok!

Yaratılışında haset ağır basan o vezir, sermayeyi yol vuruculuktan, soygunculuktan elde etmek, mahzun ve mazlum mü'minleri haset iğnesinden

akan zehriyle ta canlarından zehirlemek için harekete geçmiş; hasedi yüzünden burnunun, kulağının kesilmesine bile razı olmuştu. Hasedi onu, burunsuz ve kulaksız bırakmıştı. Burun odur ki, bir koku alsın ve o koku da, kokuyu alanı en büyük mutluluklara götürsün. Kim koku alamıyorsa o zaten burunsuz sayılır ve alınması gereken en önemli koku da din kokusudur.

O hasetçi ve inkarcı vezir, hile ile badem helvasına sarımsak karıştırırcasına, kendisini gerçek din nasihatçisi olarak göstermekteydi. Ama yine de damak tatları bozulmamış, zevk sahibi ve uyanık müminler, onun sözlerinde acılık karışmış bir tat seziyorlardı. Binlerce lokma arasında ağza ufacık bir yabancı madde girse, diri kişinin hissi onu hemen algılar, sezer. Dünyevî hisler, bu cihanın merdivenidir, dini hisler de yüceliklerin merdivenidir.

Vezir, sözünün dış yüzüyle: “Hak yolda çevik ol!” diyordu, fakat, sanki “Boş ver, gevşek ol, tembellik et!” der gibiydi. Vezirin sözleri, uyanık ve zevk sahibi olmayanları avlıyor, gevşetiyor, uyuşturuyordu. Kulağa hoş gelen ama, gazele karışık sözler söylüyordu. Fakat o sözler, içine zehir katılmış şerbete benziyordu. Gül suyu ve şekerle yapılmış şerbetin içine gizlice zehirler katıyordu.

Vezir, hükümdardan ayrı kaldığı oldukça kısa bir zaman içerisinde hristiyan halkın büyük çoğunluğunun güvenini kazandı, onlara önder ve penah oldu. Çok geçmeden herkes, onun emir ve hükmü önünde canlarını feda edecek duruma gelmişti. Bu arada hükümdarla aralarındaki gizli haberleşmeler sürüp gidiyordu.

Hükümdar ona gizlice vaatlerde bulunuyor:

-Ey devletli vezirim! Muradımız ne zaman hasıl olacak? Şu hristiyanların toprağını ne zaman yele vereceğiz? Yeter artık, gönlümü bu üzüntüden tez kurtar! diye onu daha da gayrete getirmeye çalışıyordu. Vezir de:

-Az kaldı hükümdarım! Biraz daha sabredin! Ben, İsa dinine fitneler salıp, işlerini bitirmek üzereyim! gibi haberlerle hükümdarın gönlüne su serpiyordu.

O zamanlar Hazreti İsa kavminin on iki emîri vardı. Her fırka bir emîre bağlıydı. Aralarındaki rekabet ve tamah yüzünden de her topluluk kendi beyine adeta kul köle olmuştu.

Bu on iki emirle kavimleri, o kötü vezire bağlandılar, hepsi onun mesleğine uydular. O, öl dese, her emir, hemen o anda ölmeye hazırды.

Vezir, bu on iki emirden her birinin adına bir tomar düzdü. Her, tomarda yazılı şeyler, hükümler, birbirine zıt ve aykırıydı. Birinde methettiği şeyi öbüründe

kötülüyor, yerin dibine geçiriyordu. Birinde emrettiği şeyi öbüründe yasaklıyordu. Birinde İyi dediğine, öbüründe kötü diyordu. Örneğin birinde riyazatın, yani bir kenara çekilip Allah'a ibadet etmenin, şart olduğunu söylüyor, öbüründe bunun gereksizliğini savunuyordu. Birinde tevekkülü, zahitliği övüyor, diğerinde kötülüyordu. Birinde Allah'a ibadet etmenin şart ve bizim yaratılış gayemiz olduğunu belirtiyor, diğerinde bunların hiç önemli olmadığını, zaten Allah'ın bize bunları yerine getirelim diye değil, acimizi, bunların altından kalkamayacağımızı anlayalım diye emr ettiğini iddia ediyordu. Birinde Allah rızası için oruç tutmayı, malından zekat, sadaka vermeyi göklere çıkarıyor, öbüründe bunların Allah'a ortak koşma anlamına geleceğini, çünkü Allah'ın bunlara ihtiyacı olmadığını söylüyordu. Bu şekilde on iki tomar düzdü.

Hükümdar ve vezir, cahil ve gafil oldukları için, varlığı zorunlu, kudreti sonsuz, gücü bu alem gibi yüzlercesini bir anda yaratmaya yeten Yüce Allah'la pençeleşmeye kalkıştılar. Halbuki dünya baştan başa karla kaplansa, güneşin ışığı ve sıcaklığı onu bir görünüşüyle eritir, siler süpürür. Allah dilerse, o vezirin ve onun gibi binlercesinin vebalini ve hilelerini bir kıvılcımla yok ediverir. Nitekim, Allah'ın yardımıyla Firavun'un o yenilmez ordusu ve güçlü silahları, Hazreti Musa tarafından tek bir sopayla kırılıp geçirmişti.

Sonra vezir, başka bir hile kurdu. Vaaz ve nasihati bırakıp, insanlardan uzaklaştı ve halvete girdi. Kırk elli gün halvette kaldı. Bütün halk, onun hasretinden, hayran oldukları halinden, tavrından, sözünden, sohbetinden uzak kalmaktan âdetâ deli divaneye döndüler. Hepsi birden kapısına gelip:

-Biz, sensiz çok kötü bir hale düştük. Karışıklıklar içindeyiz. Kendisini yeden, elinden tutan birisi olmazsa, körün hali ne olur? Allah rızası için, bizi kendinden daha fazla kendinden ayırma! Aramıza dön! diye yalvarıp yakarmaya başladılar. Vezir ise halvette riyazattan iki büklüm olmuştu. Dışarıdakilere:

-Ruhum dostlardan uzakta değil! Fakat dışarı çıkmama izin yok! diye seslendi.

Halk, emirler, müritler vezire çok yalvarıp, yakardılar. Onun güzel sohbetine alıştıklarını, onun hikmet sütüyle beslendiklerini, onsuz susuz kalmış balıklar gibi çırpındıklarını, artık suyun bendini açıp kendilerini susuzluktan kurtarmasını, onsuz dinden de gönülden de yetim kaldıklarını söylüyorlardı. Fakat ne dedilerse kâr etmedi. Defalarca kapısına gidip geldiler. Aralarında türlü, türlü konuşmalar geçti. Vezir bir türlü halvetten çıkmadı. Nihayet vezir, içeriden onlara dedi ki:

-Ey dostlar! Bilin ki, Hazreti İsa bana, yakınlarımdan, arkadaşlarımdan ayrılmamı, dünyaya sırt çevirip tek başıma kalmamı, hatta kendi varlığımdan bile sıyrılmamı vahyetti. Bundan sonra konuşmama da izin yok! Artık dedikoduyla işim kalmadı! Elveda dostlar; artık ben öldüm, yükümü dördüncü kat göğe, Hazreti İsa'nın yanına ilettim! Bundan sonra onun yanı başında oturacağım!

Neden sonra vezir, Hıristiyan beylerinin her birini yalnız ve teker teker yanına çağırdı. Her birine:

-Ben yakında öleceğim. Benden sonra, Hazreti İsa dininde Hakk'ın vekili ve benim halifem sensin! Öbür emirler de senin tabilerindir. Hangi emir senden ayrı baş çeker, sana tabi olmazsa, onu tut, ya öldür, ya esir et veya hapse at! Ama ben sağ iken sakın bunu kimseye söyleme! Ben ölmedikçe bu reisliğe talip olma! Saltanat ve galebe davasına kalkışma! Bu dinde senden başka vekil ve naip yoktur! İşte bunlar da İsa Mesih'in hükümlerini içeren tomarlar! Bunlara iyi sarıl ve ümmete iyice okuyup bellet!' diye vasiyette bulundu.

Her birini ayrı ayrı ağırladı ve birine ne söylediye öbürlerine de aynısını söyledi. Hepsine de daha önceden hazırlamış olduğu, harflerin şekilleri gibi birbirine aykırı ve zıt hükümler, görüşler, emirler ve yasaklar içeren tomarlardan birer tane verdi.

Bundan sonra vezir, kırk gün daha kapısını herkese kapattıktan sonra intihar etti. Halk, onun ölümünü haber alınca kabrinin başına toplandı. Kalabalıktan, ortalık kıyamet yerine dönmüştü. Büyük küçük herkes, onun yasından ah ve figan ediyor, saçlarını, başlarını yoluyor, elbiselerini yırtıp, mezarının toprağını başlarına serpiyorlar, gözlerinden kanlı yaşlar döküyorlardı.

Bu yas ve matem havası, bir ay böyle devam etti. Bir ay sonra halk dedi ki:

-Ey ulular! Siz beylerden o vezirin makamına oturacak olan kimdir? Madem ki güneşimiz battı, onun yerine bir kandil yakmaktan başka çaremiz yok! Sevgili büyüğümüz göz önünden kaybolduğuna ve ondan mahrum kaldığımızı göre, birinizin ondan bize yadigar kalması, onun yerine vekalet etmesi gerekir!

O beylerden birisi hemen öne çıkarak:

-O zatın vekili ve bu zamanda Hazreti İsa'nın halifesi benim! İşte bu tomar da, ondan sonra vekilliğin bana ait olduğuna dair delilimdir! dedi.

Bunun üzerine, koltuğundan birer tomar çıkarıp göstererek, öbür beyler de pusularından çıkar gibi teker teker ortaya çıktılar. Liderlik hususunda hepsinin de davası aynıydı. Her emir ve onlara bağlı olan topluluklar, inat ve öfke ile kendilerinin haklı olduğunu iddia ediyorlar, karşı tarafı fitnecilik ve bozgunculukla suçluyorlardı. Hepsi aynı inanca sahip tek bir topluluk iken, bölük bölük bölünerek parçalara ayrıldılar. İşi, birbirlerine karşı keskin kılıçları çekmeye kadar götürdüler. Her birinin elinde bir kılıç ve bir tomar vardı.

Sarhoş filler gibi birbirlerine girdiler. Yüz binlerce hıristiyan öldü, kesik başlardan tepeler oluştu, sel gibi kanlar aktı. O vezirin ektiği fitne tohumları, başlarına büyük bir afet ve bela kesildi. O, fitnesi de uğursuz, tedbiri de uğursuz vezir yüzünden, hor ve kıymetsiz hale geldiler. Çoğu o vezirin belası yüzünden yoldan çıktılar, mahv u perişan oldular. Mânâları ters, sözleri aykırı tomarlara uymalarından dolayı, dinleri de karmakarışık bir hale geldi, fikir ve düşünceleri de, hükümleri de.

İncil’de peygamberlerin başı olan safa denizi Ahmet’in adının, şekil ve şemailinin, belli özellik ve vasıflarının, Hak yolda yaptığı mücadelelerin, orucunun, ibadet ve taatlerinin anlatıldığı bir bölüm vardı. Bazı Hıristiyanlar İncil okurken, bu bölüme geldiklerinde sevgi ve saygıyla o adı öperler, o güzel vasıflara yüzlerini sürerlerdi. Bu grup onun adına olan sevgi ve saygılarından dolayı, bu büyük fitneler sırasında ortaya çıkan kötülüklerden ve kargaşalardan emin oldular. Ahmet’in adı, Allah’ın lütuf ve keremiyle, onlara bir sığınak, yar ve yardımcı olmuş, onunla şerlerden korunmuşlar, yok olmaktan kurtulmuşlar, nesilleri çoğalmıştı. Hıristiyanlardan o ada saygı göstermeyen, onu hor gören fırkalar ise, bu uğursuz fitnelere çok ağır bir şekilde etkilendiler. Hazreti Muhammet’in adını bile böyle büyük bir sığınak, sağlam bir kale kılan Allah, o güvenilir hakikat ruhunun zatıyla ve nuruyla onu sevip uyanlara nasıl yardım eder, nasıl korur, sen düşün!

Hıristiyanların cehaletine bak ki, asılmış ve çarpmışa gerilmiş olduğuna inandıkları bir Tanrı’dan medet umuyorlar. Çünkü, onların inancına göre, tanrılaştırdıkları Hazreti İsa’yı Yahudiler asmıştır. Peki, madem öyle, ona kim imdat etsin!

Bil ki, inananlar önüne ön olmayan çağlardan beri birdir, aralarında ayrılık, gayrılık yoktur. İnananlar çok sayıdadır ama inançları birdir; bedenleri çoktur ama canları birdir. İki peygamber, ne zaman birbirlerine aykırı yol tutmuşlar, ne zaman birbirlerine ters iş yapmışlar, ne zaman birbirleriyle rekabete girişmişler? Hangi peygamber bir diğerinden mucize kapmaya kalkmış?

Hazreti İsa da diğer bütün peygamberler de Allah’ın adıyla ve izniyle mucizeler gösterirlerdi. Aşağılık kişiler de her an Allah’ın o temiz adını anarlar ama o adın onlar üzerine hiç bir tesiri görülmez; çünkü onlarda aşk yoktur.

Peygamberlerin hepsi doğrudur. Hepsi insanları aynı yola, yani Allah'ın yoluna davet etmişlerdir. Bütün peygamberler aynı yolun yolcusudurlar. Fakat, Yahudiler ve Hıristiyanlar, taassup ve tarafgirlik yüzünden şaşkı oldukları için, bir de bütün peygamberlerin davetçisi oldukları Allah'ın yolunu, hakkı, hakikatı tanımadan, peygamberleri tanıdıkları için Hak peygamberlerini birbirinden ayırmışlardır. Örneğin, Yahudiler biz Musa'ya inanıyoruz diyerek Hazreti İsa'yı inkar edip ona düşman olmuşlar, Hıristiyanlar da biz İsa'ya inanıyoruz diyerek iki cihan güneşi Hazreti Muhammed'i inkar etmişlerdir. Halbuki peygamberlerin hepsi; insanları aynı yola, Allah'ın yoluna çağırılmışlardır. Onların hepsi, taş gibi katı bir gönle, kapkara bir cana sahip olmayı, Allah'ın emir ve yasaklarını önemsememeyi, yarınki ahiret gününü düşünmeyip rahatça keyfine bakmayı, hafifmeşrep karılar gibi nefse zebun olmayı, bu aşağılık dünyaya heves etmeyi, ona aşık olup bağlanmayı, Allah yoluna çağırılan nasihatçilerden kaçmayı, temiz kişilerle buluşmaktan çekinmeyi, gönül ehline yabancı durmayı, Allah dostlarına ve gönül sultanlarına karşı hileler düzüp, tilkilik yapma peşinde koşmayı, gönlü zengin, gözü tok kişileri yoksul sanmayı, onlara haset edip gizlice düşman olmayı kötüleyerek bunların suç olduğunu belirtmişler, anlattıklarının büyük çoğunluğu bu suçlar ve ayıplarla bunları işleyenlerin acı akıbetleri üzerine olmuştur.

Cenab-ı Hakk 'Biz Hakk peygamberlerinden hiç birisi arasında ayırım yapmayız! (Kur'an, 2. Sure (Bakara), Ayet: 285)' buyuruyor. Peygamberler arasında ancak bunların hepsinin bir olduğunu göremeyen, biri iki gören şaşıklar ayırım yaparlar.

Ustanın biri, şaşkı olan çırağına:

-Yürü, evdeki rafta bir şişe var, onu al da bana getir! dedi.

Çırak eve gidip tekrar gelerek:

-Usta, rafta bir değil, iki şişe var, hangisini getireyim? diye sordu.

Usta:

-Hayır, o şişe iki tane değil, bir tane! Şaşkılığı, biri iki görmeyi bırak da, şişeyi bana getir! deyince çırak:

-Usta beni paylama! Orada iki tane şişe var! diye ısrar etti. Usta da:

-Öyleyse, git o iki şişeden birini kır, öbürünü bana getir! dedi.

Çırak gidip şişelerden birini kırınca, öbürü de gözden kayboldu. Çünkü şişe zaten bir taneydi, şaşuya iki görünüyordu. Şişeyi kırınca, ne biri kaldı, ne öbürü.

İnsanlar da tarafgirlikten, hiddet ve şehvetlerine esir olmalarından dolayı şaşu olurlar.

Surete bakarsan insanın iki göz vardır. Fakat gözlerin nuruna bakarsan, bir olduklarını, birbirinden ayırt edilemediklerini, her iki gözün de aynı görevi icra ettiklerini görürsün.

Bir yere şekil ve suret itibariyle ayrı olan on ayrı kandil getirilse, görünüşte her biri, öbüründen farklıdır. Halbuki onlardan hasıl olan ışığa bakarsan, birinin ışığını öbüründen ayırmana imkân yoktur.

Yüz tane elma alsan, hepsi ayrı ayrıdır. Ama suyunu sıktığında yüz elma diye bir şey kalmaz, hepsi bir olur. Mânâlarda bölüm, sayı, ayırma ve birleştirme olamaz.

Esas tanınıp bilinmesi gereken Hak'tır. Hak, insanlarla tanınmaz, tam tersine insanlar hakla tanınır. Eğer, Yahudiler ve Hıristiyanlar da mensubiyet iddia ettikleri peygamberlerinden önce veya onlarla beraber hakkı da tanımış olsalardı, peygamberler arasında hiçbir ayırım yapmazlar, hepsinin hak ve doğru olduğunu kabul ederlerdi. Fakat ne olursa olsun, en sonunda peygamberlerin ululuğundan, sözlerinden başka kralların, hükümdarların, tiranların sözleri, ululukları, adları, sanları çabucak değişir, baki kalmaz, gün gelir silinir, yok olur, gider. Çünkü arkalarından gelenler onların adlarını kazırlar; izlerini siler, süpürürler. Ahmet'in adı ise kıyamete kadar her yere işlenir, yazılır, hakkedilir. Ahmet'in adı, aslında bütün peygamberlerin adıdır. Çünkü biz, onun peygamberlerin sonuncusu olduğunu söylediğimiz zaman, aynı zamanda diğer bütün peygamberleri de anmış ve kabul etmiş oluruz. Yüz elimizde olunca doksan da bizde demektir.

HİNDİSTAN HEDİYESİ

Bir tacirin çok güzel bir papağanı vardı. Kafeste beslenen, çok güzel ve hoş nağmeli bir papağandı.

Tacir, günün birinde alışveriş amacıyla Hindistan'a gitmek için yol hazırlıklarına başladı. Cömert ve kerem sahibi tacir, ev halkından, hizmetçilerden her birine, Hindistan'dan kendilerine ne hediye getirmesini istediklerini sordu. Her biri kendisinden bir şey diledi. O da kendilerine istediklerini getireceğini vaat etti.

Papağan'a da:

-Sen ne armağan istersin, Hindistan'dan sana ne getireyim? diye sordu.

Papağan dedi ki:

-Oradaki papağanları görünce, benim halimi anlat! Onlara de ki: 'Sizin müştakınız olan filan papağan, Allah'ın takdîri ile bizim mahpusumuzdur. Size selam gönderip, yardım istedi. Dedi ki: Reva mıdır, ben sizin iştihakınızla gurbet elde can vereyim? Ben, kafes içerisinde mahpus olayım da, siz yeşilliklerde, ağaçlarda, gül bahçelerinde zevk ve sefa edin? Sizden derdime bir çare, bir yardım, bir kurtuluş yolu diliyorum!'

Tacir, papağanından Hindistan'daki papağanlara selam götürmeyi kabul etti. Hindistan'a ulaştınca, kırdı birkaç papağan gördü. Atını durdurup, onlara seslendi. Papağanının selamını ve kendisine emanet ettiği sözleri söyledi. Bunun üzerine o papağanlardan birisi, hemen titremeye ve çırpınmaya başladı. Sonra nefesi kesildi ve düşüp öldü.

Tacir, bu selamı ve haberi getirdiğinden dolayı çok pişman oldu. 'Ben ne yaptım? Durup dururken bir cana kıydım! Bu papağancık, her halde benim papağanımın çok yakın ve sevdiği bir akrabası olmalı! Bunların cisimleri ayrı ama, galiba canları bir. Ben bu işi niye yaptım? Bu münasebetsiz haberle biçareyi boşu boşuna yaktım, yandırdım, ölümüne sebep oldum!' diye kendi kendine kızdı.

Tacir, alışverişini bitirip, muradına nail olarak evine geri döndü. Herkese armağanlarını hediyelerini dağıttı. Papağan:

-Efendim! Herkesin armağanını dağıttın. Benim armağanım hani? Ne söyledin, ne gördünse bana da anlat! dedi.

Tacir:

-Anlatamam! Zaten, niye böyle saçma bir haberi götürdüm diye, hala pişmanlıktan elimi ısırıp duruyorum! dedi.

Papağan:

-Efendim, ne pişmanlığı? Ne oldu da bu kadar üzülüp, sinirlendin? diye ısrar edince, Tacir olan biteni daha fazla saklayamadı:

-Şikâyetlerini, Hindistan'daki sana benzeyen papağanlara söyledim. İçlerinden biri senin derdini anlayınca, ödü patladı, titreyip çırpınarak öldü. Çok pişman oldum ama, iş işten geçtikten sonra pişmanlığın ne faydası var? dedi.

Papağan, bunu duyunca, o da titreyip çırpınmaya başladı, sonra da kaskatı kesilip, olduğu yere düştü. Sahibi onun da böyle düşüp öldüğünü görünce, yerinden sıçradı, külahını yere vurdu? Yenini yakasını yırtıp parçaladı. Üzüntüsünden ateşler, feryatlar, dertler içinde:

-Vah, yazık benim güzel sesli, bülbül ötüşlü, hoş nağmeli, düşüncelerimin, sırlarımın tercümanı, anlayışlı kuşum! Sen benim, ruhumun neşesi, bağı, bahçesi, çiçeğiydin! Ne oldu sana! Neden bu hale geldin? Sen ne güzel, ne iyi bir kuştun! Ne yazık ki seni geç buldum, tez kaybettim! Ah dilim ah! Sen bana ne çok zararlar veriyorsun, başıma ne işler açıyorsun! Şimdi de benim değerli kuşumu uçurdun! Ey dil, sen nasıl bir şeysin ki, hem bitmez tükenmez bir hazinesin, hem de dermansız bir dert! Nice zalimler, bir sözleriyle koca alemi yakıp yıkmışlar, ateşe vermişlerdir. Bir söz, bir alemi yakıp yıkar, yine bir söz tilkileri aslan eder!' gibi yüzlerce karmakarışık sözler söyledi. Kendi kendine tutarlı tutarsız, ileri geri bir sürü şey sayıp döktükten ve acısını, nazını, niyazını dile getirdikten sonra, papağanı kafesten çıkardı, dışarıya koydu. Papağancık hemen canlandı ve uçarak yüksek bir ağacın dalına kondu.

Olup bitenleri anlamakta güçlük çeken tacir, gördükleri karşısında şaşırıp kaldı. Başını yukarı kaldırıp, daldaki papağana:

-Ey sevgili kuşum, halini bize de bildir! Hindistan'daki papağanın yaptığından, sen ne öğrendin de, bize bu oyunu oynadın, canımızı yaktın? diye sordu. Papağan dedi ki:

-O, hareketiyle bana nasihat etti. Güzelliği, güzel söz söylemeyi, neşeyi bırak! Seni hapse tıkan dilinin belasıdır. Benim gibi öl ki, kurtulasın! Kim güzelliğini mezada çıkarırsa, düşmanların kem gözleri, kin ve gayzları, hasetleri

yüzünden başına gelmedik kaza, bela kalmaz! Düşmanları onu parça parça ederler, dostları da ömrünü heva ve heves içinde, boş işlerle geçirip, tüketmesine sebep olurlar! Bahar zamanı ekin ekmekten gafil kişi, hasat zamanı ne devşirecek! Allah'ın lütfuna sığınman gerekir ki, bir penah bulasın. Allah'ın inayetiyle, su ve ateş bile, Hz. Musa'nın ve Hz. İbrahim'in olduğu gibi, senin de askerin olur! O papağan, bana bu nasihati vermek için kendisini ölü gösterdi. Eee, şimdi artık ayrılık vakti geldi. Allah'a ısmarladık!

Tacir de:

-Allah selâmet versin, haydi git! Sen de bana bu sözlerinle yeni bir yol gösterdin, diyerek papağanı uğurladı.

Halkın, bir kişiyi ululamasının ve parmakla göstermesinin türlü kötülükleri vardır. O, halkı, kendisinin sarhoşu görünce gururlanır, kibirlenir elden avuçtan çıkmaya başlar. Nefis, çok övülmesi yüzünden Firavunlaşır. Şeytan böyle milyonlarcasını, dipsiz uçurumlardan aşağıya ve azgın ırmaklara atmıştır.

Can dediğin iyi ve doğru bir yol izlemelidir. Ten kafesine girenlerin, çıkanların, sahte dostların aldatmasıyla can, bedende diken haline gelir. İyi gün dostları insanın etrafında pervane olurlar. Birisi gelir, 'Ben senin sırdaşın olayım!' der. Öbürü: 'Hayır, senin akranın, emsalin asıl benim!' der. Bu der ki: 'Sen bir tanesin. Varlık aleminde güzellik, fazilet, iyilik, cömertlik bakımından senin gibi hiç kimse yoktur!' Öbürü der ki: 'İki cihan da senindir. Bütün canlarımız, senin canına kurban olsun!'

Ama zaman geçip, eski hali, eski letafet ve güzelliği kalmayınca, onunla düşüp kalkan en yakınları bile ondan bıkar, usanırlar. Güzelliğinden dolayı adeta ilahlaştırılan dilberler, eski güzellikleri kalmayınca, nasıl bir kenara atılırlar, şeytanlar bile ondan utanır, kaçarsa, bir menfaat arzusuyla insana yaklaşanlar da artık o ümit kalmayınca insanın çevresinden öyle dağılırlar. Onu hor ve hakir bırakarak, terk ederler.

Dünyanın lütfetmesi ve yaltaklanması, hoş bir lokmadır ama, az yemelidir! Çünkü ateşten bir lokmadır. Zevki meydandadır, ama ateşi gizlidir; dumanı da sonunda meydana çıkar.

Sen, 'Ben o övgüleri duyar mıyım, yutar mıyım? Onlar, tamahlarından, menfaat beklentileri yüzünden beni methediyorlar. Ben bu gibileri çok iyi bilir, çok iyi tanırım!' deme! Bir bak, seni şimdiye kadar metheden bir kişi, tutup halk içinde aleyhinde bulunacak olsa, bunun tesiriyle gönlün, günlerce nasıl da yanar. Bu kişinin, mahrumiyetten, senden umduğu yararı göremediğinden, beklentileri karşılanmadığından ve kâr beklerken zarar ettiğinden dolayı aleyhinde

bulduğunu pekâlâ bildiğin halde, o sözler, yine de gönlüne dokunur, uzun süre bunun etkisinde kalırsın.

Methodılmekten de sana bir ululuk gelir, dene de bak! Övgünün de günlerce tesiri altında kalırsın. O övgü, canın ululanmasına, aldanmasına sebep olur. Fakat kınanmanın kötü etkisi hemen görüldüğü halde, methodilmenin etkisi zahiren hemen görünmez. Çünkü kınanmak acı, methodilmek tatlı bir şeydir. Kınanmak, acı bir ilaç veya hap gibidir. İçersen, yahut yutarsan, acılığını ve sana verdiği elemi uzunca bir süre hissedersin.

Tatlı bir şey yersen, onun zevki kısadır, bir anlıktır; acı kadar uzun sürmez. Tatlı tatlı methodilmenin kötü etkileri, şeker hastasına tatlının verdiği zararların sonradan ortaya çıkması gibi, başlangıçta hemen görülmez, gizlidir. Perhizine uymayan şeker hastası, dayanamayıp tatlıları, şekerleri bol bol yiyecek olsa, o anda bunun hiçbir zararını görmez, hatta ağzı tatlanır, bundan zevk de alır. Ama ölçüsüz yenen o tatlılar, bir müddet sonra vücuttaki gizli ve kötü etkilerini göstermeye başlar. Vücudun orasında burasında yara bereler, çıbanlar çıkmaya, hayati organlar fonksiyonlarını yerine getirememeye, eller ayaklar çürümeye başlar ve farkına varmadan vücut iflas eder. Perhize uymayan, yaptığı hatayı anlar ama, artık iş işten geçmiş olur.

Mevki ve makamın, güzellik ve letafetin yüzünden seninle düşüp kalkanlar, sana iltifat edenler, artık bunlar kalmayınca senden bıkip, usanırlar.

Eteğine sarılan, etrafında dolanan kimseler, sen bu hale geldikten sonra senden kaçacak delik ararlar. Eskiden seni aldatmak için göklere çıkarırlar, şimdi sana 'şeytan' adını takarlar, seni kapı dibinde görseler 'Bu mezarından çıkmış hortlak burada ne arıyor?' derler. Şeytan, sen iyi bir insan oldukça peşine düşer, seni izler, ardından koşar, sana zehrini tattırmaya çalışır. Şeytan, adamın yanına bir kötülük maksadıyla, onu doğru yoldan sapıtmak için yanaşır. Ama sen, şeytan huyunda ayak direyip şeytanlaşırsan, şeytan da artık senin yanına gelmez. Çünkü sen, şeytandan da beter olduğun için, şeytan bile senden kaçır.

Halkın seni övmesini, sana yaltaklanmasını, tatlı ve inandırıcı sözlerini alıyor, altın gibi cebine indiriyorsun. Halbuki Hak yolda merhale kat etmiş, mânâ alemine sultan olmuş, ulu kişilerin sana sövmesi, vurması, sapıkların övmesinden daha iyidir. Böylece hatalarını düzeltir, noksanlıklarını görür, giderir, sen de ikbal sahibi bir er olursun. Aksi takdirde manevî bakımdan çıplak ve yoksul kalırsın! Bugüne kadar, gönüller yırtan, kalplere elemeler veren taş gibi katı oldun! Tecrübe et, bundan sonra da toprak gibi yumuşak ve mütevazı ol! Bahar gelince hiç taş yeşerir mi? Toprak ol ki, renk renk çiçekler bitiresin!

ÖLÜMSÜZLÜK AĞACI

Bilgili birisi, hikâye yollu, Hindistan'da bir ölümsüzlük ağacı olduğundan bahsetti. Güya bu ağacın meyvesinden yiyen, ihtiyarlık ve ölüm yüzü görmez, ölümden kurtulup ebedi bir hayata kavuşmuş!

Bunu duyan bir hükümdar, bu haberi doğru zannedip, o ağacı buldurmak ve meyvesinden getirtmek istedi. Bu iş için de en güvendiği adamlarından birini Hindistan'a gönderdi.

Adamcağız yıllarca Hindistan'da o ağacı arayıp durdu. Bütün Hindistan'ı şehir şehir, köy köy dolaştı, gezmedik ne dağ, ne bayır, ne ova, ne de ada bıraktı. Her önüne gelene sordu, soruşturdu, durmadan aradı, taradı. Sorduğu kimseler ya onu alaya alıp:

-Şunun aradığı şeye bakın, deli midir nedir? diye hakaretler ediyorlar, ya da dövüp sövüyorlar, itip kakıyorlardı. Kimisi:

-Biz bilmiyoruz, böyle bir şeyden haberimiz yok ama, senin gibi akıllı, zeki birisi aradığına göre, elbette böyle bir şey vardır! Boş yere, aslı astarı olmayan bir şeyi aramak için yollara düşecek değilsin ya! Bulursan, aman bize de ver! diyor, bu alaylı sözler ona tokattan daha ağır geliyordu.

Bazıları da:

-Ey ulu kişi! Çok derin, korkunç, girilmesi imkansız ve geniş ormanlarla kaplı filan iklimde, her dalı koskocaman, yemyeşil ve pek yüce bir ağaç var. Senin aradığın o ağacın meyvesidir! diyerek onunla dalga geçiyorlar, gülüp eğleniyorlardı.

Adamcağız her şeye rağmen yıllarca, ümitle ve gayretle aramasını sürdürdü. Giderlerini karşılayabilmesi için, padişah da hiçbir fedakarlıktan kaçınmıyor, ne istiyorsa fazlasıyla gönderiyordu. Gurbet diyarında çekmediği zahmet ve çile kalmadı. Nihayet aradığı şeye dair, alaylı sözlerden başka hiç bir işarete rastlayamayınca, tüm ümitleri kesildi, aramaktan yoruldu, bıkip usandı. Çaresiz, eli boş, gerisin geriye hükümdarının yanına dönmeye karar vererek, ağlaya ağlaya yol hazırlıklarına başladı.

Adamcağız, aradığı şeyden artık temelli ümidini kesmiş, yola çıkmaya hazırlanırken, o beldede, zamanın kutuplarından olduğu söylenen, kerem sahibi, alim ve fazıl bir zat bulunduğunu duydu. Kendi kendine::

-Yola çıkmadan önce, gidip şu zatı bir de ben ziyaret edeyim. Biraz görüşür, konuşur, tanışır, bilişir, sohbet eder, ondan sonra yola düşerim. Ne yapayım, bir türlü aradığımı, istediğimi bulamadım! Hiç olmazsa, belki hayır duasını alırım da, o dua bana yoldaş olur! diye düşündü.

Üzüntü ve keder içinde, göz pınarlarından yağmur gibi yaşlar dökerek şeyhin huzuruna vardı:

-Şeyhim, çok perişanım! Acımanın, merhametin tam zamanı! Tüm ümitlerim kesildi. Lütfedecek an, bu an! dedi. Şeyh:

-Ümitsizsen bile söyle! Aradığın neydi? Neye yüz tuttun da bulamadın? diye sordu. Adam:

-Benim bir hükümdarım var. Beni bir ağaç aramak için gönderdi. Ama nasıl ağaç? Alemde bulunması imkansız, eşi ve benzeri olmayan bir ağaç! Meyvesini yiyen ölümsüz olurmuş. Yıllardır aradım, nişanesine bile rastlamadım. Herkes beni alaya aldı. Sarhoşların eğlencesi oldum. İtilip kakıldım, dövülüp sövüldüm. Şimdi de ellerim bomboş gerisin geriye, hükümdarımın yanına dönüyorum, dedi.

Şeyh ona gülümseyerek baktı ve:

-Ey saf adam! Bu ağaç, ilim sahibindeki ilimdir. O, pek yüce, pek büyük ve dalları etrafa yayılmış bir ağaca benzer. Hatta ağaç da ne kelime, o her yanı kaplayan bir ölümsüzlük denizidir. Sen surete kapılmış, görünüşe ve şekle aldanmış, bu yüzden yolu yitirmişsin. Mânâyı bir kenara attığın için, onu bir türlü bulamıyorsun. Ona gah ağaç derler, gah güneş; gah deniz adını takarlar, gah bulut! Onun etkilerine, eserlerine veya onu benzettikleri şeye göre, onun yüzlerce adı, yüzlerce özelliği vardır. Onun en aşağı özelliği, sahibine ebedi bir hayat bağışlamasıdır. O, tektir ama, binlerce eseri, nişanesi vardır. Bu yüzden, ona sayısız isimler gerekir. Örneğin, bir adam senin babandır ama, başka birinin de oğludur. Birine düşmandır ama, öbürüne dosttur. Bir tek adam olduğu halde, bak binlerce adı var. Baba, oğul, dayı, amca, dost düşman, köylü, şehirli, alim, cahil... Bir vasfını bilen öbür vasfını bilmeyebilir. Kim isimlerden sadece birine yapışır, öbürlerinden kör olursa, senin gibi ümitsizliğe düşer, perişan olur. Sen, niye bu ağacın ismine yapıştın da sıfatlarından, özelliklerinden gafil oldun? Halkın ihtilâfi isim yüzünden gelir, fakat mânâyâ ulaşınca rahatlaşırlar.

Dört arkadaşı, kısa süreliğine bir işte birlikte çalışmışlar, emeklerine karşılık ellerine bir dirhem para geçmişti. Bu para paylaşılmaya degecek kadar fazla olmadığından, bununla yiyecek bir şey alıp beraberce yemeye karar verdiler. Bu dört kişiden biri İranlıydı:

-Bence bu parayı 'engûr'a verelim dedi. İkincisi Arap'tı:

-Hayır, ben 'engûr mengûr' anlamam, ben illa 'ıneb' isterim, dedi. Üçüncüsü Türk'tü:

-İkisi de olmaz, gelin bu parayla 'üzüm' alalım, diye tutturdu. Dördüncüsü de Rum'du.

-Durum bakalım, beni unutuyorsunuz! Bu parada benim de hakkım var! Ben sizin söylediklerinizden hiç birisine razı değilim. Ben de 'istafil' istiyorum, dedi. Derken, aralarındaki tartışma büyüdü, kavgaya döndü. Ahmaklıkları yüzünden birbirlerini yumrukladılar. Aslında dördü de aynı şeyi istiyorlardı. Dördünün canı da üzüm yemek istiyordu. Ama dillerinin ayrı olması yüzünden birbirlerini anlayamadılar ve kavgaya tutuştular. Akıllı, sır sahibi, yüzlerce dil bilir, kadri yüce birisi çıkıp gelse, onları kolaylıkla uzlaştırırdı. Onlara:

-Hepiniz susun, dinleyin, diliniz ben olayım! Çünkü sizin konuşmanız, sözünüz türlü türlüdür ve kavgaya, ihtilâfa sebeptir. Benim sözüm, ise sizleri birleştirir, der ve o bir dirhemle dördünün de isteğini yerine getirirdi.

Hazreti Süleyman, Cenab-ı Hakkın tecellisine uğrayınca, bütün kuşların dilini öğrenmişti. Onun zamanında yeryüzünde tam bir huzur ve barış vardı. Ceylan kaplanla uzlaşmış, savaşı bırakmıştı. Güvercin doğanın pençesinden emindi. Hazreti Süleyman düşmanlar arasında aracı oldu, onları anlaştırdı, birlik ve beraberliği sağladı. Âlemi şerefliendirdiklerinde, Hazreti Peygamber'in başardıkları en büyük işlerden biri de, birbirlerine tam anlamıyla zıt ve düşman olanları Allah'ın lütfuyla birleştirmeleri, onları tek bir vücut haline getirebilmeleridir. 'Hepiniz, toptan, sınıksız Allah'ın ipine sarılın! Parçalanıp, ayrılmayın! Allah'ın üzerinizdeki nimetini düşünün! Hani siz, (birbirinizin) düşmanları idiniz de O, kalplerinizi (İslama ısındırıp) birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde (din) kardeşleri olmuştunuz ve yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken, oradan sizi O kurtarmıştı (Kur'an, 3. Sûre (Âl-i İmran), Ayet:103)'. 'Onların kalplerini, Allah birleştirmiştir. Sen, yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin, yine de onların gönüllerini birleştiremezdin, fakat Allah onların aralarını bulup kaynaştırdı (Kur'an, 8. Sûre (Enfâl), Ayet:63). Düşmanlık ikiliktir. Hiç, bir olan kendisi ile savaşır mı?

Allah her kavme gönderdiği gibi, bu kavim içinden de birleştiriciler, uzlaştırıcılar göndermiştir. Ama biz, onu uzaklarda aradığımız için göremiyoruz. Terbiyeden hayli uzak, kör kuşlar olduğumuz için, onları tanımak bile istemiyoruz. Haset ve kıskançlık gözlerimizi bağlıyor.

Aramızdaki ihtilâfları, ikilikleri ancak, Allah'ın lütfuyla, manevi, dilleri bilen, gönül gözleri açık, Allah rızasından başka amaçları ve garazları olmayan kimseler kaldırabilir.

CEZASINI ARAYAN ZALİM

Davut Peygamber zamanında, adamın biri şöyle dua edip dururdu:

-Ya Rabbi! Ben tembel, hor, hakir, uyuşuk, miskin bir adamım. Ama ne yapayım, bir türlü bu tembellikten kurtulamıyorum. Sen herkesi bir huyda karakterde, yarattığın gibi demek ki beni de böyle tembel yaratmışsın. Ya Rabbi! Sen hiç kimseye gücünün yetmeyeceği bir yükü yüklemezsin. Zayıf ve sırtı yaralı bir eşeğe, güçlü kuvvetli katırlara, atlara yüklenen yük yüklenmez! İşte ben de, Senin lütuf, ihsan, iyilik, cömertlik gölgene yatmış uyumuş, düşmüş yıkılmış zavallı bir tembelim. Sen, çalışıp çabalayanları bol bol rızıklandırдың gibi, dilersem benim gibi böyle gölgede uyuyan bir tembeli de çeşit çeşit rızıklarınla rızıklandırabilirsin. Ayağı olan, zaten rızkını arama peşine düşer. Ayağı olmayansa benim gibi üzüntü, dert ve keder içinde yanar yakılır durur. Ama sen onları da rıziksız bırakmaz, rızıklarını ayaklarına gönderirsin. Nitekim yeryüzünün de ayağı yok. Bu yüzden, ürün bitirebilmek için en çok ihtiyaç duyduğu yağmurun ve suyun peşine kendisi düşemiyor. Ama Senin o eşsiz cömertliğın, bulutu rüzgarın önüne katıyor da suya hasret yeryüzüne doğru sürüyor, sonra da yeryüzü ihsan yağmurlarınla sulanıyor. Bebeklerin de rızık peşinde koşacak ayakları yok. Ama senin verdiği rahmet sayesinde anaları, onları beslemek, rızıklandırmak için her ihtiyaçları duyduklarında yanlarına koşuyorlar. Yarabbi! Sen bana da çalışıp yorulmadan, ummadığım yerlerden, zahmetsiz, eziyetsiz bol rızık ve servet ver! Bunu Senin rahmetinden, cömertliğinden bütün içtenliğimle istiyorum. Zaten istemekten başka yapabileceğim hiçbir işim, gücüm de yok!

Adam nerede ve kiminle olduğuna bakmadan, ahmakların yanında da akıllıların yanında da, gece gündüz bu anlamda dualar edip duruyordu. İnsanlar, onun bu sözlerine, ham tamahına, çalışıp kazanmadan servet ve zenginlik beklemesine gülüyorlar, onunla alay ediyorlardı.

-Yahu, bu serseriler neler söylüyor? Acaba buna birisi uyuşturucu mu verdi, yoksa esrar yuttu da aklını mı yitirdi? Rızık, çalışıp çabalamayla, zahmet ve meşakkatle, bir kazanç yoluna girmekle elde edilir. Dünyada yaşayan herkes, bir meslek, bir sanat edinmiş, bununla rızkını elde etmeye, geçimini sağlamaya çalışıyor. Allah da bize rızık sebeplerine yapışmamızı, rızkımızı öyle aramamızı, evlere kapılarından girmemizi emrediyor. İşte zamanımızda, Allah'ın seçilmiş Peygamberi, O'nun sevgili kulu olan Davut Peygamber bile, rızkını sanatıyla, mesleğiyle, hüneriyle demir döverek kazanıyor. Allah katında bu kadar büyük yüceliklere, değere, kıymete, naz ve naime sahip olduğu, bu kadar inayetlere erdiği, mucizelerinin haddi hesabı olmadığı, yüzünün nuru bütün dünyayı kaplayıp yönleri sığmadığı halde, o bile çalışıyor, elinin emeği ile kazandığını yiyor. Bunca yüceliğine rağmen Allah, ona bile rızkını çalışmadan vermiyor. Onun bile rızıklanması çalışmasına bağlı. Zırh yapmadıkça, zahmet çekmedikçe rızık gelmiyor. Peki bu kaltabana ne oluyor? Bunca tersliğine, adiliğine, değersizliğine rağmen, çalışmadan, ticaret yapmadan eteğini kârla doldurmak istiyor. Feleğin sillesini yemiş, bayağı ve perişan bir hale düşmüş, evinin köşesine çekilmiş, oturduğu yerde rızık bekliyor. Nerede bu bolluk? Bu ahmağın, elinde ip yok, merdiven yok, yine de tutturmuş, ben göğe çıkacağım diyor! diyorlardı.

Bazıları, işi biraz daha da ileri götürüp:

-Hadi hadi iyisin! Sana müjde var! Rızkın ayağına geldi! diye onunla dalga geçiyorlardı. Kimisi de:

-Sana gelenden, bize de vermeyi unutma! deyip alay ediyorlardı.

Ama adam, halkın kendisi hakkında böyle ileri geri konuşmalarına, alaylarına, kınamalarına hiç aldırmaz, duasını niyazını hiç azaltmazdı. Böylece bütün şehirde ‘Boş ambarda, peynir arayan adam!’ diye tanınıp, şöhret bulmuştu. Ham tamah konusunda darbimesel olmuştu. Olmayacak şeyin peşinden koşmaktan bahsedildiğinde ilk akla gelen, o oluyordu. Fakat bunlar adamın umurunda bile değildi.

Peygamber Efendimiz ‘Allah, duasında ısrarlı ve devamlı olanları sever!’ buyurmuştur. Öte yandan, dua etmek, istemek ve isteğinde ısrarlı olmak, istenen şeyden de, istediğine ulaşmaktan da daha iyidir. Bu adam da, yıllardır eline bir şey geçmemesine rağmen, dualarını, isteklerini, niyazlarını o kadar aşkla sürdürüyordu ki, sanki sonunda istediğine ulaşmayı da fazla önemsemez bir hali vardı.

O, yine bir kuşluk vakti, aynı şekilde dualarına, yalvarıp yakarmalarına, ağlayıp inlemelerine devam ederken, birdenbire nereden geldiği belli olmayan iri bir boğa, adamın evine doğru koştu. Hayvan, kafasıyla kapıya vurmaya başladı. Sonunda kilidi kırıp, kapıyı parçaladı ve içeri girdi. Adam, kısa bir şaşkınlıktan sonra kalkıp, öküzü boynuzlarından bağladı. Ardından öküzü dışarı çıkararak boğazladı. Bir kasap çağırdı, hayvanın derisini yüzdürdü, etini parçalara ayırdı.

Öküzün sahibi olayı duyunca, koşup oraya geldi. Öfkeden çılgına dönmüştü:

-Seni ahmak! Seni hırsız, hilebaz! Ne yaptın sen? Tuttun, benim öküzümü kestir. Nasıl yaparsın bunu? Sen nasıl olur da benim öküzümü kesersin? Bana bir öküz borçlusun! Çabuk bana bunun cevabını ver! diye bağırp çağırıyordu. Adam:

-Ben durmadan Allah’tan rızık istedim, yalvarıp yakardım. En sonunda Allah benim duamı kabul etti, bana bu öküzü gönderdi. Bu benim rızkımdı, onun için kestir. İşte sana cevap! dediyse de, öküz sahibi onun yakasına yapıştı. Dayanamayıp birkaç sille, tekme, tokat da aşk etti. Onu çeke çeke Davut Peygamber’in huzuruna götürdü. Bir yandan da:

-Gel bakalım, zalim ahmak! Saçma sapan lafları bırak da, kendine gel! Aklını başına devşir, azgın herif! Bu ne biçim gerekçe? Böyle dua hikayeleri anlatarak, alemi sana da bana da güldürme! Kendini elâleme maskara etme! diye söyleniyordu. Öbürü hâlâ:

-Ben Allah’a dua ettim. Feryat ve figanlar ederek nice kanlar ve gözyaşları yuttum. İyiden iyiye biliyor ve inanıyorum ki, Allah benim dualarımı kabul etti. Ey şom ağızlı, kötü sözlü adam, sen git başını hangi taş a istiyorsan ona vur! O öküz benim rızkımdı! demekteydi.

Bu sözlere daha da sinirlenen öküz sahibi ise:

-Ey Müslümanlar, buraya gelin de şu herifin yediği yaveleri duyun! Adam göz göre göre benim malıma sahip çıkıyor. Siz bari, Allah için olsun

söyleyin! Dua, nasıl olur da benim malımı ona mal eder? Eğer dua ile mal mülk sahibi olunsaydı, hiç kimse çalışmaz, herkes oturduğu yerde dua eder, mal mülk sahibi olurdu. Şimdiye kadar böyle bir şey gören var mı? Dua ile ele bir şey geçseydi, kör dilenciler de yücelirler, bey, paşa kesilirlerdi. Onlar da o kadar dua edip duruyorlar ama ellerine benim verdiğim bir parça ekmekten başka bir şey geçmiyor, diye seslenerek halkı da yardımına çağırıyordu.

Halk da:

-Evet, bu adam doğru söylüyor. Bu dua satıcısı zalimin biri. Dinde, örfte, hukukta dua ile başkasının malına sahip çıkmak var mı? Bir mala, ya paranla satın alır sahip olursun, ya bir yerden sana miras kalır, ya da sahibi sana gönül rızasıyla bağışlar öyle sahip olursun. Başka türlü bir mala sahip olamazsın ki! Arkadaş sen, şimdi ya adamın öküzünü verirsin, ya da hapse girersin, diyorlardı.

Çaresiz kalan adam, gönlünü ve yönünü Allah'a çevirip:

-Ya Rabbi! Benim halimi Senden başka kimsecikler bilmiyor, anlamıyor. Benim gönlüme o duaları Sen ilham ettin, gönlümdeki o ümitleri Sen yeşerttin. Ben, durup dururken bu işe girişmedim, laf olsun diye öyle dua etmeye başlamadım ki. Sen, Yusuf Peygambere küçücük bir çocukken rüyasında onbir yıldız ile ayın ve güneşin kendisine secde ettiğini gösterdiğin gibi, bana da benzer bir rüya gösterdin. Ben de Senin bana vaat ettiğin lutfunun peşine düştüm. Yusuf, kardeşleri tarafından kuyuya atıldı, köle olarak satıldı, gitti Mısır'da zindanlara düştü, başına gelmeyen kalmadı, ama yine de asla Senin lutfundan ümidini kesmedi. En sonunda, Sen de onu beklediği üstünlüğe kavuşturdu. Ben de gördüğüm rüyaların, içime koyduğün ümitlerin etkisiyle o duaları ettim, sonunda da Senin rızkın gelip kapımı kırdı ve içeri girdi. Şimdi bunlar kalkmışlar, haksız yere beni suçluyorlar, bana kör diyorlar. Halbuki ben kör değilim, sadece Senden başkasını görmüyorum. Benim Senden başka kimseden bir şey beklediğim yok. Ben yalnız Senin lutfunun ve kereminin etrafında dönüp dolaşıyorum. Bu halka da kızamıyorum. Çünkü Senin bana gösterdiğin rüyalardan ve sırlardan bunların haberleri yok. Dolayısıyla haklı olarak, sözlerimin saçma olduğunu sanıyorlar, bana bildirdiğin sırları anlayamıyorlar. Gizli ve açık her şeyi bilen, ayıpları örten Sensin! Ben, Sana sığınıyorum, Sana güvenip, dayanıyorum, diye dua etmeye başladı.

Hasmı ise, onu itip kakarak:

-Ne diye yüzünü ikide bir göklere çevirip, konuşuyorsun? Yüzünü bana çevir de, ne diyeceksen bana de! Sen benim öküzümü kestir, işin benimle. Deli misin, divane misin? Abuk sabuk konuşmaları bırak, doğruyu söyle! Sen gönlü ölmüş, sersem tekisin! Bir de kalkmış, utanmadan sıkılmadan, Allah aşkından, Allah'a yakınlıktan dem vuruyorsun. Sen hangi yüzle göklere yüz tutuyorsun? diyordu.

Olay, hemencecik şehrin her tarafında duyuldu. Halkın gönlüne büyük bir merak ve aralarına büyük bir velvele düştü. Her kafadan bir ses çıkıyordu. O Müslüman'sa:

-Allahım! Sen beni rezil etme! Ben kötü bir şey yaptığımı sanmıyorum. Ama eğer kötü bir şey yaptıysam, Sen benim ayıplarımı ört, halkın önünde

açma! Biliyorum ki, benim geceler boyu ettiğim duaların, tazarru ve niyazların halkın gözünde hiçbir kadri ve kıymeti yok. Onlar bunun değerini bilemezler ve anlayamazlar. Ama Sen bilirsin! Her şey onlara gizli, ama Sana âşikâr! diyerek yalvarmakta, yüzünü yerlere sürmekteydi.

Dışarıdaki gürültü ve patırtıyı duyan Davut Peygamber, ne olup bittiğini anlamak için dışarı çıktı. Kalabalığı görünce:

-Bu ne hal? Ne var, ne oluyor? diye sordu.

Davacı hemen öne çıkıp dedi ki:

-Ey Allah'ın Peygamberi! Ben bu adamdan davacıyım, bana yardım et! Benim öküzüm, bu adamın evine girmiş, o da öküzümü kesmiş. Neden kestğini de kendisine sen sor, o söylesin!

Davut:

-Söyle bakalım, sana haram olan bir öküzü niye kestin? Yalnız bana saçma şapan şeyler söyleme! Bir delilin varsa onu getir, ben ona göre karar vereceğim, dedi.

Adam cevap verdi:

- Ey Davut! Ben yedi yıldır, gece gündüz durmadan, Allah'a 'Ya Rabbi! Bana helal ve zahmetsiz bir rızık ver!' diye dua ve niyazda bulunuyorum. Bunu bu şehirde kadın erkek, çoluk çocuk herkes bilir. İstediginize gizli, âşikâr sorabilirsiniz. Nasıl dua ettiğimi size anlatırlar. Bu dua ve niyazlarımdan sonra, bir de baktım ki, bir öküz kapımı kırıp parçalayarak evimin içine giriverdi. Çok sevindim. Sevincimden adeta ayaklarım yerden kesildi. Ama benim bu sevincim dualarımın kabul edilmiş olmasından dolayıydı, yoksa lokma ve boğaz derdinden değildi. Ben de dualarımın kabul edilmiş olmasına bir şükran olarak, o öküzü Allah rızası için kestim, kurban ettim.

Davut:

-Bırak bu lafları! Senin bu sözlerinin hiçbir hukuki değeri yok! Sen bana bu davada senin haklı olduğunu ispata yarayacak delil göster. Hukuki ve sağlam bir delil olmadan, karar vermemi, böylece kötü bir çığır açmamı, batıl ve yanlış bir adet bırakmamı uygun görür müsün? Bu öküze sen nasıl sahip oldun? Bunu sana bağışladılar mı, satın mı aldın, mirasa mı kondun? Meşru yoldan kazanmadığın şeye, asla sahip olamazsın! Kendin ekmediğin bir ekini, sen biçemezsin! Yoksa zulmetmiş, haksızlık yapmış olursun. Haydi artık, sözü eğip bükmeyi, lafı gevelemeyi bırak, boş yere konuşma! Paran varsa, bu adamın malını hemen ver! Yoksa, borç al, ver! dedi.

Adam, Davut'a:

-Ey Allah'ın elçisi! Diğer sitemkârlar bana ne söylüyorlarsa, sen de onu söylüyorsun. Ben senden daha başka türlü davranmanı beklerdim, deyip secdeye kapandı ve Allah'a yalvarmaya başladı:

-Ey benim yanıp yakıldığımı gören Rabbim! Benim gönlüme saldıgın o nuru, o aydınlığı, o ışığı Davut'a da ver. Ey iyilikler, ihsanlar sahibi! Gerçeği ona Sen göster! diyordu.

Ağzından dökülen bu sözlerin ardından, adam hay edip ağlamaya başladı. Öyle ağladı ki, Davut'un gönlü yerinden oynadı. Karar verebilecek hali kalmadı. Davacıya:

-Ey öküzü dava eden! Bugün bana mühlet ver! Bu davanın hemen görülmesinde ısrar etme! Ben tenhaya çekilip namaz kılayım. Bu işin aslını bana bildirmesi için, sırları bilen Allah'a yalvarayım. Ben ancak namazda Rabbime tam anlamıyla bağlanırım. Namaz benim gözümün nurudur. Can ve gönül pencerem namaz sayesinde zevkle ve şevkle açılır. Allah'ın nuru o pencereden, vasıtasız olarak gönül evime girer, dedi.

Davut aceleyle yalnız kalacağı yere gitti. Kapısını kapatıp, dualarının her zaman kabul edildiği mihrabına yöneldi. Allah da, ona bu işin hakikatini gösterdi. Öç alınması gerekenin kim olduğunu, kimin için, nasıl kısas yapılması gerektiğini bildirdi.

Ertesi gün, davanın iki tarafı ve mahkemeyi izlemek isteyen kalabalık bir halk topluluğu Davut'un huzurunda yeniden bir araya geldiler. Davacı, yine aynı iddialarını tekrarladı. Ağır sözler söyleyerek öküzünü kesen adamdan davacı olduğunu belirtti. Davut adamın sözünü keserek:

-Yeter, sus! Bence sen, daha fazla geç olmadan, bu davadan vaz geç! O öküzü bu Müslüman'a helal et de, yürü git! Madem ki Allah, şimdiye kadar senin sırrını açmadı, sen de O'nun bu sır örtücülüğüne şükret de, sesini kes! dedi.

Öküzün sahibi bu hükme ve öneriye hiç yanaşmadı.

-Bu nasıl hüküm, bu ne biçim adalet? Sen benim için, benden başkasına uygulanmayacak yeni bir kanun, yeni bir nizam mı koyuyorsun? Adaletin bütün aleme yayıldığı, yerin göğün adaletin güzel kokularıyla dolduğu bu devirde bana yapılan bu zulüm de ne böyle? Bu zulmün ateşi, taşı da yarar, dağı da! diyerek itiraz etti. Bir yandan da halka, 'Ey ahali! Gelin de bana yapılan zulmü görün!' diye bağıarak onlardan yardım istiyordu.

Bu itirazın ardından Davut, davacıya ikinci bir teklifte bulundu:

-A inatçı sersem! Bütün malını ve mülkünü hemen bu adama bağışla! Yoksa senin için çok fena olur, yaptığın büyük zulüm ve haksızlıklar ortaya çıkar!

Bu teklife daha çok şaşırın adam, başına topraklar serpiyor ve üstünü başını yırtıyordu:

-Bu nasıl iş? Sen, bana yaptığın zulmü, her an daha da ileri götürüyor, daha da artırıyorsun! diyordu.

Davut Aleyhisselam'ın kararına karşı, itirazlarını ve kınamalarını bir süre sayıp döktükten sonra, Davut onu tekrar huzuruna çağırdı ve yeni kararını açıkladı:

-Ey bahtı kararmış herif! Mademki talihin yok, artık yavaş yavaş karanlıklar içinde kal da gör! Senin gibi bir eşeğe çerçöple saman bile fazla.

Öyle olduğu halde, sen hala baş köşeye geçmeyi umuyorsun! Boş yere böyle söylenip durma! Yürü, şimdi çocukların da onun kölesi, karın da!

Davacı yerden aldığı taşlarla göğsünü, kafasını dövüyor, çıldırmış gibi bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu.

Bu duruma şaşırın halk da Davut Peygamberi kınamaya başladı. Cahil halk, davacının gerçek durumunu, gönlünde neler sakladığını bilmiyorlar, zalimi mazlumdan ayırt edemiyorlar, zalime arka çıkıp mazluma saldırıyorlardı. Ancak zulümkâr nefsin boynunu vurmuş olanlar, gerçek zalimi mazlumdan ayırt edebilirler. İçten içe nefse zebun olanlar ise, deliliklerinden çoğu zaman zalimlere destek olurlar, mazlumlara düşman kesilirler. Köpekler daima, yoksullara, acizlere, zavallılara saldırırlar, fırsat bulurlarsa o zavallıları ısırırlar da. Komşularından av kapmak arslanlara ayıptır ama, köpeklere değil. Zalime tapan, mazlumu öldüren o kişiler de pusularından çıkmışlar, köpekçe saldırılara geçmişlerdi. Davut'a:

-Ey seçilmiş peygamber! Ey şefkat ve merhamet timsali! Bu senin yaptığın apaçık bir zulümdür. Sana yakışmaz. Bu suçsuzu, hiçbir kusuru ve kabahati yokken kahrettin! dediler.

Davut onlara dedi ki:

-Dostlar, durun bakalım! Demek ki artık, şimdiye kadar gizli kalmış bir şeyin meydana çıkma zamanı gelmiş. Haydin öyleyse, hep beraber şehirden çıkalım. Filan yerdeki ovada gür ve iri dalları birbirine girmiş kocaman bir ağaç var; onun dibine varalım da bu işin sırrını öğrenelim! O güzel ağacın dibinden bana kan kokusu geliyor. Bu bedbaht adam, efendisini öldürüp, o ağacın altına gömmüş. Allah da, hilmiyle şimdiye kadar bu suçu örtmüştü. Fakat bu kaltaban, buna hiç şükretmedi. Efendisinin bütün malını mülkünü üstüne geçirdiği halde, onun çoluğuna çocuğuna hiç dönüp bakmadı. Onları aç ve çıplak bıraktı. Onlara ne bayramlarda bir şey verdi, ne nevruzlarda. O yoksulların, biçarelerin hallerini hatırlarını, bir lokma ekmekle olsun arayıp sormadı. Eski hakları aklına bile getirmedi. Şimdi bu melun herif, kalkmış öldürdüğü efendisinin oğlunu, bir öküz için yerden yere vuruyor. Allah suçunu örtüp gizlediği halde, kendi günah perdesini kendisi kaldırıyor. Bu dünyada kafir olsun, fasık olsun herkes, kendi günah perdesini kendisi yırtar. Zulüm insanın can sırları arasında gizli bir sır iken, zalim onu işleyip halkın önüne koyar. 'Hele gelin, bakın, bende cehennemlik olma özelliklerini görün!' diye, kendini halka teşhir eder. İnsanın eli, ayağı, dili içinde sakladığı, gizlediği gerçek durumuna hem bu dünyada, hem de o dünyada tanıklık ederler. Gönlünden bir ses, 'Haydi gerçek inancını, duygu ve düşüncelerini açığa vur, gizleme, söyle!' diye onu dürter durur. İnsan, hele bir de kızıp köpürdü mü, artık gizlediği şey, sırrının gemini eline alır, onu istediği yere sürüp götür. Öfkeyle konuşup, söylenmeye başlayan kimse, gizlediği şeyleri kıldan kıla meydana çıkarır. Zulüm sırasında yapılan cefalar, sanki bu iş için tayin edilmiş memurlar gibi, zalimin başına dikilir de, 'Ey el, ayak, dil beni meydana çıkar, yaptıklarını söyle!' der. Böylece Allah, kötülükte bulunan zalim kişinin, gizlediği şeyi, dümdüz ovada dikilmiş bayrak gibi, bu dünyada da ortaya çıkarır, elâleme gösterir. O zalimin nefsinden her an, 'Beni görün, beni tanıyın, ben cehennemliğim!' diye yüzlerce kıvılcım saçılır. Yapıp ettikleriyle sanki: 'Ben ateşin parçasıyım, ateşe layığım. İşte aslıma, cehenneme gidiyorum. Ben nur değilim ki, Allah'a gideyim!' der, durur.

Bu hak, hukuk tanımaz zalim de, efendisinden yüzlerce öküz ve deve aldığı halde; bir tek öküz için bunca hilelere girişti. Yaptığı zulümden ötürü, bir gün bile Allah'a yönelip, pişmanlık duymadı, ağlayıp inlemedi. Ağzından bir kere olsun, aşkla, dertle 'Ya Rabbi!' sözü çıkmadı. 'Allah'ım, ben düşmanlık yaptığım kimseye bir ziyankarlıkta bulundum ama, Sen o zararı onun için kâra dönüştür! Sen onu hoşnut ve razı et! Yanlışlıkla bir adam öldürenin diyetini ödemek, akrabalarına, yakınlarına düşer. Ya Rabbi! Elest gününden beri benim canımın, gönlümün tek yakını Sensin!' demedi. Ey gönlü hür dostum! Bu insafsız nefse, tövbe etsin, bağışlanmasını dilesin diye inciler, elmaslar versen de, o sana bir taş bile vermez.

Hep beraber şehirden çıkıp, o ağacın yanına vardıklarında, Davut:

-Şu zalimin ellerini bağlayın da, suçunu meydana koyalım. Adalet bayrağını da şu ovaya dikelim! dedi. Sonra sanığa dönüp:

-Ey hain, sen bu adamın babasını öldürdün, kanına girdin! Sen, o zatın kölesiydin. Efendini öldürüp, malını, mülkünü zapt ettin. Karın da onun cariyesiydi. Onunla birleşerek, beraberce bu kötü ve alçakça işi yaptınız. Sen, kanun, hukuk, adalet ve şeriat istiyordun değil mi? Bunlara göre, kölenin, cariyesinin kendi malı mülkü olmaz. Onların çalışıp çabalayarak elde ettikleri bütün kazançları, efendilerininindir. Dolayısıyla sana ve karına ait ne varsa, o öldürdüğünüz kişinin mirasçısı olan bu adamındır. Karından doğan oğlan, kız bütün çocukların da onun kölesidir. İşte, al sana mükemmel bir adalet! Sen şuracıkta efendini, zâri zâri ağlatarak, başını keserek öldürdün. Efendin sana burada: 'Aman, ne olursun, yapma, etme!' diye yalvarıyordu. Onu hiç dinlemedin. Ama o arada seni ürkütüp, korkutan bir hayal gördün. Acele ve telaşla, onun başını kestiğin bıçağı da adamla beraber toprağa gömdün. Bıçağın üstünde senin adın yazılıydı. Şimdi kazın şurayı da, bu adamın yaptığı zulüm ve hile iyice anlaşılın! dedi.

Davut Aleyhisselam'ın gösterdiği yeri kazdılar, bıçağı da, kesik başı da bulup çıkardılar. Halka bir velvedir düştü. Ondan sonra da Davut, öküzü keseni çağırıp:

-Şimdi gel, hak sahibi olarak, bu yüzü kara adamdan hakkını al! dedi. Kıyas yapılmasını, aynı bıçakla o katilin de kafasının kesilerek öldürülmesini emretti.

Kan uyumaz. Gönüllere o kanı dökeni araştırma merakı, o sorunu çözme arzusu düşer. Allah'ın adaleti, şunun bunun gönlünden zuhur ederek: 'Falan kimseye acaba ne oldu? Onu kim öldürdü? Niçin öldürdü?' diye topraktan ekinin fişkırması gibi meraklar, araştırma hevesleri fişkirir. Gönüllerdeki bu meraklar ve araştırmalar, sürekli bundan bahsetmeler hep o kanın kaynamasıylaadır. Allah'ın hilmi, müdârâda bulunur. Bir süre olay, sır perdesi altında gizli kalır. Ama o işi yapan adam, haddi aşınca iş değişir, meydana çıkar.

O adamın gizli sırrı da meydana çıkınca, Davut'un bu mucizesi halk arasında yayıldı. Saygıyla huzuruna gelip, ondan af dilediler.

-Biz ne kadar körmüşüz. Senden şimdiye kadar onca mucizeler görmüştük, fakat bu, onların hepsinden daha kuvvetli ve başka çıktı. Sen

bununla zalimi öldürdün, ama bütün insanlığı diriltmiş oldun. Ölmüş insanlığa ebedi bir hayat bağışladın, dediler.

Nefsini öldürürsen, alemi diriltirsin. Nefis efendisini tanımamış, içindeki efendisini öldürerek, kendisini efendi yerine koymuş, büyüklük taslayıp durmaktadır. Kanlı katil olan nefis, efendi olup öne geçmiş, velinimet zade akıl ise, ihtiyaçlar içinde kıvrınmaktadır. Akıl, ruhların, gönüllerin gıdası, peygamberlerin rızıkları olan o zahmetsiz rızıkı aramaktadır. Ama bunu elde edebilmek için bıçağı aklın eline vererek, nefis öküzünü boğazlamak, öldürmek gerekmektedir.

Nefsin hileleri, düzenleri, yalanları, riyaları saymakla bitmez. Onun yüzlerce dili, her dilinde de yüzlerce lügati vardır. Nefis, kendisini haklı çıkarmak için çok fasih, güzel ve etkileyici bir tarzda konuşur. Konuşmasını yüz binlerce delil ve kanıtla da destekler. Bu deliller ve kanıtlar ilk bakışta insana doğru gibi görünse de, aslında doğru değildir. Nefis, bu lafazanlığı ve doğru olmayan delilleriyle gönül gözü açık ve aydınlık olanlardan başka herkesi kandırır, yollarını vurur. Nefis, yalnız gerçek Allah dostlarını kandıramaz, onların yollarını vuramaz.

Nefis insanı kandırmak için eline tespih ve Kur'an da alır ama, yeminde de hançer ve kılıç gizlidir. Sakın onun Mushafına ve riyasına kanıp, onu kendine sırdaş ve haldaş edinmeyesin! O seni 'Haydi abdest al!' diye havuzun kenarına götürür ama, fırsatını buldu mu, seni gafil avlayıp arkandan seni havuza iter, suyun dibine indirir. Bazılarının gönlüne; 'Peki, akıl, iyiyi, güzeli, hakkı ve hakikati arayan nurani ve yüce bir varlık olduğu halde, nasıl oluyor da bu zulmani, karanlık nefis ona nasıl üstün gelebiliyor?' diye bir soru gelebilir. Bunun nedeni, nefsin, topraktan yaratılmış bu karanlık beden yurdunda, yani kendi evinde bulunması, aklın ise burada yabancı ve garip olmasıdır. Köpek bile, kendi kapısında korkunç bir aslan kesilir.

GURURLU SİNEK

Gururlu, kendini beğenmiş bir sinek vardı. İçmeden sarhoş olmuş, o küçücük ve değersiz varlığını güneş gibi büyük ve üstün görüyordu. Bir ara doğan kuşlarının övüldüğünü duymuş:

-Ne olacak, doğan da bir şey mi? Şüphe yok ki, ben de bu zamanın ankasıyım! demişti.

Günün birinde bir eşek sidiği birikintisinin üstünde yüzen bir saman çöpünün üzerine kondu. Gururla başını havaya dikip, koltuklarını kabartarak, kendi kendine:

-Bir kitapta, denizler üzerinde yüzen gemilerden söz edildiğini okumuş, acaba bunlar nasıl şeyler diye kendi kendime epey kafa yormuştum. Nasıl olacak canım! İşte deniz, bu da bir gemi, ben de ehliyetli, dirayetli bir kaptanım! dedi.

O sidik birikintisi ona uçsuz bucaksız bir umman gibi görünmüştü. Bu umman üzerinde, saman çöpünden gemisini kendince büyük bir ustalıkla sürüp duruyordu. Sinekte onu olduğu gibi görecektir göz nerde? Sineğin, kendi görüşüne göre bir alemi vardır. Sineğin gözü, görüşü çok dar ve sığ olduğu için, denizi de ona göreydi. Eğer kendi sakat görüşüyle saplandığı bu tevilden geçip, gerçeği olduğu gibi görebilseydi bahtı onu huma kuşu gibi yüceltirdi. Herkesin alemi, kendi görüşüne göre olur.

Kur'an'ın hükümlerini, kendine göre tevil etmeye, aykırı bir şekilde yorumlamaya, heva ve hevesine uydurmaya çalışan batıl tevilci de bu sinek gibidir. Kur'an'ı teville çalışacağı yerde kendisini tevil etse, kendisini değiştirse çok daha iyi bir iş yapmış olurdu.

Batıl tevilden vazgeçip kendini düzeltmeye çalışan kişi, görünüşte sinek gibi hakir de olsa, onun ruhu yüceldikçe yücelir.

YOKSUL BEDEVİ İLE KARISI

Eski zamanların birinde çok cömert bir halife vardı. İhsan ve adalet bayrağını yüceltmiş, dünyadan yoksulluk ve ihtiyacı kaldırmıştı. Cömertlikteki şöhreti bütün aleme yayılmıştı. Kapısı hacet kapısı gibiydi. Gelenlerin hiçbiri de eli boş dönmezdi. Dünyanın dört bir yanından, her ırktan ve her milletten ihtiyaç sahipleri akın akın kapısına gelirler, hepsi umduklarından çok daha fazlasına nail olurlar, onun cömertliği ve ihsanı karşısında şaşkına dönerlerdi. Rahmet bulutlarının ardından rahmet yağmurları yağınca, şu kara topraktan ibaret yeryüzü nasıl dirilir, topraktan nasıl sayısız nimetler fişkirirsa, onun cömertliğiyle de bütün alem öyle dirilmiş ve mutlu olmuştu. O halka in'am ve ihsanını artırdıkça, Allah da ona bu cömertliği artırarak sürdürmesine yetecek daha fazla imkanlar bahşediyordu.

O devirde çölde çok yoksul bir bedevi Arap ailesi de yaşıyordu. Bir gece bedevinin karısı kocasına sitem ve şikayetlerini hadden aşırarak dedi ki:

-Alemin ömrü hep hoşlukla, mutluluk ve refah içinde geçiyor. Bu dünyada bizden başka yoksulluk ve cefa çeken kalmadı. Ekmeğimiz yok! Katığımız desen dert ve gıpta yutkunmaktan ibaret! Su yerine göz yaşımızı içiyoruz! Gündüzün elbisemiz güneşin nuru, geceleyin döşek ve yorganımız ay ışığı. Açlıktan gökteki dolunayı bile okkalık ekmek sanarak gökyüzüne saldırarak hale geldik! Yoksullar bile bizim yoksulluğumuzdan, açlık ve sefaletimizden, gece gündüz bir lokma eklemek düşünüp durmamızdan, utanıp arlanıyorlar. Dost, akraba, konu komşu bütün insanlar bizden kaçır oldu. Tencerede kaynatmak için, birisinden bir avuç mercimek veya bakliyat isteyecek olsak: 'Yeter artık, vere vere bıktık sizden! Geberemediniz gitti!' diyorlar. Araplar, yiğitlikleriyle, cömertlikleriyle, almalarıyla değil, vermeleriyle övünür dururlar. Ya sen? Sen, ne biçim Arapsın? Sen, Araplar arasında, kitaplardaki kazınıp silinmesi gereken bir yanlış gibi duruyorsun. Hele yolunu şaşırıp bize bir misafir gelsin, gece uyuduğunda elbisesini soymazsam, ben de adam değilim! Gerçi hiç kimse aldanıp da bizim eve misafir olmaz ya neyse! Bir yerde on yıl kıtlık ve kuraklık olsa ne hale gelebileceklerini anlamak isteyen, bizim halimize baksın yeter!

Adamsa bir yandan alttan alıp karısının öfkesini yatıştırmaya çalışıyor, bir yandan da karısından, fakirliklerine sabır ve kanaat göstermesini istiyor, onu ikna için türlü diller döküyordu:

- Hanım, daha ne zamana kadar böyle para pul, mal mülk peşinde koşup duracaksın! Zaten şu yaşımıza gelmişiz. Ömrümüzün çoğu gitmiş azı kalmış. Akıllı kişi, aza çoğa bakmaz. Nihayet hepsini bırakıp gitmeyecek miyiz? Hepsi göz açıp kapayıncaya kadar geçip gidecek. Bu alemdeki canlıların bir kısmı, varlık bolluk içinde, dertsiz tasasız, bir kısmı da şöyle böyle geçinip gider. Bak, kuşlar akşam azıksız, rıziksız yuvalarında

yatıyorlar, ertesi günü Allah yine bir yerlerden rızıklarını veriyor! Sivrisinekten file kadar bütün yaratıklar Allah'ın ailesidir, Allah da en güzel aile reisidir. Herkesin rızığını eksiksiz verir. Sana şimdi ne oldu böyle, anlamıyorum! Sen gençken daha kanaatkardın. Eskiden kendin altın gibiydin, şimdi tutmuş benden altın gümüş istiyorsun. Sen bizim eşimizsin. İşlerin başarılabilmesi için, eşlerin aynı huyda olmaları gerekir. Ayakkabının çiftlerine bak! İşte eşler de aynen ayakkabının çiftleri gibi birbirine uymalı, benzemelidir! Ayakkabının bir teki ayağa biraz dar gelse, diğeri de işe yaramaz! Kapı kanadının biri büyük, biri küçük olabilir mi? Ormandaki aslanla kurdun çift oldukları hiç görülmüş müdür? Ben sağlam bir yürekle kanaat yolunda gitmeye çalışıyorum, sen ise kınama yolunu tutuyorsun! Böyle olur mu? diye içtenlikle ve yüreği yanarak sabaha kadar karısına nasihatte bulundu. Ama bu nasihatler hiç bir işe yaramadı. Kadının bir kulağından girdi öbüründen çıktı. Kocasına:

-Sen kanaatten ne anlarsın? Kanaat tükenmez bir hazinedir ama, yeme, içme ve barınma ihtiyacı giderildikten sonra! Sen kanaatten sadece bir ad öğrenmişsin. Bir de karşıma geçmiş onunla bana caka yapıyor, çalım satıyorsun. Kibir çirkindir ama, dilencilerde olursa daha da çirkin! Senin boş efsunlarını, yalanlarını daha fazla dinleyemem! Makamından ve işinden yukarı söz söylemek, insana zarar verir. Bu tumturaklı sözleri bırak da kendi halini, vaziyetini gör de utan! Padişahlar, beyler, paşalar gibi üst perdeden konuşuyorsun ama, yoksulluktan havadaki sinekleri avlayacak, bir kemik parçası için köpeklerle dalaşacak haldesin! Bana eşim, yoldaşım deyip durma! Ben hilenin eşi değil, insafın eşiyim. Bana akıllılık taslama! Akılsızlık bile senin gibi insanı utandıracak bir akla sahip olmaktan daha iyidir, diyerek sert ve acı sözler söyledi. Adam dedi ki:

-Ey kadın, sen kadın mısın; yoksa başıma dert misin, sıkıntı ve keder misin? Yoksulluğumu ne başıma kakıp duruyorsun? Ben yoksulluğumla iftihar ediyorum. Mal ve para baştaki külâh gibidir. Külâha muhtaç olanlar ve ona sığınanlar, kafası kel olanlardır. Sırma gibi güzel saçları olanın başından külâhı gidecek olsa, bu ona ar değil, daha da hoş gelir! Nice zenginler vardır ki, içine battıkları ayıplar boylarını aşar ama, malları onların ayıplarını örter. Tamahkar kimseler, tamahları yüzünden onların ayıplarını görmezler. Yoksul, halis altın gibi değerli de olsa, maalesef kıymeti bilinmez, sözü dinlenmez. Maldan mülkten öte Cenab-ı Hakk, nice nimetler, rızıklar, ululuklar yaratmıştır. Allah göstermesin, benim kimseye karşı tamahım yok! Gönlümde kanaatten bir alem var. Sen armut ağacı tepesinden baktığın için böyle yanlış görüyorsun. Aşağı in de, sende o şüphe kalmamasın. Biraz dönecek olsan, başın döner, evi de dönüyor görürsün, halbuki dönen ev değil sensin! Herkes dünyaya kendi açısından bakar, kendi haline göre görür. Güneşe mavi cam arkasından bakarsan mavi, kızıl cam ardından bakarsan kızıl, yeşil cam ardından bakarsan yeşil ama renksiz berrak cam ardından bakarsan olduğu gibi görürsün. Ebû Cehil Hazreti Peygamberi gördü: 'Haşimoğullarından ne çirkin bir adam

çıkılmış!’ dedi. Hazreti Peygamber ona: ‘Haddini aştın, ama doğru söyledin!’ dedi. Sonra Ebubekir geldi ve :’Ey Allah’ın Rasûlü ne güzelsin! Doğusu batısı olmayan parlak bir güneş gibi, güzelliğin dünyayı aydınlatıyor!’ dedi. Peygamber ona da: ‘Aziz dostum, doğru söyledin! dedi. Orada bulunanlar: İki kişi geldi, ikisi de birbirine tamamen zıt şeyler söyledi. Ama sen ikisine de doğru söyledin, dedin. Bu neden?’ diye sordular. Peygamber: ‘Ben Allah’ın cilalanmış aynasıyım. Bana bakan kendini görür. Kendisi nasılsa beni de öyle görür!’ buyurdu. Beni tamahkar görüyorsun, benim kanaatkarlığımı tamaha benzetiyorsun ama benim ulaştığım kanaat nimetinin yanında tamah ne gezer. Ne olurdu, sen de, şu yoksulluktaki büyük zenginliği bir an olsun görebilseydin. Ama ne yapayım ki sende bunları anlayacak kabiliyet yok. Ey kadın kavgayı, bana darılıp hiddetlenmeyi, yersiz lakaplar takmayı bırak! Bırakmayacaksan beni bırak! Benim kavgayla işim yok. Susacaksan ne âlâ, yoksa hemen kalkar, evimi barkımı terk eder giderim! Bir daha da yüzümü göremezsin!

Kadın kocasını titiz ve hiddetli görünce ağlamaya başladı. Zaten ağlamak, kadının tuzağıdır.

-Ben senden bunu mu beklerdim? Benim senden başka kimim var? Ben senin karın değil, ayağının toprağıyım! Cismim, canım, neyim varsa hepsi senindir! Hüküm de senin, ferman da! Yoksulluk yüzünden sabrım tükendiye, bu da kendim için değil, senin içindi. Sen, bana dertli zamanlarımda deva, her zaman canımdan çok sevdiğim can yoldaşım oldun. Senin yoksul ve başkalarına muhtaç olmanı istemiyorum. Bütün ağlayıp inlemelerim senin içindi. Ama madem söylediklerim hoşuna gitmedi, ben de hepsini geri aldım, hepsinden tövbe ettim. Senden binlerce defa af diliyorum. Ne olur küstahlıklarımı, kusurlarımı affet! Artık senden başka, altın da umurumda değil, gümüş de. Canımda da sen varsın, gönlümde de! Canım sana bin kere feda olsun! Öyle olduğu halde, bu kadarcık bir şeyden dolayı benden ayrılmaya kalkıyorsun! İstersen ayrılabilirsin de! Senin şahane huyunu takdir edemeyip, huzurunda küstahlık ettiğim için kusurumu bağışla! Bundan sonra sana hiç karşı çıkmayacağım, hiç itiraz etmeyeceğim! Ey ahlakı yüz batman baldan daha tatlı ve güzel olan öfkeli adam! Bana ne istersen yap, ben her şeye dayanabilirim ama, senden ayrılmaya asla dayanmam! İstersen kılıcını ve kefenimi getireyim, boynumu da önüne uzatayım, vur boynumu, ama bir daha sakın ayrılıktan dem vurma! diye özürler beyan edip açık açık söylerken, kadına bir ağlamadır geldi. Hanımının hüngür hüngür ağlaması hadden aşınca, o gözyaşı yağmurundan çakan şimşekler ve yıldırımlar adamın gönlüne sıçrayıverdi ve nihayet adamın gönlüne ateş düştü.

Güzel yüzüne canlar verdiği, nazı, niyazı, istiğnasıyla yüreğini hoplatan sevgilisi gözünün önünde ağlamaya başlarsa insanın hali ne olur? Cevri ve cefası bize tuzak olan sevgilimiz, tutar özürler dilemeye, yalvarıp

yakarmaya başlarsa, bu durumda ne mazeret bulabilir, ne söyleyebiliriz ki? İblis; Âdem'e nice defalar masallar okudu ama, Havva 'Ye!' dedi de Âdem, Allah'ın yasakladığı meyveyi ondan sonra yedi. Âlemde zulümle dökülen ilk kan, kadın yüzünden ve Kaabil'den çıktı. Kadının hilesine son yoktur.

Allah, kadını erkeğe munis olmak üzere yaratmış, karşılıklı olarak gönüllerini birbirine ısındırmıştır. Adem, Havva'dan ayrı kalmaya nasıl tahammül edebilir? İnsan, yiğitlikte Zaloğlu Rüstem bile olsa, Hazreti Hamza'yı bile geçse, yine de karısına esiri olmaktan kurtulamaz. Güzel sözlerinden bütün alemin mest ve sarhoş olduğu Hazreti Muhammed bile, zaman zaman eşi Hazreti Aişe'ye 'Kellimni yâ Humeyrâ = Al yanaklım; konuş benimle!' derdi.

Görünüşte su ateşten üstündür, çünkü su ateşi söndürebilir. Fakat su bir kaba konur altında ateş yakılırsa, ateş suyu fıkır fıkır kaynatır. İkisinin arasında bir tencere, bir çömlek oldu mu ateş, o suyu yok eder, buharlaştırıp uçurur, hava haline getirir. İşte evlilik ve nikah kabına girdin mi, sen de kadın karşısında bir kaba konmuş ve altında ateş yakılmış suya dönersin. Görünüşte su ateşten nasıl üstünse, sen de kadından öyle üstünsün; fakat gerçekte ona mağlupsun, çünkü onu gönülden isteyip, seviyorsun!

Böyle bir özellik yalnızca insan oğlunda bulunur. Çünkü insanda sevgi vardır. Hayvanın ise sevgisi azdır. Bu da onun eksik olmasından ileri gelir. Peygamber dedi ki: 'Kadınlar, akıllı ve bilgili kişilere, gönül ehli olanlara fazlasıyla galip olurlar, onların üzerinde daha fazla hakimiyet kurarlar. Fakat cahiller, kadına daha fazla galip gelir, üstünlük sağlarlar!' Neden? Çünkü cahiller, sert ve kaba muameleli olurlar. Onlarda acıma, lutfetme, sevme azdır. Bu da onların tabiatlarında ve yaratılışlarında hayvanlık tarafının ağır basmasından ileri gelir. Sevgi ve acıma, insanlık vasfıdır. Hiddet ve şehvetse hayvanlık vasfıdır.

O bedevi de karısının çok üzüldüğünü görünce, söylediklerine pişman oldu. Karısından özürler diledi.

-Peki, özrünü kabul ettim, ayrılıktan da vazgeçtim. Öfkeyle söylediğim kırıcı sözlerden dolayı da senden af diliyorum. Artık, hüküm senin, sen ne dersen, ben onu yapacağım! İster iyi, ister kötü olsun, benden istediğine uyacağım. Çünkü seni seviyorum! Sevgi insanı kör ve sağır eder! dedi.

Kadın önce, kocasının kendisini sınıadığını zannetti.

-Sahiden beni seviyor musun, yoksa hile ile sırrımı mı öğrenmek istiyorsun? diye sordu. Adam dedi ki:

-Bütün gizli sırları bilen, yerlere göklere, hatta Arşa sığmadığı halde, mümin kulunun gönlüne sığan, huzuruna varacağım Yüce Allah'a yemin ederim ki, seni seviyorum! Gönlündeki sır, düşünce neyse, onu benden saklama! Elimden gelen, gücümün yettiği her şeyi, senin için yapmaya çalışacağım!

Kadın kocasına istediği şeyi yaptırabileceğini anlayınca, aklından geçen düşünceyi ona da açtı:

-Allah'ın halifesi, yeryüzündeki vekili Bağdat'ta bir güneş gibi doğdu. Adalet ve ihsanıyla bütün dünyayı aydınlatıyor. O padişaha ulaşır, halimizi arz edersen, biz de padişahlar gibi rahat yaşamaya başlarız. Daha ne zamana kadar ikbal sahibi olmayan, çulsuzlarla düşüp kalkacaksın? İkbal sahibine git ki, sen de ikbale erenlerden olasın! dedi.

Kocası:

-Ama ben padişahın huzuruna nasıl kabul olunurum? Bir bahanesiz onun yanına nasıl girebilirim? Buna bir münasebet, bir vesile gerek! Aletsiz sanat icra edilebilir mi? İnsan, davet edilmediği, çağırılmadığı yere gidebilir mi? Allah, insanları peygamberleri vasıtasıyla kendi yoluna çağırdığı için, onlar da utanmadan, sıkılmadan O'nun yoluna, kapısına yönelebiliyorlar. Allah bile Peygamberine bizim için: 'Geliniz, buyurunuz!' Kur'an-ı Kerim, 2. Sure (Al-i İmran), Ayet:64, 6. Sure (En'am), Ayet:151' demesini buyurdu da, bu davetle utanıp sıkılmamızı giderdi. Yoksa biz kim oluyoruz da, bunca eksliğimiz ve kusurumuzla O'na yönelebilecektik!

Kadın:

-Kerem sahibi padişah, halkın arasına çıkıp kendini gösterdiğinde, aletsizlik onun katında aletin ta kendisi, vesileden mahrum oluş da, vesilenin ta kendisi olur, dedi.

Adam:

- Tamam ama yine de, benim halime sadece sözden ibaret olmayacak bir şahit, bir delil lazım ki, padişah benim durumumu ben anlatmadan anlayabilsin, halime acısın, merhamet etsin! Müflisin müflisliğini ispat için bile delil isterler! diye cevap verdi.

Kadın:

-Sen delil, şahit aramayı boş ver! Bak, bu testimizde yağmur suyumuz var. Onu al, padişahlar padişahına armağan olarak götür. De ki: 'Bizim bundan başka hiçbir malımız mülkümüz yok. Çölde de bundan iyi su yoktur. Padişahın hazinesinde her şey bulursa da, böyle su her yerde bulunmaz' dedi. Arap, karısının bu fikrini pek beğendi:

-Evet hanım haklısın! Doğrusu bu çok güzel, tam padişahlara layık bir armağan! Kimin böyle bir hediyesi var ki? Çölde değil, dünyada bile bundan güzel su yoktur. Onlar hep acı, tuzlu su içmekten hasta olmuşlardır, dedi.

Adam da, kadın da orada Bağdat'ın ortasından şeker gibi Dicle Nehri'nin aktığını bilmiyorlardı. Bedevi ile karısı, testideki suyun dökülmemesi ve içine dışarıdan herhangi bir pislik girmemesi için testinin ağzını ve lülesini kapattılar, bir keçeyle güzelce sarıp, açılmasını diye diktiler.

O testi ve içindeki su neye benzer? Bizim toprak bedenimize ve canımıza! Acılarımızla, hislerimizle, duygu ve düşüncelerimizle dolu şu cismimize! Beş duyu organımız da bu testinin lülelerine... Toprakta yapılmış, bir gün yine toprak olacak ve hiçbir işe yaramaz hale gelecek bu değersiz testiye çok bonkör ve çok eli açık bir müşteri çıkmış. Üstelik bu değersiz malımıza, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, akıllardan hayallerden geçmeyen büyük fiyatlar, ödüller, bedeller, karşılıklar, cennetler ödeyeceğini söylüyor. Diyor ki: 'Allah, cennet karşılığında müminlerden mallarını ve canlarını satın alır' (Kur'anı Kerim, 9. Sure (Tevbe), Ayet:111). Ama bizden bu testiye ve içindeki suyu, temiz ve pak olarak O'na götürmemiz isteniyor. Beş duyu organımızla, beş lüleli bir testiye benzeyen bu vücut testisinin lülelerini kötülöklere, pisliklere, heva ve hevese kapayıp öyle doldurmak, armağanı gideceği yere tertemiz götürmek gerekiyor. Bu armağanı Yüce Yaratıcı'ya tertemiz götürenlerin testilerinin sularıyla, Allah'ın fazlından, lutuf ve kereminden yüzlerce dünya dolar.

Adam armağanı ile gururlanarak yola koyuldu. Gece gündüz yürüyüp çölleri aşarken, aman testiye bir zarar gelmesin, aman onu hırsızlara kaptırmayayım diye, korkusundan tir tir titriyordu. Kadın da evde seccadesini sermiş, namaz kılıp, dua ediyor:

-Yarabbi, suyumuzu bayağı kişilerden koru! O inciye sağ salim o denize ulaştır! Testimiz, yere düşürölüp parçalanmadan, taşa çarpılıp kırılmadan, içindeki değerli hazinemiz dökölüp saçılmadan, ziyan olmadan, hırsızlar onu kocamdan kapıp kaçırmadan yerine varsın! Gerçi kocam, çok uyanık, tedbirli, becerikli bir adamdır ama, değerli şeylerin de binlerce düşmanı vardır! diyerek, gözlerinden yaşlar döküp ağlayarak, Allah'a yalvarıyordu.

Sonunda Arap, uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra hilafet başkentine ulaştı. Orada bir kapıya vardı ki, sayısız ve eşsiz nimetlerle dolu! Güneş gibi, yağmur gibi, hiç ayırma tabi tutulmadan herkes bu nimetlerden yararlanıyor. Herkes ihsanlara, nimetlere, hilatlara boğulmuş. Kimin neye ihtiyacı varsa ve ne isterse asla esirgenmiyor. Kimileri alacağını almış, kimileri de sırasını bekliyor. Süleyman'dan karıncaya kadar herkes sevinç ve mutluluk içinde. Kapıdan isteklilere sürekli davet yapıyor.

Diğer ihtiyaç sahipleri gibi, Bedevi'ye de kapıyı açtılar. Yoksullar cömertliği aradığı gibi, cömertlik de yoksulları arar. Çünkü cömertlik muhtaçlara ihsandan doğar. Güzeller, yüzlerine bakıp daha da güzelleşmek için nasıl aynayı ararlarsa, ayna da aynalığını yapabilmek için ona bakacak güzelleri arar. Allah da sonsuz cömertliğini, benzersiz ve sınırsız ihsanını gerçek yoksullarda, ihtiyaç sahiplerinde gösterir. Ama bunun için yalnız Allah'ı arayan, Allah yoksulu olmak lazımdır. Ekmek yoksulu ve lokma fakiri olanlar, gerçek

yoksullar değildir. Onlar aslında hiçbir şey yiyip içmeleri mümkün olmayan, cansız yoksul resimleridirler. Cansız resmin önüne en güzel yemeklerden tabaklarla koysan bile bir şey yiyemez!

İşleri, istetmeden ihsan etmek olan hizmetkarlar, bedeviyi karşılayıp, ona lütuf üstüne lütuf gösterdiler. O daha söylemeden, ihtiyacını ve dileğini anladılar. Çünkü onlar da padişahlar padişahının ahlâkı ile ahlaklanmışlardı. Halini hatırını, nereli olduğunu, hangi yoldan geldiğini, yol yorgunu olup olmadığını sorup hatırını hoş ettiler. Bedevi, bu insanlara hayran kalmıştı. Onlarla güzel güzel sohbetler edip dinlendikten, yol yorgunluğunu ve açlığını giderdikten sonra getirdiği su testisini onlara saygıyla sunup dedi ki:

- Bu armağanımı padişaha götürün! Bu güzel ve yepyeni testinin içinde, yağmur sularından biriktirilmiş çok lezzetli bir su var!

Padişahın hizmetçilerinin bu söze gülecekleri geldi. Fakat o armağanı yine de can gibi kabul ettiler. Çünkü basiret sahibi padişahın tabiatındaki lütuf, en yukardan en aşağıya kadar, devletin bütün yöneticilerine ve memurlarına tesir etmişti. Padişahların, sultanların, en üst yöneticilerin huyları, ahlakları, memur tabakalarından geniş halk yığınlarına kadar herkese tesir eder. Padişah çok büyük bir çeşmenin havuzuna benzer, maiyeti de bu havuza bağlı musluklara! Havuz temiz, lezzetli, hoş ve tatlı suyla dolu olursa, musluklardan da öyle su akar. Ama havuzdaki su kokmuş, kirlenmiş, acı, tuzlu ve pis olursa, musluklardan da başka türlü bir su akması beklenemez. Çünkü musluklar havuza bağlıdır ve musluğun suyu kendinden değil havuzdan gelir. Yeri yurdu belli olmayan canımız ve aklımız da, kendi durumuna göre vücudumuzu idare eder. Akıl, temiz, hoş ve sağlıklı olursa, bütün bedeni ve organları, edep, terbiyeli hale getirir. Usta hangi hünerde tanınmışsa, çırağı da o hünerde ilerler, o hünerde meşhur olur.

Bedevinin armağanını halifeye sundular. Halife bunu görüp, bedevinin durumunu anlayıp dinleyince, bu testi altınla doldurdu. Bunun dışında da, hediyeler, ihsanlar, hilatler verdi, bedeviyi yoksulluktan kurtardı. Sonra da adamlarından birine:

-Dönerken onu Dicle yoluyla uğurlayıp, gönderin. Çöl yolundan gelmiş, yolu uzatmış. Dicle yolundan hem daha rahat gider, hem de memleketine daha yakındır, dedi.

Bedevi, gemiye binip, pırıl pırıl berrak sularıyla deniz gibi akıp giden Dicle Nehrini görünce, utancından iki büklüm oldu, yere kapandı. ‘Padişahın ihsan ve lütufları beni şaşkına çevirmişti. Fakat esas şaşılacak şey, onun bu suyu

alması. Hayret, nasıl oldu da o cömertlik denizi, benim bu değersiz ve işe yaramaz armağanımı kabul etti!’ diyordu.

Bu dünyada ilimle, fikirle, güzellikle ağzına kadar dolu, kabına sığmayan bir testi olsan da senin sahip oldukların Allah’ın Dicle’si yanında bir damla bile değildir!

Bu karı koca hikayesini bizim ve senin bugünkü halimiz veya nefsinle aklının misali bil! Nefis ve akıl iyi kişiye de lâzımdır, kötü kişiye de. İki de bu toprak bedende esir ve mahpusturlar; gece gündüz savaşta ve macera içindedirler. Nefis karanlığı arar, akıl aydınlığı ve ışığı. Kadın, durmadan evin ihtiyaçlarını ister. Nefis de kadın gibi heva ve hevesi doğrutusunda her işe çare bulmak için, gah toprağa döşenir tevazu gösterir, gah ululuk diler, yücelir. Aklinsa bu düşüncelerden haberi yoktur. Fikrinde yalnız Allah düşüncesi vardır.

Yalnız mânâya ait anlatış kifayet etseydi, dünya halkı tamamıyla işten güçten kalır, alemin nizamı bozulurdu. Allah sevgisi, yalnız düşünce ve mânâdan ibaret olsaydı, namaz ve oruç gibi zahirî suretleri olan ibadetlere gerek kalmazdı. Dostların birbirine armağan sunmaları, dostluğa nazaran ancak zahiri şeylerdendir. Fakat bu, gönüllerde gizli bulunan sevgilere şahadet eder. Şahidin doğrusu da olur, yalancısı da. Münafık kendisini Allah sevgisinin sarhoşu sansınlar diye namaz kılabilir, oruç tutabilir, başka ibadetleri de yapabilir. Fakat bunlar kendisini kurtarmaz. Aksine bunları insanları aldatmak için yaptığından dolayı, Allah'ın gazabına daha çok müstahak olur.

Atâ, (Allah’ın lutfu, ihsanı) insanın aklından, fikrinden, hayalinden bile geçiremediği şeye denir. İnsanın vehmettiği şey kendi himmeti ve değeri ölçüsünde olur. Allah’ın atâsı ise O’nun büyüklüğü nispetindedir. Gerçek bağış, Allah’a layık olan bağıştır. Yoksa kulun himmetine ve vehmine göre olan değil. Allah’ın atâsı, ihsanı ve bağışı; Hadisi Şerif’te hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği, hiçbir insanın kalbine doğmamış şeklinde anlatıldığı gibi, benzerleri beş duyuyula hiç algılanmamış, eşi benzeri akıllardan, fikirlerden, gönüllerden hiç geçmemiş, hayallerle tasavvur edilebilmesi bile imkansız üstün ve eşsiz, lütuf ve ihsanlardır.

LİYÂKAT SINAVLARI

Padişahın biri, akla, bilgiye, ahlaka, ehliyete, liyakate çok önem verir, etrafındaki adamlarını sürekli izler, dener, değişik sınavlardan geçirir, onları üst görevlere getirirken, maaşlarını ve ihsanlarını verirken, cömertliğini onlara gösterirken bir yandan ölçüyü kaçırmamaya çalışır, bir yandan da devletin işini ehil ellere teslim edebilmek için sürekli ölçer biçer, kılı kırk yarar, elinden geldiğince adil olmaya, herkese layık olduğunu vermeye azami gayret gösterirdi. Devletin her işini o sahada ün salmış akıllı, bilgili, tecrübeli danışmanlarına, vezirlerine danışarak yaptığı için de hemen hemen hiç yanıldığı, şaşıtığı, yanlış karar verdiği olmazdı.

Bu hükümdar, parayla Eyaz adında bir köle satın aldı. Fakat bu köle, akli, ehliyeti, liyakati, güvenilirliği, samimiyeti ve bağlılığı ile padişahın dikkatini çekti ve kısa zamanda padişahın diğer adamları arasında sıvrilerek yükseldi ve en yakınlarından oldu.

Padişahın, hepsi bir birinden akıllı otuz kadar veziri vardı. Zamanla Eyaz bunların arasında padişahın sözüne en çok itibar ettiği, en baş köşeyi ve en çok maaşı alan veziri durumuna geldi. Eyaz'ın bilgeliği, fikir ve görüşlerinin doğruluğu, üstün ahlak ve fazileti yüzünden padişah tarafından bu kadar çok sevilmesi, üstelik hepsinden kat kat fazla ücret alması, diğer yöneticiler arasında kıskançlıklara, çekememezliklere, sebep olmaya başladı.

-O'nun bizden ne farkı var?

-Eyaz, neden hepimizden daha fazla ücret alıyor?

-Tamam Eyaz, akıllı olmasına akıllı ama, biz aptal mıyız? Biz de akıllıyız! Hem, nereden belli onun bizden daha akıllı olduğu? Biz otuz veziriz. Padişah tutup, buna bizim otuzumuzun aldığı kadar maaş veriyor. Ne yani, şimdi bu köle, bizim otuzumuzdan daha mı akıllı? Böyle haksızlık, adaletsizlik olur mu? gibi dedikodularla hasetlerini, kıskançlıklarını dile getiriyorlardı. Hasetlerinden öyle coşup köpürmüşlerdi ki, ne yaptıklarının farkına varamadan, dillerini, dedikodularını, sataşmalarını, padişaha kadar uzatmışlar, bu ayrımcılığı yüzünden onu da acımasızca eleştirmeye, kınamaya, yanlış yaptığını söylemeye başlamışlardı.

Bu dedikodulardan haberdar olan padişah, Eyaz'ın üstünlüğünü, yüceliğini hiçbir itiraza yer bırakmayacak şekilde ortaya koymak, böylece dedikoduların önünü almak için, Eyaz hariç, bütün vezirlerin katıldığı bir av partisi düzenledi. Dağlarda, bayırlarda, ovalarda uzunca bir süre avlandıktan sonra, bir yerde

mola verip dinlenmeye çekildiler. Onlar oturup dinlenirken uzakta bir kervan gördüler. Padişah, vezirlerinden birini yanına çağırıp:

-Git sor bakalım, şu kervan nereden geliyormuş? dedi. Vezir hemen sorup geldi.

-Rey'den geliyormuş, padişahım! dedi. Padişah:

-Peki! Nereye gidiyormuş? diye sorunca vezir öylece kalakaldı. İkına sıkına:

-Sormadım padişahım! deyiverdi. Bunun üzerine padişah diğer bir vezire dönerek:

-Haydi, sen git sor bakalım, nereye gidiyormuş? dedi. O da, bir koşu gitti, geldi:

-Yemen'e gidiyormuş, devletli padişahım! dedi. Padişah:

-Yükü neymiş? diye sordu, bir cevap alamadı. Çünkü vezir, kervana yükünün ne olduğunu sormamıştı. Padişah bir başka vezirini yükün ne olduğunu öğrenmek için gönderdi. O da döndüğünde:

-Hemen hemen cins mal varmış padişahım, ama yüklerinin çoğu Rey kâseleri imiş! dedi. Padişah:

-Peki, Rey'den ne zaman çıkmışlar? diye sordu. O akıllı gevşek vezir de bunun cevabını veremedi. Padişah, böyle böyle otuz vezirini teker teker kervana gönderdi, hatta bunlar yetmedi ardından diğer beylerinden de bir sürü adam gönderdi, ama hepsinin getirdiği cevap yetersiz olduğu için yine de öğrenmek istediklerinin hepsini öğrenemedi. Hepsi işin bir tarafını mutlaka eksik bırakıyorlardı. Sonra bir ulakla Eyaz'ın saraydan çağırılmasını emretti. Eyaz gelince padişah ona da:

-Şu kervana git de, nereden geldiğini sor bakalım? dedi.

Eyaz da gidip döndü. Ama padişahın otuz vezir ve onların ardından gönderdiği beylerin getirdiği haberlerin kat kat fazlasını getirip padişaha etraflıca anlattı.

-Rey'den gelip, Yemen'e gidiyormuş padişahım. Yükünde her şey olmakla beraber, fazlaca Rey kâseleri varmış. Yola çıkalı dört ay olmuş. Burada bir kaç gün dinlenip, alışveriş yapacaklar ve şevketli padişahımıza hediyeler sunup yollarına devam edeceklermiş diye etraflıca anlatmaya başladı. Anlattıklarının hepsi de boş şeyler değil, bu kervanla ilgili mutlaka bilinmesi gereken ama, sorup öğrenmeyi hiç kimsenin aklına getirmedeği çok önemli bilgilerdi.

Padişah alaylı bir ifadeyle tüm vezirlerin ve beylerin yüzlerine baktı. Hepsinin şaşkınlıktan ağızları açık kalmıştı. Bu üstünlük karşısında söyleyecek söz bulamadılar. İçlerinden biri hemen bir bahaneye sığınmaya kalktı:

-Padişahım bu akıl ve zeka, gerçekten Allah vergisi bir şey. Böyle bir şey çalışmayla elde edilemez ki. Allah aya güzel yüzü, güle güzel kokuyu ihsan ettiği gibi Eyaz'a da bu üstün akıl ve zekayı vermiş. Demek ki, bize o kadarını vermemiş, biz ne yapalım? dedi. Padişah onlara dönüp dedi ki:

-Hayır bahane aramak, suçu başkalarına yüklemeye çalışmak doğru değil! İnsanın elde ettiği şey zararsa, kendi tembelliğinin, hatasının, çalışmamasının cezası, kârsa çalışıp çabalamasının karşılığıdır. Öyle olmasa Adem ile Havva cennetten kovulduktan sonra: 'Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer Sen bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz (Kur'an, 7. Sure (A'raf), Ayet:23).' diye yalvarırlar mıydı? Onlar da, pekâlâ şeytan gibi: 'Ne yapalım, demek ki bu suçu işlemek bizim bahtımızdan, kaderimizdenmiş. Ne yapsak, ne tedbir alsak, ne kadar ihtiyatlı olsak da bir işe yaramayacaktı!' diyebilirdi. Nitekim İblis kendi hatasını ve kusurunu görmemiş, Allah'a: 'Beni Sen azdırdın! (Kur'an, 7. Sure (A'raf), Ayet:16) deyip suçu üzerinden atmaya kalkışmış; 'Hem elimizdeki testiye Sen kırıyorsun, hem de niye kırdın diye bizi dövüyorsun!' diye itirazlarda bulunmuştu. Adem Aleyhisselâm, pişmanlıkla suçu üzerine alıp, tevbe ettiği, Allah'tan kendisini bağışlamasını dilediği için affedilmiş, şeytan ise inadı yüzünden ebediyen Allah'ın rahmetinden kovulmuştur.

Takdir haktır ama, kulun çalışması da haktır. Öyle olmasa, işler arasında tereddüde düşmez, şöyle mi yapsam, böyle mi yapsam, şunu mu yapsam, bunu mu yapsam, denizlere mi dalsam, yücelere mi çıksam, ilim öğrenmek için Mısır'a mı gitsem, büyü öğrenmek için Babil'e mi gitsem gibi düşüncelere kapılmazdık. Bu tereddüt bizim bunlardan herhangi birini yapma gücüne ve iktidarına sahip olduğumuzu gösterir. Yoksa eli ayağı bağlı, hiçbir işe gücü yetmeyen insan, bunları düşünebilir mi? Kendinize gelin, şeytan gibi olmayın! Kendi suçunuzu başkalarına yüklemeye kalkışmayın! Kadere az bahane bulun! Ahmet kan dökerse, cezasını Mehmet mi çeker? Suçu birisi işler de cezasını başkası mı görür? Gündüzün sen çalışıyorsun da, akşam ücretini başkası mı alıyor? Yaptığın bütün işler, senin canından, teninden doğar ve tıpkı çocuğun gibi gelir senin eteğini tutar. Sen ne ektin de, devşirme zamanı ektiğini değil, başka bir şey biçtin? Neye çalıştın da onun zararını faydasını görmedin? 'Kim bir zerre miktarı hayır işlerse onun karşılığını görür, kim de zerre miktarı şer işlerse onun karşılığını görür (Kur'an, 99. Sure (Zilzal), Ayet:7-8)'

Yüce Allah: 'Andolsun soluya soluya, harıl harıl koşanlara! Nallarıyla (taşlardan) kıvılcımlar saçanlara! Ansızın sabah çağı erkenden düşmanı

basanlara! Tozu dumana katanlara! Düşman topluluğunun ta ortasına dalanlara! (Sure:100 (Adiyat), Ayet: 1- 5), ayetleriyle, gerçek bir istek, tam bir olgunluk, ateş gibi bir yürüyüş, son haddinde bir aşk, gücünün son kertesine kadar harcanacak bir çaba ve gayretle hak yolda, iyi güzel ve doğru için çalışmayı övüyor.

Sana verilen ceza her ne kadar şekil olarak işlediğin suça benzemese de, yaptığın kötülüğün karşılığıdır. ‘Başınıza gelen her musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir. (Bununla beraber) Allah, (günahlarınızın) bir çoğunu da bağışlıyor (Kur’an, 42. Sure (Şûrâ), Ayet:30). Kötülüğü yaptığın işte gör, talihinden bilme! Her şeyi bahta talihe bağlamak insanı şaşkınlığa eder. Suçu kendi nefsinizde bulun da, adaletin verdiği cezayı az kınayın! Nefsin efsununa az aldanın, ercesine hatalarınızdan kusurlarınızdan tevbe edip, yola baş koyun! Eksiklerinizi tamamlamaya çalışın. Bu alemdeki güneş ışığında küçücük zerrelere bile nasıl görünür hale geldiğine dikkat edin. Hak ve hakikat güneşi karşısında ise, bütün hatıra ve düşünce zerrelere nasıl görünür hale geleceğini düşünün!

Böylece, vezirlerin ve yöneticilerin hepsi, ister istemez Eyaz’ın üstünlüğünü, dolayısıyla ona yapılan özel muameleyi fazlasıyla hak ettiğini kabul etmek zorunda kaldılar. Yine bir gün Padişah, divanı toplamış, onlarla memleket meselelerini görüşüyordu. Bir ara bir mücevher çıkarıp, mücevherlerin değerinden iyi anlayan bir vezirine uzattı.

-Bu nasıl bir mücevherdir ve değeri ne kadardır? diye sordu. Vezir mücevheri aldı, şöyle bir bakıp inceledi:

-Padişahım bu çok nadide ve değerli bir parça. Buna paha biçmek çok zor ama, şunu söyleyeyim ki, en az yüz eşek yükü altın eder, dedi. Padişah:

-Yâ öyle mi? Öyleyse şu mücevheri bir kır bakayım! dedi. Vezirin şaşkınlıktan dudağı uçukladı.

-Aman padişahım, böyle nadide bir parçayı ben nasıl kırabilirim? Benim görevim senin malını mülkünü, hazineni, devletini en iyi şekilde korumak. Ben senin sadece iyiliğini isteyen biriyim! Böyle paha biçilemez bir mücevherin zayıf olmasına benim gönlüm nasıl razı olabilir! dedi.

Padişah vezirin bu sözlerini takdir etti, ödül olarak ona çok güzel elbiseler ihsan etti. Mücevheri ondan aldı. Sonra divan heyetiyle beraber başka meseleleri, yeni sorunları, eski olayları görüşmeye başladılar. Mücevher konusu tamamen

unutulmuştu ki, padişah yine kuyumculuktan çok iyi anlayan perdeciyi çağırarak mücevheri onun eline tutuşturdu.

-Bir isteklisi olsa, bu mücevher acaba ne kadar eder? diye sordu. Perdecî:

-Padişahım, bu mücevher çok değerli! Allah memleketimizi her türlü tehlikeden korusun, ama bu mücevher ülkenin yarısı değerindedir! dedi. Padişah:

-Kırırver şu mücevheri! deyince, perdecî:

-Ey kılıcı güneş gibi parlayan padişahım! Bunu kırıp ufalarsak çok yazık olur! Değeri bir yana, şunun güzelliğine ve parlaklığına bir bakın! Gündüzün nûru bile ona uymakta. Bunu kırmaya nasıl elim varır? Ben nasıl olur da padişahın hazinesine düşman olurum? diyerek, özür beyan etti.

Padişah ona da elbise armağan etti, maaşını arttırdı. Onun da aklını övdü, takdir etti.

Aradan epey bir zaman geçtikten sonra padişah, bir başka vezirini sınamak için mücevheri onun eline verdi. O da diğerleri gibi bu mücevherin çok değerli olduğunu, dolayısıyla bunu kıramayacağını söyledi. Padişah onu da takdir edip ödüllendirdi. Böyle böyle padişah bütün vezirlerini, beylerini aynı şekilde sınadı, elli, altmış kişilik divan heyetinin tamamı ilk veziri taklit ederek, aynı davranışı gösterdiler. Padişah ta onların her birini takdir etti, onlara güzel sözler söyledi, ağır elbiseler verdi, ihsanlarda bulundu! Böylece o aşağılık kişileri yoldan çıkarıp, kuyuya atmış oluyordu ama, hiç biri bunun farkında değildi. Gerçi dünyanın değeri taklittir ama, her mukallit de sınamada rüsvay olur.

Yavaş yavaş sıranın kendisine de geleceğini anlayan Eyaz ise, diğerlerini taklit edip, onlar gibi ödüllere konma hevesine kapılmadı. Hatta ceplerinde iki sağlam taşla divana gelip gitmeye başladı. Nihayet günün birinde teklif sırası Eyaz'a geldi. Padişah mücevheri Eyaz'a da verip dedi ki:

- Ey Eyaz! Sen söyle bakalım; bu parlaklıkta, bu güzellikteki bir mücevherin değeri ne kadardır?

-Bu, çok değerli bir parça sultanım! Bunun değeri, benden önce söylenenlerden de, benim söyleyebileceğimden de fazladır, diye cevap verdi. Padişah:

-Öyleyse haydi sen kır onu, hurdahaş et! deyince, Eyaz:

-Baş üstüne sultanım! Nasıl emrederseniz! diyerek, ceplerindeki taşları çıkardı. Beylerin:

-Aman, ne yapıyorsun, ne ediyorsun? Yapma etme, feryatları arasında Eyaz, o değerli mücevheri saniyeler içinde kırdı, paramparça, âdetâ un ufak etti. Beyler:

-Bu ne korkusuzluk, bu ne pervasızlık? Allah'tan kork, böyle nurlu bir mücevher kırılır mı? Nasıl elin vardı da böyle eşsiz, değerli bir şeyi kırdın? gibi sözlerle hep birden onu kınamaya başladılar. Eyaz ise onlara:

- Ey ünlü ulular, vezirler, beyler! Allah hakkı için söyleyin! Padişahın buyruğu mu daha ileridir, değerlidir, yoksa bu güzel mücevher mi? Padişahın emri mi daha üstündür, bu mücevher mi? Siz gözünüzü mücevhere dikmişsiniz, padişahın buyruğuna hiç aldırış etmiyorsunuz! Bu hatadır, yanlıştır, sapıklıktır, hiç doğru bir şey değildir. Ben gözümü padişahıktan asla ayırmam. Müşrikler gibi taşa, toprağa yüz tutmam. Boyalı bir taşı seçip de, padişahın buyruğunu geri bırakan canda hiçbir gevher, hiç bir değer yoktur. İnsan, o hoş renkli, hoş kokulu gül oyuncağını değil, ona ve diğer çiçeklere renk ve koku vereni aklına getirmeli, O'na şaşmalıdır. Ancak din yolundaki yol kesiciler, kadınlar gibi renge, kokuya taparlar. Mühim olan işin sonunun nereye varacağıdır. Sonunda fetih ve zafere ulaşacağı, düşmanlarını mat edeceği müjdesini ve haberini sağlam bir yerden ve en baştan alan, bu yolda kırılıp döküldüğüne, atını filini kaybettiğine aldırış eder mi? Sevgilinin vuslatını amaç edinen, savaşlardan, yenilgilerden, kırılmalardan korkar mı? dedi.

Eyaz'ın bu sözleri üzerine o toplulukta bulunan herkes, körlükleri yüzünden çok yanlış bir iş yaptıklarını, mücevherin değerini ve sevgisini gözlerinde ve gönüllerinde büyütürken, padişahın gönüllerindeki sevgisini silip süpürdüklerini, hor hakir hale getirdiklerini, mücevheri kırmamakla padişahın dünyanın bütün mücevherlerinden daha değerli olan buyruğunu kırdıklarını anladılar. Hatalarına özür olmak üzere başlarını önlerine eğdiler, her birinin gönüllerinden yüzlerce ah çıkıp, bir duman gibi göklere yükseldi. Padişah da ihtiyar celladına:

-Şu çerçöpü, benim yüce katımdan hemen temizle! Bu aşağılık adamlar, bu makamlara lâyık değiller. Bunlar, bir taş için benim buyruğumu reddettiler. Benim yüce buyruğum; bu çeşit fesatçıların gözünde demek ki, bir boyalı taştan daha hor ve hakir imiş! diye emretti.

Bunun üzerine merhametli Eyaz hemen sıçrayıp kalktı. O ulu padişahın tahtına doğru koştu. Padişahın huzurunda yerlere yüz sürüp:

-Padişahım; senin gibi yüce bir padişahın sultanlığına gökyüzü bile

hayran olmuştur. Cömertler cömertliğini, hüma kuşları kutluluğunu senden alırlar. Ey lütuf ve kerem sahibi! Alemdeki bütün kerem ve ihsanlar senin bağışlaman karşısında mahvolup giderler. Bu suçluların gaflet ve küstahlıkları da; senin affının çokluğundan meydana gelmiştir. Tilkiler, senin affınla aslanlara bile üstün olurlar. Sen bunların gafletlerinden, küstahlıklarından, unutkanlıklarından doğan hatalarını affet! Sen affetmezsen, bunlar başka nereye, hangi kapıya gidebilirler? Her ne yaparsan yap ama, bunları kendinden ayırma! Binlerce defa ölmek bile senden ayrılmaya bedel olamaz! Bunların canlarını bağışla, huzurundan da kovma! diye yalvardı. Padişah da onun yalvarmaları üzerine hepsini bağışladı.

Bir çok meziyetlere sahip olan Eyaz, geçmişte yaşadığı yoksul ve çaresiz günlerini de hiç unutmazdı. O kötü günlerinin hatırası olarak sakladığı eski hırkası ile çarığını boş bir odaya koymuş, her gün gizlice gider bunları uzun uzun seyreder ve kendi kendine:

-Sakin gurura, kibre kapılıp da ululanmaya kalkışmayasın! Bu kapıya geldiğinde senin sahip olduğun, şeyler işte bunlardan ibaretti! diyerek, bir yandan kavuştuğu nimetler için Allah'a şükreder, bir yandan da bütün bu nimetlere kavuşmasına sebep olan velinimeti padişahına daha iyi hizmette bulunabilmek için kendi kendine söz verirdi.

Eyaz'ın her gün tekrarladığı bu gizli ziyaretleri, sarayda başkalarının, özellikle onu çekemeyenlerin gözünden kaçmadı. Hemen padişaha koşup, onun hakkında kötü zanlara dayanan iftiralarda, dedikodularda bulundular:

-Bu Eyaz'ın gizli bir odası var. Sizden aşırıldığı altınları, gümüşleri, mücevherleri burada saklıyor. Küpler ve sandıklar içinde büyük bir hazine biriktirmiş. Odanın kapısını sürekli kilitli tutuyor. Hiç kimseyi buraya sokmuyor, dediler ve sağdan soldan duydukları çirkin sözleri bire bin katarak padişaha yetiştirdiler.

Padişah dedi ki:

-Tuhaf şey! O kölenin bizden gizlediği nedir acaba? Gidin, gece yarısı kimse görmeden, o odanın kapısını açıp, içeri girin! Odayı gece yarısı açın ki haberi olmasın, gerçek durumu meydana çıksın! Ondan sonra ona ne yapacağımızı biz biliriz! İçeride ne bulursanız yağmalayın! Bulduklarınızı da herkese gösterin ki, ibret olsun! Orada bulacağınız bütün altınları, mücevherleri size bağışladım. Ancak neler çıktığını bana tek tek haber vereceksiniz. Bizden bu kadar ikramlar gördüğü, sayısız lütuf ve ihsanlarımıza nail olduğu halde, bir de utanmadan, hasisçe altın, gümüş biriktiriyor ha! Vay utanmaz, vay hayırsız, vay vefasız vay! Bir de bize vefa gösterilerinde bulunuyor, bizi sevdiğini söyleyerek coşup, köpürüyordu! Demek ki hepsi yalanmış! Hey gidi buğday

gösterip, arpa satan hey! Halbuki sevgide dirilik bulana, kulluktan başka her şey haramdır!

Aslında padişah, duyduklarının hiç birine inanmamıştı. Eyaz'dan hiçbir şüphesi yoktu. Yine hepsini sınamak için böyle latife yollu bir işe girişmişti. Eyaz'ı canı gibi seviyordu. Bu sevginin yanında altının, gümüşün, mücevherin, yakutun, inci, mercanın ne değeri olabilirdi ki? Onu her türlü bozukluk ve fesattan temiz biliyordu. Ama yine de ara sıra kendisini yoklayan bir vehimden gönlü titriyordu. Kendi kendine:

-Allah esirgesin, ya böyle bir şey çıkar da Eyaz bundan incinirse! Utanıp, mahcup olmasını hiç istemem. O asla böyle bir şey yapmaz! Yapmış olsa bile, varsın yapsın ne olacak? O benim en sevdiğim yakınım, ne dilerse yapabilir. Sevgilimin yaptığı şeyi ben yapmış sayılırım. O ben, ben de oyum. Onunla aramızda hiçbir fark yok, diye düşünüyor, sonra bu tür düşünceleri aklına getirdiği için bile kendisini hatalı buluyordu. Bunların saçma bir söz ve boş hayal olduğuna, onun denizlerden bile daha temiz olduğuna, hadsiz hesapsız güzelliğini, üstün vasıflarını kıskananların onun hakkında böyle saçma sapan şeyler uydurduklarına bütün kalbi ile inanıyordu.

Eyaz hakkında böyle kötü şeyler düşünenler, kendileri eğri oldukları için, onu da eğri görüyorlardı. Kötü zanda bulunanın işi, daima çirkindir. O, Allah dostları hakkında da kendi kitabını okur. Hiç nifaktan, kötülükten kurtulan, kardeşi hakkında kötü zanna düşer, münafıklık eder mi? Eğri merdivenin basamağının gölgesi de eğri olur. Eğrilikte kalan aşağılık kişiler, peygamberlere de büyücü, yalancı, eğri dediler. Allah'a bile oğlu kızı, ailesi var diye iftira ettiler. Hadisi şerifte de belirtildiği gibi 'Kime kötü gözle bakarsan, bil ki kendi varlık dairenden bakmaktasın, sen kendin fena olduğun için onu da kötü görmektesin!' Peygamber : Yâ Rabbi! Her şeyi, nasılsa bize öyle göster!' diye dua etmiş, sonra da Allah'ın lutfuyla 'Perde kalksa, bildiğimden, gördüğümden fazla bir şey görmez ve bilmezdim' diyebilecek hale gelmiştir.

Doğruyu haber veren, insanları küfür ve sapıklık karanlıklardan, iman ve hidayet aydınlıklarına çağırın Hak ve hakikat horozlarının nazarları çok keskin ve zamanlamaları da tamdır. Onlar ötmeyi, para, pul, mevki, makam için değil, Allah için ötmek üzere öğrenmişlerdir. Bu iyilik ve kötülükler aleminin, yalancı sabahları onları aldatamaz. Dünya ehlinin ise, akılları noksan olduğundan, yalancı sabahı, gerçek sabah sanarlar. Yalancı sabahlar, o yalancı aydınlığı sabah sanıp yola çıkan nice kervanın yolunu vurmıştır. Yalancı sabah, halka kılavuz olmasın! Çünkü yalancı sabahlar, nice kervanları yele vermiştir. Ey yalancı sabaha kapılan, sahici sabahı da yalancı görme!

Padişah, Eyaz hakkında en çok ileri geri konuşanlardan birini bu işle görevlendirdi. Görevli kişi, gece yarısı yanına otuz kadar adam alarak, Eyaz'ın

gizli odasının önüne geldiler. Ellerinde meşaleler, kafalarında tatlı hayaller, gönüllerinde büyük bir sevinç vardı. Aralarındaki konuşmalarda hep sevinçlerini ve büyük beklentilerini dile getiriyorlardı.

-Ne güzel! Şimdi Eyaz'ın odasını açacağız, torbalar dolusu altınlara, gümüşlere kavuşacağız. Padişah bize ne bulursak almamızı emr etti ve bize bağışlayacağına söz verdi!

-Altın, gümüş de ne ki? Sen içerdeki akiklerden, zümrütlerden, inci ve lâ'lerden haber ver! Kim bilir daha neler, neler var?!

-E, padişahın bütün hazinesi onun elinin altında. Padişaha canı gibi yakın. Bütün değerli şeyler onun elinden geçiyor. Yakutun, akiğin, incinin lafi mı olur?!

Hazinelere bir an önce kavuşmak ümidiyle bütün hünerlerini, marifetlerini konuşturarak, istekten çırpınarak hemen kilide el attılar. Fakat kapı pek sağlam, kilit de şimdiye kadar karşılaşmadıkları türden açılması çok zor bir kilitti. Çok çırpındılar ama bir türlü kilidi açmayı başaramadılar. Kapıyı açmakta zorlandıkça, Eyaz hakkındaki kötü zanları daha da artıyordu.

Eyaz, bu odayı hasisliğinden malını ve altınını saklamak için değil, kendisi için önemli bir sırrını halktan gizlemek için kilitlemişti. Fakat ahmakların gözünde, sırrın hiçbir kıymeti yoktur. Onlar altın hırsıyla ve ateşiyle yanıp tutuşurlar. Hırs beyhude yere seraba doğru koşar. Akılsa, 'Dur bakalım, iyi bak, o su değil!' der ama, dinleyen kim? Hırs üstün gelince, altın candan daha kıymetli görünür, aklın sesi duyulmaz olur. İnsanlar, bir iken bin olan hırsları yüzünden, aldanma ve bela çukuruna düşerler. Hikmetin kınamasını duyuncaya kadar, aklın tedbirine ve irşadına kulak vermezler. Başlarını bela duvarına çarpıncaya kadar, kulakları sağır olur, gönlün öğüdünü duymazlar. Helva ve şeker hırsı da çocukların kulağını sağır eder de, bunları yemekte aşırıya kaçmamaları yolundaki öğütleri duymazlar. Ama her yanlarında çibanlar çıkıp, acılar çekmeye başladılar mı, kulakları açılır, artık dikkatle öğüt dinlerler.

Görevliler kilidi açmaktan ümitlerini kesince, kapıyı kırarak girme yolunu tercih ettiler. Yüzlerce hırsla ve hevesle yüklenip kapıyı açtılar. Kapı açılır açılmaz, kokmuş ayrana üşüşen sinekler gibi, birbirlerini çiğneyerek odaya doluştular! Hemen dikkatle sağa sola bakılmaya başladılar ama, oda bomboştur. Koskoca odada yırtık bir çarıkla, eski bir hırkadan başka bir şey yoktu.

-Allah, Allah! Bu oda boş olamaz! Bu çarık, herhalde işi gizlemek için konmuş olmalı! Hazinesini mutlaka buralara bir yere gömmüştür! Arkadaşlar, keskin kazmalar getirelim de her tarafı kazalım! dediler.

Dedikleri gibi, ellerinde kazmalarla her yeri kazdılar. Odanın içinde kazılmadık yer bırakmadılar. Bir yandan çukurlar kazıyorlar, kazdıkları çukurları derinleştirdikçe derinleştiriyorlar, bir yandan da birbirlerine:

-Biz bir şey bulamadık, siz bulabildiniz mi? diye soruyorlardı. Hepsinden hayal kırıklığı içinde:

-Bizde de bir şey yok! cevabı geliyordu. Her seferinde umutsuzlukla ‘Acaba şurada olabilir mi?’, ‘Acaba burada olabilir mi?’ diye yeni bir yeri eşmeye başlıyorlar, fakat sayısız ‘Lahavle’ler, tamah kuşlarının gidasız kaldığını, ümitlerin tükendiğini gösteriyor, içlerine büyük bir utanç ve pişmanlık doluyordu. Bu odada eski bir hırkayla, çarıktan başka hiçbir şey bulunmadığına iyice kanaat getirdikten sonra, çaresizce çukurları doldurmaya koyuldular.

Duvarlardaki, kapıdaki yarıklar ve kırıklar, yerdeki çatlaklar onların sapıklığına, Eyaz’ın masumluğuna, ona haksız yere itham ve töhmetlerde bulduklarına, iftiralar ettiklerine açıkça tanıklık ediyordu. Hasılı üstleri , başları toz toprak içinde, elleri boş, yüzleri sararmış, utançtan parmaklarını ısırarak, başları önlerine düşmüş bir şekilde sultanın huzuruna çıktılar. Padişah, kendi fikrini mahsustan gizleyerek onlara:

- Hayrola, ne bu haliniz? Koltuklarınızın altında ne altın torbaları, ne de kumaşlar var! Bunları gizlediğinizi düşüneneğim ama, yüzünüzde hiçbir neşe izi de göremiyorum! Ağacın kökleri de görünmez ama, nasıl gelişip dal budak saldığı yemyeşil yapraklarından anlaşılır. Allah Kur’an’da müminleri: ‘Muhammet, Allah’ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kafirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûa varırken, secde ederken görürsün. Allah’tan lütuf ve rıza dilerler. Onların nişanları, yüzlerindeki secde izidir (Kur’an, 48. Sure (Fetih), Ayet:29)’ diye tarif ediyor. Hani sizin yüzünüzdeki sevinç izi? diye sordu.

Adamlar, padişahın önünde yerlere kadar eğilip yalvarmaya başladılar:

-Ey Cihan Padişahı! Bize ne yapsan yeridir! Kanımızı döksen de sana helaldir. Eğer canımızı bağışlarsan, bu bize büyük bir nimet, lütuf ve ihsandır. Biz, bize yakışanı işlemiş olduk. Sen, ne buyurursan o olur. Suçumuzu bağışlamazsan haklısın, bizim gibi yüzlercesi sana feda olsun! Bağışlarsan lutfunu izhar etmiş, ümitsizliğimizi gidermiş olursun!

Padişah:

-Bu yanıp yakılmalar, bu yalvarıp yakarmalar bana gerekmez. Bu, Eyaz'ın hakkıdır. Yapılan kötülük; bana değil, onadır. Bu yara, o izi güzel kölenin damarlarına vurulmuştur. Gerçi can bakımından biriz ama, gerçekte ben; bu kârdan da, zarardan da uzağım ! diyerek, o kovucuların tevbelerini kabul etmeyi, onlara verilecek cezayı tayin etmeyi Eyaz'a bıraktı.

Kulun töhmet altında bırakılması padişaha ayıp değildir. Bu padişahın ancak hilmini, keremini gösterir. Padişah töhmet altında bırakılan kulunu, en sonunda hesapsız zenginliklere ulaştırır. Padişahı gafil sanma! O, her kesin ne yaptığını çok iyi bilir. Bilir ama, hilmi yüzünden bildiğini hemen dışarıya vurmaz. Zaten suç, önce onun hilmi yüzünden meydana gelir. Yoksa, O'nun korkusu, kimde suç işlemeye mecal bırakır ki? Hilm sakisinin şarabıyla sarhoş olmasaydı; Şeytan, Adem'le kavgaya girişebilir miydi? Adem hilm şarabından içmese şeytana kanıp yasaklandığı ağaca yaklaşabilir miydi?

Padişah, Eyaz'a:

-Ey Eyaz! Ey tertemiz olan ve kötülüklerden yüzlerce defa sakınıp, çekinen! Halk sınanmaktan çekinir, utanır, ama sen, hiç çekinmez ve bu sınamalar sonunda herkesi utandırır! Ben iyi biliyorum ki, seni yüzlerce defa sınasam da, sende yine bir hile bulamam. Bunlar hakkında verilecek kararı da sana bırakıyorum. Bunları ister affet, ister cezalandır. Adalet ve lütuf yollarından hangisini seçsen, doğru bir iş yapmış olursun. Her birinde ayrı maslahatlar vardır. Bir katilin öldürülmesi hususunda kisası hoş görmeyenler, yalnız o katilin hayatını düşünürler de, kisas korkusuyla katil ruhluların şerrinden yüz binlerce masumun hayatının kurtulacağını düşünmezler. 'Ey akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat vardır. Umulur ki, suç işlemekten sakınırsınız. (Kur'an, 2. Sure (Bakara), Ayet:179)' dedi.

Eyaz:

- Padişahım! Bu lütuf ve ihsan da senindir. Ben bunu bilir, bunu söylerim. Yoksa ben, ancak o eski çarıkla, hırkadan ibaretim, diye cevap verdi. Padişah:

- Ey Eyaz! Şimdi gel de bunlar hakkında kararını ver! Alemde adaletin temelini at! Sana karşı bu suçu işleyenler, benim gözümde ölümü hak etmişlerdir. Fakat bunlar yine de senin affını ve hilmini gözetliyorlar, tamahları buna. Bakalım merhametin mi üstün gelecek, öfken mi? Halkı avlamak için 'elest' ahdinden beri hilm dalı da vardır, hışım dalı da. Allah'ın da kahrı da vardır, lufu da. Allah, doğruları kendi doğru yoluna çeker, batıl olanlar da batılları çekerler. Dostunu gördüğünde içindeki sevgin kaynar, düşmanını görürsen, kızar, öfkelenirsin. Ey Eyaz, sen de bu işi çabuk bitir! Öç alacaksan da çabuk al, bekleme! Çünkü beklemek, ölümden beterdir, dedi.

Eyaz:

-Padişahım! dedi. Bütün ferman senin. Güneş varken, hiç yıldızlar görünür mü? Bu işe biraz da ben sebep oldum. Eğer, şu eski hırkamla, çarığımdan geçebilseydim, belki de böyle bir kınama başıma gelmeyebilirdi. Türlü hayallere kapılan yüzlerce hasetçi, değişik umutlarla odanın kilitli kapısını açmak için seferber oldular. Alemde şüpheciler, tutulacak yer ararlar. Suyun içine el atmışlar da, derenin dibinden kuru toprak çıkarma sevdasına düşmüşler. Hiç derenin içinde kuru toprak olur mu? Hiç balık suya isyan edebilir mi? Onlar benim gibi bir yoksulun vefasız ve cefa ehli olduğunu sanıyorlardı. Halbuki vefa bile benim vefamı görse utanır. Ey af madeni padişah! Bu suçluların gafletleri, küstahlıkları, senin affının çokluğundan meydana gelir. Affetmek sana yaraşır. Sen lutufta en ileri gidensin. Bütün lutuf edenler, senin ardındadır. Ben kim oluyorum ki sana acımayı, af etmeyi öğretmeye kalkayım. Sen, benim gibi bir hiçi tuttun, kereminle adam ettin, onu güneş gibi nurlarla parlattın. Benim hiçbir şeyim yok. Bu evde kuru, yaş ne varsa hepsi senindir. Madem ki, beni adam ettin, kerem et de yalvarışımı da dinle! Bunlar da madem kendi hatalarını ve suçlarını anladılar. Pişman olmuşlar, af diliyorlar, sen de sana yakışanı yap, bunları affet! diyerek kendisine kötülük yapmaya kalkışanları hem kendisi affetti, hem de padişahın affetmesini sağladı.

MÜHRÜ ŞEYTANA VERMEK!

Hazreti Mevlana'nın oğlu Sultan Veled anlatıyor: “Bir gün divan memurlarından biri babamı (Mevlana'yı) ziyarete gelip, görevinden istifa etme niyetinde olduğunu, artık başka bir işle meşgul olmak istediğini söyledi. Babam ona şu hikayeyi anlattı: Harun Reşit zamanında bir şahne vardı. Her gün Hızır Aleyhisselâm onu ziyarete gelirdi. Bir gün bu şahne, birden bire işini bırakarak emekli oldu. Fakat bundan sonra Hızır Aleyhisselâm bir daha onun ziyaretine gelmedi, ayağını tamamen ondan kesti. Şahne telaşa düştü, üzüntü ve çaresizlik içinde bir gece kalktı, ağlayıp sızlayarak Allah'a dua etmeye başladı. Rüyasında Hızır ona: ‘Senin derecenin yüksekliği o işte ve o iş yüzündendi’ dedi. Sabahleyin kalkıp, halifenin yanına giderek istifa ettiği görevin tekrar kendisine verilmesini istedi. Halife: ‘Ne oldu?’ diye sordu. O da başına gelen olayı olduğu gibi anlattı. Şahnelik görevi tekrar kendisine verildi. Hızır, kendisini yine ziyarete gelmeye başladı. Şahne, bunun sırrını ondan sordu. Hızır: ‘Senin derecenin yükselmesi, divanda durup fakirleri, miskinleri, zavallıları, çaresizleri, zayıfları korumanda ve mazlumları zalimlerin pençesinden kurtarmandadır. Bunu da binlerce halvete çekilmekten ve çile çekmekten, Allah katında daha üstün bir iş olarak bilmelisin!’ dedi. Peygamberimiz: ‘Bir işte kendisine bereket verilen kimse, o işe devam etsin!’ buyuruyor. Sen de altından kalkabildiğin bu gibi önemli ve tehlikeli işlerde bulunmaya devam et! dedi. Mevlana'nın bu nasihati üzerine bu adam da eski görevini sürdürmeye devam etti.” (Ariflerin Menkıbeleri, Ahmet Eflaki, s. 318)

Ne mutlu o kimseye ki, Allah onu malla, güzellikle, şerefle ve iktidarla rızıklandırdı ve o da bu malıyla cömertlik yaptı. Güzelliğiyle beraber iffet sahibi, şerefiyle beraber alçak gönüllü ve iktidarıyla beraber adalet sahibi oldu (Hadis).

Siyaset ve devlet yönetimi ile ilgili işler, toplum için en önemli işlerdendir. Dolayısıyla bu işler, asla ihmal edilmemeli mutlaka en ehliyetli, en liyakatli, en iyi yetişmiş, en hayırlı, en ahlaklı, en iyi, en dürüst, en yetenekli, insanlar tarafından yürütülmeli ve yanlış ellere bırakılmamalıdır. Hüküm, iktidar ve yönetim, zalimlerin, külhanilerin eline geçerse, bunların hem kendilerine, hem de topluma, toplumdaki erdemli ve yüce kişilere yapmadıkları zulüm, kötülük ve haksızlık kalmaz. İnsanlık tarihi ve Yüce Kur'an bunun örnekleriyle doludur. Bilgisizlere, ehliyetsizlere her hangi bir yolla ele geçirdikleri makamın, elde ettikleri güç ve iktidarın yaptığı kötülüğü, yüzlerce arslan bir araya gelse yapamaz! Bilgisiz, ehliyetsiz, liyakatsiz kimse, acı, kötü buyruklar verebilen üst yönetici haline geldi mi, bütün ova yılanla, akreple dolar. Bu tür hasetçiler, kötü ağaca benzer. Yaratılışları acı, bahtları kötüdür. Hasetten coşarlar, ağızları köpürür durur. Has kulların, iyi ve güzel insanların yolunu ve boynunu vurmak, onların dünyadan köklerini kazımak için gizli açık hileler, düzenler kurarlar.

Mayası kötü olana bilgi öğretmek, sanat belletmek, bu gibilere mevki ve makam vermek, yol kesen eşkıyanın eline kılıç vermeye benzer. Kötü kişilerin eline düşen bilgi, mal, mevki ve buyruk büyük bir fitne kesilir. Savaş bile, delinin elinden kılıcın alınması için inananlara farz olmuştur. Çünkü bu gibilerin canı delidir, bedeniye sanki onun kılıcıdır. Ne pahasına olursa olsun, o kötünün elinden o kılıcı almak gerekir ki, kendisine de başkalarına zarar veremesin.

Zalimliği ile tanınan hükümdarlardan biri, bir Cuma günü, etrafında eli sopalı adamları, muhafızları ve memurlarıyla camiye gidiyordu. Özellikle önü sıra giden adamları, bir yandan hükümdara yol açıyorlar, bir yandan da kime denk gelirse ellerindeki sopaları sallıyorlar, halkı itip kakıyorlar, dövüp sövüyorlardı. Sopalı adamlar, padişaha yol açmak için birinin kafasını yarıyorlar, öbürünün gömleğini yırtıyorlar, pek çok kimsenin değişik şekillerde canını yakıyorlardı. O sırada, tesadüfen oradan geçmekte olan zavallı bir yoksul da, sopalı adamlardan suçsuz yere bir kaç sopa yedi, kafası yarıldı, yüzü gözü, üstü başı kan revan içinde kaldı. Dayanamayıp, hükümdarın arkasından şöyle bağırdı:

-Ey azgın! Şu yaptığın apaçık zulme bak! Artık Allah, senin gizli zulümlerinden herkesi korusun? Bir de güya kalkmış camiye gidiyorsun ve hayır işlediğini sanıyorsun! Eğer senin hayrın buysa, şerrin ve kötülüğün kim bilir nasıldır?

İşte zalimlerin hayırları bile böyledir; kötülüklerini artık var sen kıyas et! Kötülerin iyilere musallat olmasından, kurdun musallat olması daha iyidir. Kurt da çok zâlimdir ama, hiç olmazsa hilesi, düzeni yoktur. Zaten hilesi, düzeni, aklı, fikri olsaydı, hiç tuzağa düşer miydi? Hile ve düzen tamamıyla insan işidir.

Bir gün birisi korku ve telaşla kendisini evin birine atmıştı. Korkudan beti benzi safran gibi sararmış, dudakları mosmor olmuş, elleri kolları söğüt yaprağı gibi tirtir titriyordu. Ev sahibi zavallı adamı bu halde görünce:

-Hayrola, ne oldu? Kimden kaçıyorsun? Neden betin benzini böyle atmış? diye sordu. Adam:

-Dışarıda eşekleri topluyorlar. Padişah emir vermiş, memlekette ne kadar eşek varsa hepsini yakalayıp yük taşıtmaya götüreceklermiş, dedi. Ev sahibi:

-Peki, ama canım kardeşim, madem eşekleri yakalıyorlar, sana ne oluyor? Sen eşek değilsin ya, neden korkup ürktüyor, tasalanıp, telaşlanıyorsun? deyince durumu şöyle açıkladı:

-Öyle deme! Bu işle görevlendirilmiş adamları görseydin, sen de bana hak verirdin. Bir kere adamlar, hiç de eşekle sahibini birbirinden ayırt edebilecek nitelikte kimseler değil! Sonra yakaladıkları eşek olmuş, sahibi olmuş pek umurlarında da değil. Üstelik kendilerini bu işe öyle kaptırmışlar ki, gözleri de iyice dönmüş, kararmış, kızarmış adeta kör olmuş gibiler. Beni de eşek diye yakalayacaklar diye ödüm patladı.

İşte bunlar gibi hiç bir şeyi doğru dürüst ayırt edemeyen, fark ve temyiz sahibi olmayan kişiler başa geçerlerse, eşeğin sahibini de eşek diye götürürler mi götürürler! Buna hiç şaşılmaması gerekir.

Buyruk verme ve yönetme yetkisi yol azıtmış bir sapığın eline düştü mü, eline mevki ve güç geçtiğini sanır ama o aslında bir kuyuya düşmüştür. Yol bilmez ki kılavuzluk etsin. Çirkin canı, dünyayı yakar yandırır. Yokluk yolunun çocuğu, pirlük etmeye kalkışırsa, ardına düşenleri, düşkünlük, perişanlık gulyabanisi yakalayır. Gel, sana ayı göstereyim der; oysa ki o nursuz pirsiz, hiç mi hiç kendisi ay görmemiştir. A ham kişi, a bön adam! Sen ömründe, suya vurmuş ay bile görmemişken, ayın kendisini nasıl gösterebilirsin? Kötüler ve ahmaklar baş olunca, iyiler ve akıllılar çaresizlikten, ya başlarını kilimin altına çekerler yahut zaruret yüzünden ölü etinin bile yenmesine cevaz verildiğini delil göstererek, içine düşürüldükleri zaruretlerden, sıkıntılardan ve mahrumiyetlerden kurtulabilmek için kötülerle bağdaşmak zorunda kalırlar. Bu da herkes için çok kötü ve kabul edilemez bir durumdur. Çünkü bir toplumda iktidarın iyi, temiz, ehliyetli, liyakatli, dürüst kişilerin ellerinde olması, kötülerin ise bu iyi ve hayırlı kişilere muhtaç ve yönetilen durumunda bulunmaları, her iki tarafın da hayrınadır, iyiliğinedir. Böylece hem dünyanın, hem de iki tarafın da düzeni ve huzuru sağlanmış olur. Çünkü bunlar hiç kimseye zulüm ve haksızlık yapmayacakları gibi, herkesin iyiliğine ve hayrına olacak işler yaparlar. Fakat kötülerin iktidarı ele geçirmeleri, iyi ve hayırlı kişilerin kötülere muhtaç duruma düşmeleri, iki tarafın da bozulmasıyla sonuçlanır. En sonunda bütün dünyanın düzeni bozulur, kötüler dahil bundan herkes zararlı çıkar.

Şiir:

Zamanede kötülük rağbet bulur da, iyiler bile adı kötüye çıkmışlara varırlar,
Kendilerini temize çıkarmak için kötülere yaltaklanırlara, büsbütün batırlar.

Bu yüzden toplumun her ferdi yönetimin yanlış ellere geçmemesi için çok uyanık ve dikkatli olmalı, böyle bir şeye göz yummamalı, ehliyetli, liyakatli ve dürüst insanlar da Devlet kademelerinde görev ve sorumluluk üstlenmeli, ehil oldukları görevlerden kaçmamalı ve kaçınmamalıdır. Aksi takdirde yönetme gücünü temsil eden Hazreti Süleyman'ın mührünü götürüp şeytana teslim etmiş, büyük bir vebal ve sorumluluk altına girmiş olurlar.

Mührü Şeytanın eline verip, mülkünü yıkma!
(Ariflerin Menkıbeleri, Ahmet Eflaki, s. 244)

Dünyada hiç kimseye nasip olmayan eşsiz bir iktidar gücüne sahip olan Süleyman (AS) bile iktidar gücünün kötülerin eline geçmesinden çok korkup ürkmüş ve Allah'a: 'Yâ Rabbi! Bu güç ve iktidarı, benden başkasına verme! (Kur'an, 38. Sure (Sa'd), Ayet:35)' diye dua etmişti. Hazreti Süleyman'ın, niyazı hasetten, kıskançlıktan kaynaklanmıyordu. Hazreti Süleyman, siyasi güç ve iktidarın yanlış ellerde ne kadar tehlikeli ve zararlı olacağını, bunun ne zor ve çetin bir imtihan olduğunu çok iyi görebildiği için böyle dua etmişti. İnsanın

hem canı, hem başı, hem dini, hem dünyası için, bundan daha zor ve çetin başka bir imtihan olamaz. Ancak Süleyman himmetli biri, iktidar gücünün göz alıcı, aldatici yüz binlerce renk ve koku tuzaklarından kurtulabilir ve bu büyük imtihandan başarıyla, yüz akıyla çıkabilir. Allah'ın kendisine bahsettiği bütün üstün yeteneklerine, kuvvet ve kudretine, peygamberlik nimetine rağmen, iktidar ve saltanatın sarsıcı dalgaları, Hazreti Süleyman'ın bile nefesini tıkıyordu. Büyük mücadele azmine ve gücüne rağmen, içine düştüğü türlü keder ve üzüntüler yüzünden üstü başı toz, toprak içinde kalınca, Hazreti Süleyman bütün iktidar sahiplerine acıdı da, şefaet edip: 'Ya Rabbi! Bana verdiğin bu iktidar gücünü, herkese verme! Bu yükün altından kalkabilecek kemal sahiplerine ver! Sen kimi kerem sahibi kılar, bu gücü kime verir, kime bağışlarsan, aslında o da bir Süleyman'dır. Dolayısıyla böyle bir kimse, 'Benden sonra bu iktidarı başka kimseye verme!' hükmüne dahil değildir. Çünkü o benimledir. Hatta benimle bir ne demek, o kişi davasız, nizasız ben demektir. Yani o bendir, ben de oyum' demişti.

Hazreti Süleyman, Allah'ın kendisine verdiği o üstün iktidarı ve erişilmez nimetleri Allah'ın rızasına ulaşmak için yararlanılabilecek araçlar olarak görür, bu geçici dünya nimetlerine gönül bağlamaz, bunları ulaşılması gereken amaçlar yerine koymazdı. Nitekim onun bu özellikleri Kur'an'da da açık olarak belirtilir: 'Biz Davut'a Süleyman'ı verdik. Doğrusu o, hep Allah'a yönelen, ne güzel bir kuldu! Ona bir akşam üstü, çalımlı, iyi cins koşu atları sunulmuştu. Süleyman: 'Doğrusu, ben bu iyi malları, Rabbimi anmayı sağladıkları için severim' demişti (Kur'an, 38. Sûre (Sa'd), Ayet:30-33).'

Adam olmayan kimse, mal, mülk, mevki ele geçirdi mi, kendi rezilliğini kendisi istiyor demektir. Ya cimrilik, nekeslik eder, az ihsanda bulunur, harcanması gereken yere harcamaz, yahut cömertlik ettiğini sanarak müsriflik eder, kamu imkanlarını gereksiz ve yersiz harcayıp bitirir. Üst göreve layık olanı alt göreve indirir, alt göreve layık olanı üst göreve çıkarır. Tutar, şahı vezir hanesine kondurur. Faydalı, gerekli, hayırlı, güzel işler başarabilecek, becerikli, iyi, dürüst ve değerli insanların yollarını keser de, zalim, muzır, asalak, zararlı kimselerin önlerini ve yollarını açar, kötü kişileri mutlaka uzak tutulmaları gereken yerlere yükseltir, gül yerine zararlı otları, dikenleri sulayıp büyütür. Doğru, yararlı, güzel işleri unutup, yanlış, zararlı, gereksiz işlerin peşine düşer, ömrünü gününü boş yere tüketir. Bununla da birilerine iyilik ettiğini, iyi şeyler yaptığını sanır. İşte ahmak kişinin ihsanı böyle olur. Kendi günah, hata ve kusurlarının üstüne, bir de vasıta, aracı ve vesile olduklarınıkini ekler, sonuç olarak zaten az olan iyi işlerini de hiçe indirmiş, dünya ve ahirette hesapsız kayıplara uğramış olur. Çünkü, İslam inancına göre, insan sadece bizzat kendi eliyle yaptıklarından değil, yapılmasına aracılık ettiği işlerden de sorumludur. Kim neye vesile olmuş ve neyin işlenmesine aracı ve yardımcı olmuşsa, onu bizzat yapmış ve işlemiş gibi kabul edilir. Bir hayra vesile olan, sanki o hayrı bizzat yapmış (Hadis), bir şerre vesile olan o şerri bizzat işlemiş, bir zulme vesile olan da o zulmü bizzat yapmış sayılır ve ona göre de karşılığını görür.

‘Kim güzel bir şeye şefaathçi olur, aracılık ederse, ondan kendisine de bir pay vardır. Kim de kötü bir işe şefaathçi olur, aracılık ederse, ondan da kendisine bir pay vardır. (Kur’an, 4. Sûre (Nisâ), Ayet: 85).

İyi insanlar ve gerçek müminler, bal arısı gibi bal madeni oldular, kafirler de yılan gibi zehir madeni. Çünkü iyi insanlar ve gerçek müminler bal arısı gibi hep seçilmiş, helal, temiz, şifalı gıdalarla beslenirler, iyi ve güzel fikir ve düşünceler geliştirirler, onun için onlardan ebedi hayat veren manevi gıdalar meydana gelir. Kafirler ise haramla, pislikle, irinle beslenirler, kötü ve zararlı fikir ve düşünceler geliştirirler, bunlardan da ölümcül manevi zehirler meydana gelir. İyi insanlar, gerçek Müslümanlar, kendilerine verilen iktidarı, güç ve kudretleri Allah’ın hoşnutluğunu kazanmalarını sağlayacak iyi ve güzel işler yapmak için kullanırlar. Böylece ellerindeki sermayeyi en kârlı şekilde kullanmış ve çok büyük kazançlar elde etmiş olurlar.

Ellerinde güç, kudret ve imkan varken bunların kıymetini bilenlere, kudret ve iktidar zamanını boşa geçirmeyenlere, bunun çok önemli bir fırsat olduğunu kavrayıp bu fırsatları en iyi şekilde değerlendirebilenlere, kudret atına binip, ihtiyar dizginini de aklın eline vererek hayırlı ve güzel işler yapabilenlere ne mutlu!

Rubailer:

Meydan geniş, fakat meydan eri yok!

Dünyanın gidişatı bildiğin gibi değil!

Nice insanlar dışarıdan bakana evliya gibi görünüyor.

Ama içlerinde Müslümanlığın kokusu da bulunmuyor!

Eğer onu bunu incitirsen, iyi insan olma andının ne değeri kalır?

Birine önce zehir verip, ardından bal şerbeti sunmak ne işe yarar?

Halk için çalışıp çabalamak, elbette güzel ve hayırlı bir iştir.

Fakat bu da kendine çıkar sağlamak için yapılırsa ne değeri kalır?

Biz savaş erleriyiz, üç lokma ekmek için yaşayanlardan değiliz.

Bazen coşar el çırparız ama, öyle şehvet ve kadınlar için değil!

Kötülerin tuzağına düşmeyiz ama, kötülerini avlar yola getiririz.

İhtiras bağından kurtulmuşuz biz, dünya sevgisi bize bağ olmaz!

ADALET UCUZLARSA!

Adamın biri uzun zamandan beri hastalık çekiyordu. Hastalığı günden güne artmış, iyice zayıflamış, bir deri bir kemik kalmış, adeta canlı cenazeye dönmüştü. Tedavisiyle ilgilenen doktoru tekrar eve çağırdılar. Doktor, hastasını uzun uzun muayene etti, nabzını tuttu, nefesini dinledi. Verilen ilaçların, uygulanan tedavilerin hiçbir faydası olmamıştı. Hastanın durumunda hiç bir düzelme olmamış, günden güne daha da kötüye gitmişti. Durumunun ümitsiz, günlerinin sayılı olduğunu anlayınca doktor hastasına:

-Bundan sonra artık tamamen serbestsin. İlaçları, perhizi, tedaviyi tamamen bırak. Senin hastalığının tedavisi, gönlün ne dilerse onu yapmaktan ibaret! Gönlünce yaşarsan sağlığın da düzelir, sende hastalık da kalmaz, dert de. Ben sana hiçbir ilaç vermiyorum, aklına ne gelirse, canın ne isterse onu yapmayı tavsiye ediyorum, dedi.

Bu tavsiyeler hastanın hoşuna gitti, morali yerine geldi. Hemen yatağından çıkıp, toparlanmaya başladı. Doktoruna:

-Çok güzel! Sağ ol, var ol! Şimdi sen git hayra karşı! Ben de çok uzun zamandır ırmak boyuna doğru gezinti yapmak istiyordum, ama yataktan çıkmama izin verilmediği için gidemiyordum. Irmak kenarında biraz gezer dolaşırsam, daha da iyileşir, kendime gelirim, dedi. Doktorunu uğurlayıp, ırmak boyunda yürümeye başladı.

Biraz ilerleyince, su kenarına oturmuş, elini yüzünü yıkamakta olan bir dervişe rastladı. Derviş, başından külahını da çıkarmış, usturayla kazıttığı kafası güneşin altında yaldır yaldır parlıyordu. Hasta dervişin parlayan kafasını görünce, içinde ona bir sille aşk etme isteği doğdu. Birden hatırına, hekiminin ona canı ne isterse onu yapmayı tavsiye ettiği geldi. Eğer bu parlak kafaya bir şamar yapıştırılmaz, çıkacak 'şırakkk!' sesini işitmezse içine dert olacağını, hastalığının da artabileceğini düşündü. Arkadan yavaşça dervişe yaklaştı, kel başına olanca gücüyle bir şamar yapıştırdı, ama ne şamar! Dervişin kellesinden 'şırakkk' diye bir ses çıktı. Şamarın etkisiyle sersemleyen ve neye uğradığını şaşırان derviş:

-Hay seni asi kaltaban, diyerek çömeldiği yerden sıçrayıp kalktı ve hastanın üzerine yürüdü. Amacı, bir kaç yumrukla intikamını almak ve saldırganın sakalını, bıyığını yolmaktı ama, ama kendisine vuran adamın halini görünce bu niyetinden vazgeçti. Derviş, önce öfkeyle ateşlendi, köze döndü ama, sonra işin sonunu düşünerek, öfkesini zapt etti, sabretti.

Kimde düzgün bir esvap görersen, bil ki onu sabretmek, uğraşıp kazanmakla elde etmiştir. Kimi aç, çıplak görürsen, bu hali de onun sabırsızlığına tanıktır.

Peygamberler de inkarcılara sabretmeleri yüzünden Allah'ın has kulları, zamanlarının sahipkırıanları olmuşlardır.

Sabreden, vefa gösterip, sıkıntılara tahammül eden, sevdiğinden ayrılıp başını dövmez, kervandan arda kalmış ateş gibi yol üstünde yalnız başına kalmaz. Sabırsızlıkla Allah'tan başkasına dost olanlar, onların ayrılıklarıyla dertlenmekten, ellerinde avuçlarındakini de kaybetmekten kurtulamazlar. Elindeki halis altınını haine teslim edenler, kuzusunu kurda teslim edenin durumuna düşerler. Allah'la dost olup, onun ahlakıyla ahlaklananlar ziyandan da emin olurlar, eksilmeden de. Her sıfatı kemale götüren zaten Allah'tır. Ona bir kuzu versen, sana bir sürü bağışlar.

Tatlı sözlü cahil dostun sözlerine pek aldanma! O sözler eskimiş, yıllanmış ve kötü tesiri daha da kuvvetlenmiş zehire benzer. Hani bazı kadınlar, çocuklarına sahip çıkarak, onları okuldan uzak tutmak için babalarıyla kavga ederler: 'Ne istiyorsun evladım? Benden değil de başka kadından olsaydı, bu çocuk okumalı diye ortalığı birbirine katmaz, çocuğa da bize de eza cefa etmezdin. Çocuk okuldan bunaldı, bıktı, ders sıkıntısından soldu sarardı. Okuyup da ne olacak? Çocuğum varsın gezsin oynasın! Sen bana gel yavrucuğum! Anasının kuzusu, canı, ciğeri, gözümün nuru!' derler ya, insanın nefsi de aklıyla öyle kavga eder. Böyle ananın şefkat ve merhametinden, helvasından ve tatlı sözlerinden, akıllı babanın öfkesi, sillesi, tokadı daha hayırlıdır. Ana nefistir, baba da cömert akıl. Akla uyan önce sıkılır, daralır, bunalır ama, işin sonunda yüzlerce genişliğe ve ferahlığa çıkar.

Derviş, karşısındaki adamın hastalıklı, çok zayıf, çelimsiz ve arık olduğunu görünce, baktı ki sertçe bir yumruk vuracak olsa, adam kalay gibi elinde eriyip akacak. Sonra da onu adam yerine sayıp hakkında kısas uygulayacaklar. Zaten âhı gitmiş, vâhı kalmış bu zavallı yüzünden, bir de başını kılıç altına uzatmanın bir anlamı olmadığını düşündü. Kendi kendine:

-Kafaya yenen bir şamar yüzünden körçesine baş vermeye değmez. Biz, zaten teslim hırkasını giymişiz, şamar oğlanına dönmüşüz, bize sille yemek kolay gelir. E karşımdaki çadır da iyice harap, direği kırılmış, yıkılmaya bahane arıyor. Bu herif üflesem uçacak! Sonra ölür elimde kalır da, adam yerine geçer, başım belaya girer, en iyisi ben bunu kadıya götüreyim, maşa varken elimi yakmayayım, hakkımı mahkemede arayayım, dedi.

Çünkü mahkemenin adalet terazisi, Allah terazisidir, kilesine şeytan hilesi giremez. İki hasmın ve iki düşmanın savaşını, dedikodusunu en iyi adalet makası keser. Adalet, şeytanı hapseder, fitneleri yatıştırır. Tamahkar hasım, adalet terazisini görünce serkeşliği bırakır, ister istemez, mahkemenin hükmüne razı olur. Fakat adalet terazisi olmazsa, çok bile versen payına razı olmaz. Bu yüzden, kadı rahmettir, savaş def eder. Kıyametteki adalet denizinden bir

damladır o. Katre, küçük ve ayağı kısa olsa bile, denizin letafeti ondan belli olur. Gözündeki tozu temizledin mi, bir katreden denizi görebilirsin. Parçalar, bütününe haline tanıktır. Gün battıktan sonra batıda beliren kızılılık, güneşin varlığını bildirir.

Derviş, hemen kendisine sille vuran adamın yakasına yapıştı. Kendisinden davacı olduğunu ve mahkemeye götüreceğini söyledi. Onu çeke çeke mahkemeye, Kadı'nın huzuruna götürdü. Olayı anlatıp dedi ki:

- Kadı Efendi, ben bu adamdan davacıyım! Bana haksız yere tokat atan bu densizi, nasıl cezalandıracaksan cezalandır! Artık eşeğe ters bindirir halka teşhir mi edersin, yahut kısas uygular dövürür müsün, sana kalmış! Takdir sizindir, ama lütfen adaleti tez yerine getirin. Geciken adalet, adalet değildir. Bu adam, senin verdiği ceza ile ölse bile, kimse bunun hesabını senden soramaz. Çünkü kadı, bunu kendi nefsi için yapmaz, Kanunun verdiği cezayı uygular. O Allah'ın vekilidir, Allah'ın adaletinin gölgesidir, O'nun adına karar verir. Hak sahibi ile cezaya layık olanın aynasıdır. Onun verdiği ceza Allah içindir, kıyamet günü içindir. Takdir ettiği cezada hatalı bile olsa, ona sorumluluk yoktur. Çünkü, birisini kendisi için döven suçlu ve borçlu olur. Allah için döven ise, her şeyden emindir. Baba çocuğunu dövse, bu yüzden de çocuk ölse, babaya ceza verilir. Çünkü evlat babaya hizmetle yükümlü olduğu için, babanın onu kendisi için dövdüğü kabul edilir. Öğretmen talebesini dövse, bu sebeple talebe ölse, öğretmene ceza verilmez. Çünkü öğretmen, Allah vekilidir, o çocuğu kendisi için dövmemiştir. Talebenin öğretmene hizmet etme yükümlülüğü yoktur.

Kadı davacıyı dinledikten sonra:

-Oğul; önce tavanı durdur da, ondan sonra benden, oraya hayır, şer bir resim yapmamı iste! Hani vuran nerede, vurduğu yer neresi? Yahu bu adam, hastalıktan zaten ölmüş bitmiş, iskelet, hayalet haline gelmiş! Ben bu adamın neresine vurdurayım? Kanunlar, diriler ve zenginler içindir. Hiç mezarlıktaki ölümlere kanun hükümleri tatbik edilebilir mi? Para cezasına hükmedeyim desem, adamın yoksulluğu halinden durumundan zaten belli, ispata şahide bile gerek yok. Parası pulu olmayanlar, yoklukla yoksullukla kendilerinden geçmiş olanlar, benim gözümde ölümlerden yüz kat daha ölüdürler. Örneğin, ölü; bir kere ölmüş, bu alemden göçüp gitmiştir. Halbuki yoksul, yüz taraftan ölmüştür. Arkadaş, ben dirilere hükmederim, mezarlıkta yatan ölümlere değil! Mezarda yatan ölüyü çok görmüşsündür, dön bir de şu adama bak da ölüde mezarı gör! Bu adam, bir canlı cenaze! Bir mezardan, üzerine bir kerpiç düşse, akıllı olan kalkıp mezardan davacı olur mu? Boş ver, ölüye kızıp da, kinlenmeye oç almaya kalkışma! Bunu eşeğe bindirmenin kanunda, kitapta yeri yoktur. Bu adam, eşeğin üstünde duramaz bile! Onu eşeğe değil de, tabuta bindirmek belki daha uygun olur. Bu adama sopa değil, sopanın resmini bile vursan ölür! Dolayısıyla bu adama, kanunlarda kitaplarda yazılan cezalardan birini uygulamak bence uygun olmaz,

böyle bir şey adalet değil, zulüm olur. Zulüm nedir? Bir şeyi layık olduğu yere koymamak! dedi.

Derviş, kadıya:

-Peki; Kadı Efendi! O zaman benim yediğim tokat ne olacak? Siz şimdi, hiç bir suçum günahım yokken, bu adamın bana bir sille vurmasını reva mı görüyorsunuz? Yani şimdi, böyle bir değirmen eşiği, hiçbir suçu olmayan bir dervişe, canı öyle istedi diye bir tokat aşk edebilir mi? dedi. Kadı, zayıf ve hastalıklı adama dönerek:

-Az çok bir paran var mı? diye sordu. Hasta adam cevap verdi:

-Kadı Efendi, sadece altı liram var. Bütün param bu! Bunun üzerine kadı:

- Peki! Üç lirasını sen harca, üç lirasını da hiç itiraz etmeden bu adama ver! diye hükmetti. Karardan pek hoşnut olmayan dervişe dönerek:

-Evet tazminat çok düşük oldu ama, bu da çok zayıf ve yoksul bir adam. Üç lirasıyla da o kendisine ekmek, katık alsın! diye kararının gerekçelerini anlatmaya çalışıyordu.

Hasta adam cebinden paraları çıkarıp hazırlarken, gözü dervişle konuşmakta olan Kadı'nın ensesine ilişti. Baktı ki, Kadı'nın ensesi, dervişin ensesinden çok daha hoş! Kendi kendine: 'Maşallah, Kadı Efendi'de de ne ense var! Kim bilir, vurunca ne güzel şaklar! Zaten vurduğum sillenin bedeli de çok ucuzmuş! Bir şamar da şu Kadı'nın ensesine aşk edeyim!' diye düşündü.

Kulağına bir şey söyleyecekmiş gibi Kadı'ya yaklaşır, bütün gücüyle ense köküne Hüdayî bir şamar indirdi. Kadı, şamarın acısı ve şaşkınlığıyla neye uğradığını anlamaya çalışırken, hasta adam, cebinden çıkardığı altı lirayı Kadı'ya uzatıp:

-Kadı Efendi! Alın şu altı lirayı da aranızda paylaşın! Sabahtan beri, sizin hırıltınızdan, dırıltınızdan bıktım, usandım. Bende daha fazla laf dinleyecek hal kalmadı! Haydi bana eyvallah, ben gidiyorum! dedi.

Kadı:

-Hey ne yapıyorsun, sen kime vuruyorsun? diye kızıp köpürerek, adamın üstüne yürüyünce derviş müdahale etti.

- Dur bakalım Kadı Efendi, senin işin azgınlık, kızgınlık değil, adaleti uygulamak! Adaleti bu kadar ucuzlatırsan, sonunda tabii ki olacağı budur! Verilen cezalar caydırıcı olmaz, adalet yerini bulmazsa; ortalık suçlarla,

suçlularla, katillerle, hırsızlarla, uğursuzlarla dolar; toplumda huzur, güven kalmaz. Peygamberin: ‘Kim kardeşi için bir kuyu kazarsa, o kuyuya kendisi düşer!’ hadisini okumadın mı? Okuduysan, kendin niye uymuyorsun? Kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi, başkaları için nasıl hükmedebiliyorsun? Eğer senin bütün kararların, ensene sille yemene sebep olan şu kararın gibiyse, senin de, bizim de vay halimize! Bir de kalkmış, harcaması için bir zalime üç lira para bırakıyorsun. İşte nasıl harcadığını gördün! Hiç, zalime acınır mı? Zalimin elini kes ki, o el mazlumlara uzanmasın! Halbuki sen tutup, hükmü, dizgini tamamen zalimin eline veriyorsun. Gördün mü, Peygamberin: ‘Kim zalime yardım ederse, Allah o zalimi ona musallat eder!’ sözü, nasıl bir kere daha doğru çıktı? Sen kurt yavrusunu emzirip büyüten, keçiyeye benziyorsun. Kurt yavrusu büyüyünce kurt olur ve ilk iş olarak da kendisini besleyip büyüten keçiyeye paralar, dedi.

YANLIŞ KIYAS

Anlayışlı, hal hatır, yol yordam bilen birisi, bir sağıra:

-Komşun hasta! diye haber verdi.

Sağır, kendi kendine düşündü: ‘Bu sağır kulakla ben onun sözünü nasıl anlayacağım? Hele hasta olunca, sesi de pek çıkmaz. Fakat mutlaka da gitmem lâzım. Komşumdur, gitmesem yakışık almaz. Neyse, gideyim de dudağımı oynar görünce, ne dediğini kıyas yoluyla anlar, duruma uygun cevaplar düzer koşarım. Örneğin, ben ona: ‘Ey benim mihnete düşmüş dostum nasılsın?’ diye sorarım. O ne diyecek? Elbette alışıldığı gibi iyiyim, hoşum diyecek. Ben de ‘Şükürler olsun!’ der, ardından ‘Ne çorbası yiyorsun?’ diye sorarım. O da bir çorba adı söyleyecek, mesela mercimek çorbası diyecektir. ‘Afiyet olsun!’ derim. Sonra ‘Hekimlerden kim geliyor? Kendini kime tedavi ettiriyorsun?’ diye sorarım. O falan veya filan deyince, ‘Öyleyse işin yoluna girdi demektir. Ayağı çok uğurludur. Biz de onun kademini denedik. Nereye vardıysa maksat hasıl olmuştur!’ diye doktorunu överim, olur biter.’

O iyi niyetli adam, kendi kafasına göre, kıyas yoluyla tasarladığı bu soru ve cevapları düzüp koşarak, hastaya hal hatır sormaya gitti. Selam sabahtan sonra hastaya:

-Nasılsın? diye sordu. Hasta:

-Hiç sorma aziz dostum, ölüyorum! diye cevap verdi. Hastanın cevabını anlamayan sağır:

-İyi, çok şükür! dedi. Hasta şaşırıldı, canı sıkıldı, öfkelenmeye başladı. Kendi kendine: ‘Demek ki bu adam bizim kötülüğümüzü istiyormuş da haberimiz yokmuş!’ diye düşündü.

Sonra sağır:

-Ne yemek yiyorsun? diye sordu. Hasta:

-Zehir, zıkkım yiyorum! deyince o da:

-Ye, ye, afiyet olsun! dedi. Hastanın buna daha fazla canı sıkıldı. Sağır:

-Seni tedavi etmeye hangi hekim geliyor? diye sordu. Hasta öfkeyle:

-Hadi be defol! Kim gelecek, Azrail geliyor! diye bağırdı. Sağır gayet memnun:

-Oh, oh, ne güzel! Onun ayağı pek kutludur, sevin, neşelen! dedi.

Sağır, hal hatır sorup, komşuluk hakkını gözettiğini, çok büyük bir iyilik yaptığını düşünerek, sevincinden ağzı kulaklarında hasta evinden dışarı çıktı. Aptallığından zararın ta kendisi olan işi, kâr zannediyordu.

Hasta ise ardından: ‘Yahu, bu ne biçim hal hatır sorma? İnsan, gönül almak ve teselli etmek için hal hatır sormaya gider. Bununki düpedüz düşmanlık. Bu adam, bizim can düşmanımızmış da haberimiz yokmuş! Demek ki buraya düşmanını zayıf ve bitkin görüp memnun olmak için gelmiş. Aksiliğe bakın ki, ben de ona hak ettiği cevapları veremedim. Hastalıktan, bitkinlikten aklım uyuşmuş, hatırıma bir şey gelmemişti.. Şimdi o köpeği bana bir daha bulun da

ağzının payını vereyim!’ diye söyleniyor, hatırına yüz türlü kötü düşünceler geliyor, ona türlü türlü haberler göndermeyi kuruyordu. Sağırın seçtiği kıyas yüzünden, yıllar yılı sürüp gitmiş olan büyük bir dostluk hiçlenip gitmişti.

Sağır, iyilik yaptığını, gönül aldığını, hal hatır sorduğunu, komşuluk hakkını yerine getirdiğini, sevap kazandığını sanarak rahatça evinde otururken, öbür yanda ziyaret ettiği hastanın gönlünde kendisini yakıp kavuracak, başına türlü işler açacak büyük bir ateş yaktığından haberdar değildi.

Herkes, bu sağırın durumundan ibret almalı, günahlarıyla ve günahları yüzünden yakıp büyüttüğü ve alevlendirdiği ateşlerden korkmalıdır. Nice ibadetten vazgeçmiş, kulluktan yüz çevirmiş, günahlara batmış kişiler vardır ki, kendi hallerine hiç bakmazlar, yaptıkları hataları hiç önemsemezler de, hala gönüllerinde bütün bunlarla Allah’ın rızasına erecekleri, güzel karşılıklara, ödüllere nail olacakları umudunu taşırlar. Halbuki bu yersiz ve yanlış umut da esasında gizli bir günahtır. Çünkü esas olan, iyilik yapanın iyilik, kötülük yapanın kötülük bulacak olmasıdır.

Nice bulanık şeyler vardır ki, insan onları saf ve berrak sanabilir. Bizim iyilik, kulluk diye yaptıklarımız acaba Allah tarafından beğenilecek, kabul edilecek mi? Peygamber Efendimiz, namaz kılıp yanına gelen birine: ‘Ey yiğit, kalk namazını yeniden kıl, çünkü senin demin kıldığın namaz değildi!’ dedi. Bu korkular yüzünden, her namazda Kur’an’ın ilk suresindeki ‘ihdina’s sırâtal müstakîm’ ‘Sen bizi doğru yola hidayet et!’ ayeti okunur. Yani ‘Ey Rabbim! Bu namazımı, yolunu azıtmışların, riyakarların namazından kılma!’ diye dua edilmiş olur.

Allah’ın apaçık emrine karşı kıyası ilk ileri süren İblis’ti: ‘Ben ateşten yaratıldım, Adem topraktan. Ateş topraktan daha üstün olduğuna göre, ben de Adem’den üstünüm!’ diye üstünlük iddia edince Allah’ın rahmetinden kovuldu. Topraktan yaratılan Adem, ay gibi nurlandı, ateşten yaratılan Şeytan’ın yüzü kapkara oldu.

Halbuki bu, fani dünyanın mirası değil ki, bu üstünlüğü soyla sople elde edebilesin. Bu, can mirasıdır, peygamberlerin mirasıdır. Bunun varisi, şüpheli şeylerden sakınan müminin canıdır. Bak, Ebu Cehil’in oğlu Müslüman oldu, yüceldi, öte tarafta Hazreti Nuh’un oğlu sapıttı, alçaldı gitti.

Bulutlu günde, yahut ta geceleyin, kibleyi araştırmak için kıyasa baş vurabilirsin. Fakat, güpegündüz ve Kabe de karşında iken bu kıyasla, bu araştırma ile işin ne? Kabe’nin yanında, Kabe’yi görmezden gelip, kıyaslara başvurmanın ve ondan yüz çevirmenin ne anlamı var?

Doğruyu en iyi bilen Allah’tır. Allah’ın apaçık hükümleri dururken, kalkıp da sapıklığa yol arama! Kendi kendine saçma sapan kıyaslar yaparak, hayalin ta kendisi olan şeyleri hakikat sanma! Rabbülaleminin açık seçik ortaya koyduğu, beyan ettiği hususlarda, zayıf aklınla başka şeyler düzmeye kalkma! Ona teslim ol, bu hükümlere göre kendini düzeltmeye bak!

HAZRETİ İSA İLE YOLDAŞI

Ahmağın biri, bir yolculuğu sırasında İsa Aleyhisselam'a yoldaş olmuştu. Yolda giderken, adamın gözüne yol kenarındaki bir takım kemikler ilişti. Adam, Hazreti İsa'nın Allah'ın izniyle ölüleri dirilttiğini bildiği için:

-Değerli yoldaşım! Ölüleri diriltmek için okuduğun şu mübarek İsm-i Azam Duasını, söylediğin o yüce adı bana da öğret! Ben de onları okuyup, Allah'ın izniyle bu kemiklere can vereyim, bir iyilikte de ben bulunmuş olayım! diye ona yalvarmaya başladı.

Hazreti İsa adama dedi ki:

-Sus! Bırak bu lafları! Bu senin işin değil. Zaten o duayı sana öğretsem bile, bu iş senin nefesinle, senin okumanla olmaz! Bunu okuyacak nefesin yağmurlardan daha arı duru olması, o nefes sahibinin de meleklerden daha üstün bir idrake sahip olması gerekir. Bak, senin elinde de bir sopa var ama, senin elinle Musa'nın eli aynı değil! İkisi arasında çok büyük fark var.

İsa, yerli yerince kullanmasını bilemez de başına olmadık işler açar diye İsmi Azam Duasını o ahmak adama öğretmek istemedi. Çünkü bu adamın bilgisi ve hali onu kullanmaya uygun değildi. Nice dualar da vardır ki, ziyanın, helak olmanın ta kendisidir. Yüce Allah, bizim böyle pek çok yersiz duamızı kereminden ve bize acıdığından kabul etmez. Öte yandan, arzu edilen sonucun elde edilebilmesi için, elle aletin birbirine uygun olması da şarttır. Yoksa elinden iş gelmeyen cahil, kalkıp alete kusur bulmaya başlar. Örneğin, kuyumcunun aletleri, kunduracının elinde bir işe yaramaz. Çiftçiye kunduracılık aletleri, kunduracıya da çiftçilik aletleri vermenin, itin önüne saman, eşeğin önüne kemik koymaktan ve bunları yemelerini beklemekten farkı yoktur. Sopa, Musa'nın elinde türlü mucizelerle peygamberliğine tanıklık ederken, sihirbazın elinde hiçbir işe yaramıyordu. Elle alet, taşla demire benzer. Taşla demir, uygun bir çift oluşturduklarından, birbirlerine vurunca ateş çıkar. Çifti olmayan, alete ihtiyacı olmayan tek varlık yüceler yücesi Allah'tır. Sayıda şüphe olabilir, fakat Allah'ta şüphe yoktur. İki diyenler, üç diyenler, daha fazla diyenler de sonunda bir Allah olduğunda mutlaka ittifak ederler. Şaşılık gidince hepsi birleşir, iki, üç diyenler de artık bir derler.

Hazreti İsa, adama istediği şeyin yersizliğini, hatta tehlikeli olabileceğini anlatmaya çalıştı. Ama o ahmak adam, bir türlü bunları anlamak istemiyor ve ısrarından da vazgeçmiyordu. Adam, Hazreti İsa'yı İsmi Azam Duasını kendisine öğretmesi için ikna edemeyeceğini anlayınca, tuttu başka bir teklif getirdi:

-Peki, madem benim sırlara kabiliyetim yok, öyleyse o yüce adı bu kemiklere sen oku da bu kemikler canlansın! İsa, adamın yersiz ısrarlarından iyice bunaldı:

-Yarabbi! Bunlar ne sırlardır? Bu adama nereden çattım? Bu ahmak, neden benimle böyle anlamsız bir tartışmaya girdi? Bu murdar herif, neden öz canının derdini, kendi ölüsünü bir yana attı da onu hiç ilgilendirmeyen bir yabancı ölüyü diriltmeye çalışıyor?

Allah, buyurdu ki: 'Herkes kendi tıynetine, kendi karakterine göre iş ve eylemlerde bulunur (Kur'an, 17. Sure (İsra), Ayet:84).' Diken eken, o dikenlikte gül bahçesi aramamalıdır. Kimyası her şeyi bozup zehirleyen azgın kişi, neye el atsa, onu da zehirleyip, yılan haline getirir. Eline gül alsa, diken olur, bir dosta varsa, o dost onun yüzünden yılan kesilir!

İsa, adamın ısrarlarından kurtulamayınca, o kemiklere İsmi Azam Duasını okudu. Kemikler Allah'ın hükmü ile derlenip toparlanarak bir araya geldi ve kocaman bir arslan dirilip ortaya çıktı. Arslan, dirilir dirilmez, hemen bir pençede adamın kafasını kopardı, beynini yere akıttı. Hazreti İsa, daha ne olup bittiğini anlayamadan arslan adamı öldürüvermişti.

Hazreti İsa, arslana:

-Neden, onu derhal paraladın? diye sordu. Arslan:

-Çünkü senin canını çok sıkılmış, lüzumsuz ısrarlarıyla seni perişan etmişti de ondan! dedi.

-O halde, niye diğer aslanlar gibi onu yemedin, kanını içmedin? diye sordu. Arslan:

-Çünkü o benim rızkım değildi. Eğer benim dünyada rızkım kalmış olsaydı, zaten o rızık bitinceye kadar ölmez, ölüler arasına karışmazdım. Ben, bu adamı yemek için değil, ona hak ettiği cezayı vermek için ve layığı bu olduğu için öldürdüm. Bu aptal adam, senin gibi bir âbıhayatı bulmuşken, senden Allah'ın lütfuyla kendisini diriltmeni isteyecek yerde, hala köpek nefisini diriltme sevdasında, senin gibi gerçek dostlara düşmanlık peşindeydi. Bulduğu berrak sudan en güzel ve en uygun şekilde yararlanmak dururken, içine işemeye kalkan eşeğin layığı budur, dedi.

HİLEKÂR HİZMETÇİ

Dervişin biri seyahate çıkmıştı. Döne dolaşa bir gece bir tekkeye misafir oldu. Bir hayvanı vardı. Ahıra bağladı. Kendisi de sofaya geçip, buradaki dost ve arkadaşlarıyla zikir ve fikir alemine, hak yol ve bu yolda ilerleyip menziller aşmış yol önderlerinin özellikleri, ayak izleri ve güzel kokuları üzerine sohbet ve murakabeye daldı. O zevk ve huzur veren zikir ve murakabeler vecd ve şevkle sona erince, dervişe yemek getirdiler. Derviş, o zaman hayvanını hatırladı.

Hizmetçiye:

-Ahıra merkebimi bağlamıştım. Bir zahmet git de, hayvana saman ve arpa ver! diyecek oldu. Fakat hizmetçi çok lafazan ve geveze biriydi. Her lafı hemen dervişin ağzına tıkıyor, ona sözünü bitirme fırsatı bile bırakmıyordu. Hizmetçiyle aralarında şöyle bir konuşma geçti.

Hizmetçi:

-Lâ havle! Söylemeye ne hacet, sultanım!. Bu işler yıllardan beri hep benim işimdir!

Derviş:

- Arpayı önce ısla da öyle ver! Eşek iyice yaşlandı. Ö yüzden, dişleri pek sağlam değil!

Hizmetçi:

-Lâ havle! Ey ulu kişi, bunu niye söylüyorsun ki! Ben bilmez, anlamaz mıyım? Hizmetin nasıl görüleceğini, hep benden öğrenirler!

Derviş:

-Hayvanın semerini indir! Zavallının sırtı, yara bere içinde. Semeri daha fazla sırtında kalmasın! Yaralarına da ilaç koy!

Hizmetçi:

-Lâ havle, azizim! Benim senin gibi yüz binlerce misafirim geldi. Hepsi de bizden memnun ayrıldılar. Misafir bizim canımızdır, bizdendir!

Derviş:

-Hayvanın suyu biraz ılık olsun, soğuk olmasın!

Hizmetçi:

-Lâ havle! Ama, artık beni utandırıyor sun!

Derviş:

-Arpaya az saman karıştır!

Hizmetçi:

-Lâ havle! Bu gereksiz sözü, bu kadar uzatma artık!

Derviş:

-Altını iyice süpür, yatacağı yerde taş, çakıl kalmasın! Islaksa biraz kuru toprak serpiver!

Hizmetçi:

-Lâ havle! Yeter babam, yeter! Benim gibi işinin ehli olanlara bu kadar iş öğretmeye de kalkılmaz ki! Kısa kes artık bu sözleri!

Derviş:

-Eşeğin sırtını tımar etmeyi de unutma!

Sonunda hizmetçi:

-Lâ havle! Babam, utan artık bu sözü böyle uzatıp durmaktan! deyip, ayağa kalktı.

-Aha işte kalktım, hemen arpa saman getirmeye gidiyorum, diyerek çıktı gitti.

Gitti ama, ahır aklına bile gelmedi. Sadece dervişi aldattı. Birkaç hezelenin yanına vardı oturdu. Dervişin sözlerine gülmeye, onunla alay etmeye koyuldu. Uzun bir yoldan gelen derviş, yol yorgunluğu ile uykuya dalar dalmaz; türlü türlü rüyalar görmeye başladı. Rüyasında eşeğini gah kurtlar parçalarken, gah çukurlara çamurlara batıp çıkarken görüyordu.

Bu kötü rüyaların arasında ikide bir uykudan uyanıyor ‘Allah Allah, bu ne saçma bir rüya! O dost canlısı, sevimli hizmetçi acaba şimdi nerede ki? Ne çare! Dostlar da kalkıp gittiler, bütün kapılar kapalı! Ben şimdi kime, ne sorabilirim?’ diye düşünüyor, kötü rüyaların verdiği vesveselerden kurtulmak için, Kur'an'dan ayetler okuyup tekrar yatıyordu.

Kendi kendine: ‘O hizmetçi bizimle oturup kalkmadı mı? Aramızda tuz ekmek hakkı yok mu? Ben ona lutuftan başka ne yaptım, yumuşak sözlerden başka ne söyledim? Ortada, bana kinlenmesini, kötülük etmesini gerektirecek hiçbir sebep de yok! Benim ona ne kötülüğüm oldu ki, onun da bana olsun!’ diye düşünüyor; ama öbür taraftan aklına, hemen Hazreti Adem ile İblis’in olayı geliyordu. Lütuf ve ihsan sahibi Hazreti Adem, İblis'e ne kötülük yapmış, ne cefada bulunmuştu da, İblis ona düşman olmuştu? İnsan, yılan akrebe ne yaptı ki, bunlar insanı sokup öldürmeye çalışıyorlar. Sokmak, öldürmek yılan ve akrep gibi hayvanların huyunda olduğu gibi, bu haset de yaratılıştan var olan bir huy!

Derviş, bir yandan hizmetçi hakkında böyle kötü zanlara düştüğü için, kendini hatalı buluyor, suçluyor; diğer yandan da: ‘Kötü zanna düşmek de bir yerde tedbire sarılmaktır. Şüpheyeye düşmeyen, muvaffak olur mu?’ diye düşünüyor.

Derviş, bir türlü kurtulamadığı vesveseler içindeydi Zavallı eşeğin hali ise hepten yürekler acısıydı. Semeri tersine dönmüş, kuskunu kopmuş, taş toprak, yara bere içerisinde kalmış, aklıktan, susuzluktan kıvranıp duruyordu. Zaten yol yorgunluğundan harap ve bitap düşmüştü. Düşman başına denecek türden acılar, ızdıraplar içinde adeta ölüp ölüp diriliyordu. Biçare hayvan debelenirken yanının üstüne düşüp devrildi ve sabaha kadar öyle rahatsız bir şekilde yattı.

Gündüz olunca hizmetçi gelip hemen eşeğin semerini düzeltti, sırtına da birkaç sopa indirdi. Eşek, dayağın şiddetinden sıçrayıp kalktı. Eşeğe sövüp saydı, itip kaktı, o kötü huylu adamdan ne beklenirse onu yaptı. Zavallı eşeğin dili yok ki, derdini ve başına gelenleri söylesin!

Derviş, sabah erkenden, yol arkadaşlarıyla beraber, merkebine binip yola düzıldı. Merkep yolda giderken iki adımda bir tökezliyor, sendeliyor, yüzüstü yere kapaklanıyordu. Herkes zavallı hayvanı hasta sanıyor, kimi kulağını buruyor, kimisi yara mı *var* diye damağına bakıyor, kimisi nalında taş arıyor, kimisi de hayvanın gözünün puslu olduğunu söylüyordu. Dervişe:

-Yahu sen, dün bunun için iyi eşektir, kuvvetli eşektir, çok şükür! demiyor, bunu bize methetmiyor muydun? Peki, bu eşeğe bugün ne oldu? diye sordular. Derviş, durumu anladı ve:

-Geceleyin azığı 'Lâ havle' olan, sabaha kadar aç susuz tesbih çeken eşek, gündüz işte böyle secde eder! diyerek eşeğin başına gelenleri kısaca özetledi.

İnsanların çoğu insan yiyicidir. Gönülleri şeytan yuvasıdır. İnsan şeytanlarının selam vermelerine pek güvenme, boş laflarına da pek kulak asma! Onların hilelerine, sözlerine kananlar, o eşek gibi, yolda tepe üstü yuvarlanırlar. Şeytanın, şeytan tabiatlı insanların ve dost görünüşlü düşmanların 'Lâ havle'lerine, sahte saygılarına, yüze gülmelerine kanarsan, İslâm yolunda, bu dünyada da o dünyada da tepetaklak gidersin. Kötü dostların işvelerini, sevgi gösterilerini, yaltaklanmalarını, sana yeryüzünde kurulmuş tuzaklar olarak gör ve bu yeryüzünde pek de emin yürüme! Kötü dostların sana 'Ey can, ey dost, ey sevgili' diye hitap etmelerini, kasabın biraz sonra başını kesip, kanını akıtacağı ve postunu yüzeceği hayvana gösterdiği sevgi gösterisi gibi bil, onun niyetinin de elinden gelirse biraz sonra ağlatıp inleterek senin başını kesip, derini yüzmek olduğunu anla! Düşmanlarının bu afyonlarını yutan zavallıların vay haline! Aslanlar gibi avını kendin avla! Yabancıların yaltaklanmasına da değer verme, yakınlarının yaltaklanmasına da! Aşağılık kişilerin hatır saymasını, hürmetini, o hizmetçinin hatır sayması gibi bil. Kimsesizlik bile, adam olmayanların dostluğuna kanmaktan daha iyidir.

Önce kendi işini gör, yabancıнын işini değil! Yabancı dediğim kimdir? Senin toprak bedenini! Onu burada bırakıp gideceksin. Başına ne kötülük, gam, elem, ne geliyorsa onun yüzünden geliyor. Tene yağlı ballı şeyleri verdikçe ve hep onun isteklerini yerine getirdikçe hakikatini, cevherini semirmiş göremezsın. Onu hep miskler, güzel kokular içinde yaşatsan bile, ölüm günü geldiğinde kendi pis kokusu yine meydana çıkar.

Yüceler yücesi Allah'ın adını anmak, O'nu hatırlayıp zikretmek, gönle, ruha misk sürmektir. Miski tene değil, gönle sürmek gerekir. Münafık, Allah adını sadece dili ile tekrarlacağı için miski tenine sürmüş olur. Fakat imansızlık yüzünden içi iğrenç kokularla doludur. Münafiğın Allah'ı zikretmesi pislikte biten güzel gül ve çiçeklere benzer. Onun asıl yeri orası değil, tertemiz gülistanlar, has bahçelerdir. Pislikte gül bitti diye, orası da gülistan olmaz.

Kardeş, senin esas varlığın düşüncelerin, ruhun ve manevi dünyandır. Eğer düşüncelerin, manevi varlığın gül ise, sen de gül bahçesinin demektir; dikense külhana layıksın. Gülsuyu gibi güzel kokuluysan, seni başlara sürerler, koyna serperler, dışkı ve sidik gibi pis kokuluysan dışarı atarlar. Koku satanların

tablalarına bak! Her cinsi, kendi cinsinin yanına koyarlar. Cinsleri kendi cinsleriyle veya birbirine uygun cinslerle karıştırırlar. Bu uygunluktan da başka bir güzellik, başka bir hoşluk meydana getirirler. Fakat kaza ile örneğin, mercimekle şeker birbirine karışacak olsa, onları tek tek birbirinden ayırıp uzaklaştırırlar.

Hikmet gereği, tablalar kırıldı, canlar döküldü de, bu alemde iyi kötü, hak batıl birbirine karıştı. Allah, bu taneler ayrılıp, herkes yerini bulsun; hepsi kendi tabağına konsun diye, kendi katından kitaplar indirdi, peygamberler gönderdi. Peygamberler gelmeden önce insanların hepsi bir görünmekteydi. Mümin, kafir, Müslüman, çifit... görünüşte hepsi aynıydı, aralarında fark yok gibiydi. O zaman alemde kalp akçayla sağlam akça bir yürüyebiliyor, ikisi de aynı değerde sanılıyordu. Çünkü ortalık tamamıyla geceydi, karanlıktı, bizler de gece yolcularına benziyorduk. Peygamberlerin güneşi doğunca : ‘Ey karışık uzaklaş, ayrıl! Ey saf beri gel!’ diye her tarafı aydınlattı, herkes ve her şey gerçek yüzüyle tanınabilir hale geldi.

Renkleri ışığın yardımıyla göz ayırt edebilir. Kıymetli mücevherle adi taşı göz seçebilir. İnciyi, süprüntüyü göz anlar. Değersizliğini, işe yaramazlığını ortaya koyduğu için de çerçöp göze batar.

Şu kalpazanlar, sahtekarlıklarının ortaya çıkmasını istemediklerinden, gündüze düşmandır. Fakat madendeki altınlar, gündüze aşıktır. Çünkü kuyumcu ve sarraflar, altını fark edebilsinler diye gündüz, altına ayna ve ışıktır.

Kırmızı yüzle sarı yüzü, güzel yüzlü ile çirkin yüzlüyü gündüz gösterir. Yüce Allah, herkesin gerçek durumu ayan beyan orada ortaya çıkacağı için kıyamete de ‘gün’ lakabını takmış, o döneme ‘kıyamet günü’, ‘ahiret günü’, ‘hesap günü’ demiştir.

Eğer insan, suretle insan olsaydı, Ahmet’le Ebu Cehil eşit olurdu. Duvara yapılmış insan resmi de insana benzer. İşte bak, şekil bakımından neyi eksik? O parlak resmin yalnızca canı eksik. Yürü, sen de o nadir bulunur cevheri ara!

Ashab-ı Kehf’in köpeğine el verilince, dünyadaki bütün aslanların başları alçaldı. Canı, nur denizine gark olduktan sonra, kötü ve çirkin suretinin ona ne zararı var?

Kalemler, sureti övmezler. Kitaplara da insanın suretine, şekline ait özellikler değil, ‘alim, erdemli, adalet sahibi’ gibi kişiliğine ait özellikler yazılır. Bilgi ve adalet sahibi olmak hep manadır. Onları somut şekilleriyle önde, arkada hiç bir yerde bulamazsın.

Kin yüzünden yol azıtanlara da kin tutma! Çünkü kin tutanların kabirlerini, yine kin tutanların yanlarına kazarlar. Kin, dinin düşmanıdır. Kinin aslı cehennemdir. Senin kinin de o genel kinin bir parçası olduğundan, seni cehenneme doğru çeker.

KAÇAK DOĞAN

Bilgi ve tecrübe yoksunu bir doğan, avlanma sırasında padişahın kaçmış, orada burada dolandıktan sonra, un eleyen bir kocakarının evine girmişti. Yaşlı kadıncağız, çocuklarına tutmaç pişirme hazırlığındaydı. Kadın, hayatında hiç doğan görmemişti. O cinsi güzel, kendisi hoş doğan, yaşlı kadının çok ilgisini çekti. İlgi ve sevgiyle yaklaşmış doğanı yakaladı. Hayvanın ayaklarını bağladıktan sonra, her tarafını incelemeye başladı. Bir yandan da:

-Vah zavallı kuşcağız vah! Bakımsızlıktan ne hale gelmişsin! Ehliyetsiz, liyakatsiz adamlar, sana hiç iyi bakamamışlar. Bu kanatlarının, bu tırnaklarının hali ne böyle! Hepsi haddinden fazla uzamış, çok çirkin olmuşlar. Yavrucuğum, sen anana gel de, seni bir güzel tımar etsin, sana çekidüzen versin! Hem bak görürsün, ben seni ne iyi bakıp, besleyeceğim! diyerek hayvanın halinden duyduğu üzüntüyü dile getiriyordu.

Kadıncağız, hemen kolları sıvadı. Doğanın o uzun ve güzelim kanatlarını kesip iyice kısalttı ve güdük bir hale getirdi. Sonra sıra gagasına ve pençelerine geldi. Onları da kesip attı ve zavallı doğan, gagasız, pençesiz kaldı. Oysa ki doğan, o pençelerle iş görür, o pençelerle avlanırdı.

Kadın, yaptığı işi çok beğendi. Sıra doğanı beslemeye gelmişti. Bunun için de, doğanın önüne yemesi için tutmaç koydu. Halbuki doğan tutmaç yemeye alışkın değildi ve bu onun yaratılışına da hiç uymuyordu. Doğanın tutmacı iştahla yemediğini gören kocakarı buna çok sinirlendi:

-Ben senin için o kadar uğraştım, tutmaç pişirdim de sen doğru dürüst yemiyorsun! Demek ki sen, haddini bilmiyor, bana büyüklük taslıyorsun! Öyleyse sen, her zahmete ve belaya layıksın! diye söylenmeye başladı. Sonra da:

-Onu yemiyorsan, al bunu bari iç! diyerek içmesi için doğanın önüne bu sefer de tutmaç suyu koydu. Doğan, bunu da içmeyince, kocakarı büsbütün kızdı. Öfkeyle elindeki sıcak çorba kasesini hayvanın başından aşağı döktü. Doğanın başı kel oldu.

Arkadaş, cahilin sevgisini de işte böyle bil! Cahil, yolda daima çarpık, daima yampiri gider.

Padişahın bütün günü, doğanını aramakla geçti. Nihayet o kocakarının çadırının önünden geçerken, ansızın içerde toz duman içindeki doğanını gördü. Doğanını bu perişan halde görünce üzüntüsünden ağlamaya başladı. Bir yandan da doğana:

-Böyle zavallı bir hale düşmen beni kahrediyor ama, aslında sen hak ettiğini bulmuşsun! Vefasızlığına karşı sana bu ceza az bile! Cennetliklerle, cehennemlikler arasında fark olmadığını sandığın için, cennetten kaçıp, cehennemi mekan tuttun. Nasıl şimdi memnun musun? Her halinden anlayan padişahından, bir kokuşuk kocakarının evine kaçan sersemelerin layığı budur! diye sitem ediyordu.

Doğan, geç de olsa hatasını anlamıştı. Göz yaşları içinde ve kesilmiş kanatlarıyla padişahın eline dokunuyor, hal diliyle ona yalvarıyordu:

- Ey kerem sahibi, ben bir günah işledim, sen affet! Sen sadece iyileri kabul edecek olursan, kötüler nereye gitsin! Kime varsınlar da hallerini arz edip ağlasınlar?

Zaten padişahın her kötüyü iyi etmesi, onun sonsuz lutfu ve keremi, cana bu günah işleme cr'etini veriyor, bu cinayetleri işletiyor. Padişahım, ne olur beni affet! Çok pişmanım, tövbe ettim, yeniden Müslüman oldum! Aslanı bile tutacak derecede kuvvet, kudret ve cr'et sahibi ettiğin kişi, sarhoşluk yüzünden yolunu sapıtmışsa da sen onun özrünü kabul et! Evet, şimdi tırnağımı kestiler ama, eğer sen beni tekrar kabul eder, benden yüz evirmezsen, ben güneşin bile peremini koparacak hale gelirim. Kanadım gittiyse de, eğer beni okşar, bana iltifat edersen felek bile benim oyunuma karşı mat olur. Bana yeniden kuvvet kemerini bağışlarsan, ben dağı yerinden skerim! Bana kudret kalemimi verirsen bayrakları yıkar, orduları kırarım' demektedir.

Sen de yürü, artık çirkin işlerde bulunma! Çünkü bizim iyiliklerimiz bile, O güzel sevgilimize layık değildir. O'nun yüce huzurunda, O'nun eşsiz güzelliği yanında bizim güzel işlerimiz bile çirkin görünüyor. Halbuki sen ettiğin hizmeti, kulluğu, O'na layık sandın da o yüzden cürüm bayrağını yceltтин.

Sana O'nu anmaya, O'na ibadet ve duaya izin verdiler de o yüzden gönlüne gurur düştü. Kendini Allah'la konuşur gördün de gurura, kibre kapıldın. Halbuki niceleri vardır ki, bu şüpheler, vesveseler yüzünden O'ndan ayrı düşerler. Padişahı seninle beraber bir yerde oturur görsen de, sen kendini tanı, haddini bil de daha düzgün, daha edepli otur!

AĞLAMAK

Şeyh Ahmed-i Hıdraveyh, cömertliğiyle ün salmıştı. Zenginlerden on binlerce dinar borç alır, yoksullara dağıtırdı. Bu yüzden daima borçlu idi. Borç harç ederek bir tekke kurmuş, canını da, malını da, tekkesini de Allah yoluna adamıştı. Ama Hazreti İbrahim'e kumu un eden Allah, her defasında ona da yardım eder, bir şekilde bütün borçlarını mutlaka öder, onda hiç kimsenin parası da kalmazdı. Böyle olduğu için de ihtiyaç sahiplerine dağıtmak için, borç para bulmakta hiç zorluk çekmezdi.

Borçlu Şeyh, yıllarca bu işte bulundu. Zenginlerden borç para alıp, bunu muhtaçlara vermeyi kendisine iş ve meslek edinmişti. Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak ve ölümden sonraki sevinç ve mutlulukların beyi ve sultanı olmak için ölünceye kadar bu işle uğraştı.

Artık iyice yaşlanıp, vücudunda ölüm emareleri baş gösterince, ağır hasta olduğunu duyan alacaklıları gelip etrafında toplandılar. Alacaklılar, şeyhin kendi kendine mum gibi eriyip gittiğini görünce, alacaklarından ümit kesmeye başladılar, suratları ekşidi, iyice üzülüp dertlendiler.

Şeyh: 'Şunlara bak, nasıl da şüpheyeye düşüyorlar! Allah'ım bana bu zamana kadar hep yardım etti. Elimden ne büyük paralar geçti. Şimdi ise borçlarımın hepsi topu topu dört yüz dinar tutuyor. Allah, bana bu dört yüz dinar altını ödemekte mi yardım etmeyecek!' diye düşünüyordu.

Bu sırada dışarıdan, üç beş kuruş kazanma ümidiyle: 'Helvacııı! Helvaaa!' diye bağırarak bir satıcı çocuğun sesi duyuldu.

Şeyh hizmetçiye: 'Git helvanın hepsini al! Alacaklılara dağıt, yesinler! Belki ağızları tatlanır da, hiç olmazsa bir süreliğine bana böyle acı acı bakmazlar!' diye işaret etti. Hizmetçi hemen dışarı çıkıp çocuğa:

-Bu helvanın hepsi kaç? diye sordu. Çocuk:

-Yarım küsur dinar! deyince pazarlık edip yarım dinara anlaştılar.

Helva tabaklara konup ortaya geldi. Şeyh, alacaklılara:

-Buyurun şu mübarek helvayı helalinden bir güzel yeyin! dedi. Tabaklar boşalınca çocuk:

-Ey kâmil kişi, paramı ver de ben artık gideyim! diye parasını istedi.

Şeyh dedi ki:

-İyi ama evladım, ben parayı nereden bulayım? Ben borçlu bir adamım, aynı zamanda da ölüyorum!

Çocuk, hiç beklemediği bu durum karşısında şaşkınlık ve üzüntüsünden helva kabını yere vurdu, feryat ve figana başladı:

-Amca sen ne diyorsun? Ben bu helvayı helvacıdan borç alıyorum. Şimdi ustam, dört gözle parasını bekliyor. Eğer elim boş gidersem, ustam beni muhakkak öldürür, keser. Buna razı mısınız? Allahım, ben nereden buraya

düştüm! Keşke iki ayağım kırılıysaydı da bu kapıya gelmeseydim! Bu tehlikeye girmeseydim, diyerek ağlıyor, gözlerinden yağmur gibi yaşlar dökülüyordu.

Çocuğun feryatlarını duyan içeriden dışarıdan, hırslı hırsız herkes başına toplandı. Çocuk hem hüngür hüngür ağlıyor, hem de başına gelen felaketi anlatıyordu.

Alacaklılar da şeyhe:

-Bu ne iştir? Bizim paralarımızı yedin, işte öbür tarafa borçlu gidiyorsun! Peki ama bu zavallı çocuktan ne istedin? Buna niye zulmettin? diye sitemlerde bulunuyorlardı.

Çocuk ikindiye kadar ağladı. Halbuki oradakiler isteseler, aralarında paylaşırıp çocuğun parasını ödeyebilirlerdi. Bu hem onlar için çok bir para değildi, hem de sonuçta kendi yedikleri helvanın parasını ödemiş olacaktı. Ama bu parayı ödeyip, çocuğun gözyaşlarını dindirmek, akıllarına bile gelmedi.

Şeyh ise, olup bitenlerle ilgilenmiyordu bile. Gözlerini yummuş, başını yorganın altına çekmiş, kendi alemine dalmıştı. Ezelle hoş, ecelle sevinçli, halkın, havas ve avamın kınamalarından, dedikodularından el ayak çekmiş bir hali vardı. Can, bir adamın yüzüne gülerse, halkın ekşi suratlı olmasından ona ne zarar gelir? Can birisini öperse, hiç o felekten ve feleğin hışmından gam yer mi?

İkinci vaktine doğru kapı çalındı. Kapıyı açmaya giden hizmetçi, biraz sonra elinde üzeri örtülü bir tabakla içeri girdi. Şeyh'i tanıyan, onun yoksulların ihtiyaçlarını gidermek için gece gündüz koşuşturup durduğunu bilen, hali vakti yerinde birisi, hayır için bir miktar para ayırmış, fakat bu parayı nereye sarf edeceğine bir türlü karar veremeyince de tutup hediye olarak şeyhe göndermişti. Hizmetçi tabağı getirip şeyhin önüne koydu. Üstündeki örtüyü kaldırıncaya, tabağın bir köşesinde dört yüz dinar, öbür köşesinde de kâğıda sarılı yarım dinar olduğunu gördüler.

Bu durumu gören herkesten, özür dileme feryatları yükseldi:

-Ey sır sahiplerinin efendisi! Bu ne sır, bu ne sultanlık? Ne olur bizi affet! Biz bilemedik de öyle ulu orta, saçma sapan lâflar ettik. Elimizdeki sopaları evin içinde körçesine sağa sola salladık. Tabii kandilleri kırarız! Sağırlar gibi, anlayıp dinlemeden, tek söz bile duymadan aklımıza geleni söyledik. Gözü yüceleri gören Hazreti Musa bile, Hızır'ı bilmediği konuda kınadığı için arkadaşlıkları devam etmedi. Ondandır ibret almadık, diyerek yakışıksız sözlerinden dolayı şeyhin kendilerini bağışlaması için yalvardılar. Şeyh:

-Bütün o sözleri ben size helal ettim. Bunun sırrı şuydu: Ben Rabbimden niyaz ettim. Rabbim de bana doğru yolu gösterdi. Rabbimin rahmetinin coşması için gözyaşı gerekiyordu. Ama baktım ki o gözyaşı o anda, bende de yok sizde de. Bu yüzden çocuğu ağlatmak zorunda kaldık. O dinar gerçi az bir paraydı ama, gelmesi çocuğun ağlamasına bağlıydı. Helva satan çocuk ağlayınca Rabbimin rahmet denizi coştı, dedi.

Kardeş, muradına ermen için senin de ten çocuğunu ağlatman lâzım. Nefsinin her istediğine uyararak, bedenini devamlı rahat ettirerek yol kat edemezsin. Yücelik libasını elde etmek istiyorsan, cesedindeki göz çocuğunu ağlat. Hakk aşığı bir zahide bir tanıdığı: ‘Bu kadar ağlama, gözlerin kör olacak!’ dedi. Zahid dedi ki: ‘Allah'a kavuşmak için iki gözden olmak bir kayıp mı? Neticede, eğer Allah'ın cemalini görebileceksem ne gam! Ama eğer Allah'ın cemalini göremeyeceksem bu kötü gözler kör olsun daha iyi!’

Kul ağladı mı, Allah'ın (C.C.) rahmet denizi coşar, kabarmaya dalgalanmaya başlar. Allah'ın rahmeti o ağlamalara bağlıdır. Ağlayıp taşan, nimete erişir. Dal, ağlayan buluttan yeşerir, tazeleşir. Mum ağlamakla daha aydın bir hale gelir. Ey başkalarına ağlayan göz, gel bir müddetçik de kendine ağla!

TAKLİTÇİ

Dervişin biri yoldan gelip, bir tekkeye misafir oldu. Eşğini götürüp ahıra çekti. İhtiyatlı ve tedbirli bir adam olduğu için, kendi eliyle hayvanının yemini, suyunu verdi, tımarını etti. Fakat kaza gelince, ihtiyat ve tedbir bir işe yaramaz!

Bu tekkede kalanlar çok yoksul kişilerdi. Yoksulluk zordur. Bu yüzden Peygamberimiz ‘Fakirlik, az kaldı ki, küfür olayazdı!’ buyurdu. Ey zengin, sen toksun! Açın halinden anlamazsın! Sakın ola ki, yoksulların haline, onların yaptıkları aykırı işlere gülme!

O tekkedekilerin çoğunluğu da muhtaçlık yüzünden: ‘Zarurette murdar da mubah olur. Nice kötü şeyler vardır ki, zarurette kötülüğü ortadan kalkar. Tekkede hiçbir şey kalmadı. Gelin şu eşği satalım da yiyecek içecek, yakacak bir şeyler alalım. Sonra eşğin sahibiyle helalaşalım!’ fikrinde birleşerek merkebi satmaya karar verdiler. Hemencecik bir müşteri bulup, eşği sattılar. Eşğin parasıyla bol miktarda yiyecek içecek aldılar, mumlar yakıp tekkeyi pırıl pırıl aydınlattılar.

‘Müjdeler olsun, bu gece konuğumuz geldi, devlete erdik! Herkes buyursun, tekkede bu gece yemek var, sohbet var, sema var!’ diye ortalığı velveleye verdiler. Bu neşe ve coşkunluk, izzet ve ikram havası dervişin de hoşuna gitti. Tekkedekilerin hepsi, kendisini teker teker ağırladılar. Hal hatır sordular. Hep beraber, yediler, içtiler, semaa başladılar.

Bir yandan mutfaktan gelen güzel yemek kokularıyla karışık hafif bir dumanla, diğer yandan dervişlerin aşkla ve iştihakla sema edip canlarıyla oynarken yere ayak vurmalarından çıkan ve ta tavana kadar yükselen toz dumandan ortalık birbirine karışmıştı.

Bu coşkulu sema meclisi, gece geç saatlere kadar sürdü. Sona doğru içlerinden birisi ağır usullü bir makam tutturdu. ‘Eşşek gitti vay, eşşek gitti!’ diye teganniye başladı. Hepsi de buna hararetle uyup, ayak vurup, el çırparak seher çağına kadar ‘Ey oğul, Eşşek gitti, eşşek gitti!’ dediler.

Konuk derviş de onları taklit ederek ‘Eşşek gitti, eşşek gitti!’ diye bağıırıyordu. O sema ve safa çağı geçip sabah olunca, hepsi vedalaşıp ayrıldılar.

Tekke boşalıp, derviş yalnız başına kalınca, o da eşyasını toparlayarak eşğine yüklemeye ve yola çıkmaya niyetlendi. Eşyasını dışarı çıkarıp, eşğini getirmek için ahıra indi, fakat ahırda eşğini bulamadı. ‘Herhalde hizmetçi suya götürmüş olmalı! Hayvan dün akşam az su içmişti.’ diye düşündü. Hizmetçiyi arayıp buldu ve:

-Benim eşek nerede? diye sordu. Hizmetçi de alaylı bir ifadeyle:

-Bilmem, sakalını yokla! dedi. Aralarında tartışma çıktı.

Derviş:

-Ben eŖeęimi sana emanet etmiŖtim. Sana verdiğimi senden isterim. Yollu yordamlı konuŖ! EŖeęimi bana iade et yoksa, kalk yürü mahkemeye gidelim! diyordu.

Hizmetçi:

-Sen bir ciğer parçasını kedilerin arasına atıyorsun. Sonra da onu aramaya kalkıyorsun. Ne yapabiliirdim ki, eŖeęi alıp satmak için hepsi birden üstüme hücum etti. Ben çaresiz kaldım, onlara yenildim, beni yarı canlı hale düşürdüler, dedi.

Sofi:

-Tutalım senden eŖeęimi zulmen, zorla aldılar da benim gibi bir yoksulun kanına girdiler. Öyleyse niçin gelip bana hemen haber vermedin, eŖeęimi alıp götürdüklerini söylemedin? Ben de eŖeęimi ya ellerinden kurtarırdım veya parasının hiç olmazsa bir kısmını onlardan alabilirdim. O zaman hepsi buradaydı. Ŗimdi herkes dağıldı. Artık ben kimi tutayım, kime gideyim! Bu işi başıma sen açtın! Ben de seni kadıya götürüyüm de gör!

Hizmetçi:

-Vallahi kaç kere yanına geldim, sana bu işi anlatayım istedim. Fakat sen onlarla beraber ‘Oğul, eŖek gitti!’ deyip duruyordun. Bana ağzımı bile açtırmadın. Hatta bu nağmeyi hepsinden daha zevkli söylüyordun. Ben de ‘Bu adam galiba arif birisi, her Ŗeyi biliyor, her Ŗeye razı!’ diye düşünüp geri döndüm.

Derviş:

-Ne bileyim, onların hepsi bu sözü hoş hoş söylüyorlardı. Ben de onların sözünden zevke geldim. Onların zevki bana da aksetmiŖ, beni de zevklendirmiŖti. Ben, sadece onları taklit ettim. Bu taklit beni ele verdi, yolumu kesti. Lanet olsun, böyle taklide! Üstelik de ne saçma bir Ŗeyi taklit etmiŖim! diye kendi kendine kızmaya başladı.

Taklit, her iyiliğin afetidir. Sağlam bir dağ gibi görünse de hakikatte bir saman çöpü kadar bile değeri yoktur. Taklitçinin söylediği sözler, kıldan ince bile olsa, gönlünün o sözlerin gerçeğinden haberi yoktur. Güya kendi sözünden kendisi sarhoŖ olur ama, gerçek sarhoŖlukla o sahte sarhoŖluęun arasında çok büyük fark vardır. Taklitçi, söz söylerken ağlasa bile, habisin bu ağlaması da ancak tamah yüzündendir. Yanık sözler söyleyerek ağlar ama, kendisinde yanan yürek, yırtılan etek nerede? Aklını başına topla da, taklitçilerin özden gelmeyen o hüznünlü sözlerine kapılma! Öküzün çektiği yüklü kağnı da feryat edip ağlıyor!

Taklitçi ile taklitten geçmiŖ, tahkike ulaŖmiŖ arasındaki fark, ölçüye sığmaz. Biri Davut gibidir, öbürü ses gibi. Bunun sözleri, gönül yangınlığından doğar, ta içeriden gelir, öbürü ise başkaları tarafından söylenmiŖ köhne sözleri tekrarlar durur. Kafir de ‘Allah!’ der, mümin de. Ama ikisinin ‘Allah’ demesi arasında adamakıllı fark vardır. Dilenciler de ‘Allah’ deyip dilenirler ama bunu ekmek için, basit Ŗeyler için dillerine doladıklarından, saman için Mushaf taşıyan eŖekten farkları yoktur. Dillerindeki, dudaklarındaki o ‘Allah’ adı, eğer

gönüllerini aydınlatsaydı, vücutlarının her zerresini de aydınlattırdı. Eğer yoksul dilenci, söylediği sözün değerini bilseydi, gözünde ne azın önemi kalırdı, ne çoğun!

Sen de 'Allah' diyorsun ama gafilce, mukallitçe bir söyleyişin var! Sen bu adı anandan babandan işittin de onun için gafilce yapıştın.

Ama mukallit de sevaptan mahrum değildir. Hesaba gelince ağlayıcıya da para verirler. Hani derler ya, bir latife yapıldığında, aynı latifeye kulağı duyan bir kere, sağır iki kere gülermiş. Çünkü sağır birincisinde, topluluktaki herkesin güldüğünü görünce, niçin güldüklerini tam olarak anlamadan, onlarla beraber ve onları taklit ederek gülermiş. Sonra topluluktakilerin neye güldüklerini merak eder:

-Niçin güldünüz? diye sorarmış. İsin aslı kendisine anlatılınca da bu sefer ikinci defa, ama neye güldüğünün farkında olarak yeniden gülmeye başlamış.

Sen de, ne yap yap taklidini tahkike çevirmeye bak!

Eşeği satan dervişleri yoldan çıkararak tamahçıydı. Tamah kimi yoldan çıkarırsa hali tebah olur, ziyan içinde kalır. Yiyip içmeye, zevk ve sefaya, semaa tamah etmek, hakikate akıl erdirmeye engel olur. Eğer ayna bir şeye tamah etseydi, bizim gibi münafık olur, hiç bir şeyi olduğu gibi göstermezdi! Terazinin mala tamahı olsaydı, tarttığını doğru tartar mıydı? Her peygamber, kavmine açıkça: 'Ben, sizlerden bu peygamberlik görevim için hiçbir ücret istemiyorum. (Kur'an, 11. Sure (Hud), Ayet: 29-51)' Ben size doğru yolu gösteren bir delilim, müşteriniz Allah'tır. Benim tellallık ücretimi Allah, iki baştan da verdi. Benim ücretim dosta kavuşmaktır, O'nun rızasına ermektir.' demiştir. Müslüman olmadan önce çok zengin birisi olan Ebubekir, Allah yolunda kırkbin dinarını ve neyi var, neyi yoksa hepsini vermişti ama, onun verdikleri yine de Peygamberin ücreti değildi ki! O değerli hazine, bu dünyanın değersiz ödeme araçlarıyla nasıl alınabilir?

Kimde tamah varsa, dili tutuk bir hale gelir. Nasıl olur da tamahla göz ve gönül aydınlanır? Buna imkan var mı? Tamahkar adamın gönlündeki mevki, makam ve altın hayali gözdeki kıl gibidir. Gerçeği görmesine engeldir. Bu yüzden tamahkarlarla sahtekarlar çok kolay anlaşılır. Sevgiliye kavuşma devletine eren kişinin gözünde ise bütün dünya murdar bir şeydir. Ona hazineler de versen yine hürdür.

MÜFLİS

Evsiz, barksız, kimsiz, kimsesiz bir müflis vardı. İşlediği bir suçtan dolayı mahkum olmuş, hapishaneye düşmüştü. Hapiste de ondan bundan geçinir, bir bahane ile diğer mahpusların yiyeceklerini yerdi. Kimseyi bir lokma bir şey yemeye bırakmaz, kimin elinde bir parça ekmek görse hemen kapıp kaçıverirdi. Herkes, şerrinden yaka silker olmuştu. İnsanları canından bezdirmiş, herkese ‘illallah’ dedirtmişti.

Bu fani dünyada, âfetsiz, felâketsiz hiçbir köşe yoktur. Bir rahata kavuşurum ümidiyle nereye kaçarsan kaç, önüne mutlaka bir afet çıkar. Allah’a ibadet edip O’nu anarak huzur bulduğun sakın köşenden başka, hiçbir yerde dinlenmen, rahata ve huzura kavuşman mümkün değildir. Bu dünya zindanının, ayakbaşı parası alınmayan, hapishane dayağı atılmayan hiçbir köşesi ve bucağı yoktur. Öyle ki, fare deliğine bile girsen, yine bir kedi pençeliye çatarsın.

İnsanoğlu hayallerle, düşüncelerle gelişir. İnsanı, güzel hayaller ve düşünceler rahatlatır. Eğer gözüne kötü hayaller görünüyorsa, ateşte eriyen mum gibi erir gidersin. Ama eğer Allah seni güzel hayallerle avutursa, yılanların, akreplerin içinde bile olsan, o yılanlar, akrepler sana munis, dost ve arkadaş olurlar. Çünkü senin hayalin artık, aşağılık şeyleri altın yapan bir kimya olmuştur.

Sabır, güzel hayallerle, düşüncelerle ve ümitlerle tatlılaşır. Çünkü her şeyden önce, bunun böyle sürüp gitmeyeceği, er geç içinde bulunduğun bu sıkıntılardan kurtulacağın ümidine düşersin. O kurtuluş ümidi, içteki imandan gelir. İman zayıflığından da ümitsizliğe, iç sıkıntısına uğrarsın. İnsana sabrı baş tacı ettiren, imandır. Bundan dolayı, sabrı olmayanda iman da yoktur. Peygamber: ‘Gönlünde sabrı olmayana Allah, iman da vermemiştir’ dedi.

O, senin gözüne yılan gibi görünür, ama ötekinin gözüne güzel görünür. Çünkü senin gözünde onun küfrünün, kötülüğünün hayali var. Halbuki Allah dostunun gözünde onun müminlik hayali cilve etmekte.

Efendiliği, edebi, terbiyesi olmayan o lokma kapıcı yüzünden, hapishane oradakilere cehennem kesilmişti. Çok tamahkar ve açgözlü biriydi. Zaten Allah'ın davetinden uzak kalan kimse, sultan bile olsa gözü açıktır.

Hapistekiler anlayışlı hapishane müdürüne hallerini anlatarak, bu müflisi şikâyet ettiler:

-Ne olur kadıya selâmımızı götür, derdimizi anlat. Bu boşboğaz, obur, muzır, aşağılık herif bizi canımızdan bezdirdi. Bir yere bir sofraya serildi mi, çağrılmadığı halde, sinek gibi selamsız sabahsız hemen gelip konuyor. Bu cehennem boğazlı herif, altmış kişinin yediğini yiyor, yine de doymuyor. Vurdumduymazlığından ne söylesek aldırıyor. Bir sürü hile ve düzenle sofraya oturdu mu, her şeyi silip süpürüyor. Kimseye bir lokma yiyecek bırakmıyor. ‘Yahu kardeşim, ne oluyor, ne bu pervasızlık?!’ diyecek olsak, gevrek gevrek gülererek: ‘E, ne yapalım, Allah, yeyin dedi ya!’ diye güya Kitaptan da delil getirip bizimle alay ediyor. Ya bu sığır zindandan defolup gitsin, yahut, onu doyurmak için vakıftan ayrı bir istihkak çıkarılsın. Ne olur bize imdat edin! dediler.

Hapishane müdürü kadıya gidip halkın şikayetlerini bir bir anlattı. Kadı o adamı zindandan çağırttı, durumu inceledi, sordu, soruşturdu. Zindandakilerin haklı olduğunu anladı. Adama:

- Ey sahipsiz kalasica herif! Hemen zindandan çık, git, var evine yıkıl! diyerek kararını bildirdi.

Adam bu karar üzerine:

-Aman yapmayın, beni zindandan çıkarmayın! Yoksa ben yoksulluktan, açlık ve sefaletten ölür giderim. Benim evim, barkım, yurdum, yuvam zindandır, diye kadıya yalvarmaya başladı.

Kâfirler de bu dünya zindanına işte böyle bağlanırlar. Hep bu dünya için çalıştıkları için, bu dünyayı asla terk etmek istemezler. Kısmetleri bir saman çöpü bile değilken, hırsları dağ kadardır. Hazırlıkları olmadığı için, Allah'a gitmeye de yüzleri yoktur.

Eğer ona atılmış iftira değilse, akılcıca ve dünya hikmeti bakımından çok üstün ve ünlü olan Calinus'un: ‘Her türlü, en dayanılmaz acı ve ızdıraplar içinde de olsa yaşamaya, hatta bir katırın kışından yarı canlı bir halde bile olsa yine de dünyayı görmeye razıyım, yeter ki ölmeyeyim!’ dediği söylenir. Bu söz, ancak nurlarla dolu gönle eş olmamış, bu dünyanın dışında başka bir dünya olduğuna inanmayan, bu dünyanın hevasına kapılmış, bu dünya muradına gönül bağlamış, bu dünyanın yaşayışına aşık birisinin ağzından çıkabilir. Çünkü onun bilgisi, hüneri ancak burada geçerlidir, o pazarda hiç bir işe yaramaz. Bütün bilgi ve hünerlerinin ölümle birlikte geçersiz hale geldiğini, o dünyadan da nasipsiz olduğunu görür de, bu yüzden, ruhu, sanki etrafı avcı kedilerle kuşatılmış kafes içindeki zavallı bir kuş gibi uçmaktan, yücelmekten, yükselmekten ümidini keser. Bu dünyadan başka her şeyi yok görür, yokluktaki haşrı göremez. Tıpkı ana karnındaki çocuk gibi... Allah'ın lufu ve keremi onu o daracık rahimden dışarı doğru çeker, ama o yine rahme doğru kaçmaya çalışır. Allah'ın lufu onun

yüzünü bu aleme çıkacağı tarafa yöneltir, o yine büzülüp ana karnına doğru sokulur. ‘Yaşadığım bu şehirden, bu yurttan dışarı çıkarsam acaba bir daha burasını görebilir miyim?’ diye düşünür. Ana karnındaki çocuk da, tıpkı Calinus gibi, rahmin dışında bir alem olduğundan gafildir. Bilmez ki rahimdeki o hayat, o canlılık ortamı, o rutubet de dışarıdaki alemin feyziyledir. Kuş, kafeste su ve tane bulur ama, o su ve tane de kafesin dışındaki bağdan, bahçeden gelir. Peygamberlerin canları bu alemden göçerler, bu alemden kurtulurlar da o gerçek alemdeki bağı, bahçeyi görürler, gelir diğer insanları da oraya çağırırlar. İnançsızların can kuşu, kedilerden ‘Durun bakalım, hele!’ sesini duyar duymaz kaçacak delik arayan fareye benzer. O yüzden canları, fare gibi bu dünya deliğini vatan tutmuş, yurt edinmiştir. Bu delikte yapılar yapmaya girişmiş, bu deliğe layık bilgilere sahip olmuştur. Ona bu delikte yarayacak, onu burada yüceltecek bilgi ve sanatları seçer de diğerlerini bırakır. Çünkü dışarı çıkmaktan ümidini kesmiş, ona bu bedenden kurtulma yolu kapanmıştır.

Allah dostlarının gözünde ise, ölümsüzlüğe ancak ölümle ulaşılabilirdi için, ölüm onlara can gibi hoş ve dirilmekle bir gelir. Ölümün görünüşü ölüm, içyüzü diriliktir. Ölüm görünüşte bir son, hakikatte ise ebediliktir. Çocuğun ana rahminden dünyaya gelmesi onun için alıştığı bir yerden ayrılış ve bir göçmedir. Ama onun için dünyada yeni ve daha güzel bir hayat vardır. Eğer ecele doğru bir meylimiz, bir eğilimimiz ve aşkımız olmasaydı, bizim için, ‘Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın! (Kur’an, 2. Sure (Bakara), Ayet:195)’ diye bir yasaklama olmazdı. Çünkü yasaklama, insana tatlı gelen bir şey için olur; zaten acı olan bir şey için ayrıca bir yasaklama getirmeye gerek yoktur. Bir şeyin içi de, dışı da acı ve kötü olursa, bu acılık ve kötülük zaten başlı başına bir yasaklamadır. Allah yolunda ölenler için, ölüm çok tatlıdır. “Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar, Rableri katında rızıklandırılmakta olan dirilerdir. Allah’ın lutuf ve kereminden kendilerine verdiği nimetlerle sevinç ve ferah içindedirler. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de, korkulacak ve keder edilecek hiçbir şey bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar (Kur’an, 3. Sure (Ali İmran), Ayet:169-170)’ ayeti, Allah yolunda ölümün ne kadar tatlı olduğunu anlatır.

Bu alemde yaşamak, eğer bizim için bir ayrılık olmasaydı, öldüğümüz zaman ardımızdan ‘Biz şüphesiz Allah’a aidiz ve biz O’na dönücüleriz (Kur’an, 2. Sure (Bakara), Ayet:156)’ denmezdi. Çünkü ancak, ayrıldığı şehre tekrar dönüp gelen kişinin, araya giren zaman ve mekan kaydından, ayrılışından kurtulup, ait olduğu ve varması gereken esas yere ulaşan kişinin dönüşünden bahsedilebilir.

Bir yere gitmek istediğin zaman oraya önce gönlün gider, gezer, dolaşır da oranın durumunu öğrenir, ondan sonra da dönüp gövdeni sürükler. İşte bütün diğer insanlar da nebilere ve velilere nispetle gövdeler gibidir. Onlar, alemin

kalbi ve gönlüdür. Önce onlar, Allah'ın hidayetiyle, lutuf ve keremiyle beşerilikten, et, kemik ve deri kaydından kurtulmuşlar, o dünyada dolaşmışlar; hem o dünyanın, hem de bu dünyanın hakikatini öğrenmişler, menziller kat etmişlerdir. Böylece bu yolun nasıl bilineceğini, o gerçek aleme nasıl gidileceğini öğrenmişlerdir. Sonra da gelip insanları: “Gerçek olan aleme geliniz. Çünkü burası gerçek alem değil, haraplık alemdir. Fânilik, yokluk sarayıdır. Biz güzel bir yer bulduk. Size de bildiriyoruz ve bunun için de sizden hiçbir ücret istemiyoruz” diye davet etmişlerdir.

Bir türlü zindandan çıkmak istemeyen o müflis ve asalak adamın durumunu tam olarak ortaya koyabilmek için kadı geniş bir inceleme başlattı. Adama:

-Öyleyse bana müflisliğini ispat et! dedi. Adam:

-İşte bütün bu zindandakiler şahit! deyince kadı:

-Hayır onların şahitliğini kabul etmem. Çünkü onlar senden şikâyetçi. Baksana, senin elinden kan ağıyorlar. Senden kurtulmak istedikleri için yalan söyleyebilirler, dedi. Kadı, adamın durumunu, onu yakından tanıyan hapisane dışındaki insanlardan da sordu, soruşturdu. Kime sorduysa hepsi, onun müflisliğini, hayırsızlığını ifade ettiler: ‘Efendim, biz onun hem müflisliğine hem de kötülüğüne şahidiz!’ dediler.

Bunun üzerine kadı:

-Bu adamı şehrin her tarafında tellallar bağırarak, çarşı pazar dolaştırın! Her yerde bunun müflisliğini, dolandırıcılığını ilan edin! Kimse ona veresiye bir şey satmasın, bir kuruş borç vermesin! Bu hilebaz adamın, ne parası var, ne pulu. Müflisliği artık bence malum. Bundan sonra kim buna aldanır, hilesine kanar da bana davacı olarak gelirse davasını kabul etmem, bu müflisi tekrar hapse atmam, diye hükmetti.

İş bu hale gelince, çarşıda bir oduncunun devesini aldılar. Müflisi deveye bindirip dolaştırmaya başladılar. Oduncu devesini vermemek için çok diretti, feryat ve figan etti ise de dinleyen olmadı. Çaresiz o da devesinin ardında dolanmaya başladı. Taraf taraf, yer yer gezdirip, her hamamın, her çarşının, her meydanın önünde müflisi halka teşhir ettiler. Her dilden tellallar:

-Bu müflistir, gizli aşık, hiçbir şeyi yoktur. Çok kötü, çok hilekâr, çok düzenbaz bir adamdır. Kendinize gelin, onunla arkadaşlık etmeyin, buna ödünç bir şey vermeyin. Bir kuruş borç vermeyin. Sattığı şeyleri satın almayın. Çünkü, onu da bir yerden çalmıştır. Bu herif çok tatlı sözlüdür, lafı boldur. Sakın kanmayın. Üstünde başında yeni ve güzel elbiseler olsa bile ona aldanmayın.

Çünkü bunun içi paramparçadır. O elbiseyi de, hikmet ehli olmayan kişinin dilindeki hikmet sözü gibi, başka bir yerden çalmış, halkı kandırmak için sırtına giymiştir. Buna aldanan olursa, cezasını kendisi çeker. Bu müflis, bu ölü herif bir daha zindana atılmayacak! diye ilân ettiler.

Akşam vakti, müflis deveden indirilip, devesi geri verilince oduncu, müflise yaklaşıp:

-Bak arkadaş! Ben, senin yüzünden bütün gün işimden gücümden oldum. Vakit çok geç oldu, evim de uzak. Bu kadar zaman deveme bindin, paradan puldan vazgeçtim, hiç olmazsa şu deveye bir avuç saman ver! dedi.

Müflis:

-Şimdiye kadar biz niçin gezip dolaştık? Senin aklın neredeydi? Ne söylediklerini duymadın mı? Galiba senin kulağını tamah tıkamış. Tamah insanı sağır ve kör eder. 'Bu kaltaban müflistir, müflis!' diye akşama kadar davul çaldılar, bağırıp çağırdılar, yedinci kat göğe kadar herkes duydu, taşlar kerpiçler işitti de demek ki bir tek sen işitmedin! dedi.

Sabahtan akşama kadar ilân ettikleri, bağırıp çağırdıkları halde, tamahkarlığı yüzünden oduncu söylenenleri anlamamıştı. Allah bir kimsenin kulağını, gözünü de işte böyle mühürlediği zaman, artık duyması gerekeni duymaz, görmesi gerekeni görmez olur.

Rabbimiz de Kur'an-ı Kerim'inde İblis'in müflisliğini açık açık anlatmıştır. Ona uymayın, peşinden gitmeyin, hilelerine kanmayın diye ilân etmiştir. Şeytan da kimin imandan nasibi, yol için bir lokma ekmeği ve azığı varsa, ondan o azığı ve ekmeği hile ve hud'a ile almak, onu sonunda pişmanlıktan feryat ettirmek, onları bazen yoksullukla korkutarak, bazen güzellerin saçlarıyla, benleriyle gözlerini bağlayarak, azdırıp sapıtmak ve şükürden uzaklaştırmak ister. Şeytan, her an binlerce kişiye saldıran, kanına girdikleri de şeytan kesilen bir köpeğe benzer. Kim seni haktan, hakikatten soğutursa bil ki şeytan o adamın içindedir. Onun derisinin altına girmiş, onun vücudunu esir almıştır. Bunu başaramazsa yine de rahat durmaz, bu sefer de senin hayallerine girer ve o hayallerle seni kötülüğe sevk eder. Kendine gel, şeytandan Allah'a sığın da 'Lâhavle!' de! Ama sadece dilden değil, candan ve gönülden de!

Şeytan zaten müflistir. Allah'ın rahmetinden kovulmuş, ebediyyen lanetlenmiş, bu durumu bütün âleme ilan edilmiştir. Eğer seni de aldatıp zarara uğratırsa, zararını ondan nasıl tazmin edebilirsin? Bundan sonra şeytana uyup da hüsrana uğrayanların kendilerinden başkasına kızmaya, kabahat bulmaya hakları yoktur.

KÖTÜLÜKLERİN ANASI

Birisi çok büyük bir öfkeye kapılarak annesini öldürmüş, ana katili olmuştu. Yaptığı bu kötü işten dolayı herkes onu suçluyor, en ağır hakaretlerle kınıyordu:

-Demek ananı öldürdün ha?! Yahu insan anasını öldürür mü? Sen, ne hayırsız evlatmışsın! İğrenç herif! Senin üzerinde ananın bunca hakkı var! Sen ne ahlaksız, adi, alçak adammışsın ki, ana hakkını bile gözetmemişsin! Söyle, ne suçu, günahı vardı, sana ne yaptı da öldürdün o zavallı kadını?

İnsanlar, hakimler, savcılar, bir yandan adama söylemediklerini bırakmıyorlar, bir yandan da annesini neden öldürdüğünü anlamaya çalışıyorlardı. Adam önceleri annesini niçin öldürdüğünü söylemek istemedi. Ama ardı arkası kesilmeyen sorulara, kınamalara, baskılara daha fazla dayanamadı, en sonunda annesini öldürme nedenini açıklamak zorunda kaldı:

-Söylemeye bir türlü dilim varmıyor ama, onu bir yabancıyla çok yakışksız, çok ayıp, çok kötü bir iş işlerken gördüm. Bu yüzden dayanamayıp öldürdüm! Varsın ayıbını toprak örtsün! diye düşündüm, dedi. Onu sıkıştıranlar:

-Madem öyle, anneni öldüreceğine, o yabancıyı öldürseydin ya! dediler.
Adam:

-Öyle yapmayı da düşünmedim değil! Fakat baktım ki, kadın bu işi yol edinmiş, onu bu huyundan vazgeçirmek de mümkün değil. O zaman, ya bu utancı sürekli yaşayacaktım veya her gün birini öldürmem gerekecekti. En iyisi onu öldüreyim de, her gün katil olmaktan ve halkın kanına girmekten kurtulayım, istedim. Halkın boğazını kesip durmaktansa, onu boğazlamamın daha iyi bir çözüm olabileceğini düşündüm, dedi.

İnsanın başına da ne kötülük gelirse, hep kötülüğü emreden nefsi yüzünden gelir. Onun yüzünden bu güzel dünya insana dar gelir, onun yüzünden insan Allah ile de yarattıklarıyla da çatışır, savaşıyor durur. İnsan nefsini düzeltir, terbiye edebilirse, her gün biriyle dövüşmekten, her gün bir başka belaya ve kötülüğe düşmekten kurtulmuş olur.

Kötülüğü emreden nefisini öldürenler, sürekli suç işleyip özürler dileme külfetinden kurtulurlar ve dünyada hiçbir düşmanları kalmaz! Bazıları bu sözümüzü şüpheyle karşılayıp: ‘Peygamberlerin ve Allah dostlarının nefisleri de ölü değil miydi? Öyleyse, onların niye düşmanları vardı, onlara neden haset ediyorlardı?’ diye sorabilirler. Bu soruya verilebilecek cevap şudur: ‘O münkirler, aslında peygamberlerin ve velilerin değil, kendi kendilerinin düşmanlarıydı ve sadece kendilerine zarar veriyorlardı. Düşman ona derler ki, cana kast etsin. Kendi kendisine can çekişene düşman denmez! Yarasacağız, güneşin düşmanı değildir. Hicaba girmiş, güneşten saklanmış, güneşin nurundan kendini mahrum ederek, kendi kendisinin düşmanı olmuştur. Güneşin ışığı yarasayı kahreder, fakat güneş, yarasanın zahmetini hiç çeker mi? Yarasa güneşe bir kötülükte bulunabilir mi? Düşman ona derler ki, ondan gerçek bir azap, gerçek bir eziyet gelsin. Kabiliyeti olan taşın güneşin etkisiyle lal olmasına engel olsun! Halbuki kafirlerin hepsi de, peygamberlerin cevherlerindeki ışıktan kendilerini men ederler. Köle, sahibine zarar vermek için kendisini damdan aşağıya atsa ve yere çakılıp ölse, efendisine değil, kendisine zarar vermiş olur! Hasta, kendisini tedavi etmeye çalışan doktora düşman olsa, çocuk kendisini terbiye edene düşmanlık beslese bundan kim zarar görür? Yıkadığı ıslak çamaşırları kurutmak isteyen güneşe küerse, balık denize öfkelenirse, bu küskünlük, kızgınlık ve öfke yüzünden kimin bahtı kararır?

Düşman olduğunu işittiğin, yüzünü görmediğin,
Birini kendi ölçüne göre düşman sandın.
Halbuki o, önce güneş gibi doğdu, her yana göz attı,
Ama yine de kendine düşman birini göremedi.

GÜZEL AHLAK

Padişahın biri oldukça ucuz bir fiyata iki köle satın almıştı. Bunları yakından tanımak, bunların ne değerinde, ne ahlak ve karakterde, ne meşrep ve tiyette, ne özellikte olduklarını, hangi işe ehliyet, liyakat ve kabiliyetleri bulunduğunu öğrenmek, dolayısıyla bunlardan nasıl yararlanabileceğini anlamak için köleleri sınamayı düşündü.

İnsanoğlu dilinin altında gizlidir. Dil adı verilen bu küçük et parçası, can kapısına perdedir. Kuvvetli bir rüzgar esip kapıyı açılınca, nasıl evin içinde inci mi var, buğday mı var, içerisi altın hazinesiyle mi, yoksa yılanlarla ve akreplerle mi dolu hemen görünürse, insan da konuştuğu, ister istemez gerçek durumunu ortaya koyar. Bu yüzden padişah da bu köleleri konuşturarak tanıma yolunu seçti.

Önce onlardan birini huzuruna alıp, biraz konuşturdu. Bu köleyi anlayışlı, zeki ve tatlı sözlü buldu. Köle fazla düşünüp taşınmadan öyle güzel sözler söylüyordu ki, çoğu insanlar beş yüz defa düşünseler yine de böyle güzel konuşamazlardı. Konuşurken sanki ağızdan bal akıyordu. Öyle tatminkar konuşuyordu ki, sanki kölenin içerisinde, her birinin parıltısı bir gerçeği aydınlatmaya ve Hakkı batıldan ayırmaya yetecek aydınlıkta ve parlaklıkta incilerle dolu bir deniz gizlenmiş gibiydi.

Kur'an'ın nuru da Hak ile batılı zerre zerre aydınlatıp birbirinden ayırır ve bize de gösterir. Eğer Kur'an incilerinin nuru, bizim de gözümüzün nuru olsaydı, soruyu soran da biz olurduk, cevabı veren de. Ama bunun için her şeyden önce, çeşitli sebeplerden dolayı iyice eğrilmiş olan gözümüzü, bakışımızı, düşüncemizi düzelterip, doğrultmamız gerekiyor.

Padişah bu kölecisi çok zeki bulunca, tanımak için öbürünü de yanına çağırdı. Kölecik dediysek, buradaki 'cik' ekinin küçültme veya horlamaya değil, sevgi ve acımaya delalet ettiği bilinmelidir. Nitekim ana da oğluna 'yavrucuğum' diyerek sevgisini gösterir.

Sonra adam, ikinci köleyi de huzuruna çağırdı. Fakat bu kölenin ağız kokuyordu, dişleri de çürümüş ve kapkaraydı. Kölenin bu durumu padişahın pek hoşuna gitmedi ama yine de neyi var, neyi yok bir anlamak, iç durumunu, sırlarını öğrenmek istedi. Ona:

-Gel bakalım! Ama biraz ötede dur! Anlaşıyor ki, seninle biraz uzaktan konuşacağız. Böyle pis kokan bir ağızla bana çok yaklaşamaz, benimle düşüp kalkamaz, bir arada bulunamaz, bana yakın oturamazsın! Fakat, duyamayacağım kadar da uzağa gitme! Seni bu halde bırakmak, bu haline göz

yummak da uygun olmaz. En iyisi ağzını bir güzel tedavi ettirmek. Pire için yorgan yakacak değiliz ya. Şimdilik bu halinle gel otur da, iki üç hikaye anlat ki, senin aklın nasılmış, bir göreyim, dedi.

Daha önce görüştüğü zeki köleye de:

-Görüyorum ki, yıkanmaya ihtiyacın var! Haydi git, yıkanıp, arın! diyerek, onu hamama yolladı.

Huzurunda yalnız kalan köleye:

-Aferin, seni çok beğendim. Sen akıllı bir adama benziyorsun. Hakikaten bir değil, yüz köleye değersin! İşe bak ki, demin hamama gönderdiğim arkadaşın, yoldaşın senin hakkında bir sürü kötü şeyler söyledi. Senin için, hırsızdır, doğru adam değildir, münasebetsiz, lanet herifin tekidir, ahlaksızdır, şöyledir, böyledir gibi demediğini bırakmadı. Ama sen, hiç de öyle birine benzemiyorsun. İyi ki ona inanmamışım. O hasetçi köle, az kalsın bizi senden soğutacaktı, dedi.

Köle:

-Padişahım, o arkadaşım hep doğruyu söyler. Ben şimdiye kadar onun gibi doğru sözlü bir adam tanımadım. Ben, onun söylediklerini yalanlayamam, aslı yoktur, diyemem! O iyi adama ben, nasıl kötü derim! Olabilir ki, o bende bazı ayıplar, kusurlar görmüştür de ben onları kendimde görememişimdir. Ben sizin yüzünüzü görürüm ama kendi yüzümü göremem. Benim yüzümü en iyi siz görebilirsiniz. Herkes de başkalarının kusurlarını görür, fakat kendi kusurlarını göremez. Ancak Hak'kın nuruyla bakabilen ve halkın nurundan fazla nura sahip olanlar kendi yüzlerini, kendi hatalarını da görebilirler.

Padişah:

-Haydi, o senin ayıplarını söylediği gibi, şimdi sen de onun ayıplarını söyle! Böylece ben de senin beni sevdiğini, bana dost olduğunu, dolayısıyla sana her zaman güvenebileceğimi bileyim, dedi.

Köle:

-Peki, padişahım! O benim en iyi kapı yoldaşımsa da madem ki siz emrettiniz, kusurlarını söyleyeyim! diyerek saymaya başladı: 'Onun kusuru, sevgi, vefa, insanlık, doğruluk, zeka ve dostluktur. En önemsiz kusurlarından biri de cömertliktir. Ama nasıl cömertlik? O, canını da verecek kadar cömerttir! Zaten cömertliğe verilecek karşılıkları bilenler, türlü türlü cömertlikler icat ederler. Eğer bunu herkes bilseydi, dünyada kimse cimri olmazdı. Çünkü hiç kimse karşılıksız bir şey bağışlamaz. Arkadaşımın bir kusuru da, kendisinde bir varlık görmemesidir. O kendinden başka herkesi iyi bilir. Bütün kusurları kendinde arayıp durur. Başkalarının ayıplarını hiç ağzına almaz, hep kendi ayıplarını söyler. Kendisinden başka herkesle dosttur.

Padişah:

-Görüyorum ki sen, bana arkadaşının ayıplarını saymıyor, onu övüyorsun. Ama onu övmekte bu kadar ileri gitme! Onu övüyorum diyerek de kendini övmeye kalkışma! Çünkü ileride onu imtihana çekersem, utanabilirsin! dedi.

Köle:

-Padişahım! Hüküm ve kudret sahibi, acıyan, bağışlayan, ihtiyacı olduğundan değil, fazlından ve kereminden peygamberler gönderip insanları doğru yola ileten, değersiz topraktan yüce padişahlar yaratan, topraktan yarattıklarını arıtıp, gök ehlinde daha üstün derecelere yükselten, nurlarla doğanı ve nurları aydınlatan nuru yaratan Yüce Allah'a yemin ederim ki; dostum, kapı yoldaşım benim söylediklerimden en az yük kat daha üstündür! Ben, arkadaşımın özelliklerinden sadece bildiklerimi söyledim. Ben onu böyle biliyor, böyle tanıyorum. Fakat ey kerem sahibi padişahım, eğer söylediklerime inanmıyorsanız, ben başka ne diyeyim? dedi.

Padişah:

-Neyse, şimdilik arkadaşını bırakalım, biraz da senden konuşalım! Şunun bunun halini anlatmayı bırak da, artık kendi halinden bahset! Söyle bakalım senin neyin var? Ne elde ettin, deniz dibinden ne inciler getirdin? Ölüm günü, bu duygularının ve organlarının hiç biri kalmaz. Öbür tarafta, mezarda gözüne topraklar dolduğunda mezarını aydınlatacak nurun, gönlüne yar olacak can nurun, elin ayağın gidince canının uçması için kolun kanadın var mı? Şart iyilik etmek değil, iyilikle gelmek ve bu iyiliği Allah'a götürebilmektir. İki zaman aralığında yapıp bitirdiğin, namaz, oruç gibi ibadetleri, kullukları nasıl alıp da Allah'a götüreceksin ki? Onlar birer arazdı. Oldu, bitti, yok olup gitti. Dolayısıyla yaptığın ibadetleri söyleme, o yapıp bitirdiğin ibadetlerden elde ettiklerini, bunların sana kazandırdıklarını göster! Bu arazları aynen alıp götürmeye imkan yok. Fakat bunlar, ilaçla hastalıkların iyileştirilmesi gibi, cevherden hastalıkları gidermeye yararlar. Üzerini toz toprak kaplamış bir aynayı silmek, cilalamak da bir arazdır. Belli bir zaman içinde olup biten bir iştir. Fakat bu arazdan, ona bakmanı olduğu gibi gösteren tertemiz bir ayna cevheri meydana gelir. Ziraat yapmak, ekip, dikmek de bir arazdır ama bunun sonucunda tarlalar ekinle, bahçeler bostanlar çeşitli ürünlerle, meyve ve sebzelerle dolar. Evlenmek, evcil hayvanları çiftleştirmek de bir arazdır ama, bunlardan maksat nesil yetiştirmektir.

Köle:

-Padişahım! Araz değişmez, başka bir şekle dönüşmez, yaptığımız işler yok olur, kaybolur gider dersiniz, bu sözünüz ümitsizliklere sebep olur. Bu arazların hepsi, mahşerde başka bir şekle ve surete bürünüp haşır olacak, ortaya çıkacaktır. Dünyadaki her şeye garazsızca bakarsanız, hiçbir şeyin arazsız meydana gelmediğini görürsünüz. Bu alem de, siz de, bu güzel sarayınız da, dünyadaki bütün köşkler ve saraylar da hepsi arazlardan ibarettir. Bu güzel saray, bir zamanlar bunu yapan mühendisin zihnindeki bir düşünce olarak ortaya çıkmış, sonra kağıda dökülüp çizilmiş, sonra gerekli malzemeler oradan buradan toparlanıp, yavaş yavaş yapıp bitirilmiştir. Hangi meyveyi yetiştirmek istediğimiz önce gönlümüze doğar, sonra onun fidanını diker, istediğimiz türe aşılarda, fidanı bakar, büyütür ve meyve elde ederiz. Fikir aşamasından eylem aşamasına ve istediğimiz sonucu elde edinceye kadar olup bitenlerin hepsi de birer arazdır. Allah'ın bütün kainatı yoktan var etmeye karar vermesi, 'Ol!'

emriyle var etmesi de bir arazdır. Padişahım! Kullarınızın size hainlik etmeleri veya hoşunuza giden bir hizmette bulunmaları ya da savaş meydanlarında yararlıklar göstermeleri de birer arazdır. Belli bir zaman aralığında olup bitmiş işlerdendir. Ama bu arazlar, en sonunda hainlik edenlerin suçlarının ağırlığına göre idam edilmeleri, zincire vurulmaları veya zindana atılmaları, yararlık gösterenlerin de ihsanlarla, lutuflarla, hil'atlarla ödüllendirilmeleri şeklinde, yani şekil değiştirerek yapanların karşısına çıkarlar. Bu alem, imtihan alemidir. Öteki alem ise herkesin yaptığığın karşılığını, ödülünü veya cezasını görme yeridir. Bu arazla cevher, tavukla yumurta gibidir, bu ondan olur, o bundan doğar.

Padişah, köleye:

-Tut ki, söylediklerinin hepsini doğru kabul ettim. Peki, biz niye bu arazlardan, bu iyilik ve kötülüklerden o cevherlerin doğduğunu bu dünyada açık seçik olarak göremiyoruz? diye sordu.

Köle dedi ki:

-Eğer iyilik ve kötülükten meydana gelen suretler, sonuçlar bu dünyada gizli kalmayıp aşikar olsaydı, iç yüzümüz dışımıza vursaydı, küfür ve iman apaçık meydana çıkar, alınlarda yazılırdı. O takdirde dünyada ne put, ne puta tapan kalır, mümin kafir herkes ister istemez yalnız Allah'ı anar, O'nu zikreder, O'na ibadet ederdi. Dünya ahiret gibi olurdu. Çünkü ahirette hiç kimse suç işleyemez. Halbuki bu dünya, gayb aleminin de söz konusu olduğu bir imtihan dünyası, iyi ile kötünün, hakla batılın bir mücadele sahasıdır. İyilik ve kötülüğün ve bunun sonuçlarının burada apaçık bilinmemesi gerektiği için bunlar gizlenmiştir.

Padişah.

-Ben, yapmak istediğim bir işi gizlemek istersem, onu bazı kişilerden gizlerim, ama tutup da en yakın vezirimden gizlemem. Allah da vereceği karşılıkları, ceza ve ödülleri avam tabakadan gizlemiştir, kendi has kullarından değil. Ben biliyorum ama, sen de bana bir nişane ver. Ay bulutla örtülse de benden gizli değildir.

Köle:

-Padişahım mademki, olanı biteni biliyorsunuz, beni söyletmekten maksadınız nedir? diye sordu.

Padişah:

-Allah'ın dünyayı var etmesindeki hikmet, O'nun ilminde var olan şeyleri ortaya çıkarmak içindir. Sen de kendindeki iyilik ve kötülükleri meydana koymadan bir an bile duramazsın. Sırrın açığa çıkması için, bunun yapılan işlerle ortaya konması lazımdır. Bu alem de daimi olarak doğurur, o alem de. Her sebep anadır, ondan bir eser çocuğu doğar. O eser doğdu mu, o da şaşılacak sebepler doğuran başka bir sebep haline gelir. Bu sebepler nesilden nesile birbirine ulanır gider. Ama bunları görmek için adamakıllı aydın bir göz gerekir, dedi.

Padişah bu köleyle böyle uzun uzadıya konuşup dururken, öbür köle de hamamdan dönüp, padişahın huzuruna girdi. Padişah, öbür köleye izin verip, hamamdan gelen köleyle baş başa kaldıklarında ona:

-Sihhatler olsun! Daimi afiyetler olsun! Maşallah, ne latif, ne zarif, ne güzelsin! Fakat yazık, bir de o öbür köleden senin hakkında duyduğum kötü huyların olmasaydı, ne güzel olurdu? O zaman seni görmek, bütün cihana sahip olmaya değer, senin yüzünü gören, sonu gelmez neşe ve sevinçlere daldardı! dedi.

Bu sözler karşısında köle, neye uğradığını şaşırды. Padişaha:

-Padişahım, ne olur, o dinsizin benim hakkımda söylediklerini bir parçacık anlatıverin! dedi.

Padişah:

-Önce ikiyüzlülüğünü anlattı. Ona göre sen, görünüşte bir deva, fakat gerçekte bir dertmişsin!

Köle, dostunun kendisi hakkında padişaha kötü şeyler söylediğini duyunca, içindeki öfke denizi kabarıp köpürdü. Ağzı köpüklendi, yüzü kızardı. O da onun aleyhinde bulunma girdabına sürüklendi.

-Padişahım, o eskiden benim dostumdu. Bir zamanlar, kıtlıkta kalmış köpekler gibi, onun ne pislikler yediğini kimse bilmez ben bilirim! diye söze başladı. Çan gibi hiç susmadan onun aleyhinde atıp tuttu. Padişah, bir müddet onu dinledikten sonra, bu dedikodulardan midesi bulandı. Bunları daha fazla dinlemeye dayanamadı ve elini ağzına götürüp susmasını işaret etti:

-Yeter artık, be adam, sus! Ben onu da sınadım, seni de. Anladım ki, senin canın kokmuş, onun ağzı. Ey canı kokuşmuş! Bundan sonra sen benden uzakta duracaksın, o bana yakın olacak! O senin amirin olacak, sen onun emrinde çalışacaksın! dedi.

Büyükler bunun için, 'Dünyada insanın rahatı ve selameti, dilini korumasındadır!' dediler.

Her kim bizi hayırla yad ederse, onun da dünyada yâdı hayırla olsun! Eğer bir kimse, başka birisi hakkında iyi şeyler söylerse o hayır, iyilik kendisinin olur ve gerçekte kendisini övmüş olur. Mesela bir kimse kendi evinin etrafına güller, fesleğenler, güzel çiçekler dikse, her baktığı yerde güller, fesleğenler ve güzel çiçekler görür, kendisini cennetteymiş gibi hisseder. İnsanların hep iyiliklerini söylemeye alışmış ve onların iyiliği için çalışan kimse de, onların sevgilisi olur ve onu hatırlayanlar hep sevgiyle anarlar. Bu gül ve güllüktür, ruh ve rahattır. Birinin kötülüğünü söyleyen de, onun gözünde sevimsizleşir. Birbirlerini hatırlayıp gözlerinin önüne getirdiklerinde, sanki yılan, yahut akrep, çerçöp ve pislik görmüş gibi olurlar. Madem, gece gündüz güller, gülistanlar ve İrem Bağları görmem mümkün, öyleyse ne diye çöplüklerde, dikenliklerde, dikenler arasında, yılanların çıyanların içinde dolaşıp duruyorsun? Bütün insanları seversen, daima çiçekler ve gül bahçeleri içinde bulunursun. Eğer herkesi düşman bilersen, her baktığın yerde düşmanlar görürsün ve sanki gece gündüz dikenlikler ve yılanlar arasında geziyormüş gibi olursun. Herkesi sevenler, her

şeyi hoş görenler, bunu başkaları için değil, yine kendileri için, gözlerine çirkin, sevimsiz ve iğrenç bir şey görünmesin diye yaparlar. Madem ki bu dünyada insanları anmadan, düşünmeden yaşamak mümkün değil, o halde iğrenç ve çirkin anıların, düşüncelerin huzurunu bozmaması, yollarını karıştırmaması için insanları iyi ve hoş taraflarıyla an ve hepsinin hoş ve iyi olmaları için çalış!

Bu çalışıp çabalama dünyasında, iyi huydan, güzel ahlaktan daha iyi bir ehliyet ve liyakat görülmemiştir. Güzel ahlakı tamamlamak için gönderilen Peygamber'ini de Allah: 'Kuşkusuz sen yüce bir ahlak üzeresin! (Kur'an-ı Kerim, 68. Sure (Kalem), Ayet:4) ' diyerek, ahlakıyla över ve onu herkese örnek gösterir. Güzel ve iyi suret, kötü huyla beraberse bir kalp akçeye bile değmez!

Allah, senin yüzünü çirkin yarattıysa, kendine gel de, bari hem yüzü çirkin, hem huyu çirkin olma! Ayağında ayakkabın olsa bile, taşlık, dikenlik, tehlikeli yerlere girme! İki çirkin boynuzun varsa, dört çirkin boynuzlu olma!

Sen kalkıp da: 'Benim talihim niye hep böyle ters gidiyor? Bu hep böyle mi olacak? Ben falan kimseden daha mı aşağıyım? Benim filan kişiden neyim eksik?!' diye ona buna haset ediyorsun ama, esasen haset de başka bir noksan, başka bir ayıptır! Hatta bütün aşağılıklardan daha beter! Şeytan da Adem'den aşağı sayılmaktan utanıp arlandı, bunu ayıp telakki etti. Bu yüzden Adem'e haset etti de, kendisini yüzlerce kötülüğe düşürdü. Hasediyle yücelmek istedi, fakat yücelik nerde, hepten felaketlere, kanlara, çamurlara bulanıp kaldı! Ebu Cehil, Muhammed'e uymaya utandı. Hasedinden kendisini ondan yüce göstermeye, ondan yüksek olmaya çalıştı. Ama ne oldu? Adı, Ebülhakem'di (bilgi ve hikmetin babası), Ebucehil (bilgisizliğin, cehaletin babası) oldu. Nice ehliyetli, liyakatli kişiler vardır ki haset yüzünden ehliyetsiz, liyakatsiz olup çıkmışlardır.

Allah, hasetçilerin hasedi, mihnet ve ızdıraplarıyla meydana çıksın diye peygamberleri insanlar içinden seçip gönderdi, onları bu işe vasıta etti. Çünkü Allah'dan kimse arlanmadığı gibi, Allah'a kimse de haset etmez. Fakat, halk peygamberi de kendileri gibi yiyip içen, gezip dolaşan normal bir adam olarak gördükleri için, onlara haset ettiler. Fakat Hazreti Peygamber örneğinde olduğu gibi, peygamberin büyüklükleri de çeşitli olaylarla tahakkuk edip ayan beyan ortaya çıktı mı, artık ona da kimse haset edemez, herkes ona uyar.

Görünür suret yok olur gider, ama mana alemi ebedidir, ölümsüzdür. Alem denizinin içinde, sedefe benzeyen sayısız insan kalıpları, suretleri vardır ama, her sedefin içinde inci yoktur. Gözünü aç ta, her birinin içine iyi bak! Dış görünüşe ve büyüklüğe aldanma! Görünüşte dağ, eşsiz bir mücevherden, vücudun görünen organları gözden daha büyüktür ama, daha kıymetli değildir. Kimde iyi huy varsa, o kurtulmuştur. Kimin kalbi sırçadansa, olur olmaz her şeyden etkilenen o kalp kırılmıştır.

Şiir:

Biz gittik kalanlar sağ olsun!
Doğan önünde sonunda ölür.
Dandan bir taş atıldı mı, düşer.
Hırsı bırak, kendini boş yere harcama!
Şu toprak altında çırak ta bir, usta da.

Kötü idiysek, geçtik gittik kötülüğümüzle!
İyi idiysek hayırla anın bizi!
Zamanın tek eri olsan bile,
Bir gün sen de gidersen, tek tek gidenler gibi.
Yok olmak istemiyorsan eğer, iyi şeylerden evladın olsun!
İyiliklerin bükülmüş ipliğidir kalan.
Bak birden bire bir dünya nasıl bozulur,
Nasıl atar bir başka dünyanın temelini.

GİRDİK SUSANLAR ARASINA YATTIK UYUDUK.
NASIL OLSA ÇIĞLIĞIMIZ SINIRLARI AŞMIŞTI!

ŞÜKRAN DUYGUSU

Efendisi Lokman'ı çok sever, onu oğullarından ileri tutar, üstün görürdü. Lokman gerçi, köle oğlu köleydi, hizmetçiydi ama, hakikatte efendiydi. Çünkü heva ve hevesten hürdü.

Hani padişahın biri, sohbet sırasında bir şeyhe:

-Benden bir isteğiniz var mı? Siz dileyin, ben ihsan edeyim! diye sormuştu. Şeyh:

-Padişahım, bana böyle bir şey söylemeye utanmıyor musunuz? Bana kul olanlar sana efendi iken, nasıl olur da bana böyle bir teklifte bulunabilirsin? Benim iki kölem var. Üstelik her ikisi de son derece hor ve hakir kişilerdir. Böyle oldukları halde, onlar size tam anlamıyla hükmederler ve neyi emrederlerse yaptırırlar. Hele biraz daha yükselin, bana kul olan efendilerinizin kulluğundan bir kurtulun bakalım! deyince padişah hayretle:

- Allah, Allah! Bu çok acayip ve hatalı bir söz! Kimmiş o, bana efendi olup da, sana kul olanlar? diye sormuştu. Şeyh ise bu soruyu:

-Onların birisi hiddet, diğeri de şehvettir, diye cevaplamıştı.

Lokman'ın efendisi de, görünüşte onun efendisiydi ama, hakikatte kuluydu. Bu terslikler dünyasında bunun benzerleri pek çoktur. İsimler ve dış görünüşler halkın akıllarına tuzaktır. Çöle isim olarak, kurtuluş ve sevinç dünyası adını taksalar bile ne değişir? İnsanlar, genelde dış görünüşlerine, kılık ve kıyafetlerine göre diğer insanları değerlendirirler. Birinin elbisesine bakıp ona kalburüstü, öbürününkine bakıp avamdan birisi derler. Bazen riyaya boğulmuş, iç dünyası harap birinin adını da kıyafetine bakıp çok dindara ve zahide çıkarırlar. Ama Allah'ın öyle has kulları vardır ki, lafa söze dış görünüşe hiç kanmazlar, Allah'ın nuruyla insanın iç alemini, gizli dünyasını daha sözünü dinlemeden, işini görmeden tanıyabilirler.

Lokman da görünüşte köleydi ama, gerçekte efendiydi. Efendisi de, bu hali bilir ve takdir ederdi. Hatta tanınmadıkları bir yere gittiklerinde, kendi elbisesini çıkarıp Lokman'a giydirir, kendisi de onun elbisesini giyer, köleler gibi onun ardından gider, ona hizmet ederdi.

Kendisine bir yemek gelince, efendisi Lokman'ı da çağırır, o gelmeden yemez, yemeğin tadına önce Lokman baksın, önce o yesin isterdi. Onun artığını yemekten büyük zevk alır, Lokman yoksa boğazından lokma geçmez, iştahı kesilirdi. Onlar efendi ve köle değil, sanki bir can olmuş iki dost ve arkadaşlıklar.

Bir gün Lokman'ın efendisine hediye olarak bir karpuz getirdiler. Hizmetçiye:

-Git, oğlum Lokman'ı çağır! dedi. Lokman gelince, efendisi karpuzu kesip, ona bir dilim ikram etti. Lokman o dilimi öyle iştahla, zevkle yedi ki, efendisi ikinci dilimi sundu. Böyle böyle karpuzun neredeyse tamamını yedi. Yalnız bir dilim kalmıştı. Efendisi:

-Bunu da ben yiyeyim! diyerek, karpuzu ağzına götürdü. Daha ısırır ısırılmaz karpuzun acılığında ağzını bir ateştir sardı, dili uçukladı, boğazı yandı. Lokman'a:

-A benim canım efendim! Bu zehir gibi acı şeyi nasıl oldu da tatlı tatlı yedin? Niçin hiç bir şey söylemedin? Bu ne sabır? Neden böyle sabrettin? Senin canına kastın mı var? dedi. Lokman ise:

-Senden şimdiye kadar, o kadar çok İyilikler, ina'mlar, ihsanlar gördüm ki, elinle bana ikram ettiğin şeye, bu acıdır demeye utandım! diye cevap verdi.

İnsanoğlu, Rabbinin bunca in'am ve ihsanından sonra, nasıl oluyor da küfranı nimette bulunabiliyor, ufacık bir musibette hemen Rabbine karşı isyan bayrağını açabiliyor? Çoğu insanda, Rabbine karşı Lokman'ın efendisine gösterdiği şükran duygusunun bile bulunmaması ne büyük kusur!

Halbuki nimete şükretmek; nimetten daha hoştur. Şükrün tadına varan kişi, şükretmeyi bırakıp da nimet sevdasına da düşmez. Çünkü şükür, nimetin canıdır, nimet ise deriye benzer. Seni sevgiliye ulaştıran, şükürdür. Nimet insana gaflet verir, şükür ise uyandırır. Sen de şükür tuzağıyla, nimet avlamaya bak ! Şükür nimeti, gözünü doyurur da, seni bey yapar. Bu suretle, sen de yoksullara, yoksunlara yüzlerce nimet bağışlayabilen biri haline gelirsin. Hakk yemeğinden yiyip, iyice doy ki; sendeki oburluk, tamah ve şuna buna ihtiyacını arz etme illeti son bulsun!

Nimeti verene şükretmek, aklen de lazımdır. Şükretmeyen, kendisine ebedi hışım kapısını açar. Şükürsüzler, vefakârlıkta köpeklerden bile aşağıdırlar. Bir köpeğe, bir kapıdan bir lokma ekmek verilirse, o köpek, o kapıya bağlanır, canla başla hizmet eder, bekçi kesilir. Hatta ona ne kadar eziyet etseler, yemini yiyeceğini kıssalar, aç bıraksalar bile yine o kapıyı terk etmez, başka kapı aramaz, başka kapıya gitmez. Bir kapıya başka yerden yabancı bir köpek gelecek olsa, o kapının köpekleri onu oraya koymazlar, hep birden üzerine saldırırlar. Sanki ona: 'Hangi kapıdan geldiysen o kapıya git! Çünkü sen o kapıdan nimetlendin. Nimetin hakkı, gönlünü o kapıya bağlaman, ne olursa olsun, o kapıyı asla terk etmemendir. Çabuk geldiğin kapıya git! Nimetlendiğin kapıyı daha fazla boşlama! Köpeklerin en önemli vasfı sadakatleri ve vefakarlıklarıdır. Hemen geldiğin kapıya dön de, biz köpeklerin adını da kötüye çıkarma!' derler.

Nankörlük, adeta sana iyilikte bulunana kötülükte bulunmaya, onunla savaşmaya benzer. O iyiliği edene, 'Ben bu iyiliği istemiyorum, bundan inciniyorum, neden beni incitiyorsun? Lütfen bana bu iyiliği yapma! Ben göz istemiyorum, beni kör et, ben kulak istemiyorum beni sağır et!' demek gibi bir şeydir. Geberesi insan nefsi, hiçbir şeyden memnun olmaz, hiçbir şeye

razı olmaz, efendisine, yaratıcısına karşı da çok nankördür. Ne darlıktan hoşlanır, ne genişlikten, ne boşluktan, ne meşguliyetten. Yazın kışı ister, kış gelince bundan da vazgeçer, istemez olur. Bir nimete, hidayete nail oldu mu, hemen inkara sapar. Onun için Allah: ‘Nefislerinizi öldürün! (Kur’an-ı Kerim, 2. Sure (Bakara) Ayet:54)’ buyurmuştur. Nefis, üç köşeli bir dikendir, ne türlü koysan yine de sana batar! Ancak heva ve hevesi terk etme ateşiyle yakarak, nefsin belalarından kurtulabilirsin.

Nice ulu dostlar, yoldaşlar edindin. Sana ‘Nerede onlar?’ diye sorsam, ‘Gittiler!’ dersin. İyi dostların yüce göklere yükseldiler, kötü dostların ise yerin dibine geçtiler. Ara yerde sen, yarsız, yardımsız, yardımcısız kalakaldın. Kervandan arta kalan ve sönmeye yüz tutmuş ateşe döndün. İnsan, boş beklentiler, kötü zanlar yüzünden vefasızlara kendini feda eder, kendine benzeyenlerin önünde iki kat olur da, hiç unutmayan, asla vefasızlık göstermeyen yaratıcısına karşı kötü düşünceler besler. Yüce Allah, vefakarlığıyla övünür de: ‘Allah’tan daha çok ahbine vefa gösterecek olan kimdir? (Kur’an, 9. Sure (Tevbe), Ayet:111) buyurur.

Esas gözetmen gereken hakları reddettikten, saymadıktan sonra, başka konularda istediğin kadar vefakar ol, bunun hiçbir anlamı yoktur. Bu vefa da vefasızlığın ta kendisidir. Çünkü hiç kimsenin senin üzerinde Allah’ın hakkından daha büyük ve daha fazla hakkı yoktur. Ana hakkı bile, Allah’ın hakkından çok sonra gelir. Anayı, ananın memesini, sütünü yaratan, onu babayla çift eden, seni onun karnında şekillendirip halden hale sokarak güzel bir suret veren, senin için annenin kalbine sevgi ve şefkat koyan da Allah’tır.

Hamd ile şükür arasındaki fark şudur: Şükür nimetler üzerine olur. ‘Ben onun güzelliğine, yiğitliğine şükrettim!’ denmez. Hamd ise daha geneldir.

Şükür bir bağdır, nimetler de bir av. Şükür sesi işittiğin zaman daha fazla elde etmiş olmaya hazırlan. Allah, sevdiği kulunu zaman zaman belalara da uğratar. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de: ‘Belki dönerler diye, Biz onları, iyiliklerle de kötülüklerle de sınadık (Kur’an, 7. Sure (Araf), Ayet:168)’ buyuruyor. Kul, belaya sabrederse, Allah onu kendisi için seçer. Eğer belada olmasına rağmen, şükretmeyi de sürdürürse, onu daha fazla beğenir ve ayırır. Şükür, kahrı lutuf şekline koyan bir panzehirdir. Kemale ermiş olan akıllı kişi, açıktan açığa veya gizlice cefaya şükreden kimsedir. Bu Allah’ın beğenip seçtiği insandır.

Şükür, nimet memesini sağmaktır. Dolu olsa bile, sen sağmadıkça ineğin memesinden süt gelmez. Şükürsüzlüğün sebebi ham bir açgözlülüktür. Aç gözlü her zaman eline geçenden fazlasını bekler ve ister. Onu bu hale getiren tamahkarlığıdır. Beklediğinden az bir şeyin eline geçmesi, şükretmesine mani olur. Öte yandan, kendi kusurlarından, isteyip beklediği şeylere layık olup

olmadığından haberi olmadığı gibi, vermek istediği, sunduğu şeyin kusurundan, halinden ve türünden de gafildir. Tamahkarlık ham meyveyi, çiğ eti ve pişmemiş ekmeği yemeğe benzer. Bu yüzden tamahkarlık, mutlaka şükürsüzlük hastalığının doğmasına neden olur. Vücuduna giren zararlı bir şeyi insanın mutlaka çıkarması gerekir. Zehirli bir gıda yiyenin bunu kusup çıkarması gerektiği gibi, insan, o bozuk, o kötü zandan, tamahtan da boşalmalıdır ki, bir tek hastalığı, yüz hastalık olmasın.

Allah'a şükretmek herkesin boynunun borcudur. Şükretmemek uğursuz ve ayıp bir şeydir. O şükürsüzlük hali, insanı tâ ateşin dibine kadar çeker götürür. Kavga etmek, suratını ekşitmek şükür değildir. Eğer şükretmek, surat ekşitmek olsaydı, herhalde sirkeden daha iyi şükreden bulunmazdı. Sirke, çiğere gitmek için yol ararsa ona: 'Şekerle karış da, hiç olmazsa sirkengübin ol, öyle gel!' derler.

Allah'ın nimetlerine şükretmeye çalışmak kudrettir. Cebrilik, yani kendi üstüne düşeni yapmadan her şeyi Allah'tan bilip, O'ndan beklemek ise nimeti inkardır. İtirazı bırak şükretmeye çalış! Onun verdiği kudrete şükretmek, kudretini artırır. Cebir ise nimeti elinden çıkarır. Cebre inanıp çalışmayı terk etmek, yol kesen haydutlar arasında uyumaya benzer. Senin cebriliğin, yolda uyumaktır. Uyuma, o kapıyı, o dergahı görmedikçe uykuya dalma!

Tevekkül edeceksen, çalışma hususunda Allah'a tevekkül et! Kazan da sonra Allah'a dayan! Tevekkül kılavuzsa, bu sebeplere sarılmak da Peygamberin sünnetidir. Peygamber: 'Önce deveni bağla, tedbirini al, ondan sonra Allah'a tevekkül et!' buyurdu. 'Çalışan kimse Allah'ın sevgilisidir!' işaretini dinle de; tevekkül ediyorum diyerek, sebeplere sarılma hususunda tembel olma! Alemlerin Rabbi, ayağımızın önüne bir merdiven koydu. Dama çıkmak için basamakları tırmanmak şarttır. Burada cebri olmak, basamakları tırmanmadan, dama çıkabileceğini ummak, ham tamahtır.

Ayağın var, nasıl olur da kendini topal edersin; elin var, niye pençeni saklarsın? Efendi, kölesinin eline beli, kazmayı verince, daha diliyle söylemeden dileği malum olur. Bel gibi olan el de, Allah'ın işaretlerindedir. Her işin sonunu düşünebilme özelliği de, O'nun işaretlerindedir. Allah'ın işaretlerini canına nakşederek, o işaretlere vefakarlık ederek çalışır, çabalar, o yolda can verirsən, sana nice sır işaretleri bahşeyler, senden yükü kaldırır, seni iş güç sahibi eder. Şimdi yük altındasın. Allah, sana belli yükümlülükler, sorumluluklar yüklüyor. Şimdi O'nun emirlerini kabul eder, elinden geldiğince yerine getirmeye çalışırsan, sonra seni makbul eder, O'nun makbul bir kulu olursun. Şimdi vuslat arıyorsun, ondan sonra da vasil olursun.

HZ. MUSA İLE ÇOBAN

Hız. Musa bir yerden geçerken, Allah'a yalvarıp yakarmakta olan bir çobana rastladı. oban Şöyle diyordu:

-Ey kerem sahibi, yüceler yücesi ulu Rabbim! Sen neredesin ki, ben sana kurban olayım! Bir gün olsun, gel bana uğra, misafirim ol da, Sana hizmet edeyim! Elbiselerini yıkayayım, arığını dikeyim, saçını tarayayım, bitlerini kırayım. Elceğizini öpeyim, ayacığını ovayım, uyuma vaktin gelince yerceğizini silip süpüreyim. Sana süt ikram edeyim. Bütün keilerim Sana kurban olsun! Her nâmemde, her sesimde, her soluğumda, her heyheyimde, aklımda, fikrimde yalnız Sen varsın, ey büyük Allah'ım!

oban böyle saçma sapan söylenip dururken, Hız. Musa ona yaklağıp:

-Kiminle konuşuyorsun? diye sordu. oban:

-Kiminle olacak, bizi yaratanla, yerin göğün sahibiyle! deyince Hız.

Musa:

-Bu ne küstahlık! Bu ne biçim dua? Sen amcana, dayına mı sesleniyorsun? Cenab-ı Hakk böyle Şeylerden münezzehtir. Allah'ın sıfatları içinde cisim ve ihtiyaç sahibi olmak var mı? arık, dolak sana yarağır. Ayağa muhtaç olan çarık giyer, büyüyüp geliŐmekte olan süt içer. Bunlar ne saçma sapan sözler. Sen daha Müslüman olmadan kâfir oldun. Küfrünün pis kokusu cihanı tuttu. Sus, ağzına pamuk tıka! Allah kimseden doğmamıştır, hiç kimseyi de dođurmamıŐtır. EŞi benzeri, oğlu kızı yoktur. Babayı da yaratan O'dur, oğulu da. Sen bir erkeğe 'Fatma!' desen, erkek de kadın da insan cinsinden oldukları halde, imkân bulsa senin canına kasteder. İsterse mülayim ve yumuşak bağlı olsun. 'Fatma' sözü kadınlar için övüŐtür, fakat erkeğe söylersen kılıç yarasından daha ağır gelir. Cenab-ı Hakk'a karđı nasıl böyle saçma Şeyler söyleyebiliyorsun? diye çobanı suçlayıp, azarladı. Bu sözler üzerine, oban, elbiselerini yırtıp, feryat ve figana bağladı:

-Ey Musa, meğer ben ne kötü bir iş yapmıŐım! Şimdi sen benim ağzımı, dilimi bağladın. Pişmanlık ateşi ile canımı, ciğerimi dağladın! dedi. Pişmanlığından üstünü bağını yırtmaya bağladı, sürüsünü de terk ederek, bağını alıp çöle doğru yola düştü.

Cenab-ı Hakk'dan Hız. Musa'ya vahiy geldi:

-Ey Musa yaptığını beğendin mi? Bak, kulumuzu bizden ayırdın! Ben seni insanları Bana yaklağtırasın, ulağtırasın diye mi, yoksa Benden uzaklağtırasın, ayırasın diye mi peygamber olarak gönderdim? Ben, herkese bir huy, bir ıstılah verdim. Onun ağzından medih (övgü) olarak çıkan söz, senin ağzından çıkarsa zem (kötüleme)dir. Biz dile söze bakmayız, gönle, hale, kalbe bakarız. Ben kullarıma, 'Bana ibadet edin! (Kur'an, 21. Sure (Enbiya), Ayet:25)' diye emrettimse, bundan bir kâr, bir fayda elde edeyim diye değil; onlara ihsanda

bulunayım diye emrettim. Benim yüce şanı, onların tesbih ve takdisleri ile daha fazla yücecek değil. Ben zaten en yüceyim. Benim yüceliğim ölçüye, kıyasa sığmaz. Beni tesbih etmekle kullarım, kendilerini temizlerler.

Cenab-ı Hakk, Hz. Musa'ya daha pek çok dile gelmeyecek sırlar söyledi. Hazreti Musa bu sırlar karşısında kaç defa kendinden geçti, kaç defa kendine geldi. Sözü burada kesmek gerek. Zira daha fazlasını anlatmaya çalışmak ahmaklık olur. Akıl ve anlayış buradan ötesine gitmez.

Hazreti Musa, Âlemlerin Rabbinden bu ikazı duyunca, çöle düşüp çobanı aramaya koyuldu. O hayran aşığın izini izledi. Hakk aşıklarının izleri, başkalarının izlerinden ayrılır, hemen seçilir. Hazreti Musa nihayet çobanı buldu. Ona:

-Müjde, müjde, Cenab-ı Hakk seni mazur gördü! Senin niyazın O'na hoş gelmiş! dedi.

Çoban:

-Ey Musa! Ben artık o hali aştım. Sen bir kamçı vurdun, atım şahlanıp kâinatı aştı. Benim halim şimdi söze sığmaz. Ben artık o sözleri söyleyen çoban değilim. O sözlerden artık geçtim, dedi.

İnsanoğlu, acizdir, akli zayıftır. Kudreti sınırsız, bütün noksan sıfatlardan münezze, yüceler yücesi Allah'a zayıf aklımızla, layık olabildiği şekilde hamd edebilmemize imkân var mı?

Yüce Allah: 'Siz Beni anın, zikredin, hatırlayın ki, Ben de sizi anayım! (Kur'an, 2. Sure (Bakara), Ayet: 152)' buyurarak kendisini anabilmemiz için bize ruhsat ve izin verdi. Bizi ateşler, karanlıklar içinde gördü de, bize nur ihsan etti. Gerçekte o bizim O'nu anmanızdan müstağnidir. Bizim O'nu layık olduğu şekilde, anmamız, övmemiz, anlamamız, tanımamız, tasvir etmemiz, ibadet etmemiz, tesbih etmemiz mümkün değildir. O'nun hiçbir tavsife, tasvire, tarife sığmayan benzersiz, misalsiz varlığını biz nasıl anlayabiliriz ki? Bizim gibi cisme mensup, eksikli kusurlu kulların O'nu anışı da, elbette bizim gibi eksik ve nakıs olacaktır. O bizim anışlarımızdan, zikirlerimizden, ibadetlerimizden çok çok yücedir. Bizim O'nu övüşümüzün Allah'ın yüceliğine nispetle hiç bir değeri yoktur. O'nun anlatılmaya da ihtiyacı yoktur, tarife de. Rabbimiz, rahmetinden bizim O'nu anışımızı, hamd ve şükürümüzü, ibadetlerimizi makbul karşılıyor.

Güneşi öven, aslında kendini övmüş olur. Böylece benim iki gözüm de iyi görüyor, aydıncıdır, hastalıklı, ağrılı, sızılı, çapaklı değildir demek ister. Alemdeki güneşi yermek ise, iki gözüm de kördür, görmüyor, karanlıklar içinde kalmış, çipillerle, irinlerle dolmuş demektir.

Kendine gel, kendine! Allah'ı (CC) övsen de bu övüşünü, o çobanın layık olmayan övüşü gibi bil. Senin övüşün, duan, niyazın çobaninkine nispetle belki daha iyi olabilir ama, Cenab-ı Hakk'ın yüce şanına nispetle ne değeri var ki! Sakın Cenab-ı Mevlâ'ya layık olduğu şekilde hamd ve senada bulunduğunu zannetme! İbadet ediyorum, hamd ediyorum diye gönlüne kibir, gurur gelmesin. Perde kalkınca oldu sanılan pek çok şeyin, aslında olması

gerektiği gibi olmadığı meydana çıkar. Keşke sadece ‘Sübhâne rabbiyel Â’lâ’ sırrına erebilmiş olsaydın. Gönülden: ‘Ey Rabbim, secdem de, ibadetlerim de, varlığım gibi Senin yüce şanına layık değil. Ey gece sırlarını da, gündüzün gizlenen işleri de bilen Allah! Senin yüceliğin karşısında, benim başımın da bir değeri yok, secdemin de! Sen bana merhametinle, ihsanıyla, lütfunla mukabele et! Noksanlarıma bakma!’ diyebileydin.

Örneğin, Namaz kılıyorsun ama nasıl? Namazın sana anlattıklarından haberin var mı? Ey ulu! Namaza başlarken tekbir getirmek, ‘Yarabbi huzurunda kurbanız!’ demektir. Hani koyun keserken, ‘Bismillahi Allahu ekber’ der, tekbir getirir, öyle kesersin ya, işte o geberesi nefsin keserken de bu söz söylenir. ‘Allahu ekber’ de de, o şom nefsin başını kes! Kes de can mahvolmaktan kurtulsun! Ten İsmail’e benzer, can Halil’e. Can, bu semiz bedeni yere yatırıp tekbir getirdi mi, ten kesilir, şehvetlerden hırslardan kurtulur. Ondan sonra ten, besmeleyle kesilmiş temiz bir kurban haline gelir.

Namazda kıyamda durmak, yani Allah’ın huzurunda, gözyaşları dökerek ayakta durmak ise, kıyamet gününde kabirden kalkıp mahşer yerinde dikilmeye benzer. Kıyamette olduğu gibi, Hak huzurunda saf kurulur, hesaba, Allah ile konuşup görüşmeye girişilir. Hak: ‘Sana bunca zaman mühlet ve imkanlar verdim, bana ne getirdin? Ömrünü neyle bitirdin, verdiğim gıdayı, ihsan ettiğim kuvveti ne uğruna harcadın? Gözünün nurunu nerelerde tükettin, beş duyuyu nerelerde yıprattın? Gözünü, kulağını, aklını, benim sana verdiğim bütün cevherlerini harcadın. Peki ferş aleminden bunlara karşılık ne satın aldın? Sana kazma ve bel gibi, el, ve ayak verdim. Onları sana bizzat ben bağışlamıştım, onları ne yaptın, nerede kullandın? der. Hak’tan buna benzer seni dertlere uğratacak yüz binlerce haber gelir.

Kıyamdayken kula gelen bu haberlerden kul utanır. Utancından ayakta durmaya kudreti kalmaz. İki büklüm olur, rükûa varır. Rükuda Allah’ı tesbih eder. Allah’tan: ‘Başını kaldır, rükudan kıyama dön de, sana sorduklarıma bir bir cevap ver!’ fermanı gelir.

O utanan kul, rükudan başını kaldırır. Fakat olgun bir iş yapmamış olduğundan bu sefer, yüzüstü secdeye kapanır. Yine emir gelir: ‘Başını kaldır, secdeden kalk da yaptıklarından haber ver!’ Kul, tekrar utana utana başını kaldırır ama, çaresizlikten yine yılan gibi yüzüstü secdeye düşüverir. Allah, tekrar: ‘Başını kaldır da söyle! Bugün kıldan kıla, bütün yaptıklarının araştırılacağı gündür!’ der.

Kulun artık ayakta durmaya kuvveti kalmadığından, Allah’ın heybetli hitabı, canına iyice tesir etmiş olduğundan ayağa kalkamaz, o ağır yükün altında, yere oturur. Allah: ‘Söyle bana, sana nimet verdim, nasıl şükrettin? Sana sermaye verdim, haydi ne kazandığını göster!’ der.

Kul, sağ yanına dönüp peygamberlere, o ululara selam verir. ‘Padişahlar, bu kötü kişiye şefaet edin, ayağım da balçıkta kaldı, kilimim de!’ der. Peygamberler ise: ‘Çareye başvuracak gün geçti. Çare orada aranacak bir şeydi. El de

oradaydı, alet de. Şimdi artık hepsi orada kaldı. A bahtsız kişi, git oradan! Sen vakitsiz öten bir horozsun! Bırak bizi, bizim de kanımıza bulaşma!’ derler. Bunun üzerine kul, sol tarafa baş çevirir, hısımından, akrabasından yardım ister. Onlar da ‘Sus! Allah’a kendin cevap ver. Biz kim oluyoruz ki? Bizden el çek!’ derler.

Sonunda ne bu yandan bir çare olur, ne o yandan. O biçarenin canı da yüz parça olur! Herkesten ümidini keser de ellerini Allah’a açar, duaya başlar.

Yarabbi, herkesten ümidim kesildi. Evvel de Sensin, ahir de Sen! Senden başka ölü sonu olmayan yok!’ diye niyaza koyulur.

Namazdaki bu hoş işaretleri gör de, bunun eninde sonunda böyle olacağını bil! Sadece namazın hareketlerini yapmakla yetinme! Öyle yerden tane toplayan yolsuz yordamsız kuşlar gibi yere baş vurup durma! Namaz yumurtasından çıkarılması gereken civcivi çıkarmaya bak!

AKILLI DÜŞMAN

Akıllı bir adam, atına binmiş bir yerden bir yere gidiyordu. Yol kenarında bir ağaç gölgesinde uyuyan birini gördü. Baktı ki, bir yılan bu uykudaki adamın ağzına kaçmak üzere. Yılanı ürkütüp kaçırmak ve adamcağızı kurtarmak için atından inip uyuyan adama doğru koştu, fakat yetişemedi. Uyuyan adam farkına varamadan, yılan ağzından içeri giriverdi.

Atlı, pek akıllı, zeki bir kimse olduğundan uyuyan adama bir şey söylemedi. Elindeki kırbaçıyla ona şiddetlice birkaç kere vurdu. Uyuyan adam sıçrayarak uykusundan uyandı ve neye uğradığını şaşırды. Güçlü kuvvetli bir adamın kendisini kırbaçladığını görünce, yattığı yerden kalkıp can havliyle kaçmaya başladı. Kaçarken soluğu bir elma ağacının altında aldı. Ağacın altına bir sürü çürük elmalar dökülmüştü. Eli kırbaçlı adam, peşinden gelip yetişti. Ona yerdeki elmaları göstererek:

-Çabuk bu çürük elmalardan ye! diye emretti.

Adamcağız, olup bitene bir anlam veremiyordu. Bir yandan, korkudan istemeye istemeye çürük elmaları yiyor, bir yandan da eli kırbaçlı adama yalvarıyordu:

-Beyim, ben sana ne yaptım? Dinsiz, imansızlar bile suçsuz günahsız yere kimseye böyle bir zulmü, böyle bir cefayı reva görmezler! Ben, seni hiç tanımıyorum! Ömrümde bir defa bile görmüşlüğüm yok! Sen, nereden çıktın benim karşıma? Sana çattığım saat ne uğursuz saatmiş! Benden ne istiyorsun? Bana ne kastın var? Yeter artık! Eğer niyetin beni öldürmekse, çek kılıcını da vur boynumu! Canıma kıyacaksan kıy, kanımı dökeceksen dök? Ne diye beni kırbaçlıyor, bana bu çürük elmaları yediriyorsun? Yarabbi, Sen bu zalimin cezasını ver!

Yalvarmaları kâr etmeyince bu sefer ona beddualar, lanetler, küfürler etmeye, ağzına geleni söylemeye başladı. Ağzından burnundan kanlar geliyor, fakat eli kırbaçlı adam bir türlü insafa gelmiyordu. Adamcağız arada bir:

-İmdaaaaat! Buralarda bana yardım edecek bir Allah kulu yok mu! diye imdat çağrılarını yapıyor, fakat sesini kimselere duyuramıyordu.

Akıllı adam, ona epeyce çürük elma yedirdikten sonra atına atladı ve zavallı adamı kırbaçlamaya devam ederek, ovaya doğru koşmasını emretti. Adam, kırbaç acısı ve atlının korkusuyla yel gibi koşmaya başladı. Hızla koşarken ayakları bazen birbirine dolaşıyor, bazen de bir yerlere takılıp tepe taklak yuvarlanıyor, yüzüstü yerlere kapaklanıyordu. Eli ayağı, yüzü gözü yara bere, kan revan içinde kalmıştı. Atlı adam, kırbaçıyla arkadan hemen yetişince, çaresiz tekrar kalkıp koşmaya devam ediyordu.

Tok karna ve uyku sersemi olarak saatlerce koştuktan sonra nihayet adamcağızın safrası kabardı ve kusmaya başladı. Bütün yediklerini kusarken, yılan da ağzından dışarı çıktı. Adamcağız, ağzından çıkan iğrenç ve kocaman yılanı görünce, atlının kendisine bu eza cefayı niçin yaptığını anladı. Bütün dertlerini unuttu. O atlının elini ayağını öpmeye, ona dualar, teşekkürler etmeye, övgüler düzmeye başladı:

-Meğer sen, ne kutlu, ne mübarek kimseymişsin? Beni gördüğün saat, benim için ne uğurlu bir saatmiş! Beni ölümden kurtardın? Sen, öz anaların tehlikedeki yavrularını kurtarmak için peşlerinden koşmaları gibi benim peşimden koşarken, ben eşekler gibi senden kaçıyordum. Eşek sahibi, eşeği kurda kuşa yem olmasın, canavarlar onu paralamasın diye onun peşine düşer, eşek ise eşekliği yüzünden ondan kaçır. Ne mutlu senin yüzünü görene! Ne mutlu senin yanına ulaşana! Halbuki ben sana ne kötü, ne saçma şeyler söyledim. Fakat, o sözleri ben söylemedim, bilgisizliğim söyledi. Bir parçacık olsun, bu durumu bilseydim, hiç böyle yakışsız sözler söyler miydim? Ama sen de dolaylı yoldan bile olsa, olup biteni bana çıtlatsaydın olmaz mıydı? Hiçbir şey söylemeden, bana öfkelenmiş gibi görünerek birdenbire başıma vurmaya başladın. Benim zaten akıllı kıt olan sersem kafam, daha da sersemleşti, akılsızlaştı. Ey yüzü de güzel, işi de güzel adam, ne olur beni affet! Aptallık ve delilikle söylediğim sözleri bağışla!

Akıllı adam:

-Eğer bunu sana azıcık bile çıtlatsaydım, derhal yüreğin buz keser, ödün patlardı. Eğer içinde yılan olduğunu bilseydin, ne elma yemeğe mecalin kalırdı, ne koşmaya, ne de kusmaya! Sen, bana sövüp saydıkça ben, sesimi çıkarmıyor, bir yandan atımı sürüyor, bir yandan da gizlice: ‘Yarabbi, işimi Sen kolaylaştır!’ diye dua ediyordum. Sebebi söylememe izin yoktu, ama seni de kendi haline bırakamazdım. Nitekim kendisine türlü eza ve cefalar eden kavmi için Peygamber Efendimiz de Allah’a: ‘Yarabbi, kavmime Sen doğru yolu göster! Çünkü onlar bilmiyorlar!’ diye yalvarıyordu. Yılandan bahsetseydim, korkudan oracıkta canın çıkıverirdi. Peygamberimiz buyurdu ki: ‘Canınızdaki düşmanı size olduğu gibi anlatsam, en yiğitlerinizin bile ödü patlardı. Ne yol yürümeye takatiniz kalır, ne bir işin kaydına, tasasına düşebilirdiniz! Kimsenin gönlünde niyaz etmeye, teninde oruç tutmaya ve namaz kılmaya kuvvet kalmazdı! Ne uyku uyuyabilirdiniz, ne yemek yiyebilirdiniz. Onun için ben sizi, bunu size açıkça söylemeden terbiye etmekte, yetiştirmekteyim!’

Derdinden kurtulan adam, akıllı kurtarıcısına minnet ve şükranlarını anlatacak söz bulamıyor:

-Ey yüce kişi! Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Ağzım dilim sana teşekkür etmekten aciz! Seni Allah en güzel şekilde mükafatlandır! Allah’tan hayırlar bulasın! diyordu.

İşte akıllıların düşmanlığı bu çeşittir. Akıllılardan bir cefa bile gelse, o cefa, cahillerin vefasından daha iyidir. Onların zehirleri bile cana neşe verir. Peygamber: ‘Akıllının düşmanlığı, cahilin sevgisinden yeğdir!’ buyurmuştur.

Erin avı merhamettir. İlaç, alemde dertten başka bir şey aramaz. Nerede bir dert varsa, deva oraya gider. Su, neresi alçaksa oraya akar. Sana da rahmet suyu gerekse yürü, alçal da sonra rahmet suyunu iç, sarhoş ol! Tâ başa kadar rahmet içinde rahmet var. Oğul, bir tek rahmete dalıp kalma, bir tek rahmete kani olma! Ey yiğit, gökyüzünü ayak altına al! Feleğin üstünden nağme seslerini duy!

AKILSIZ DOST

Büyük bir yılan, bir ayıyı yakalamıştı. Yiğidin biri oradan geçerken ayının bağırmasını duydu. O yiğit gelip ayıyı ejderhanın pençesinden kurtardı. Ejderhanın gücü vardır, ama hilesi yoktur. Hile ve tedbir sahibi insanoğlu onu alt eder.

Ayı, ejderhadan kurtulup o babayiğit erden bu keremi görünce, hemen Eshab-ı Kehf'in köpeği gibi onun peşine takıldı. Bir daha ondan ayrılmadı.

Onu ayıyla beraber gezerken gören akıllı birisi:

-Kardeş senin bu ayıyla ne işin var? diye sordu. Yiğit, ejderha hikâyesini anlattı. O adam:

-Ayıya güvenme, ahmaktan dost olmaz! Ahmağın dostluğu düşmanlıktan beterdir. Bu ayıyı başından defet! dedi. Er:

-Vallahi sen bunu bana, hasedinden kıskançlığından söylüyorsun! Ayının bana olan bağlılığını, sevgisini görmüyor musun? dedi. Adam:

-Ahmakların sevgisi aldatici bir sevgidir. Benim bu hasedim onun sevgisinden daha iyidir. Hemcinslerini bırakıp da ayıya güvenme! dediyse de yiğit:

-Haydi git, hasetçi herif, sen kendi işine bak! diye o iyi niyetli adamı tersledi. Adam da:

-Benim işim buydu ama, sende anlayış yok! Bendeki bu seziş Allah'ın nurundandır. Yüreğim asla olmayacak bir şeyden titremedi, dedi.

Bu sözler yiğidin kulağına girmedi. Suizan, insana kuvvetli settir. Babayiğit, adamın ısrarlarından hayallenip, kızıverdi. Bütün hüsnüzannı ayıyaydı. Bu yüzden ayının elini tuttu, adamın elini bıraktı. Ayıyı muhabbet ve merhamet sahibi bir dost bildi.

O Müslüman da:

-Benim ona ciddiyetle nasihat vermemden, üstüne düşmemden gönlündeki hayaller arttı. Büsbütün vehimlendi. Demek ki nasihat yolu kapandı. Sözü isteyene söylemek gerek, diye düşünerek kendi yoluna gitti.

Babayiğit ve ayı beraber giderlerken bir yerde mola verdiler. Babayiğit bir gölgede yattı, uyumaya başladı. Ayı da sinek kovalamaktaydı. Sineğin bir tanesi bir türlü uzaklaşmıyordu. Ayı kovunca kalkıyor, fakat, inadına yine kalktığı yere gelip, konuyordu. Ayı ne kadar uğraşırsa sineği uzaklaştıramadı. Sonra sineğe iyice sinirlenip, gitti kocaman bir taş getirdi. Sinek yine efendisinin suratında duruyordu. Sineği öldürmek için o koskoca kayayı, olanca gücüyle adamın suratına attı. Uyuyan adamın suratı paramparça oldu.

Aptalın sevgisi, işte bu ayının sevgisi gibidir. Ahdi gevşek, zayıf, bozuk, sözü büyük, fakat vefası cılızdır. Yemin etse de inanma, mademki yeminsiz sözü yalan, eğri sözlü adam, yeminini de bozar.

DELİLİK ŞÜPHESİ

Aklıyla, zekâsıyla meşhur Calinus, bir gün etrafındakilere:

-Bana filan ilacı yapın, getirin! dedi. İçlerinden birisi dedi ki:

-Ey her fenni bilen üstad; bu ilacı delilere yaparlar. Delilikse senden çok uzak!

Calinus:

-Bugün bir deli bana baktı. Beni bir iyice süzdükten sonra bana güldü, göz kırptı. Sonra yenimi yakamı yırttı. Eğer benim onunla bir münasebetim olmasaydı, bende kendisine bir benzerlik görmeseydi, nasıl olurdu da bu işleri yapardı? İki kişi birbiriyle uzlaştı, birbirine sataştı, şakalaştı mı, mutlaka aralarında müşterek bir taraf var demektir. Her kuş, ancak kendi cinsinden olan kuşlarla uçar. Kendi cinsinden olmayanla sohbetin mezara girmekten farkı yoktur! diye cevap verdi.

Bilgelerden biri, bir düzlükte bir karga ile bir leyleğin bir arada bulduklarını gördü. 'Bir leyleğin bir kargayla ne işi olabilir?' diye düşünerek, hayret etti. Onları birbirlerine bağlayan, dost eden şeyin ne olduğunu öğrenmek istedi. Merakla onlara biraz daha yaklaşıp baktığında, her ikisinin de topal olduklarını gördü. 'Topal'lık onları birbirine yakınlaştırmıştı.

Batılları ne cezbedebilir? Ancak batıl! Tembellere ne hoş gelir; tembellik! Cehennem ehli olanlar, cehennem ehli olanları cezbeder. Nura mensup olanlar, ancak nura mensup olanları isterler. Kâfirlerin nefretinden de anlaşılıyor ki, ben doğru yoldayım. Bir gül suyuna pislik böcekleri rağbet etseler, bu onun hakiki gül suyu olmadığına delâlet eder. Gül, hal diliyle pislik böceğine şöyle deyip durmaktadır: 'Ey koltuğu kokmuş! Gül bahçesinden kaçırıyorsun ama, bu nefretin gülistanın kemaline delalet eder. Allah (CC) beni pislikten, murdarlıktan temizledi. Ey bayağı mahlûk, buradan uzak ol! Senin vatanın pisliktir.'

VELİNİN SIRRI

Birisi bir beldeye gelip:

-Bir akıllı arıyorum, onunla meşverette bulunacağım, bir sorunum var, ona danışacağım, diye sordu. Sorduklarından biri:

-Şehrimizde kendisini deliliğe vuran bir adam var. Ondan daha akıllısını bulamazsın. Fakat o da kendini divanelikte gizler. Aha işte bak, şu ilerde! Bir sopayı at edip binmiş, çocuklarla koşuşturup duruyor, dedi.

Bir Allah dostu, kendisine deliliği perde ederse, onu nasıl tanıyabilirsin? Eğer yakîn gözün açıksa, taşların altında ne erlerin gizli olduğunu görebilirsin. Fakat bu böyle diye, kalkıp da her divaneyi, her deliyi de velî sanma!

O adam da, o deliliğe vurmuş velînin yanına vardı:

-Ey kendisini çocuk gösteren ulu zat! Bana bir sır söyle! dedi. Veli dedi ki:

-Yürü yürü, hadi git! Şimdi bu kapıyı çalma! Bugün kapı kapalı, sır söylenecek gün değil. Başka zaman gel! Sonra, eğer bende akıl olsaydı, ben de diğer şeyhlerin uğraştığı işlerle uğraşırdım, dedi.

Muhtesibin biri, bir gece bir duvar dibinde sızmış bir sarhoşa rastlamıştı. Muhtesip sarhoşa:

-Hey kimsin! Yoksa sarhoş musun? Söyle bakayım ne içtin? diye sordu.

Adam:

-Testidekinden içtim! dedi. Muhtesip:

- Ne var, o testide? diye sordu. Adam:

-İçtiğim şey! diye cevap verdi. Muhtesip:

-Bırak şimdi saklamayı, çabuk söyle ne içtin, içtiğin ne? diye üsteledi.

Adam yine:

-Testide gizli olan şey! dedi. Bu soru ve cevaplar birbirine ulanıp gitti.

Muhtesip bir türlü öğrenmek istediği şeyi öğrenemedi. Çamura saplanmış eşek gibi aciz kaldı.

Bunun üzerine sarhoşa:

-Gel bir ah de bakayım! dedi. Sarhoş neşeli neşeli:

-Hu hu! diye gaydalanmaya başladı. Muhtesip:

-Ben sana, ah de, dedim. Hu de, demedim! deyince adam:

-E tabii, sen dertlisin, üzüntülüsün, onun için ah diyorsun. Ben ise neşeliyim. Hu hu diyorum, dedi.

Muhtesip sinirlendi:

-Bırak bu dırılıtları, haydi kalk, yürü bakayım, doğru zindana! dedi.

Adam:

-Git işine be adam; deli misin? Eğer benim yürümeye halim olsaydı, burada yatar kalır mıydım, kalkar evime giderdim! dedi.

Akıllı adam arayanın hali de görünüşte biraz buna benziyordu. Kendisine en akıllı adam diye gösterilen kişide, hiç de akıllılık emareleri görünmüyordu. Ama yine de onun gerçek durumunu öğrenmek istediğinden ona tekrar seslendi:

-Ey sopayı at edip binen atlı, atını biraz da bu yana sür! Allah dostu sopadan atını ona doğru sürdü ve:

-Ne istiyorsun? Çabuk söyle! Haberin olsun, atım çok serkeştir, pek huyludur. Sonra söylemedi deme! Bu at çok kişiyi tepeledi. Dikkat et, seni de tepelemesin. Ne soracaksan çabuk sor! dedi.

Adam, karşısındakinin bu garip hali karşısında, esas söylemek istediği gönlündeki sırrı söylemekten vazgeçti. Bunun yerine veliyi alaya alarak:

-Şey diyecektim. Evlenmek istiyorum da, nasıl bir kadın alayım? diye sordu. Veli:

-Dünyada üç türlü kadın vardır. Birisini alırsan, tamamen senin olur. İkincisini alırsan, yarısı senin olur. Üçüncüsü ise sana mal olmaz! Biri bitmez tükenmez bir hazine, diğer ikisi zahmet ve sıkıntıdan ibarettir. Haydi, şimdi çekil atımın ayağının altından! Seni tepelerse bir daha kalkamazsın! dedikten sonra, yine hay huy edip, sopasını sürerek çocukların arasına katıldı.

Adam, bir süre onu seyrettikten sonra tekrar bağırdı:

-Peki ama, ben bu söylediklerinden fazla bir şey anlamadım. Gel de hiç olmazsa şunu etraflıca anlat! Bu söyledin üç çeşit kadın kimlerdir?

Allah dostu, yine ona doğru at sürüp dedi ki:

-Bakire alırsan, tamamıyla senin olur! Sen onu tanırsın, o seni tanırlar! Gamdan, kederden kurtulursun. Yarısı senin olan çocuksuz duldur. Fakat hiçbir surette sana mal olmayacak olan eski eşinden çocuğu olan kadındır. Bütün hatıraları ve sevgisi o tarafa yönelir. Haydi çekil, uzak dur, atımdan! Yoksa nalları altında ezilir, tepelenirsin, karışmam ha!

Sonra hemen hiç beklemeden, bağırıp çağırarak tekrar çocukların arasına karıştı. Adam durdu durdu duramadı:

-Ey ulu padişah! Sana tek bir sual daha soracağım, ne olur gel, onu da cevapla! diye ona tekrar seslendi.

Veli bir ara yine yanına gelip:

-İşte yine geldim. Ama ne söyleyeceksen, çabuk söyle, fazla vaktim yok! Bak, çocuğun biri topumu kaptı! dedi.

Adam:

-Ey büyük zat, bu kadar büyük ilme edebe sahip olduğun halde bu divanelik neden? Sen söz söylerken güneş gibi her şeyi aydınlatabildiğin halde, nasıl oluyor da böyle delilikte gizlenebiliyorsun? Bu işin sırrı ne? diye sordu.

Veli dedi ki:

-Beni bu şehre kadı yapmaya karar verdiler. Kabul etmedim. Bilmediğim meselelerde karar vermenin vebalini yüklenmek istemedim. İki kişi

arasında olmuş bir işte, kimin haklı kimin haksız olduğunu ayırt etmek kolay değil. Rızı olmadılar. ‘İmkanı yok senin gibi alim, fazıl bir kimse dururken, senden aşağı birisini kendimize, nasıl kadı yapabiliriz?’ dediler. Ben de çareyi kendimi deli göstermekte buldum. Esas divanelik onların dediğini kabul etmekti. Ben bu ilmi geçim elde etmek, başkalarına beğendirmek ve başkaları tarafından beğenilmek için öğrenmedim ki. Ben bu ilmi gönül aydınlatmak, aydınlanmak, o bilgiyle kanatlanıp uçmak, onun tadına varmak için öğrendim. Bazı adamlar, insanlara gösteriş için ilim öğrenirler. Mübahase, tartışma zamanlarında böyle ilim büyük görünür. Ama alıcısı olmayınca, ölür gider. Hiç bir kıymet ifade etmez. Halbuki benim müşterim Allah'tır. Ben, sırf O'nun rızasını elde etmek için ilim tahsil ediyorum. Ben malımı müflis alıcılara değil, yalnızca Allah'a satarım. Beni yüceltecek olan yalnız O'dur.

Bilgi yalnız insanları değil, hayvanları bile yüceltir. Bilgili köpek, ormanda türlü türlü av peşinde koşar. Bilgisiz köpek ise, yolda izde karşılaştığı, kör ve aciz kimselere saldırmaya kalkar. Köpek bile alim olunca savaşta çevikleşir. Avıyla nasıl baş edeceğini bilir. Köpek bile arif olunca Eshab-ı Kehf'ten olur. Köpek bile alim olunca, avcıları kimdir, sahibi kimdir, tanır, bilir ve yakaladığı ava zarar vermeden getirir, sahibine teslim eder.

Bir Allah dostu, sana gabya ait yüz binlerce bilgiyi, yüz binlerce sırrı apaçık söylese bile, sende o anlayış ve kavrayış olmadıkça, yine fişkiyi öd ağacından ayırt edemezsin!

Bir hırsız, bir körden bir şey çaldı mı, kör, onu bulabilir mi? Hırsız, gelip önüne çıksa bile kör, hırsızın nerden bilip tanıyacak? Gözünün nuru, gözünün ışığı yok ki! Köpek, kör bir yoksulu ısırsa kör, kendisini dalayan köpeği nereden bilecek? Körün tanıyamaması, sadece gözünün görmemesinden değil, aynı zamanda bilgisizliğindedir. Kör, şu yeryüzünden daha gözsüz değil ya! Allah, bilgi sahibi yaparsa, yeryüzü, toprak, su, alevli ateş bile Allah'ın nuruyla görür ve tanır. Yer bile Allah'ın inayetiyle düşmanı tanıdı, gördü. Hazreti Musa'daki nuru gördü, ona iltifat etti, Karun'u tanıdı, onu bütün serveti ve zenginliğiyle yuttu, yere geçirdi. Tufan günü benlik iddiasında bulunan bütün inkarcılar helak olduktan sonra yer ve gök Allah'ın ‘Ey yeryüzü suyunu çek! Ey gökyüzü (suyunu) tut! (Kur'an, 11. Sûre (Hûd), Ayet:44) ’ emrini anladılar ve dinlediler. Ateş, Allah'ın ‘Ey ateş! İbrahim için serin ve selametli ol! (Kur'an, 21. Sûre (Enbiyâ), Ayet:69) emrini dinledi de İbrahim'i yakmadı. Deniz, Musa'yı ve beraberindekileri tanıdı, onlara yol açtı; Firavun ve ordusunu tanıdı onları da boğup helak etti.

Toprak, su, yer ve kıvılcımlı ateş... bunlar bizimle her şeyden habersiz gibiler ama, Allah ile her şeyden haberdardırlar. Bizim ise aksine Hakk'tan gayri her şeyden haberimiz var da, Hakk'tan haberimiz yok!

AYAK İZİ

Adamın birinin evine hırsız girmişti. Eve hırsız girdiğinin farkına varan adam, evde köşe bucak hırsız aramaya, kovalamaya başladı. Hırsızın peşi sıra evin içinde birkaç tur attı, iyice terledi. Nihayet sonunda hırsız bir köşeye sıkıştırdı ve bir sıçrayışta yakalayabilecek kadar ona yaklaştı. Tam hırsızın üstüne atlayacağı sırada, arkadan birisinin avazı çıktığı kadar bağırıp çağırdığını, kendisine seslendiğini duydu:

-Amanın aman! Eyvahlar olsun, çabuk buraya gel! Ne bulduğumu tahmin edemezsin, hele gel de bir bak! Daha ne duruyorsun? Durma, koş çabuk gel, buradaki olayı gör! diye canla başla bağıyordu.

Adam, 'Herhalde orada daha belalı bir hırsız var! Anlaşılan, hemen koşup gitmem gerekiyor. Yoksa başıma daha büyük felaketler gelecek! O cani, çoluk çocuğuma kast eder, bir zarar verirse, bu hırsız yakalamam ne işe yarayacak! Bu iyilik düşkününü kimse, lutf etmiş, kerem etmiş beni çağırıyor. Başım büyük belaya girmeden, hemen oraya yetişmeliyim!' diye düşünerek, yakalamak üzere olduğu hırsız bırakıp, kendisine seslenen adamdan tarafa koştu. Yanına varınca:

-Aziz dostum, ne oldu? Kimin elinden böyle feryat ediyorsun? Bu şekilde bağırmana sebep olan kişi nerede?' diye sordu. Adam:

-İşte bak şuracıkta, hırsızın ayak izini buldum. Çalacağını çalıp şu senin geldiğin tarafa doğru gitmiş. O kaltabanın ayak izini görüyor musun? Haydi, sen de bu izi takip et, hiç durma hemen ardından koş! dedi. Ev sahibi:

-Be ahmak herif! Sen ne söylüyorsun? Ben hırsızın ayak izini ne yapacağım. Ben onun tam kendisini yakalamıştım ki, senin bağırıp çağırman, herze ve hezeyanın üzerine hırsız bırakmak zorunda kaldım. Meğer sen bir eşekmişsin de, ben seni adam sanmışım. Sen ya hilebazsın veya aptalın tekisin. Hatta belki de hırsızın kendisi veya ortağsın da, bana bu işi mahsus yaptın!' dedi. Öbürü hala:

-Kardeşim, ben sana hırsızın ayak izini gösteriyorum, daha ne istiyorsun?' diyordu. Adam dedi ki:

-Ey ahmak, ey düzenbaz! Ben hasmımı tam yakalamak üzereyken, 'İşte ayak izi!' diyerek onu bana bıraktırdın. Ayan beyan ortada olan şey için hala delil, alamet, işaret mi aranır?

AYNI SEBEP

İhtiyarın biri doktora gitmiş, şikâyetlerini anlatıyordu.

-Doktor bey! Bende bir unutkanlık başladı. Dimağım yorgun, aklım, hafızam da yerinde değil!

-Amca, ihtiyarlıktandır! İnsan ihtiyarlayınca böyle şeyler olur, dimağı eskisi gibi çalışmaz!

-Gözümde de bulanık görme ve kararma var!

-E çok yaşamışsın, ihtiyarlıktan!

-Sırtımda şiddetli ağrılar var!

-A zayıf ihtiyar, o da ihtiyarlıktan!

-Ne yesem dokunuyor, bir türlü hazmedemiyorum!

-Mide zayıflığı da ihtiyarlıktan!

-Nefes alırken sıkıntı çekiyorum!

-Evet, nefes darlığı da ihtiyarlıktan. E insan bir kere ihtiyarlamaya görsün, onda daha yüz türlü dert ve hastalık ortaya çıkar!

Doktorun her şikâyetini yaşlılığına bağlaması, üstelik bunu çaresiz bir dertmiş gibi görüp, önemsemez bir tavır takınması ihtiyarı çok kızdırmıştı. O öfke ve kızgınlıkla doktora:

-Be ahmak! Sen başka bir şey bilmez misin? Ne desem, ihtiyarlıktan diyorsun. Senin tek sözün bu mu? Bunca yıl tıp okudun da doktorluktan sadece bunu mu belledin? Behey akılsız, Allah'ın her derde bir derman yarattığını da mı bilmezsin? Cahilliğinden, aklının ve bilginin kıtlığından, karşıma geçmiş hep aynı şeyi tekrarlayıp duruyorsun, diye çıkıştı.

Doktor gayet sakin:

-Ey yaşı yetmiş, işi bitmiş adam! Bu kızgınlık, bu öfke, bu hiddet de ihtiyarlıktan! diye cevap verdi.

İnsan ihtiyarlayınca vücudunun her tarafı zayıflar, bozulur, yıpranır. Sabrı azalır. İki çift söze tahammül edemez hale gelir. Yerli yersiz her şeye kızar, köpürür. Ancak Allah aşkının sarhoşu olmuş, tertemiz bir yaşayışa sahip olan ihtiyar başkadır. O görünüşte ihtiyardır ama, hakikatte gençtir.

Nasıl o hastanın bütün dertlerinin nedeni ihtiyarlıksa, toplumların başına gelen belâ ve musibetlerin tek sebebi de Hakk yoldan ayrı düşmektir. Dertler türlü türlüdür ama, sebebi bir tanedir. İslâm'dan uzaklaşmak, sayısız belâ, musibet ve dertlere sebep olur.

Ne mutlu o kişiye ki, gençlik çağını ganimet bilir de iyi değerlendirir, ödemesi gereken borçlarını zamanında öder. Sağlıklı, güçlü, kuvvetli olduğu gençlik dönemlerinde başarması gereken işleri başarır. Çünkü gençlik çağı, yemyeşil,

terütaze bir bahçe gibi esirgemeksizin meyvelerini yetiştirir. Genç adamın kuvvet ve şehvet çeşmeleri de akar durur. Bedenin zeminini onlarla yeşertir.

Gençlik, mamur, tavanı adamakıllı yüksek, dört duvarı sapasağlam bir eve benzer. Ne mutlu o kişiye ki, ihtiyarlık günleri gelip çatmadan, boynunu liftten yapılmış ipleriyle bağlamadan, toprak çoraklaşıp erozyona uğramadan, akıp, kayıp gitmeden, işini başarabilmiştir. Çünkü çorak yerden asla güzel nebat yetişmez. İhtiyarın gücü, kuvveti kesilir, şehvet suyu akmaz olur. Kendisine de, başkalarına da faydası dokunmaz hale gelir. Kaşları eyer kuskunu gibi aşağı düşer, gözleri, yaşarır, çillenir, çipillenir, çapaklanır, doğru dürüst görmez olur. Yüzü buruşur, kertenkele sırtına döner. Ağzı söz söyleyemez, dili tat alamaz olur. Dişleri bir şey kesmez bir hale gelir. Gençlik ve dinçlik günleri geçip gitmiş, akşam çağı gelip çatmış, beden leş gibi ağırlaşmış, oturduğu yerden kolay kolay kalkamaz, yürürken tökezler, topallar durur, yolsa uzun mu uzun! İş görülecek yer yıkık dökük, iş işten çoktan geçmiş. Kötü huyların kökleri iyice kuvvetlenmiş, onu kökünden söküp çıkarma gücü, kuvveti ise iyice azalmış. Yolcu, kendine gel, kendine! Vakit bir hayli geçti, ömür güneşi batacağı kuyuya doğruldu.

Ben çağını geçirmiş, faniliğe doğru giden bir ihtiyardım, beni taze civan ettin.
Ölüm yitmek üzereydim, sen beni yeniden canlandırdın.
Yolunda kendimi tamamıyla kaybetmekten korkuyordum ama,
Yeniden buldun ya beni, artık kaybolmaktan hiç korkum yok!

Ben bir zerre idim, dağdan daha güçlü ettin beni,
Geri kalmış bir zavallı idim, herkesten ileri geçirdin beni,
Harap ve yaralı gönlüme derman oldun da,
Sermest ve kendi kendine sevinip el çırpan neşeli bir insan ettin beni!

Not:

Gençler bilebilseler, ihtiyarlar yapabilselerdi!...

Ruhsal aktivitelerin canlılığı ve genişliği ihtiyarlamayı engeller. Çünkü ruhsal aktiviteler, insanın yaşama isteğini ve iradesini besler, ruhen canlılık ve dirilik ise organların ihtiyarlamasını geciktirir. Bunun için:

- Çok okumalı,
- Çok öğrenmeli,
- Çok düşünmeli,
- Sarsılmaz inanç ve kanaatlere sahip olmalı,

- Büyük ideallere hizmet etmelidir (Beşinci Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın notlarından).

Tarihe göz attığımızda, çok genç yaşlarda da, çok ileri yaşlarda da olağanüstü başarılarla imza atmış insanlara rastlarız. Örneğin; Goethe, ilk şiirlerini, daha 10 yaşında iken yazmaya başlamıştı. Ünlü müzisyen Beethoven, ilk eserini 13 yaşında bestelemiştir. Ünlü fizikçi İsaac Newton, yer çekimi kanununu keşfettiğinde 24 yaşındaydı. Büyük İskender 33 yıllık ömrüne kocaman bir imparatorluk sığdırmıştı.

83 yaşında ölen Goethe, en büyük eseri Faust'u 80 yaşından sonra yazmıştı. George Bernard Shaw, piyeslerinden biri ilk defa sahnelendiğinde 94 yaşındaydı. Thomas Hobbes, The Odyssey'i Yunanca aslından İngilizce'ye çevirdiğinde 87 yaşındaydı. Bir yıl sonra da İlyada'yı tercüme etmeye başlamıştı. Ünlü İngiliz devlet adamlarından William Gladston (1809-1898), 4. defa İngiltere Başbakanı seçildiğinde (1892) 83 yaşındaydı. Lord Palmerston da 1865 yılında 81 yaşında iken öldüğünde, ikinci defa getirildiği başbakanlık görevini 1859'dan beri sürdürüyordu.

AYIP ARAMAK

Dört Hintli bir mescitte Allah'a ibadet için namaza durmuşlar, rükû ve sücûda koyulmuşlardı. Tekbirlerini almışlar huzur içinde namazlarını kılıyorlardı. Bu sırada müezzin içeriye girdi. Hintlilerden birisi namazda olduğunu unutarak:

-Müezzin Efendi! Ezanı okudun mu, yoksa vakte daha var mı? diye sordu.

Bir diğer Hintli de namaz içinde olduğu halde arkadaşına:

-Sus yahu, namazdasın! Namazda konuşulur mu? Bak namazın bozuldu! diye çıkıştı. Bu sefer de üçüncüsü ikincisine:

-Onu ne kınıyorsun arkadaş? Sen kendine bak, kendini kına! Sanki senin namazın bozulmadı mı? dedi.

Dördüncüsü öbür taraftan:

-Hamd olsun, ben üçünüzün de düştüğü kuyuya düşmedim! Namazımı bozmadım, deyiverince dördünün de namazı bozulmuş oldu.

Başkasının ayıplarını araştıran, elâlemin ayıplarını sayıp dökmekle vakit geçiren, daha fazla yol kaybeder. Ne mutlu kendi ayıbını görebilen kişiye! Başkasında gördüğü ayıbı da kendi üstüne alıp, kendisi yapmış gibi üzülene!

İnsanın yarısı ayıptandır, yarısı gayıptan! Sende o ayıp yoksa bile, yine de emin olma! Olabilir ki o ayıbı sen de yapabilirsin. Günün birinde o ayıp senden de zuhur edebilir. 'Allah'ın hilesinden emin mi oluyorlar?' (Kur'an, 7. Sûre (Araf) Ayet: 99) beyanını duymadın mı? İblis yıllarca iyi adla anılarak yaşadığı halde, nihayet bak nasıl rüsvay oldu! Adı nasıl iyi anılırken, sonunda ne oldu? Alemde yücelikle tanınırken tersi oldu. Şeytan belâya düşüp sana İbret oldu. Sen belâya düşüp ona ibret olabilirdin! O lanet zehrini içti. Sen de ondan ibret al da, Allah'ın rahmet şekerini ye!

BENZERLİK

Safdilliği tanınmış olan Cuha, bir gün babası ile bir cenazeye gitmişti. Gencin biri, babasının tabutu önünde acıyla feryat edip ağlıyor, başını dövüyordu. Bir yandan da:

-Bacağı seni nereye götürüyorlar? Seni şimdi götürüp toprağın altına yatıracaklar. Seni öyle dar, öyle elemli bir eve bırakacaklar ki, orada ne halı var, ne hasır, ne yatak yorgan var, ne yastık, çarşaf! Ne geceleyin bir ışık var, ne de gündüzün bir dilim ekmek! Ne yiyecekten eser var, ne de yemek kokusu. Orada ne mamur bir kapı var, ne sağlam bir dam, ne de sığınılacak bir komşu! Herkesin sevip saydığı o güzel bedenle o elemli yurda, o dar ve amansız eve nasıl gireceksin? Ey benim dünyaya sığmayan sevgili babam! Şimdi o daracık yere nasıl sığacaksın! gibi sözlerle mezarın özelliklerini anlatıyor, gözlerinden kanlı yaşlar döküyordu.

Bir süre gencin anlattıklarını dikkatle dinleyen Cuha, sonra babasının bacağına sarılıp:

-Babacığım, bu adamı vallahi bizim eve götürüyorlar! dedi. Babası ise Cuha'yı:

-Ahmak olma! Bu cenazeyi niye bizim eve götürsünler? diye tersleyince:

-Baba, bana inanmıyorsan, şu çocuğun saydığı özellikleri dinle! Bunların hepsi teker teker hep bizim evin özellikleri değil mi? Bizim evde de ne hasır var, ne halı, ne ışık var, ne yemek. Ne doğru dürüst yatak yorgan var, ne yastık, çarşaf! Bizim evin de ne kapısı mamur, ne içi, ne de damı! Sen hala anlamıyor musun? Bu çocuk tamı tamına bizim evi tarif ediyor! dedi.

Kur'an-ı Kerim'de bizden evvel gelip geçmiş ve Allah'ın gazabına uğramış milletlerin özellikleri çok geniş bir şekilde anlatılır. Nemrutların, Firavunların, Şeddatların, Allah'a karşı isyan bayrağını çekenlerin vasıfları, yaptıkları işler, başlarına gelenler, uzun uzun anlatılmaktadır.

Bu özelliklerin çoğu kendilerinde de olduğu halde azgınlar, sapıklar, bunun farkında bile değillerdir. İyi bak, halini durumunu gözden geçir, o vasıflar sende de bulunmasın. Bak onlar kurtulamadılar; eğer onlardansan, sen de Allah'ın gazabından, azabından kurtulamazsın!

Yücelikler güneşinin ışığından, aydınlığından mahrum olan gönül evi, çok dar ve karanlıktır. Sevgiler ihsan eden Allah'ın zevk ve neşesinden mahrum gönle, ne güneşin ışığı akseder, ne o gönlün kapısı açılır, ne sahası genişler. Böyle bir gönle sahip olmaktansa, mezara girmek daha iyidir. Sen diri oğlu dirisin, şuh ve neşeli bir cana sahipsin! Çık artık şu gönül mezarından! Bu dar gönül mezarında canın sıkılmıyor, nefesin daralmıyor mu?

KORKAK SÜVARI

İyi cins bir ata binmiş, silahlı ve tam teçhizatlı, uzaktan çok heybetli, güçlü, kuvvetli görünen bir süvari ormana dalmış, tüm azametiyle ilerliyordu. Ormanda pusu kurmuş, usta bir okçu, onu görünce heybetinden azametinden korkuya kapıldı. Yayını gerip nişan aldı. Tam okunu fırlatacağı sırada, süvari bunu fark etti ve hemen okçuya seslendi: ‘Aman okçu, dur! Kalıbıma kıyafetime bakıp da, ne olur beni vurma! Ben görünüşte iri cüsseliyim ama gerçekte ödleğ, zayıf, korkak adamın tekiyim. Hele savaş alanında kocakarılarından daha aşağı, daha değersiz biriyim!’

Okçu, yavaş yavaş yayını indirdi ve:

-Tamam, iyi ki söyledin! Haydi, öyleyse yoluna git! Ben de görünüşüne bakıp, korkumdan az kalsın seni vuracaktım!’ dedi.

Nice adamlar vardır ki, en iyi silahlara sahip oldukları halde, yiğitlikleri olmadığından çok daha basit silahlarla tepelenmişlerdir. Zaloğlu Rüstem’in silahlarını bile kuşansan, eğer ehli değilsen bu silahlar senin canını kurtarmana değil, canından olmana sebep olurlar.

İnsanların suretleriyle manaları da işte böyledir. Dışarıdan adam görünürler ama, içeriden melun şeytan!

Oğul sen de bu hile ve düzen silahlarını bırak! Bunlar hem senden doğarlar, hem de senin canına kast ederler. Bu yüce padişaktan, ancak başsız olan başını kurtarabilir. O’na baş kaldıran, mutlaka helak olur gider! Mademki bu hilelerin bir meyvesini yiyemedin, bunlardan bir fayda elde edemedin, artık bu hileleri bırak da, Allah’ı ara ki devletlere kavuşasın. Madem ki şimdiye kadar öğrendiklerin sana kutlu ve uğurlu gelmedi, artık sen de kendini melekler gibi bilgisizler arasına koy da: ‘Ey Rabbimiz, Senin bize öğrettiklerinden başka biz hiçbir şey bilmiyoruz, bizim hiç bir bilgimiz yoktur. (Kur’an, 2. Sure (Bakara) Ayet:32)’ de!

Sen de şekâvetinin, azgınlığının azalmasını istiyorsan çalış çabala da, sendeki yararsız dünya hikmeti ve bilgisi azalsın! Bu sendeki yararsız dünya bilgisi ve hikmeti, sendeki zannı, şüpheyi, azgınlığı artırıyor. Halbuki din hikmeti, insanı feleğin üstüne çıkarır.

FAYDASIZ BİLGİ

Bedevinin biri, devesine iki dolu çuval yüklemiş, çuvalların üstüne de kendisi binmişti. Yolda giderken birisiyle karşılaştı. Arkadaş oldular. Değişik konular üzerinde epeyce sohbet ettiler.

Bir ara adam, bedeviye çuvallarda ne olduğunu sordu. Bedevi:

-Bir tanesi buğday dolu, diğerinde işe yarar bir şey yok, kum var! dedi.

Adam şaşırdı:

-Allah, Allah, hayret edilecek bir şey! Kum ne işine yarayacak ki? Kumları niye hayvana yük ettin? diye sordu. Bedevi:

-Buğdayın hepsini bir çuval ancak aldı. Ben de hem diğer çuval boş kalmamın, hem de denge sağlasın diye ona da kum doldurdum, dedi.

Adam:

-Peki ama, öyle yapacağına, akıllılık edip de buğdayın yarısını bir çuvala, yarısını da öbür çuvala koysaydın ya! Böylece hem çuvallar, hem de devenin yükü hafiflerdi! dedi.

Bedevi, bu fikri pek beğendi. Yol arkadaşına karşı saygısı daha da arttı. Bu kadar akıllı ve bilgili bir adamın yoksul ve perişan bir halde, çöl sıcağında yaya olarak yolculuk etmesi bedeviye hem çok şaşırtmış, hem de ona acımasına, kendisinden gerçek kimliğini gizlediği kuşkusuna da kapılmasına neden olmuştu. Kendisinin binekli onun yaya yürümesine gönlü razı olmadığı için hemen deveden inip, onu bindirmek istedi. Saygıyla ona dedi ki:

-Ey ince fikirli, sağlam düşünceli, her şeyin çözümünü çaresini bilen, güzel sözlü, akıllı bilge! Kusuruma bakma ama, ben senin, bu kadar üstün niteliklere sahip olup da, böyle üstünde başında, elinde avucunda hiçbir şeyi olmayan, başı kabak ayağı çıplak, bineksiz bir yoksul olabileceğine inanamıyorum. Ne olur, benden gerçek kimliğini saklama! Bana birazcık gerçek halinden, durumundan, kim olduğundan bahset! Böyle bir akılla, bu dirayetle sen ya vezirsindir veya padişah! Öyle değil mi, doğru söyle!

Hakîm:

-İkisi de değilim! Halktan biriyim, halime baksana! Ben, nasıl görünüyorsam, öyleyim! dedi. Bedevi:

-Peki, kaç deven, kaç sığırın var? diye sordu. Hakîm'den:

-Hiç! Ne sığırım var, ne devem! Hiçbirine malik değilim! cevabını aldı.

Bedevi üsteleyip, sormaya devam etti:

-Yoksa tacir misin? Ticaretle mi uğraşıyorsun? Ne alır, ne satarsın? Dük-kânında çok malın var .mi?

Hakîm:

-Bende dükkân ne arar? Benim, başımı sokacak bir evim, yerim yurdum, bir ailem bile yok! dedi.

Bedevi:

-Öyleyse, sorulmaz derler ama, paranı pulunu sorayım! Herhalde çok paran olmalı! Görüyorum ki, akıl sende, bilgi sende, ağzın da güzel laflar ediyor. İnsanı, çok kolay etkileyebiliyorsun. Bakırları bile altın yapabilecek birine benziyorsun. Sen mutlaka çok zengin bir adam olmalısın? Doğru söyle ne kadar paran var? dedi.

Hakîm buna da olumsuz cevap verdi:

-Ne parası pulu, dostum? Benim bir gecelik yiyecek almaya yetecek kadar bile mangırım yok. İşte böyle, yalın ayak, başı kabak dolaşıp duruyorum. Hep ellerin eline bakıyorum. Kim bir dilim ekmek verirse onunla yetiniyorum. Bu kadar bilgi, hikmet, ve hünerden elime ne geçtiğini soracak olursan, doğrusunu istersen azizim, hayal ve baş ağrısından başka bir şey elde edemedim!

Bunun üzerine bedevi, olduğu yerde durdu:

-Öyleyse demek ki, sen de, öğrendiklerin de çok uğursuz, şom ve kötü şeylermişsiniz! Aman ne olur, benden uzak ol da, uğursuzluğun bana da bulaşmasın! Hatta değil beraber yolculuk etmek, mümkün olabilirse aynı yöne bile gitmeyelim. Sen o yana git, ben bu yana gideyim, yahut sen önden yürü gözden kaybol da, ben ondan sonra arkadan yürüyeyim. Benim, bir çuvalımda un, diğerinde kum olması senin yararsız bilgi ve hikmetinden çok daha üstündür! Ben bu ahmaklığımı, senin faydasız ilmine tercih ederim! Ben, bu halimle hiç olmazsa, içim rahat, kendimle barışık, şöyle ya da böyle idare edip, geçinip gidiyorum. İşte senin halin de ortada! Eğer seni dinleyecek, sana uyacak olursam, kim bilir benim başıma neler gelir! dedi.

Çoğunun dünya hikmeti olarak öğrendikleri şeyler, zannı, şüpheyi, şekavetlerini, azgınlıklarını artırır. Din hikmetiyse, insanı feleğin üstüne çıkarır.

Âhir zamanın adi ukalası, kendilerini evvelce gelenlerden üstün görürler. Halbuki bunların hikmetleri, Hakk nurunun feyzinden nasipsiz bir hikmettir. Bunlar, hileler öğrenip, ciğerler dağlamışlar, düzenler bellemişler, pek çok kimsenin yolunu vurmuşlardır. Asıl sermaye iksiri olan sabrı, iyiliği, ihsanı, cömertliği ise yele vermişlerdir.

Fikir ona derler ki, bir yol açsın, insanın Hakk'a doğru giden yolunu aydınlatsın. Yol ona derler ki, önüne bir padişah çıkagelsin. Padişah ona derler ki, kendiliğinden padişah olsun, öyle hazinelerle, askerlerle değil! Zira kendiliğinden padişah olanın padişahlığı, Ahmet'in pak dininin yüceliği gibi ebedidir. Diğerleri ise er veya geç yok olurlar, unutulur giderler.

KAYIP DEVE

Bir kervan yolculuğu sırasında, adamın birinin devesi kaybolmuştu. Sabahleyin herkes kalkmış, yüklerini develerine yüklemeye başlamışlardı ama, bu adamcağızın devesi ortada yoktu. Kervan yola çıkmaya hazırlanırken, onun pılı pırtısı orta yerde, toprak üstünde kalmıştı. Korku ve endişeden adamın ağzı, dili kurumuş, kupkuru ve çatlamış dudaklarıyla her yerde döne döne devesini arıyor, bir o yana, bir bu yana koşuşturup duruyordu.

Kayıp devesinin peşinde, orada burada şursuzca dönüp dolaşırken, belki bir haber alırım ümidiyle her gördüğüne derdini anlatıyor: ‘Devemi kaybettim, göreniniz var mı? Kim yerini söyler, bulmama yardım ederse ona büyük müjde vereceğim!’ diye her önüne gelenden yardım istiyordu.

Bazı tuzu kuru, aşağılık adamlar da onu alaya alıyorlar, bıyık altından gülererek, türlü yalanlarla adamın şaşkınlığını daha da artırıyorlardı.

Biri:

-Gördük, gördük, şu tarafa doğru gitti!

Diğeri:

-Ha, ha tamam! Kulağı da kesikti.

Bir başkası:

-Üzerinde nakışlı, ala bir çuval vardı değil mi?

Öbürü:

-Ben de gördüm, bir gözü galiba biraz özürlüydü!

Bir diğeri ise:

-Uyuzluktan tüyü filan da kalmamıştı, gibi uysun uymasın deveyle ilgili yüzlerce nişaneler söylüyor, kimisi adamdan hak etmeden müjde istiyor, kimisi de düpedüz onunla eğleniyordu.

Söylenen özelliklerin bir kısmı kaybolan deveye uyuyor, bir kısmı uymuyordu. Arapça’da kaçıp kaybolmuş, bir yere gizlenmiş deveye ‘dâlle’ denir. Herkes kaybolan devesinin nasıl bir şey olduğunu çok iyi bilir. Ona bir yerde rastlayacak olsa, yüzlerce deve içerisinde bile bulursa, onu tereddütsüz olarak hemen tanır. Zaten bilmese nasıl arayacak, nasıl bulacak? Onun için Peygamber Efendimiz ‘Hikmet (yararlı bilgi) müminin kaybolmuş malıdır, bulunduğu yerde onu almak, en önce onun hakkıdır’ buyururken buradaki yitik kelimesini somut bir şekilde ifade etmek için ‘dâlle’ kelimesini kullanmıştır. Yitiğinizi bulabilmeniz için, neyi yitirdiğinizi önce kendiniz iyi bilip, tanımalısınız. Yoksa arayamaz ve bulamazsınız.

Hikmet, marifet, gerçek bilgisi ve gayb alemi gibi konularda da bu alemde herkes bir şeyler söyler, bu konularda bilgi sahibi olduğunu ispat için bazı özellikler, sıfatlar sayar durur. Bir filozof, tutar ortaya bir görüş, bir nazariye atar, diğeri çıkar onun sözünü çürütür. Başka biri her ikisinin de yanlışlıklarını ortaya koyar, her ikisini de kınar. Diğer biri, hepsinin delillerini çürütür, riya ve gösterişle can çekişerek, ömrünü gününü tüketir.

İşin gerçeği, bunların söylediklerinin hepsi doğru, hepsi hak, hepsi gerçek değil. Nitekim birbirlerinin yanlışlarını yine kendileri ispat ediyorlar. Ama söylenenlerin hepsi, baştan sona kadar tamamen yanlış, tamamen saçma da değil. Âlemde hak da var, batıl da, gerçek de var yalan da, doğru da var yanlış da. Çünkü hak olmadıkça, batıl meydana çıkmaz. Alemde sağlam ve geçer akçe olmasaydı, kalpazanlar kalpı harcayabilirler miydi? Ahmak, kalp altını, gerçek altın kokusu duyar da alır. Doğru olmasaydı, yalan olur muydu hiç? O yalan da, doğrudan nurlanır. Doğru ümidiyle, eğriyi de alırlar. Zehri şekerle dökerler de öyle verirler. Şu halde, bütün bu sözler batıldır, hepsi hayalden, sapıklıktan ibarettir dememelidir. Çünkü alemde hakikatsiz hayal olmaz. Batıllar, hak ümidiyle gönle tuzaktır. Alemde her şey ayıpsız olsaydı, ticaretle uğraşanların hepsinin aptal olması gerekirdi. Bu takdirde, örneğin, kumaşları tanımak pek kolaylaşırdı. Öyle ya, madem ortada hiç ayıplı mal yok, malların hepsi de aynı kalitede, o zaman ticarete ehil olmak veya olmamak diye bir şey de söz konusu olmaz! Eğer her şey ayıplı olsaydı, o zaman bilginin ne faydası olurdu? Buradakilerin hepsi odunsa, burada değerli öd ağacı yok demektir. İnsanlar bütün geceleri Kadir Gecesi gibi bilip değerlendirsınler diye, Allah, Kadir Gecesini, diğer geceler içinde gizlemiştir. Yani her gece Kadir Gecesi değildir ama, yılın gecelerinden birisi mutlaka Kadir Gecesidir.

Her alışveriş, gıpta ile bakılabilecek kârlı bir alışveriş değildir. Nice topluluklar, hak yerine batılı, doğru yerine yanlış aldıkları için zarar etmişlerdir. Kıvrılıp yatmış yılanı uzaktan bakıldığında, bazen değerli bir mücevher, kıymetli bir mal gibi görünebilir. İki gözünü ovuştur da, bir daha ve iyice bak!

Bakıp incelediğimiz şeye, öyle bir defalık, üstünkörü bakmayla da yetinmemeli, defalarca bakmalıyız. Allah, bu muhteşem gökte ayıp ve çatlak arayanlara, defalarca dönüp bakmalarını tavsiye ederek: ‘Sonra tekrar tekrar gözünü çevir de ona bak! (67. Sure, Mülk Suresi, Ayet: 4)’ buyurmuştur. Aydınlık gök hususunda böyle olunca, bu kara yerdekileri fark edip görmek, anlayıp değerlendirmek için, acaba ne kadar ve kaç kere dönüp bakmak gerekir.

Tortuyu süzmek, safi meydana çıkarmak için aklımızın çok zahmetler çekmesi lazımdır. Peygamberlerin tacirleri, yani her şeyi onların getirdiği ışıkla görüp, onların getirdiği ölçüyle ölçüp biçenler, onların mihengine vurup değerlendirenler, her zaman çok büyük kârlar etmişler, renk ve koku tacirleriye tarifsiz zararlara uğramışlardır. Bu dünyada hakla batıl birbirine karıştığından, sağlam parayla kalp para bir araya döküldüğünden, bunları ayırt etmek için elde çok sağlam, denenip sınanmış doğru ölçüler, mihenkler olması gerekir ki, bunlar alınması gereken tedbirlerin esası olsunlar, bunlarla hile ve desiseler fark edilebilsin.

Sen de çocuğunun cidden fark ve temyiz sahibi olmasını, iyiyi kötüyü, hakkı batılı kolayca birbirinden ayırt edebilmesini istiyorsan, Musa'nın anasının yaptığı gibi yap! O Allah'ın ilhamıyla bebek Musa'yı önce emzirmiş, sonra Nil

Nehri'ne bırakmış, anasının sütündeki lezzeti tanıyan bebek, Firavun'un sarayına götürüldüğünde, başka süt annelerin sütünü emmemiş, yaratılışı kötü dadılara teslim olmamıştı. Sen de çocuğunun ruhuna ve dimağına hakkın, hakikatin, iyinin ve güzelin tadını lezzetini yerleştirebilirsen, hiçbir bela ve musibet, hiçbir kötü ve kötülük ona zarar veremez!

Devesini kaybeden adama da herkes devesinden bir nişan, bir özellik söylüyordu. Söylenen bu nişan ve özelliklerden bir çoğunun yanlış olduğunu o hemen anlıyor, bu tip insanlarla hiç vakit kaybetmiyor, devesini gerçekten görenlere, yerini bilenlere rastlamak ve onlar vasıtasıyla devesine kavuşmak ümidiyle öteye beriye koşturup duruyordu. Yanlış özellik söyleyenlerin gösterdiği tarafa hiç bakmıyor ama, doğru özellik söyleyenlerin gösterdiği tarafa doğru içinde yeniden tazelenen bulma ümidiyle şevkle yöneliyordu.

O böyle aranıp dolanırken peşine:

-Kardeş, ben de devemi kaybettim. Kim bulursa onu ödüllendireceğim! Gel, şu develeri beraber arayalım! diyen birisi daha takıldı. Bu işsiz, güçsüz, avare adam, aslında deve filan kaybetmemişti. Öbürünün kaybolan devesine tamahından böyle bir oyuna girişmiş, deve aramada onunla yoldaşlık etmeye başlamıştı. O da devesini kaybetmiş gibi yaparak, devesini kaybetmiş adamlarla deve aramaya başladı.

Devesini gerçekten kaybeden adam, sorduğu kişilerden aldığı cevapların doğruluğunu yanlışlığını kolayca ayırabiliyordu. Yanlış söyleyenlere:

-Senin söylediklerin benim devenin özelliklerine uymuyor, sen benim devemi görmemişsin! diyor, yoldaşı da o ne derse aynı sözü söylüyordu. Çünkü onun devesi kaybolmadığı için, söylenen özellikler hususunda da bir şey bilmiyor, doğruyla yanlış ayırt edemiyordu. Sadece devesini kaybedeni taklit ediyor, körün değneğine dayandığı gibi ona dayanıyordu.

Devesini kaybeden adam, devesine uyan veya benzeyen özellikleri duyunca, gözleri aydınlanıyor, yüzüne kan, dizine derman geliyor, bu tür nişaneleri söyleyenlere itimadı, güveni, inancı artıyordu. Artan bir arzu ve istekle devesinin özellikleriyle ilgili sorularını daha da detaylandırıyor, alabildiği doğru cevaplar hasta canına şifa, dertli başına derman oluyor, ümitsizlikten solgunlaşmış benzinin rengi yerine geliyor, birden bire iyileşip, kuvvetleniyor, cismi canlanıyor, canı da tamamıyla ruh kesiliyordu. Nihayet, bütün özellikleriyle kaybolan deveye tam olarak uyan bir deve gördüğünü anlatan biriyle karşılaştılar. Devesini kaybeden adam ona :

-Doğru söylüyorsun, ey güvenilir insan! Bu özellikler, bu nişaneler tam tamına benim deveme ait! Demek ki sen benim devemi gerçekten görmüştün! Haydi ne olur, önümüze düş de şu deveyi beraberce bulalım. Sen önümden yürü, ben senin ardından geleyim! Ey doğru sözlü dostum! Devemin haberini, kokusunu senden aldım, şimdi ne olur, bir de nerede olduğunu gösteriver! diye yalvardı.

Deve kaybetmediği halde öbürüne askıntı olan ve onunla beraber deve arayan adama, bu ikisi arasında konuşulanlar hiç bir şey ifade etmiyordu. Çünkü o

gerçekte deve kaybetmemişti, dolayısıyla kaybolan devenin özelliklerinden, nişanlarından bilgi sahibi de değildi. Ama gerçekten deve kaybeden adamın inancı ona da aksetmiş, onun ciddiyetle, aşkla, özlemle, hasretle araması onu da derinden etkilemiş, bu adamın canla başla bu işin peşine düşmesinin boş yere, saçma ve anlamsız olmadığını, bu işin çok mühim bir aslının ve esasının olduğunu anlamaya başlamıştı.

Devesi kaybolan adamla gezip dolaşmak, bir süre sonra onun da hoşuna gitmeye başlamış, o nereye koşarsa bu da aynı ciddiyetle ona eşlik eden iyi bir dost ve yoldaş olmuştu.

Tarif üzere bir vadiye geldiklerinde, burada otlayan bir sürü deveyle karşılaştılar. Devesini kaybeden adam, o kadar deve içinde kendi devesini görüp hemen tanıdı. Sevinçle devesinin yanına koştu. Yalandan deve arayan adam da, bu vadideki develeri seyrederken, birden bire kendi devesinin de bu develer arasında olduğunu gördü. Gözlerine inanamadı. Demek ki, onun haberi olmadan kendi devesi de kaybolmuş, gelip bu develerin arasına karışmıştı. Kendi devesini orada otlarken bulunca, ansızın yalanı doğru olmuş, gerçekte aramadığı halde, kaybolduğunu bilmediği kendi devesini bulmuş, mukallitken muhakkik olmuş, dostunun devesinden tamahını tamamen keserek, kendi devesine talip kesilmişti. Hemen koşup kendi devesini aldı. Ama artık gözü kendi devesinden başka bir şey görmüyordu. Devesini tutup peşine takınca, dostunu da tamamen unuttu ve onu orada bırakarak kendi yoluna yöneldi. Dostu arkadan ona seslendi:

-Ne o, arkadaşım, beni bırakıyor musun? Halbuki biz seninle şimdiye kadar ne güzel yoldaşlık etmiştik! O da cevaben:

-Hayır, dostum! Görünüşe bakıp da senden ayrıldığımı sanma! Ben, asıl şimdi seninle dost ve hemdert oldum. Şimdiye kadar tamahımdan sana yaltaklanıp duruyordum. Şimdiye kadar senin deveni arayan açgözlünün tekiydim, şimdi benimkini buldum, gözüm doydu. Onu görünceye kadar ne aradığımı bilmiyorum, zaten isteyerek de bir şey aramıyordum. Önce alay olsun, iş olsun diye işe başladım ama artık alay bitti, doğruluk kaldı. Anladım ki ararken, devlet tohumunu ekiyormuşum, gerçek ve aslı olanı, hakiki kazancımı arıyormuşum. Ektiğim her taneye karşılık yüzlerce tane elde ettim. Seni doğruluğun arayıcı etmişti, bana da ciddiyetim ve araştırmam doğruluk kapısını açtı. Çok şükür, bütün suçlarım, kötülüklerim iyiliklere, ibadete döndü, hakkı ve doğruyu bulmama vesile oldu. Artık sen de suçlarıma dokunma, kusurlarımı ortaya dökerek beni kınama!

Mücevher madeni arıyorsan, maden sensin!

Bir lokma ekmek hevesindeysen, ekmek sensin!

Bu nükte ve işareti bilersen, iç yüzünü anlarsın bu sözün.

Demem o ki, her neyi arıyorsan sen aslında osun!

FARE İLE DEVE

Bir farecik, bir devenin yularını eline aldı, devenin önüne düştü ve yolda kurula kurula yürümeye başladı. Huyundaki yumuşaklık ve uysallık yüzünden deve, hiç itiraz etmeden onun ardı sıra yürüyordu.

Koskoca deveyi, ardı sıra çekip götürmesinden dolayı, farenin gönlüne gurur, kibir geldi.

-Ben ne pehlivan, ne yiğit bir erim! diye atıp tutmaya başladı. Deve içinden: ‘Hele biraz sabret! Ben sana gösteririm!’ diyordu.

Gide gide büyük bir ırmağın kenarına vardılar. Karşı tarafa geçmeleri gerekiyordu. Fakat fare, koskoca ırmağı görünce olduğu yerde donakaldı. Irmağa bir adım bile atamadı. Deve:

-Ey dağda ovada bana yoldaş olan! Yol ortasında ne duruyorsun, yürüsene! Sen benim kılavuzum, öncüm değil misin! Durma suya gir ki, ben de arkandan geleyim! dedi. Fare:

-Bu ırmak çok büyük, suyu da pek derin, üstelik çok da hızlı akıyor. Arkadaş, bu ırmak beni alır götürür, boğulurum diye korkuyorum!’ diyerek tereddüdünün sebebini açıkladı. Deve:

-Hele sen biraz kenara çekil de şu suyun derinliğine bir de ben bir bakayım! deyip ayağını ırmağa attı. Sonra dedi ki:

-A kör sıçan! Bu suyun neresi derin? Bak, görüyor musun, sadece diz boyuymuş?! A hayvanların kusuru, sen bu karcık sudan mı korkup şaşırдың? Fare:

- Ey marifetli deve! Dizden dize fark var! Bu su sana diz boyu ama, benim boyumu yüz arşın aşar. Sana göre karınca ama bize göre ejderha! Deve:

-Öyleyse ne diye küstahlık edip, benimle boy ölçüşmeye kalkıyordun? Sen kim, ben kim? Sen git kendin gibi farelerle boy ölçüş! Boş yere cismini, canını ateşlere atma! dedi. Fare:

-Tövbeler olsun! Bir daha öyle edepsizlik yapar mıyım? Şimdi ne olur, Allah rızası için beni de bu azgın sudan karşıya geçir! diye yalvardı. Deve:

-Haydi hörgücümün üstüne sıçrayıp otur. Bu sulardan geçiş, benim için çocuk oyuncağı! Ben seni de, senin gibi yüzlercesini de kolayca karşıya geçiririm, dedi.

Sen de sultan değilsen, yürü uyruk ol! Kaptan değilsen, gemiyi öyle alabildiğine tedbirsizce yürütmeye kalkma! Ticarete kamil değilsen, yalnız başına dükkan açma! Yoğrulup olgunlaşınca kadar, olgun ve yetişkin birisinin hükmü altına girmekten utanma!

‘Susun, dinleyin! (Kur’an, 46. Sûre (Ahkaf), Ayet:29)’ emrini işit, sükût et! Madem ki, Hakk’ın dili olabilecek durumda değilsin, o zaman kulak kesil! Söz söylersen bile, bilgiçlik taslayarak değil, soru sorar tarzda söyle! Padişahlar padişahıyla edepli konuş!

Aklın varsa, bir başka akılla dost ol da, işlerini danışarak yap! Akıl başka bir akılla birlik oldu mu aydınlık artar, yol belli olur. Ama nefis başka bir nefisle birleşti mi karanlık artar, yol gizlenir.

Her önde gidenin ayağının tozu olmadıkça,
Nefis ve adem ordusunun başbuğu olamazsın!
Sendeki 'ben'lik, 'biz'lik sevdasından geçmedikçe,
Bu iki melek ile dost ve yoldaş olamazsın!

KOKULAR

Hindistan'daki şehirlerden birinde yaşayan akıllı bir adam, yolları bu şehre düşmüş birkaç dostuna rastladı. Yıllar sonra onlarla tekrar görüşebildikleri için çok sevindi. Sevincinden adeta güller gibi açıldı.

-Hoş geldiniz! deyip hepsini sevgiyle, dostlukla ve güler yüzle ağırladı. Hoşbeşten sonra, bunların çok uzun bir yoldan geldiklerini, şehirde fazla kalmayıp yollarına devam edeceklerini, memleketlerine daha çok yolları olduğunu, buraları pek iyi tanıyıp bilmediklerini, yollarda genellikle av hayvanlarını avlayıp karınlarını doyurduklarını, ama bu civarda pek fazla av hayvanı bulamadıkları için biraz sıkıntıda olduklarını öğrendi. Adamcağız, bilgi ve tecrübeden doğan rahmetinin coşması ile dostlarını ileride kendilerini bekleyen bir tehlikeye karşı uyarma gereğini duydu.

-Dostlarım, biliyorum avlanmaya ihtiyacınız var. Avlanmadan karnınızı doyurmanız, yolunuza devam edebilmeniz mümkün değil. Şimdi gideceğiniz yolda fillerle karşılaşacaksınız. Fil yavruları da avlanmaları gayet kolay, semiz ve eti lezzetli hayvanlardır. Aman ha aman sözümü, nasihatimi can kulağıyla dinleyin, sakın fil yavrularını avlamayın ve onların etinden yemeyin. Filler yavrularına karşı çok merhametlidirler. Yavrusu kaybolunca, öfke ve hasretle hortumundan dumanlar saçarak, tozu dumana katarak gece gündüz onu arar. Gerekirse yüzlerce fersah yol yürür. Yavrusunun kokusunu, hatta onu yiyenlerin ağızlarında bile tanır. Yavrusunu yediğinden şüphelendiği herkesin ağzını teker teker koklar, yavrusunu kim kebab edip yemişe bulur ve onu yiyenlerden öcünü çok acı bir şekilde alır. Kardeşlerim! Tekrar tekrar sizi uyarıyorum ki, çok zorda kalsanız bile, açlığınızı yatıştırmak için otlarla yapraklarla yetinin ama fil yavrularını avlamayın ve yemeyin! Yoksa pişman olursunuz, canınızı da gönlünüzü de belalara atmış olursunuz! Aklınızı başınıza alın da sakın tamah yolunuzu vurmayın! Ben sizi pişman olacağınız bir işi yapmaktan kurtarmak için üzerime düşen öğüt ve nasihat borcumu ödedim. Gerisi size kalmış. Haydi gidin hayra karşı! Yolunuz açık olsun! diyerek onları uğurladı.

Sevdiği kullarına karşı Allah'ın sevgisi, fillerin yavrularına olan sevgilerinden çok daha fazladır. Allah, onların her hallerinden haberdardır. Onlar ortada bulunsunlar veya bulunmasınlar, Allah, onların mallarını, canlarını korur. Onların dedikodusunu, gıybetini ederek gıyaplarında etlerini yiyenlerin, aleyhlerinde bulunanların, onlara düşmanlık edenlerin hasmı da bizzat Allah'tır. Onların ağızlarını da Allah koklar ve dostlarının etini yiyenlerden onların intikamını en acı şekilde alır.

Allah dostları, Allah'ın korumasına arkalarını vermişlerdir. Halkı imtihan için, onlar halk arasında hor ve hakir görünseler de, yar ve yardımcıları Allah olduğu için, onların üstünlükleri ölçüye ve kıyasa sığmaz. Milyonlarca insan arasında yüzlerce kişi olmalarına rağmen yine de hepsi tek bir vücuttur. Öyle olmasaydı, bir tek Musa, bir tek sopa ile Firavun'a karşı koyabilir, onun mülkünü, tacını, tahtını, ordularını yerle bir edebilir miydi. Nuh, yeryüzünü sulara boğabilir, Lut, sapık zalimlerin yaşadığı o koca şehrin altını üstüne getirebilir miydi?

Yolcular yola çıkıp, kırsal alanda epeyce yol kat ettiler. Ekmekleri azıkları iyice tükenmiş, suları azalmıştı. Yol kenarında yeni doğmuş güzel bir fil

yavrusu gördüler. Aç kurtlar gibi hemen üstüne üşüştiler. Yoldaşlardan birisinin bu işe karşı çıkmasına, kendilerine dostlarının yaptığı uyarıları hatırlatmasına rağmen, fil yavrusunu oracıkta kesip yediler. Diğerleri fil yavrusunu kebab edip yedikleri halde, o adam bütün açlığına rağmen, elini ve ağzını sürmedi. Fil yavrusunu yiyenler, karınları doyduktan sonra, akşam erkenden yatıp uyudular. O adam da açlıktan zaten uyuyamadığı için, kamp yerinde bekçilik yapıyordu. Birden bire akşamın alacakaranlığında kızgın bir fil çıkageldi. Önce gözetlemecilik yapan adama doğru koştu. Yanına gelince, ağzını koklamaya başladı. Etrafında birkaç kere dönüp dolaştı, tekrar tekrar dönüp ağzını kokladı. Ağzında aradığı kokuyu bulamayınca ona hiçbir zarar vermeden kamp yerinde uyuyanlara yöneldi. Onların hepsinin ağzında yavrusunun kokusunu alınca, yavruyu kebab edip yiyenleri paramparça ederek öldürdü. Kimisini ayaklarıyla eziyor, kimisini de havaya kaldırıp hızla yerlere çarpıyordu. Fil, yavrusunun kokusunu hemen tanımış, öğüt, nasihat dinlemeden o yavruyu yiyenlerden intikamını acı bir şekilde almıştı.

Ana fillerin kan güdüp, yavrusunun öcünü onu yiyenlerden alması gibi, rüşvet alanlardan, halkın kanını emenlerden de bunun intikamı mutlaka alınır, bu gibilerin kökleri kazınır, mahvolup giderler. Halkın malı, halkın kanı demektir. Çünkü mal, emekle, gayret ve çabayla, güç, kuvvet harcayarak elde edilir. Onu rüşvetle veya başka haksız bir yolla yiyenler, halkın kanlarını emmiş olurlar.

Hak kokusu da, batıl kokusu da, iyi koku da kötü koku da, biz farkında olmasak, yatıp uyuyor olsak bile ta göklere kadar çıkar. Bu kokuları çok uzaklardan alabilenler, duyabilenler vardır ama, onlar yine de yüzümüze vurmayıp örtmeye çalışırlar.

Örneğin, kibir, hırs, şehvet kokusu, söz söylerken insanın ağzında soğan sarımsak gibi kokar. Sen soğan sarımsak yedikten sonra ne kadar: ‘Ben ne zaman soğan sarımsak yemişim? Ben soğandan da nefret ederim, sarımsaktan da!’ diye yeminler etsen de kimse sana inanmaz. Çünkü nefesin bunun aksini söyler ve bunların kokusu, seninle beraber oturanların dimağlarına vurur, onları rahatsız eder.

İnsanın içinin pisliği, kalbinin kötülüğü sözleriyle dışarı vurur, kendini gösterir. O kötü kokular yüzünden, duaları da kabul edilmez, reddedilir. Böylelerinin duasına ‘Sesinizi kesin! (Kur’an, 7. Sûre (A’raf), Ayet:204)’ cevabı gelir. Böyle azgınlar, sopayla kovalanır. Fakat sözün pek düzgün değil, hatta eğri bile olsa, eğer özün doğruysa, Allah, sözündeki eğrilige bakmaz, o söz eğriliği bile makbul olur.

DUA

Yüce Allah, Hazreti Musa'ya:

-Ey Musa! Bana, suç ve günah işlemediğin, kötü söz söylemediğin bir ağızla sığın, dua et! buyurdu. Musa:

-Ey Yüce Rabbim! Bende o ağız yok, ne yapayım! diye sorunca, Allah:

-Ey Musa! O zaman başkasının ağzıyla dua et! Çünkü sen başkasının ağzıyla günah işleyemezsin! Bana, 'Yarabbi!' diye başkasının ağzıyla yalvar, yakar! buyurdu.

Eğer sen de dua etmek için temiz bir ağza, güzel bir nefese sahip değilsen, yürü özü sözü doğru ve düzgün olan kardeşlerinin dualarını almaya çalış! İnsanlara öyle muamelelerde bulun ki, ağızlar, gece gündüz sana içtenlikle dua edip dursunlar!

Allah temizdir, temizi sever. Allah adı da temizdir. Kendi ağzını da Allah'ın güzel ve temiz adlarını çok çok anarak temizleyebilir, ruhunu çevik bir hale getirebilirsin. Ağza Allah'ın temiz adları geldi mi, ne pislikler kalır, ne gamlar, ne kederler. Temizlik geldiği zaman, pislik pıllını pırtısını toplayıp gider. Çünkü zıtlar, zıtlardan kaçır. Güneşin ışığı parlardı mı, gecenin karanlığı kalmaz.

Adamın biri, her gece 'Allah' der, Allah'a ibadet ve dua eder, yalvarır yakarır, Allah'ın güzel isimlerini anar dururdu. Bundan da büyük mutluluk duyar, zevk ve tat alırdı. Onu bu güzel adetinden vazgeçirmek isteyen biri ona gelip dedi ki:

-Sen, ne gevezelik yapıp, söylenip duruyorsun böyle! Bunca yıldır 'Allah' deyip durdun, peki hiç sana 'Buyur!' dendiğini duydun mu? İşte bak, Allah tarafından sana hiçbir cevap, hiçbir karşılık gelmiyor. Demek ki sevilip, hoşlanılmıyorsun. Öyleyse daha ne zamana kadar, utanıp sıkılmadan böyle 'Allah' deyip duracaksın?

Bu sözler adamı etkiledi. Bu sözlerden üzüldü, gönlü kırıldı. Allah'ı anmayı bırakıp, üzgün bir şekilde gidip başını yastığa koyup yattı. Rüyasında Hızır olduğunu sandığı yeşil elbiseler giymiş birini gördü. Kendisine:

-Neden Allah'ı anmayı bıraktın? Onun güzel adlarını zikretmekten niçin vazgeçtin? Bu pişmanlığın, bu usancın, bu üzüntünün sebebi ne? diye sordu. Adam:

-Bana hiç 'Buyur!' sesi gelmiyor. Rahatsızlık vermekten, Allah'ın rahmet kapısından hepten sürülüp, kovulmaktan korkuyorum! dedi.

-Senin o 'Allah' diyebilmen, dua ve niyazlar edebilmen, aşkla, şevkle, yanılıp yakılabılmen, rahmetini umup, azabından korkarak Allah'a yönebilmen, ibadet ve taatte bulunabilmen var ya, işte o 'Buyur!' demenin ta kendisidir. Senin her 'Yarabbi!' deyişinde, Allah tarafından bir 'Buyur!' deyiş gizlidir.

İbadetlerin kabul edilmiş alametleri, o ibadetlerden sonra başka ibadetlere girişmek, birbiri ardınca hayırlara düştükçe düşmektir. 'Koşun, Rabbinizin bağışlamasına ve genişliği göklerle yer kadar olan cennete! (Kur'an, 3. Sûre, (Âl-i İmrân) Ayet:133)

Bak, herkes bunu diyebiliyor mu, bunu yapabiliyor mu? Çoğu insanların, dua ve niyazdan ne kadar uzak olduklarını görmüyor musun? Peki neden? Çünkü

onların ‘Yarabbi!’ demelerine izin yok! Zarara ziyana uğrayınca da Allah’a yönelmesinler, sızlanmasınlar diye ağızlarında da kilit var, gönüllerinde de. Ağızları da bağlı gönülleri de.

Firavun’a hadsiz hesapsız mal, mülk, güç ve iktidar verilmişti. O da bunlarla şımardı, benlik, büyüklük davasına kalkıştı. O azgın ve kötü adam, Hakk’ka sızlanmasın diye, ömründe hiçbir sıkıntı, bir baş ağrısı bile görmemişti. Allah, ona bütün dünya mülkünü verdi de hiçbir dert, elem, keder vermedi.

Dert, Allah’ı gizlice ve gönülden çağırmana, dua ve niyazda bulunmana sebep olduğu için dünyanın bütün malından ve servetinden daha iyidir. Çünkü dertsiz dua, soğuktur. Can ve gönülden gelmez. O yüzden de, pek bir şeye yaramaz. Dertli dua ve niyaz ise, gönülden, aşktan gelir.

Rubailer:

Bir gün gönül seni, o gönül alıcı sevgiliye kavuşturur.

Can, seni bir gün cana, cananın semtine ulaştırır.

İçindeki derdin eteğini elinden bırakma sakın!

Çünkü o dert, günün birinde seni dermana eriştirir.

Kendini bir an için sevgili ile mutlu bulursan,

Ömürden payını o zaman almış olursun.

Aman, o mutlu anı kaçırmamaya çalış!

Çünkü böyle bir fırsatı her zaman bulamazsın!

MECNUN VE KÖPEK

Mecnun; bir gün, bir köpeğin etrafında sevgi ve saygıyla dönüp dolaşıyor, onu öpüp, okşuyor, ululayıp, ağırıyor, önünde eğilip bükülüyor, yanıp yakılıyor, köpeğin en çok beğeneceği yiyecek ve içeceklerden ona ikram ediyordu.

Üstüne vazife olmayan işlere burnunu sokmaktan hoşlanan, kendini beğenmiş, boşboğaz biri yanına gelerek Mecnun'a:

-A ham Mecnun! Bu senin yaptığın da iş mi? Bu ne delilik, bu ne sersemlik Allah aşkına! Sen köpeklerin ne kadar iğrenç ve pis yaratıklar olduğunu bilmiyor musun? Köpek ağzını hep pis şeylere sokar, hep pis şeyleri yer. Kıçını bile diliyle temizler, diye çıkıştı ve uzun uzun köpeklerin ayıplarını, kusurlarını saydı, döktü. Zaten hep ayıp gören; ayıptan başka bir şey görmeyen, gayb âleminin kokusunu bile alamaz!

Mecnun dedi ki:

-Sen baştan başa sûretten, cisimden ibaretsin. Hep dış görünüşe bakıyorsun. Gel, bir de benim gözümle bak! Bu köpek, bence Hakk'ın çözülmaz bir tılsımıdır. Biliyor musun ki, bu köpek; Leylâ'nın mahallesinin bekçisidir. Himmetine bak, yüce gönlüne, canına, irfanına dikkat et ki bekçilik için nereyi seçmiş, neresini kendisine yurt edinmiş? O benim mağaramın yüzü kutlu köpeği, hatta o benim dertdaşım, gamdaşım! Onun mahallesinde yurt tutan köpeğin ayağının bastığı toprak bile, benim için ulu aslanlardan yeğdir. O, köpeklerine aslanların bile köle olduğu sevgiliyi anlatmaya imkan var mı? Öyleyse en iyisi susmak.

Dostlar, sûretten, dış görünüşe kapılıp kalmaktan geçerseniz , her yer sizin için cennettir; gül bahçesi içinde, gül bahçesidir. Sûretini kırdın, yaktın mı; artık her şeyin sûretini kırmayı öğrendin demektir! O zaman her sûreti kırar, Haydar gibi, Hayber'in kapısını bir hamlede çeker, koparırın!

VEFASIZ KÖYLÜ

Eskiden şehirli bir adamın, köylünün biriyle tanışıklığı vardı. Her yıl, leyleklerin gelme mevsiminde, köylü de çalışmak için köyünden çıkar gelir, iki üç ay boyunca şehirli adamın evine konuk olur, teklifsiz tekellüfsüz dükkanına geçer kurulur, sofrasına çöker oturur, yediği önünde yemediği ardında rahat bir yaşam sürerdi. Ev sahibi, köylüye yardım etmek için elinden geleni yapar, ne ihtiyacı varsa bedavaya getirir, düzer, koşar, verirdi.

Köylü bir gün şehirliye dönüp dedi ki:

-A efendim! Yıllardır hep ben sana gidip geliyorum, senin hiçbir yere gittiğini görmedim. Sen hiç seyre seyrana, gezip dolaşmaya gitmez misin? Hele bizim köylere doğru bir gel de dünyada ne güzellikler var gör! Bahar aylarında bizim köy pek hoş olur. Çayır çimenlikler gönle ferah veren çiçeklerle, lale ve sümbüllerle dolar. Her taraf güllük gülistanlıktır. Allah aşkına, baharın gül mevsiminde veya yazın meyve zamanı, çoluk çocuğunu, akraba ve dostlarını topla getir de, bir defacık da olsa siz benim misafirim olun! Köyümüzde üç dört ay kalın, eğlenin, dinlenin, tatil yapın!

Şehirli onu başından savmak için:

-Tamam tamam sağ ol! İnşallah fırsat bulursak, bir ara biz de geliriz! diyerek köyüne gelme vaadinde bulundu. Ama bu vaadin üzerinden sekiz yıl geçtiği halde şehirli her yıl bir bahane bulup onu oyalyordu. Köylü her yıl:

-Ne zaman geleceksin, bak bu yıl da kış gelip çattı? diye ısrar ediyor, o da:

-Bu yıl filan yerden konuğum geldi. Gelecek yıl, işten güçten kurtulursam, gelirim, diye geçiştiriyordu. Köylü:

-Ey kerem sahibi dostum! Ailem de çoluk çocuğunu bekleyip duruyor. Onlara karşı da beni daha fazla mahcup etme, ne olur artık gel! deyip yalvarıyordu.

On yıl boyunca bu davetler ve vaatler böyle sürüp gitti. Son gelişinde de köylü tam üç ay şehirliye misafir oldu. Şehirli ona, her zaman olduğu gibi, akşam sabah sofa yaydı, yedirdi, içirdi.

Tekrar köye dönüş hazırlıklarını tamamlayan köylü utanarak:

-Efendim, kaç seneden beri bana vaatlerde bulundun, geleceğim dedin gelmedin! Daha ne zamana kadar beni kandıracaksın? Ne zaman sen bana gelip misafir olacaksın? diye sordu. Şehirli her zamanki gibi:

-Canım da, gönlüm de, tenim de sana gelmeyi, seninle buluşmayı arzu ediyor. Ama her şey Allah'ın takdiriyle olur. Onun takdiri olmadan yaprak bile kıpırdamaz. İnsan yelkenli bir gemiye benzer. Rüzgarı estiren bakalım onu ne tarafa sürecek! şeklinde bir cevap verdi. Köylü:

-Sevgili dostum, ne olur artık gelecek sene çoluğunu çocuğunu topla mutlaka gel! Gel de bizdeki konukseverliği, ikramı gör, diyerek elini tuttu. Bu sefer kesin söz almadan elini bırakmayacağını söyledi.

-Allah rızası için olsun gayret et, tez gel! diye ona üç kere ant verdi. Zaten köylü, on yıldan beri sürekli ısrar ediyor, yalvarıp yakarıyor, çeşitli vaatlerde bulunuyordu.

Şehirlinin çocukları da babalarına:

-Babacığım! Köylüye bu kadar hakkın geçti. Onun için nice zahmetler, sıkıntılar çektin. O adamcağız da gelip çoluk çocuğunla bir süreliğine de olsa, senin de ona misafir olmanı, üstündeki hakların hiç olmazsa bir kısmını ödemek istiyor. Bak, senin gıyabında bize de çok ısrar ediyor ve 'Ne olur, babanızı siz kandırın da, köye getirin!' diye gizlice bize de ricalarda bulunup duruyor. Bak, bu dünyada hiçbir şey yerinde durmuyor. Ay da, güneş de,

gölge de, bulut ta dahil, neredeyse her şey seyahat ediyor. Biz de etsek ne olur ki? Biz de biraz memleket görmüş olurduk! dediler.

Babaları, tedbirli ve ihtiyatlı bir adamdı. İhtiyat ve tedbir nedir? İhtiyatlı adam, önce gelip geçenlerin hallerinden, eskiden olup bitenlerden ibret alır, onların akıbetlerinden aldığı dersle ileriye doğru daha dikkatli, gereken tedbirleri alarak, ihtiyatla gider. İhtiyat, iki tedbir arasından, seni tehlikeye ve tereddüde düşürmeyecek, ayağının kaymasına sebep olmayacak en güvenliğini seçip, yapmaktır.

Uzun bir yolculuk sırasında konakladığınız yerde birisi çıkıp: ‘Önünüzdeki yedi günlük yolda hiç su yoktur. Her taraf ayakları yakıp kavuran, kumlarla kaplıdır.’ dese, başka biri de onu yalanlayıp: ‘Boş verin, aldırmayın siz ona! Gidin bakın, göreceksiniz ki, her taraf güllük gülistanlık, her yerden pınarlar, kaynaklar akıyor, dereler çağlıyor!’ dese akıllılık, ihtiyat ve tedbir neyi gerektirir? Elbette korkulacak şeylerden kurtulmak için, yeterli suyu yanına alıp, yola öyle düşmeyi gerektirir. Baktın, su varsa, aldığın fazla suyu dökersen! Peki su yoksa ve sen de birilerine aldanıp, yola susuz düşmüşsen, halin ne olur? Onun için insan da kıyamet günü için ihtiyatlı, hazırlıklı olmalıdır. Anamızı, babamızı kandırıp, onları cennetten attıran, maskara edip belalara uğratan, ağlatıp inleterek çırılçıplak bırakan, hasetçi ve hilebaz düşmanımız Şeytanın hilelerine, tuzaklarına, düzenlerine aldanmamalıdır.

Kendisine ölüm gelip çatan hiç kimse, öldüğüne hayıflanmaz, azığının azlığına hayıflanır. Dünyaya gelen herkes, bir gün mutlaka ölmek için gelmiştir. Ölüm de bir yok oluş değil, dar bir kuyuya benzeyen bu dünyadan ve sıkıntılarından kurtuluş, geniş bir ovaya, devlete, ebedi bir yaşayışa geçiştir. Tabii baştan gerekli tedarikler görülmüş, gereken hazırlıklar yapılmışsa!

O ihtiyatlı adam da çocuklarına şöyle dedi:

-Yavrucuğum! Doğru söylüyorsunuz ama, ‘İyilik yaptığın kişinin şerrinden sakın!’ diye bir söz vardır. Biz insanlara iyiliği onlardan bir karşılık görmek için değil, Allah rızası için yaparız. Allah müminlerin özelliklerini sayarken, onların yoksula yetime sırf Allah rızasını gözeterek yardım ettiklerini, sadece bu amaçla onları yedirip içirdiklerini, doyurduklarını, onlardan hiç bir karşılık ve teşekkür beklemediklerini (Kur’an-ı Kerim, 76. Sure (İnsan), Ayet: 8-9) anlatır. Dostluk son demde belli olur. Bir şey olur da tohum bozulur diye korkuyorum. Bu dünyada her attığın adımda bir tuzakla karşılaşabileceğini düşünür, ona göre adım atarsan, tuzaklardan da kurtulursun, pusulardan da, kurda kuşa yem olmaktan da. İhtiyatlı, tedbirli olmak peygamberlerin kuvvetinden nurundandır. Her yelden oynayıp sallanan saman gibi her şeyden etkilenmemek, her çağırının peşine takılmamak, her verileni almamak, her önüne geleni yiyip içmemek, her zehirli otu tatmamak, her sevgi gösterisini gerçek sanmamak, her seni çağıranı senin sarhoşun, dostun, aşığın bilmemek gerekir. İhtiyatsızlığın ve tedbirsizliğin sonu pişmanlıktır. İnsana kurulmuş sayısız pusular vardır. Bu pusulardan sabır ve ihtiyat etmeksizin kimse kurtulamamıştır. Sabretmelidir. Çünkü sabır güçlüklerin, sıkıntılarının anahtarı, ihtiyatın eli ayağıdır. Savaşsız sabırsız, yenme ve üstünlük olmaz. Sağda solda bir sürü yol şaşırtıcı: ‘Kardeş! Yol arıyorsan, gel işte yol şuracıkta. Bu ince yolda ben sana kılavuz, yoldaş ve yol

gösterici olayım!’ derler. Fakat gerçekte onlar ne kılavuzdur, ne de yol bilirler. İhtiyat demek, bu dünyanın yağlı ballı şeylerine, tuzak ve hilelerine aldanmamaktır. Çünkü gerçekte bu alemin ne tadı vardır ne de tuzu. Tatlı şeylerinin bile zehir olduğu, şeker hastası birinin yediği tatlılardan, ballardan, şeker ve şerbetlerden sonra vücudunda çıkan yara berelerden anlaşılır. Bu dünya: ‘Gel, sana altınlar vereyim, mal mülk, ev bark vereyim, sen benimsin, benim dostumsun!’ dese bile inanmamalıdır. Onun sana sundukları oltada yem, tuzakta taneden başka bir şey değildir.

Bu hilebaz dünyanın neyi var ki, sana verecek! Verdikleri de çürümüş ceviz gibi kuru gürültüsüyle aklını almaktan, beynini altüst etmekten başka işe yaramaz. En iyisi hilebazların davetini ‘Bugün başım ağrıyor, hastayım, karnım tok, başka yere davetliyim!’ deyip başından savmaktır. Dünyaya sarhoş ve mağrur olup da baş aşağı aldanış kuyusuna düşenlerin halini, başlarından geçenleri mezarlıktaki kemiklerden sormak gerekir.’

Köylünün, yıllardan beri yaltaklandıkça yaltaklanması, şimdi de haber üstüne haber salmasıyla şehirlinin duru suyu en sonunda bulandı, reyi, tedbiri elden gitti, şaşırıp ahmaklaştı. Bir yandan da çocukları:

-Baba ne olur, gidelim! Gezer oynarız, lütfen kabul et baba, ne olur! diye yalvarıp yakarıyorlardı.

Babalarının nasihatleri çocuklara hiç tesir etmemişti. Çünkü çocuklar, oyun adını duydular mı, hepsi de, düzlüklerde, çayırliklarda avcılardan, tuzaklardan habersiz tedbirsizce koşuşturan yaban eşekleri gibi yarışa girerler.

Gezip oynama arzusu şehirlinin çocuklarının akıllarını başlarından almış, işin sonunu görmelerine, tedbirli ve ihtiyatlı davranmalarına engel olmuştu. Nitekim Yusuf da gezip oynama hevesiyle ağabeyleriyle kıra bayıra gitmeye can atıyordu. Ama ağabeyleri onu götürüp kör bir kuyuya atmışlar, Mısır’a giden bir kervana köle diye satmışlar, akşamleyin babalarına dönüp Yusuf’u kurtların yediği yalanını uydurmuşlardı. Ağabeylerinin ‘Gezsin, oynasın! (Kur’an, 12. Sûre (Yusuf), Ayet:12)!’ sözü, Allah’ın öyle takdir etmiş olmasıyla, Yusuf’u babasının gölgesinden ayırmış, başına türlü işler açmıştı. Onun güvenliğini tehlikeye atan bu oyun, gerçekte oyun değil, canla oynayıştı.

Oyunla oyuncakla meşgul olmak, oyundan, oyuncaktan bahsetmek çocukların çok hoşuna gider. Oyun, çocuklar için son derece gereklidir . Çünkü çocuk, oyunla gelişir, sosyalleşir, akıllanır. Dikkat edersen, deli çocuk oyun oynamaz. Onda gelişmeye uygun akıl olmalı ki, oyunla olgunlaşabilsin. Çocuğun aklı, fikri oynaya oynaya gelişir. Oyun, görünüşte insana akla aykırı imiş gibi gelir ama, böyledir işte. Çocuğun kişiliği, oynadığı uygun oyunlarla gelişir ve çocuk oyunla yavaş yavaş akıl denizine aşına olur, o denize dalmayı ve o denizde yüzmeyi öğrenir.

Tedbirli şehirli, bir çok özürler beyan etmesine, bahaneler öne sürmesine rağmen bunların hiç birisi başına gelecek sıkıntıları engelleyemedi. Çoluk çocuğuyla birlikte köye gitmeye karar verdi ve yol hazırlıklarına başladı.

Kaza ve kader hileler düzmeye başlayınca, köylünün bütün ihtiyat ve tedbirleri, dağ gibi sağlam görüşleri, bilgisi, tecrübesi, sebatı bir işe yaramadı, mat oldu, yenildi. Kaza ve kader, felekten baş çıkardı mı; bütün akıllılar, ahmak, kör ve sağır olurlar. Allah’ın kaza ve kaderinden sadece, yine Allah’ın kaza ve kaderine kaçanlar, O’na sığınanlar kurtulabilirler. O’nun dışında, hiç

kimse, hiç kimseyi, hiçbir hile ve tedbir, hiçbir çare, kaza ve kaderden kurtaramaz, onun önüne geçemez.

Gökten ne yağarsa, yer onu kabul eder. Ateş de yağsa, yağmur da yağsa, fırtınalar, tayfunlar coşup da yeryüzündeki bütün şehirleri yıkıp yerle bir bile etse, yeryüzünün kaçıp kurtulabileceği, saklanıp gizlenebileceği hiçbir yer, kurtulmak için başvurabileceği hiçbir çare yoktur. Yeryüzü üstüne yağın her şeyi, Eyüp Peygamber gibi tam bir sabır ve teslimiyetle kabul etmekte, hal diliyle 'Ben sana teslim olmuşum, üstüme ne dersen yağdır!' demektir. İnsan da topraktan yaratılmıştır ve toprağın bir parçasıdır. Topraktan ibret almalı, toprak gibi olmalı, Allah'a isyan etmeye, ayrı baş çekmeye, Allah'ın hükmüne karşı gelmeye kalkışmamalıdır. O'nu topraktan yaratıp yücelten Allah, eğer toprak gibi mütevazı olur, Allah'ın hükmü karşısında kendisini alçaltırsa, onu çok daha büyük derecelere yükseltir, beylere bey yapar. Su, önce bulutlardan yeryüzüne, yani yukarıdan aşağıya iner de; sonra buharlaşarak yine yerden göğe, aşağıdan yukarıya yükselir. Buğday, önce alçalır, yerin dibine iner de, sonra Allah'ın lutfuyla yerden baş çıkarıp yükselir. Her meyvenin tohumu da toprağın altından bitip yükselir, sonra meyveleri tertemiz canlılara gıda olurlar, cansız iken insanlık sıfatları kazanırlar, neşeyle Arşa doğru yücelirler, yükselirler.

Şehirli ve ailesi, hazırlıklarını tamamladıktan ve yüklerini, eşyalarını katırlara yükleyip, köye gitmek üzere neşe içinde yola düştüler. 'Ne güzel, köye gidiyoruz köye! Köyden bize müjdelere var, müjdelere! Güzelim çayır, çimenlikler, yeşillikler, bağlar bahçeler bizi bekliyor. Bol bol gülüp oynayacağız, gezip dolaşacağız. Orada bizi yıllardır büyük bir istek ve iştiyakla çağıran, bize bağını, bahçesini, canını, gönlünü açmış, sabırsızlıkla bizi bekleyen kerem sahibi, çok cömert bir can dostumuz var. Aman yollarda fazla eğlenmeyelim, çabuk gidelim! Bir an önce varalım da daha çok yararlanalım! Dönüşte de kışın bize şehirde lazım olacak bütün erzakımızı, azığımızı köyden temin eder, döneriz artık!' diye seviniyorlar, böyle bir dostları olduğu için övünüyor, gurur duyuyorlardı.

Fakat, içten içe akıl onlara: 'Böyle öğünmeyin, erkenden sevinmeyin! Daha işin sonunu görmediniz. Faydayı, yardımı Allah'tan bekleyin. Allah, böyle boş yere öğünüp, sevinenleri sevmez. Allah'ın ihsan ettiği şeylere sevinip neşelenin! Sizi Allah'tan meşgul eden, Hakk yoldan alıkoyan şeylere aldanmayın. Bunlar, mal, mülk, taç, taht, saltanat gibi çok hoşunuza giden şeyler bile olsa, farkında olmadan sizi yavaş yavaş helake ve felakete doğru götürürler. Sizi Allah'a yaklaştıran, ona ulaştıran şey, gam, üzüntü, dert, keder bile olsa esas neşelenilmesi, zevk alınması gereken şeyler bunlardır. Bunlar bahardır, diğerleri kış. Gönül ovasına, kalbe doğru gidin, seyran edin, gezin, dolaşın. Esas ferahlık, genişlik, huzur, emniyet, sevimli pınarlar, kaynaklar, güllük gülistanlıklar, sevinç ve neşe oradadır! diyordu.

Büyükler: 'Köye gitmeyin! Köyde yaşamayın! Köy, adamı ahmak bir hale sokar. Aklını nirsuz, fersiz bir hale getirir. Köyde yurt tutmak aklın mezarıdır. Köyde sabahtan akşama bir gün kalan kişinin aklı bir ay yerine gelmez. Tam bir ay ahmaklığı gitmez. Köyde bir ay kalan kişi, nice zaman bilgisiz ve kör kalır!' demişlerdir. Burada 'köy'den maksat nedir? Kendisi gerçeğe ulaşmamış, taklitte kalmış, cahil, ham, bilgisiz ve gafil olduğu halde, oradan buradan duyup öğrendiği, yarım yamalak, yalan yanlış şeylerle yol göstericiliğe soyunmuş ahmak sahtekar! Böyle kimseler, kendileri şaşkın ve sapık oldukları için yanlarına gelenleri de öyle sapıtıp, şaşırtırlar, şaşkın bir

hale sokarlar. Onun için bunlar köye benzetilerek, bunlardan uzak durulması öğütlenmiştir.

İçlerindeki büyük ümit ve beklentilerle köyün uzun ve bozuk yolu şehirlie ve çoluk çocuğuna güzelleşiyor, cennet gibi görünüyor, hiç yorgunluk ve usanç duymadan, neşe içinde birbirlerini ‘Seyahat edin de ganimet bulun!’ diye teşvik ederek yürüyüp duruyorlardı. Gündüzün yakıcı güneşiyle yüzleri yanıp soyuluyor, geceleri yıldızlarla yollarını bulmaya çalışıyorlardı. Her türlü sıkıntı ve zorluğa rağmen güle oynaya köye doğru gidiyorlar, köye doğru uçan bir kuş görseler sabırsızlıkla elbiselerini yırtıyorlar, köyden gelen birine rastlasalar, ‘Sen bizim dostumuzun köyünden geliyorsun! Onun yüzünü gördüğüne göre, sen bizim canımızın canısın, gönlümüz, gözümüzsün!’ diyerek yüzünü gözünü öpüyorlardı.

Günlerce, haftalarca yol yürüdüler. Gittikleri köyün yolunu da bilmiyorlar, sora sora gidiyorlardı. Kılavuzsuz yola gidene bazen iki günlük yol, bir aylık olur, delilsiz Kabe’ye gitmeye kalkan zavallılar gibi zillete düşer. Hiçbir ustanın yanında çalışmadan sanat tutmaya çalışan kişi gibi halka alay konusu olur. Hiç çalışmadan hazine bularak zengin olmayı düşleyen, bu yüzden çalışıp çabalamayı terk eden kişi gibi ömrünü ve elinde avucundakini heder eder. Bir aya yakın bir süre köyden köye dolaştıktan sonra bir köye rastladılar. Önce bu köyü dostlarının köyü sandılar. Fakat yanılmışlardı. Buradan da sorup soruşturdular ve tekrar dostlarının köyünün yoluna yöneldiler.

Bir ay sonra, kendileri yorgun argın, aç bîlaç ve perişan, hayvanları yemsiz bir halde aradıkları köye vardılar. Dostlarının evini sorup soruşturup buldular, akrabadan da ileri, candan dost bildikleri bu kapıya doğru sevinçle koştular. Ev sahibi onların geldiğini duymuş, bağına bahçesine girmesinler, evine gelmesinler diye onlardan saklanıp gizlenme yolunu seçmişti. Çünkü köylünün o yaptığı davetlerin, yalvarıp yakarmaların hiç birinin aslı astarı yoktu, gerçek değildi. Hepsi riya, gösteriş, yalan ve hilekarlıktan ibaretti. Nasıl olsa gelmezler diye bol keseden vaatlerde bulunmuş, adam onlardan gerçek yüzünü gizlemişti. Gerçi böyle çirkin yüzün Müslümanlardan gizli kalması daha iyi ya neyse!

Aslında şehirliler, edep ve zeka ehli olmalarıyla, köylüler de toy vermek, yoksul doyurmak, konuk ağırlamak, misafirperverlik gibi özellikleriyle tanınırlar. Allah, garibe ziyafet çekme özelliğini daha çok köylülere vermiştir. Köylere her gün, Allah’tan başka yardımlarına erişecek hiç kimseleri olmayan yeni yeni misafirler gelir giderler. Allah’tan başka kimseleri olmayan nice topluluklar her gece köylerde en güzel şekilde ağırlanırlar. Ama bu şehirlinin geldiği köy o köylerden, bu köylü de o köylülerden değildi. Şehirli bilmeden köylerin ve köylülerin yüzkarası olan bir yere gelmişti.

Konuklar, evi buldular ama, köylünün evindekiler, kapıyı yüzlerine kapadılar. Bu aykırı davranış karşısında şehirli, şaşkınlıktan ve öfkeden deliye döndü. Ama anladı ki, sertlik gösterilecek zaman değil. Kuyuya düştükten sonra sertlik göstermenin ne faydası var? Gidecek bir yerleri olmadığı için, tam beş gün boyunca geceleri soğuktan üşüyüp titreyerek, gündüzleri sıcaktan yanıp kavrulurak kapının önünde beklediler. Kapıda beklemeleri, ahmaklıklarından, gafilliklerinden değil, açlık, susuzluk ve zaruret yüzündendi. Ne gidip

kalabilecekleri başka bir yerleri ve paraları vardı, ne de şehre dönebilmeleri mümkündü. Bazen iyiler de, zaruret yüzünden kötülerle bağdaşmak zorunda kalabilirler. İnsan, zaruret yüzünden ölü eti bile yiyebilir.

Şehirli, kapının önünde beklerken, zaman zaman dışarı çıkmak zorunda kalan köylüyü gördükçe selam verip ona yaklaşıyor:

-Yahu beni tanımadın mı? Ben filan adamım, adım da şu! Sen, her sene bize gelir, aylarca konuk olurdun. Sen, bizi ısrarla çağırdın da, biz kalktık ta buralara kadar geldik. Şimdi bizi niye tanıımıyorsun? diye soruyordu. Köylü:

-Bilmiyorum, hatırlamıyorum. Olabilir, ama ben şimdi, kendi varlığımdan bile geçmiş, gece gündüz Allah'ın işlerine hayran olmuş, dalmış gitmiş bir kimseyim. Aklım, Allah'tan başka hiçbir şeyin farkında değil. Gönlümde de canımda da Allah'tan başka bir şey yok. Kendimi tanıımıyorum ki, seni tanıyayım! Kimsin, nesen, iyi biri misin, kötü biri misin, hiç bilmiyorum! Seninle hiçbir şekilde ilgilenemem! şeklinde abuk sabuk cevaplar veriyordu. Şehirli yine alttan alıyor:

-Allah, Allah! Bu an, ana babanın evladını, evladın ana babasını, kardeşin kardeşi tanımayıp kaçtığı kıyamet gününe benzedi. 'Boğaz, nimet yerse yüz utanır!' demişler. Ben senin yıllarca evinde kaldığın, yiyip içtiğin, sayısız in'am ve ihsanlarına nail olduğun kimse değil miyim? Herkes, aramızdaki dostluk ve sevgiyi bilip duyduğu halde sen nasıl unuttun? diyerek kendini tanıtmaya çalışıyordu. Fakat köylü yine ısrarla:

-Kardeşim, saçma sapan ne söylenip duruyorsun? Ben ne seni tanıyorum, ne adını, ne de yerini! diye kestirip atıyordu.

Beşinci gece, gökyüzünü bulutlar kapladı. Ardından öyle bir yağmur başladı ki gök bile bu yoğun yağmura şaşakaldı. Bıçak kemiğe dayanınca, şehirli 'Ev sahibini bana çağırın!' diye kapının halkasını dövmeye başladı. Yüzlerce ısrardan sonra nihayet kapıya gelen köylü:

-Ne var, ne istiyorsun? diye sordu. Şehirli:

-Bunca haktan vazgeçtim. Senin hakkındaki bütün kanaatlerimi, düşüncelerimi bir yana attım. Beş gündür bu kapıda sıcaktan yanıp kavrulurken, soğuktan titreyip donarak beş yılda çekilmesi imkansız acılar, cefalar çektik. İnsanın bildiği, tanıdığı bir dostundan, soyundan sopundan, yakınlarından gördüğü bir cefa, ağyarın, yabancıların üçyüzbin cefasından ağır gelir. Çünkü insan, eşinin dostunun ona cevri ü cefada bulunacağını ummaz. Tabiatı daima onun lutfuna, vefasına alışmıştır. Ey sevgi ve merhamet güneşi batmış arkadaş! Artık kanımı bile döksen sana helal olsun! Yalnız şu yağmurlu gecede bize başımızı sokacak bir yer göster de kıyamet günü sen de bunun ecrine kavuşasın! dedi. Köylü:

-İlerde bağın içinde bağcının sığındığı küçük bir gözetleme kulübesi var! Bağcı orada elinde oku ve yayıyla sabahlara kadar gözünü kırpmadan kurtları bekler. Kurt gelince okunu atıp, onu öldürür. Eğer sen de o işi başarabilirsen ne âlâ, gidip oraya yerleşebilirsin! Ama başaramayacaksan git kendine başka bir yer ara! deyince şehirli:

-Yaparım, yaparım, ne istersen yaparım. Yeter ki bu gece vakti yağmurun altında, çamurun üstünde kalmayalım. Sen o yayı ve oku bana ver! Ben hiç uyumadan, üzümleri bekleyip, gelen kurtları vurayım, dedi.

Şehirli ve ailesi, o küçücük kulübenin içindeki gereksiz malzemeyi boşalttılar ve hep beraber içine yerleşmeye çalıştılar. Fakat kulübe o kadar küçük ve daracıktı ki, içinde dönüp kımıldayamıyorlardı bile. Selden, fırtınadan bir mağara köşesine sığınmış çekirgeler gibi, adeta üst üste yığılmışlardı. Bir yandan da o viranede sivrisineklerle pireler üstlerine başlarına üşüşmüş, onları kurt gibi ağızlarıyla ısırıyor, zaten çekilmiş kanlarından geri kalanını emiyorlardı. Ama onların aman kurt gelir de sürüye, bağa, bahçeye zarar verir, köylü de hepsinin saçını başını yolar korkusuyla sivrisinekleri kovmaya bile mecalleri yoktu. Kendi kendilerine:

-Aman Yarabbi, Sen bizlere acı! Biz bu eza cefanın belki iki yüz mislini bile hak ettik. Yalan sözlere kandık, dostu düşmanı tanıyamadık. Aşağılık kişilerle dost olanların, adam olmayanları adam sayanların layığı budur. Ham tamaha kapılıp, yurdunu yuvasını terk edenlerin, hizmeti layık olanlara etmeyenlerin sonu budur. Bu zamanda, şehirliler bile yol kesen eşkıya olmuşken, iç alemini bilmediğin köylüden başka ne beklersin? Aklına, tedbirine uymayıp ta, duyduğu her aldatici gulyabani sesine uyanın bulacağı budur! diye söyleniyorlardı.

Şehirli, yaptığı işten çoktan pişman olmuştu ama, artık pişman olmanın bir faydası yoktu. Elinde ok ve yay, pür dikkat, bağın her yanını gezip dolaşüyor, kurt arıyordu. Dertleri başlarından aşmış, yürekleri ağızlarında beklerlerken, ansızın tepeden aşağı koşup gelen bir karaltı fark ettiler. Bunun saldırıya geçmiş bir kurt olduğundan emin olan şehirli, hemen yayını gerip, okunu fırlattı. Öldürücü bir yara alan hayvan, tepeden aşağı yuvarlanmaya başladı ve yuvarlanırken de şiddetli bir şekilde yellendi. Köylü evden yellenme sesini duyunca, ellerini dizlerine çarparak olduğu yerden fırladı ve:

-Eyvahlar olsun! Be hey mürüvetsiz adam, sen ne yaptın? Benim eşeğin sıpasını vurdun? diye bağırıp çağırarak, bağa doğru koştu. Şehirli.

-Yok canım, ne sıpası? Karaltısına baksana, kurt bu kurt! Hem de dev gibi bir kurt! Her halinden kurt olduğu anlaşılıyor! Sıpayı da nereden çıkardın? dedi.

-Nereden çıkaracağım, tabii ki yellenmesinden! Ben o sıpanın yellenmesini iyi tanırım. Hiç de yanılmam. Yellenmesinden anladım ki, sen benim çayırılıktan gelen sıpamı vurdun. Dilerim, neşe yüzü görmeyesin! Şehirli:

-Yahu iyi bak! İnsanın geceleyin gözleri iyi seçemez. Karanlık insanı yanıltır. İnsan karanlıkta gördüğü şeyi fark edemez, her şeyi olduğundan farklı görür. Hele bu gece gibi üç karanlık üst üste olursa insan daha çok yanıltılır.

Baksana, hem gece karanlığı var, hem şiddetli yağmur, hem de bulut var. Bunun kurt değil de sıpa olduğundan nasıl bu kadar emin olabiliyorsun? Köylü:

-Hayır, hayır! Bunun kurt değil, benim eşeğin sıpası olduğu bana gün gibi aşikar. O yellenme benim sıpanın yellenmesiydi. Yolcu azık çantasını ve içindekileri nasıl iyi tanır, ben de yüz yellenme arasından o yellenmeyi tanırım, dedi.
Daha fazla dayanamayan şehirli, bir sıçrayışta köylünün yanına vardı ve yakasına yapıştı:

-A hilebaz serser! A bunak mendebur! Gece yarısı eşek sıpasını, üstelik sadece yellenmesinden tanıyabilen bir adam, nasıl olur da bunca yıllık dostunu tanıyamaz? Bu üç kat zifiri karanlık içinde sıpanın yellenmesini tanıyorsun da beni nasıl tanımıyorsun? Bunca yıllık hukuku, tuz ekmek hakkını, vefayı ve mürüvveti bir tarafa atıyorsun da, güya kendini dalgın, ârif, Allah'tan başka hiç bir şeyden habersiz, kendinden geçmiş, dünyayla alakasını kesmiş gösteriyor, yeri gökten fark edemediğini söyleyip, şişim şişim şişiniyorsun ama bak, Allah seni bir sıpa yellenmesiyle nasıl rezil ve rüşvay etti. Ufacık bir iğnenin koca bir balonu söndürmesi gibi, senin havanı, şişip gururlanmanı da bir sıpa yellenmesi nasıl aldı götürdü. Kışın kardan testiler yapıyorsun ama, hiç o testiler suya dayanır mı? Kendini Hak aşığı gösteriyorsun ama, sen gerçekte şeytanla aşkbağlık eden bir sersersin. Unutma ki, kıyamet günü, aşıkla maşuku birbirine bağlarlar da herkesin önüne çıkarırlar. Kendini yol eri gösteriyorsun ama, sen yol kesicilerin adamısın. Boşuna herze yiyip durma! Eğer kötülerini sına olmasaydı, her puşt, savaşta Rüstem kesilirdi. Farz et ki bir korkak, zırhlar giymiş, silahlar kuşanmış neye yarar? Nasıl olsa savaşa girip sıkıştığında, esir olacak değil mi? Senin gibi bir eşeğin sözüne inanan, kendisini hatır için kör ve sağır eden de, senin gibi eşektir. Yazıklar olsun sana ve senin gibilere! dedi.

DONMUŞ EJDERHA

Bir yılan avcısı, yılan avlamak üzere dağlara yüz tutmuştu. Bu adamcağız da geçimini bu işten sağlardı. Kış mevsiminde yılanlar, soğuk yüzünden hareket kabiliyetini kaybettikleri için, bu yılan avcısı, karda kışta dağları bayırları, inleri, kovukları gezer, dolaşır, bir sürü zahmet ve sıkıntılara katlanarak iri yılanlar arardı. Bu yılanları şehre getirerek, yılan görmemiş bilgisiz halka teşhir eder, onları hayrete düşürerek para kazanır, o da bu yolla geçim derdinden kurtulmaya çalışırdı.

Zavallı insanoğlu kendi değerini, kıymetini bilemediği için kendisini işte böyle çok ucuza satar. Paha biçilmez bir atlas kumaş olduğu halde, kendisini eski bir hırkaya yamayıp harcar. Dağlar, taşlar, yılanlar da dahil canlı cansız bütün yaratıklar ona hayranken, o tutar bir yılanı veya başka bir şeye hayran olur, sevdalanır.

Arayan, aradığını er veya geç bulur. Onun için sen de arayıcı ol, aramayı bırakma. Arama yolda en iyi kılavuzdur. Topal olsan da, sakat olsan da, uyuklayarak da olsa, hatta fazla edebe erkana riayet etmeyi bilmesen de arama yolunda kımılta, onu aramayı işini bırakma. Gah lafla, gah susarak, gah şuraya buraya boynunu uzatarak, hak hakikat kokusunu almaya çalışarak arayıcı ol! Yusuf'unu kaybetmiş Yakup gibi, sen de duygularının algılama kabiliyetini artır ve her yanda istekle aranması gerekeni araştı. Ağzınla sor soruştur, dört yana göz at, kulak ver, araştı, güzel ve aşına bir koku aldığında da o tarafa yönelerek, o kokuyu izle! Kimde bir lutf, hoşluk ve güzellik görürsen onun üzerinde dikkatle dur! Olur ya, belki de onun vasıtasıyla o lutfun aslına yol bulabilirsin. Çünkü bütün lutuflar, bütün hoşluklar ve ululuklar onun denizindedir.

Yılan avcısı, günün birinde bir dağda, o zamana kadar hiç görmediği kadar iri, dev bir yılan ölüsüne rastladı. Sanki bu bir yılan değil, koskocaman bir ejderhaydı. Yılanıcı, o ejderhayı tuttu ve halkın merakından istifade ederek, teşhir edip para kazanmak için Bağdat'a getirdi. 'Ey ahali! Ölü bir ejderha getirdim. Avlamak için ne zahmetler çektim. Gelin görün, ne muazzam bir şey!' diye halka duyurular yapıyordu.

Yılanıcı, ejderhayı ölü sanıyordu ama ejderha diri idi. O iyi dikkat etmemişti. Hayvan soğuktan donduğu için kaskatı kesilmiş, bu yüzden ölü gibi duruyordu.

Dostum, alemleri ölü sanma! Alem de donmuş olduğu için, 'cemad' adını almıştır. Arapça'da camid, donmuş demektir. Mahşer güneşi doğuncaya dek sabret de, alemin hareketini, canlılığını o zaman gör! Burada susup duruyorlar ama, orada o alemlerin Rabbi'nin emriyle nasıl canlandıklarını, dile

gelip söylediklerini herkes görecek! İnsan bedeni de topraktan yaratıldığına göre, bütün toprakları da bilgi ve anlayış sahibi bilmek gerekir. Hazreti Musa'nın elindeki asanın yılan olmasını da bütün aleme kıyas edebilirsin.

Yılanıcı, o donmuş yılanı bin bir zahmetle çeke çeke Şat kıyısına koydu. Şehre; 'Yılanıcının biri koskoca bir ejderha avlamış. Görülmemiş bir şey! Nasıl da avlamış?!' diye bir velveledir koptu.

Yılanı görmek için halktan binlerce kişi, halka olup toplandı. Onlar da yılanı avlanmışlar, bir an onu önce görebilmek için sabırsızlıkla bekliyorlardı. Yılanıcı ise daha çok seyirci toplansın da, daha fazla para kazanayım diye gösteriyi olabildiğince geciktiriyordu. Yılanıcı ihtiyatı elden bırakmamış, yılanı bir güzel bağlamış, üzerini de kilimlerle, heybelerle örtmüştü. Yılanın üstündeki kilimi, arada bir kımıldatıyor; halk, parmaklarının ucuna basıp, yılanı görmeye çalışıyordu. Kalabalıktan erkeğin, kadından haberi yoktu. Bir ayak üstünde bin ayak varmış gibi bir sıkışıklık vardı. Halkla ileri gelenler birbirine karışmış, sanki kıyametten bir sahne olmuştu.

Halkın toplanmasını beklerken bir hayli vakit geçti. Irak güneşi üzerine vurunca, yavaş yavaş yılanın buzları çözüldü. Herkesin ölü zannettiği ejderha dirilmeye, kımıldamaya başladı. Halk bunu görünce, birken, bin olan hayretin yerini müthiş bir panik aldı. Halkın gürültüsü karşısında ejderha, iplerini koparıp kilimlerin altından sıyrıldı. İnsanlar korkudan feryat ve çığlıklarla kaçışırken, pek çok kimse ayaklar altında kalıp, çiğnenerek canlarından oldular.

Olup bitenler karşısında şaşkına dönen yılanıcı, olduğu yerde dehşet ve korku içinde donakalmıştı. Ejderha gelip, o ahmağı bir lokmada yutuverdi. Sonra bir direğe sarıldı. Karnındaki adamın kemiklerini çatır, çatır kırdı.

İşte senin nefsin de o ejderhaya benzer. Eline fırsat geçmediği için ve imkânsızlıklardan dolayı bu ejderha gibi donmuş, bir şey yapamıyor. Firavun'un elinde olan imkânlar onun eline geçsin de, yapacaklarını ondan sonra seyret! Onun eline de öyle bir kudret geçseydi, o da Firavunluğa başlar yüzlerce Musa ve Harun'un yolunu vururdu. O ejderha şimdi yoksulluktan dolayı, küçük bir kurtçuk gibi acizdir. Mevki ve mal yüzünden o sivrisinek büyür, kartallaşır. Nefis ejderhasını zaptetmek, her bayağı kişinin harcı değildir.

Senin halinden bahsettiler mi; çanın sıkılır, başkasından bahsedilince sana masal gibi gelir. Firavun'da olanların çoğu belki sende de var fakat, sen onları sırf ona isnat etmekteisin. Firavun'un ateşine atılan odun, senin ateşine atılmadığı, onun sahip olduğu imkan ve fırsatlar sende olmadığı için

elinden fazla bir şey gelmiyor. Yoksa fırsat bulsan, belki senin ateşin de Firavun'un ki gibi yalımlanırdı.

Ejderha nefsinin, ayrılık ve isteklerine karşı çıkma buzu içinde muhafaza et! Sakın onu Irak güneşinin altına getirme! Ejderha nefsin donmuş bir halde iken selâmettesin. Fakat canlanıp, kendine gelirse ona lokma olursun. Onu mat et, zebun et ki, ona mat olmayasın! Ona pek acıma; zira o, iyilik edilecek kimse değildir. Üzerine şehvet güneşi vurdu mu, o geberesice hemen yarasa gibi kanatlarını çırpmaya, uçmaya başlar. Onu ercesine savaşa çeker, yiğitçe onunla vuruşursan, sonunda Allah'ın rızası ödülüne kavuşursun. Sen ona, hiç zahmet etmeden, eziyet etmeden, onu akıllı, uslu, sana faydalı, rahat ve vefakar bir halde tutmayı mı umuyorsun? O aşağılık böyle zapt edilemez. Milyonlarca kişi ona mağlup oldu, onun elinde helak oldu.

Rubai:

Allah'ım! Beni şu yaramaz nefsin elinde oyuncak etme!
Bana Senin güzel gördüğünden başkasını hoş gösterme!
Ben, Senin bütün fitnelerinden yine Sana sığınıyorum!
Ben yalnız Senin kulunum, sakın beni nefsimle kul eyleme!

GÖRÜŞ FARKI

Hintliler karanlık bir ahıra bir fil getirip, halka göstermek istediler. Hayvanı görmek için o zifiri karanlık yere bir hayli meraklı toplandı. Ahır o kadar karanlıktı ki, hayvanı gözle görmenin imkânı yoktu. Meraklı kalabalık hayvana elleri ile dokunarak, el yordamı ile tanımaya çalıştılar.

Birisi eline filin hortumunu geçirmişti:

-Fil bir oluğa, büyük bir hortuma benzeyen bir şeydir! dedi.

Başka birinin eline filin kulağı geçti:

-Fil, kocaman bir yelpazeye benziyor! dedi.

Bir başkası da ayağını yakalamıştı:

-Fil direk gibidir! dedi.

Birisi de sırtını tutmuştu:

-Fil, taht gibi bir şeydir! dedi.

Velhasıl kim hayvanın neresini tuttuysa ve tuttuğu yer neye benziyorsa, ona göre bir fil tarifi yapmaya koyulmuştu. Dolayısıyla hiçbirinin tarifi diğerini tutmuyordu.

Halbuki ellerinde bir tane mum olsaydı, sözlerindeki bu aykırılık kalmazdı. Dokunma duygusu ile ulaşılabilecek bilgi, ancak avuçla, avucun elleyebildiği yerle sınırlı kalır. Bütün fili elleyemediği için de tanınması sınırlı kalacaktır. Maddî göz de eşyayı, hadiseleri hakikatte olduğu gibi algılamaktan işte böyle acizdir. Denizin üstünde dalgaların tesiriyle hareket eden köpükleri görüyorsun da, koskoca denizi göremiyorsun. İşlerin ancak dış yüzünden haberdarsın. İnsan, görüşten ibarettir. Müminle, kafiri, Mecusi ile Hıristiyan ve Yahudi'yi birbirinden ayıran, hep bakış ve görüş farklılıklarıdır.

İnsan gözdür, öte yanı et, kemik ve deriden başka bir şey değildir. İnsanın görüşü ne kadarsa, değeri de o kadardır.

VEHİM

Bir mektebin talebeleri, her gün okula gidip gelmekten, derslerle boğuşup durmaktan, hocalarının yüzünü görmekten bıkmışlardı. Kendi aralarında:

-Yahu, bu hoca da hiç hastalanmıyor. Adam kaya gibi, mermer gibi sapasağlam! Ne olurdu, hiç olmazsa birkaç gün hastalansaydı da, biz de biraz tatil yapıp, keyfimize bakabilseydik! Acaba biz, bu hapisten, bu sıkıntıdan, bu çalışıp çabalamadan nasıl kurtulur, nasıl rahat yüzü görebiliriz? diye konuşuyorlardı.

Çocukların en zekilerinden biri, öğretmenlerini yatağa düşürebilmek için bir hile düşündü. Arkadaşlarına dedi ki:

-Bakın, sabahleyin okula gelirken ben yolda hocayı karşılar ‘Hayrola hocam hasta mısınız? Betiniz benziniz sararmış, renginiz uçmuş! Ne oldu, hava değişikliği mi dokundu, yoksa Allah korusun, sıtma filan mı oldunuz?’ derim. O elbette biraz olsun vehimlenecektir. Biz, burada otuz arkadaşız. Siz de bana yardım eder, hepiniz teker teker ‘Hocam hasta mısınız? Neyiniz var? Vah, vah, bu haliniz ne?’ gibi çeşitli acıklı sözler söylerseniz adamı iyice vehimlenir, delirir, hastalanır gider. Biz de kurtulmuş oluruz.

Diğer çocuklar da bu akli pek beğendiler, arkadaşlarını tebrik ettiler. Hepsi birleşip, hiç birinin bu sözden, bu karardan dönmeyeceklerine dair anlaştılar. O zeki çocuk, içlerinden hiç kimsenin bunu başkalarına anlatmayacağına dair, hepsine yemin ettirdi. İnsanların her türlü özellik ve güzellikleri nasıl birbirinden yüksek veya aşağı ise, akılları da öyledir. Bu çocuğun da akli ve tedbiri, diğer çocukların aklından ve tedbirinden daha üstün, daha ileriydi.

Ertesi gün oldu. Çocuklar bu düşünce ile okula geldiler. Önce o zeki çocuk öğretmeni yolda karşılayıp selam verdi. Ardından hemen:

-Hocam hayrola! Benziniz sararmış, renginiz uçmuş, hasta mısınız? diye sordu. Öğretmen:

-Saçmalama, hasta filân değilim, geç içeri, otur yerine! dedi. Dedi ama, hatırına da bir vehim tozudur kondu. Az da olsa gönlüne bir endişe düştü.

Derken bir başka çocuk geldi, o da aynı şeyi söyledi. Bunu diğerleri izledi. Böylece adamcağızın vehmi, artıkça arttı. Neticede hasta olduğuna kendisi de kanaat getirdi. Eve gitmeye karar verdi. Çocuklar da ardından geliyorlardı. Öğretmen, yolda karısına kızıyor:

-Vay, sevgisi az hatun vay! Ben bu halde iken halimi sormadı. Rengimin solukluğunu, benzimin uçukluğunu haber bile vermedi. Demek ki, bana kastediyormuş, benden kurtulmanın çarelerini arıyormuş da haberim yokmuş! diye düşünüyor, kendi kendine söylenip duruyordu.

Evinin kapısına geldiğinde, kapıyı çalma bile çalmadan, öfke ve şiddetle açarak içeri girdi. Karısı:

-Hayrola bey, bugün erken geldin. Allah esirgesin başına bir şey mi geldi? diye sordu. Hoca:

-Kör müsün? Şu betime benzime, şu halime bir baksana! Yabancılar bile halimi görüyor da, sen evimin İçinde olduğun halde, münafıklığından, bana düşmanlığından, ne kadar hasta olduğumu, ateşler içinde yandığımı görmüyorsun! diyerek karısına çıkıştı.

Kadın:

-A efendi, senin bir şeyciğin yok. Bu endişen manasız ve saçma bir vehimden ibaret! dediyse de hoca:

-A inat karı! Sen körsen, benim ne suçum var! Halimdeki kırgınlığı, nasıl tir tir titrediğimi görmüyor musun? Ben zaten kendi derdime düşmüşüm, bir de sana laf yetiştirecek halim yok! diye daha fazla kızdı. Kadın tekrar:

-Hocam, ayna getireyim de bak! Yalan söyleyip söylemediğimi o zaman anlarsın! diyecek oldu. Hoca:

-Git, aynan da yere batsın, sen de bat! Zaten hep bana kin güder, inat edip durursun. Çabuk yatağımı ser, yorganımı getir, ben yatacağım! Başımın ağrısı iyice şiddetlendi, dedi. Kadıncağız, yatak yorgan getirdi. Bir yandan da 'Bunun içi vehim ateşi ile dolmuş. İmkânı yok, ne söylesem, beni itham edecek. Fakat söylemesem de sahiden hastalanacak. Hastalık vehmi, insanı hiçbir hastalığı yokken bile hasta eder. Peygamberimiz bile, hasta değilken kendinizi hasta göstermeyin, sonra gerçekten hasta olursunuz, buyurmuşlar' diye düşünüyordu.

Hoca yorganı üstüne çekip, yatağına uzandı. Bir yandan da, oflayıp pufluyor, inim inim inliyordu. Çocuklar da hocanın yatağının etrafına oturarak, derslerini okumaya başladılar. Dersten yine kurtulamamışlardı. 'Bunca düzen ve hile kurduk. Bu kadar iş yaptık. Yine de şu zindandan, bu derslerden kurtulamadık!' diye düşünüyordular.

O zeki çocuk arkadaşlarına gizlice:

-Arkadaşlar, derslerinizi yüksek sesle, bağıra çağıra okuyun! dedi. Hepsi birden bağıra çağıra okumaya başlayınca da Hoca'ya duyurarak:

-Arkadaşlar, baksanıza bizim bağırمامız hocamızı nasıl rahatsız ediyor! Hocamız zaten hasta! Gürültü baş ağrısını daha da artırır! Ne yapsak acaba? deyince hoca:

-Çocuklar, arkadaşınız doğru söylüyor. Başımın ağrısı çok fazlalaştı. Haydi siz gidin bari! dedi. Çocuklar, hocalarına geçmiş olsun deyip, dışarı çıktılar. Kimi sevinçle sokakta oynamaya, kimisi evlerine koştu.

Anneleri çocukları dışarıda görünce onlara:

-Bugün okul günü! Siz niçin sokaklarda oyuna daldınız! diye kızıp söylenmeye kalktılar. Çocuklar ise annelerinin sözünü:

-Dur hele anne, bizim kabahatimiz yok! Hocamız hastalandı, evinde yatıyor, bizi de o serbest bıraktı, diyerek kestiler. Ama annelerini bir türlü inandıramadılar. Anneleri onlara:

-Bırakın hileyi, düzeni. Sizi gidi yumurcaklar sizi! Siz bir ayran için yüz türlü yalan söylersiniz. Hele bir sabah olsun, hocanıza gidip de bu hilenizin aslını anlatırız, diye çıkıştılar. Çocuklar:

-Peki, gidin de görün! dediler. Sabah olunca anneleri hocayı ziyarete gittiler. Bir de baktılar ki, hoca gerçekten yorgan döşek yatıyor. Fazla örtüdüğü, başını bağlayıp yüzünü kapattığı için de kana tere batmış. Hafif hafif ah edip duruyor. Hepsi 'lâ havle' demeye başladılar.

-Geçmiş olsun hocam! Bu hastalık da ne? Geçmiş olsun, vallahi haberimiz yoktu! dediler, Hoca:

-Benim de haberim yoktu. Çocuklar haber verdi. İnsan bir işe kendisini iyiden iyiye kaptırdı mı, hastalığının da farkında olamıyor, dedi.

Halkın ululaması veya kınaması pek çok kişinin gönlünde, hastalıklar husule getirmiş, onları doğru yoldan sapıtmıştır. Kadın, erkek, çoluk çocuk, halkın kendisine secde etmesi de Firavun'un gönlüne öyle tesir etmişti. Herkes ona 'İlahsın, tanrısın, padişahsın!' dedikçe o da ilahlık davasında daha pervasız oluyordu. İnsandaki eksik aklın afeti zandır, vehimdir. Yeryüzünde daracık bir yolda vehimlenmeden, rahatça yürürsün ama, yüksekçe bir duvarın üstündeki daha geniş bir yolda düşme korkusu gönlüne yerleşirse ayakların titrer, yalpalar, belki de gerçekten aşağıya düşersin. Dikkat et de insanların kınaması veya ululaması, senin de gönlünü hasta edip, vehimlendirmesin, seni doğru yoldan ayırmasın!

İŞİN SONUNU GÖRMEK

Bir kuyumcunun dükkânına birisi geldi.

-Altın tartacağım, bana terazini versene! dedi. Kuyumcu ona:

-Benim kalburum yok, git başkasından iste! diye karşılık verdi. Adam:

-Benimle dalga geçme! Ben terazi istiyorum, şu terazini ver! dedi.

Kuyumcu bu sefer:

-Hem biliyor musun, bende süpürge de yok! dedi.

Adam:

-Yeter artık, sağırılık numarası yapıp, lafı bir o tarafa bir bu tarafa çekip durma! Ben senden kalbur veya süpürge değil, terazi istiyorum, dedi.

Kuyumcu şöyle cevap verdi:

-Sağır değilim, ne dediğini de gayet iyi duyup anladım. Ama benim söylediklerimi de boşa söylenmiş sözler sanma! Sen kuvveti kudreti kalmamış, ihtiyar bir adamsın. Bak ellerin de titriyor. Altın tartarken, halsizlikten elin daha fazla titreyecek. Teraziyi külçe altın tartmak için de istemiyorsun. Tartacağın altının içinde incesi var, toz halinde olanı var. Elin titreyince bunları yere döküceksin. Sonra yine bana geleceksin:

-Bir süpürge ver de, şu yere dökülen altın tozlarını süpüreyim, diyeceksin. Altını süpürüp bir yere toplayınca da, tozunu toprağını ayırmak için:

-Kalbur ver de şunları eleyeyim, diye tutturacaksın. Ama benim süpürge ve kalburum yok! Ben bu işin sonunu önceden bildiğim için, sana böyle cevaplar verdim, dedi.

Akıllılar önceden feryat ederler. Tedbirlerini önceden alırlar. Bilgisizler ise işin sonunda, iş işten geçtikten sonra dövünürler. Sen, aklın varsa işin önünde sonunu sor da, yarın kıyamet günü pişman olmayasın! O günkü pişmanlığın hiçbir faydası olmayacaktır. Yarın kıyamet gününde pişmanlık duymamak için, o günün hazırlığını bugünden yapmalısın! Akıl bunu gerektirir.

TAKMA AKIL TEZ ÇIKAR

Kış, yine gelip çatmıştı. Kış şartlarının zorluğu, soğukların şiddeti, sokak köpeğini iyice bunaltmış, canından bezdirmişti. Kenarda köşede ezilip, büzülmekten, tir tir titremekten perişan olmuş; bu sıkıntıları atlatıp yaza çıkabileceğinden neredeyse ümidini kesecek hale gelmişti. Bir yandan kendi kendine söylenip duruyor, bir yandan da ileriye yönelik planlar yapıyor, kararlar alıyordu:

-Aman Allah'ım! Bu sene de kış, ne çetin geçiyor. Hiç böyle kış, böyle soğuk görmemiştim. Artık dayanamayacağım. Sağ salim yaza çıkabileceğimi pek sanmıyorum ama; eğer Allah bir sebep gösterir yaza erişebilirsem; bir daha böyle tedbirsizlik, ihtiyatsızlık yapmayacağım. Çalışıp , çabalayacağım, dişimle, tırnağımla, kendime taştan ahşaptan sağlam bir kulübe yapacağım.

Sokak köpeği, kış ayları boyunca epey ayazlar, soğuklar yedi, sıkıntı ve çileler çekti, adeta ölümün kıyısından döndü ama, yine de bir deri bir kemik de olsa, ölmeden yaza çıkabildi. Yaz aylarının o sımsıcak güneşiyle vücudu ısındı, ilikleri kızıştı, bulduğu bol yiyeceklerle kellesi kemiği yerine geldi, derisi iyice gerildi, semirdi, yağlandı.

Arada bir, kendisine sağlam bir kulübe, başını sokacak bir ev yapmak için kışın aldığı karar aklına geliyordu. Önceleri bunu:

-Acelesi yok, daha kışa çok var! Hele biraz daha zaman geçsin, sonra yaparım! diye sürekli tehir ediyordu. Yazın rızkı bol, karnı tok , sırtı pek, kendiyeye güveni de tam olduğu için; elini ayağını işten güçten çekmek, tembel tembel gölgeye çekilip yatmak daha çok hoşuna gidiyordu. Daha sonraları iyice irileşip semirince de, kendisini dev gibi güçlü ve koskocaman görmeye, eve barka hiç ihtiyacı olmadığına inanmaya başladı.

Aklı kendisine:

-Aman daha fazla gecikme! Kendine bir an önce kışın seni soğuktan koruyacak, başını sokabileceğin bir ev yap! dedikçe o;

-Yahu tamam, bir ev yapayım yapmasına da, ben bu cüsseyle, bu bedenle hangi eve sığabilirim ki? Boş ver evi barkı, ben evsiz barksız da idare ederim! diyordu.

Nihayet, sayılı günler, yazın o tatlı, zevkli ve sefalı günleri, çabucak geldi geçti. Sokak köpeği bir de baktı ki, yine soğuk ve çetin kış günleri gelmiş çatmış. Her zamanki gibi, kışa yine hazırlıksız ve tedariksiz yakalanmış.

İnsan da başına bir bela ve musibet gelip çattığında, sıkılır, daralır, bunalır, büzülür, küçülür, hırs kemikleri birbirine girer bitişir, gözünde hiçbir şeyin kıymeti kalmaz, eskiden yaptığı hatalar, işlediği günahlar aklına gelir de:

-Yanlışılarımdan ibret alayım, hatalarımı bir daha tekrarlamayayım, tövbeden bir ev yapayım, kışın o evceğizde barınayım, der. Ama, dertten kurtulup tekrar genişliğe çıkınca, hırsı yine büyür devleşir. O sokak köpeği gibi, ev sevdası da, gelecek endişesi de, tedbir ve çare arama düşüncesi de kaybolur gider.

Kafirlerin, aşağılık alçakların, kötü kişilerin de huyu budur. Nimete erdiler mi, azıtip sapıtırılar, her şeyi unuturlar, elden avuçtan çıkarlar. Vefa gördüler mi, cefa gösterirler. Derde, cefaya düştüler mi de arınır, temizlenirler. Kerem sahibi birisine bir iyilikte bulunsan, sana yedi yüz misliyle karşılık vermek ister. Ama kötü kişiye iyilik ettin mi, o sana kötülük etme çarelerini arar. Böyle bir alçağa cefa eder, onu kahredersen, sana aşırı vefalar gösterir, kulun kölen olur.

Kerem sahibine ikramda bulundun mu, bu ikramla onu daha çok Allah'a kulluğa, ibadete teşvik etmiş olursun. Böylesi ikrama, ihsana mazhar oldukça, daha çok şükreder. Alçak ise aşağılandığı, kötülüğe, sıkıntılara maruz kaldığı ölçüde ibadete yönelir, ancak kafasına vurulunca yere, secdeye baş koyar.

Kafirler dünyada rahat içinde iken Allah'ı unuturlar. Ahirette azaba duçar olunca O'nu hatırlarlar. Cehennem bu yüzden kafirlerin mabedi, mescidi olur. Çünkü onlar Allah'ı orada yad ederler. İnsan, zindanda, hastalıkta, darda, diş ağrıda ve azaba uğradığında bilgisizlik perdesi yırtılır ve Allah'ın varlığını ikrar eder. 'Ya Rab, Ya Rahman, Ya Hakk' diye yalvarmaya başlar. Fakat iyileşip rahata kavuşunca yine gaflet perdeleri kalınlaşır. 'Hani Allah nerede? Ben niye göremiyorum, bulamıyorum. O'nu nerede arayayım?' demeye başlar. Rahat içindeyken Allah'ı anmayan ve O'ndan habersiz olan cehennemlik, cehennemde artık gece gündüz Allah'ı zikreder.

Allah, âlemi, yeri, göğü, güneşi, ayı, gezegenleri, iyiyi ve kötüyü kendisini zikir, yad ve tesbih etmeleri, kendisine kullukta bulunmaları için yaratmıştır. Kafirler rahata kavuştuklarında, yaratılış gayeleri olan bu kulluk vazifelerini yerine getirmediğinden cehenneme giderler. Ama müminlerin Allah'ı zikretmek için zahmet ve azap çekmelerine gerek yoktur. Onlar rahatlık içindeyken de azabı bilmezlik etmezler ve o azabı her zaman kendileri için hazır görürler. Mesela akıllı bir çocuğun ayağını bir defa falakaya koysalar, bu ona yeter, bir daha falakayı unutmaz. Fakat ahmak hemen unuttur. Hatırlatmak için ona her zaman falaka lazımdır.

Dünyada mutlaka unutulmaması gereken bir şey vardır. Eğer bütün başka şeyleri unutup da, yalnız onu unutmadıysan yine de sonuç fazla korkutucu ve tehlikeli olmaz. Ama başka her şeyi yapıp edip, hatırlayıp, unutmayıp yerine getirip de,

yalnızca onu unutmuş olsan, bilesin ki sen hiçbir şey yapmamış sayılırsın. Örneğin; bir padişah seni belli bir işi yapmak üzere bir yere göndermiş olsa, sen de yapman gereken işi yapmayıp, onun yerine daha başka yüzlerce iş yapmış olsan, yine de görevini yerine getirmemiş, hiçbir şey yapmamış kabul edilirsin. İnsan da bu dünyaya bir bir iş, belli bir maksat için gelmiştir, yani onun dünyaya gelişinin bir gayesi vardır. Eğer insan onu yapmazsa, hiçbir şey yapmamış olur. O iş, göklerin, yerin, dağların üzerine almaktan çekindikleri, onların elinden gelmeyen, yalnız insanın elinden gelebilecek bir iştir. Allah, Adem oğullarını, o işle ve o iş yüzünden şereflendirmiştir. Eğer sen, 'Elimden şu kadar iş geliyor; ama o işi yapamıyorum.' diyecek olursan, bunun hiçbir anlamı yoktur. Çünkü insan başka işler için yaratılmamıştır. Mesela, en değerli hazinelerin içinde özenle korunan, mücevherlerle süslü tarihi bir kılıcı, işe yaramaz ve atıl bir halde kalmasın diye saklandığı hazineden çıkarıp, alelade bir satır gibi, kokmuş et ve sebze doğramada kullanacak olsan, saf altından yapılmış bir tencerede şalgam haşlamaya kalksan, sapı en değerli mücevherlerle süslü kamayı kabak asmak için çivi yerine kullansan yazık olmaz mı, buna gülünmez mi?

İnsan, her işle meşgul olabilir. Ama yaratılışındaki esas maksat, Allah'a ibadettir. Allah: 'Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım (Kur'an, 51. Sure (Zâriyat), Ayet:56).' ayetiyle insanın yaratılış gayesini bize açık bir şekilde bildiriyor. Nasıl ki, kitaptan maksat içindeki, bilgiler, ilimler, fenlerdir. Ama sen dilersen onu yastık yapıp başının altına da koyabilirsin. Fakat ondan esas maksat, onun yastık olarak kullanılmasıyla değil, bilgi, irfan, irşat için yararlanılmasıyla elde edilebilir. Kılıcı, bir şeyler asmak için mih yapıp duvara çakarsan, savaşta zaferi değil yenilgiyi tercih ettin demektir. Madem ki, insanın yaratılışındaki maksat, ilim, irfan sahibi olması, doğru yolu bulup bilinçli bir şekilde Allah'a kulluk ve ibadet etmesidir; şu halde ibadetten baş çeken, ibadete yanaşmayan kişinin, ibadet yeri cehennem olacaktır. Onlar orada Allah'ı iyice bilip tanır ve durmadan O'nu anar, yalvarır yakarır, ibadet eder dururlar. Kısacası Allah cenneti iyi ve has kulları, cehennemi de azgın, sapkın ve aşağılık kulları için bir ibadet yeri, bir mescit yaratmıştır.

Hırsızların, alçak kişilerin ibadet yerleri zindanlar olduğu gibi, inkarcı kafirlerin ibadet yerleri de cehennemdir. Orada Allah'ı anar dururlar. Sapıklar, ahiret gününün meşakkatini görünce: 'Ah keşke dünyaya yeniden gönderilsedik, o zaman Rabbimizin ayetlerini yalanlamaz, inananlardan olurduk! (Kur'an, 6. Sure (En'am) Ayet:27) diye pişmanlık duyacaklar, 'Rabbimiz! Bizi cehennemden çıkar, eskiden yaptığımız işlerin yerine iyi işler yapalım! (Kur'an, 35. Sure (Fâtır), Ayet:37)' diye feryat edecekler, yalvarıp yakaracaklar ama, bu pişmanlık zahmet ve sıkıntıdan doğan bir pişmanlıktır. Allah, onların 'Yeniden dünyaya gönderilseler bile, yine de kendilerine yasak edilen şeylere döneceklerini, çünkü onların çok yalancı olduklarını (Kur'an, 6. Sure (En'am) Ayet:28) haber veriyor.

Ahdini, sözünü unutmayan, hatırlayan akıldır. Gaflet ve unutkanlık akılı olmayanın beyidir, ne yapsa bozar. Bir şeyi, kavramak, anlamak, bellemek, hatırlamak aklın işidir. Bunları yücelten, parlatan akıldır. İnci olmasa parıltısı olur mu? Akılı olmayan neyle hatırlayacak, dünyasına ve ahretine zararlı olan şeylerden nasıl kaçınacak? Ahmak kararını zararını bilemez, kötü istek ve arzularından kendini koruyamaz, işin sonunda başına gelecekleri önceden göremez ki! Ahmakların pişmanlığı, zahmetin sonucudur, apaydın akıldan değildir. Zahmet geçti mi, o pişmanlık da yok olur gider. Gam, üzüntü ve kederin doğurduğu üzüntü ve pişmanlık, bunlar geçince hemen gidiverir. Akşam verilen sözler, sabah unutulur.

Akıl, şehvetin tersidir. Şehvetinin çevresinde dönüp dolaşanlarda akıl olduğunu zannetme! Şehvetine kul olanlar, akıl değil, vehim sahibidirler. Akıl, geçer akçe, gerçek altınlara benzer, vehim ise kalp akçeye, sahte altına benzer. Mihenge vurmadıkça vehimle akıl ayırt edilemez. Tez elden, ikisini de mihenk taşına götür.

Bu işte mihenk, Kur'an'dır ve peygamberlerin halleridir. Onlar da mihenk gibi kalplara, bana gel de gerçek yüzün meydana çıksın derler.

O padişahlar padişahı, o temizlik denizi Mustafa: 'Cahilin sonunda göreceği şeyi, akıllılar önceden görür.' diye ne doğru buyurmuş! İşlerin sonu, ilk zamanda gizlidir, önceden belli olmaz, bunu herkes baştan göremez. Ancak gerçekten akıllı olanlar, sonunda olacak şeyi önceden görürler. Günahlara dalıp ısrar edenlerse ancak iş meydana çıktıktan sonra görürler. İş meydana çıktıktan sonra görmenin bir faydası olmaz. Çünkü o zaman onu akıllı da görür, cahil de! Mademki işin sonunu göremiyorsun, bari ihtiyatı elden bırakma, her şeyini sele verme, inatçılığı bırak! İhtiyat nedir? Her an, ansızın gelebilecek belayı görmek!

KOYVERMEYEN KİM?

Zengin ve varlıklı birisi, hamama gitme gereği duydu. Bu adamın çok dindar ve namaza düşkün bir hizmetçisi vardı. Seher çağı onu da uyandırarak:

-Sungur oğlum! Haydi kalk, uyan! Hamam tasını, peştamalını, havluyu, kili al! Hamama gideceğiz! dedi.

Sungur söyleneni yaptı. Sonra hamama gitmek üzere beraberce yola düştüler. Yol üstünde bir mescit vardı. Mescidin önünden geçerken ezan okunmaya başladı. Efendisinin pek namazda yüzü yoktu ama, Sungur namaza pek düşküdü. Efendisine dedi ki:

-Beyim, sen şu dükkânda birazcık otur, bekle de, ben bu arada sabah namazını kılıvereyim. Namaz geçmesin!

Bey, dükkânda oturdu. Namaz bittikten sonra birer ikişer bütün cemaat, ardından da müezzin ve imam camiden çıktılar. Fakat Sungur çıkmadı. Bey, bir müddet bekledi. Zaman bir hayli ilerleyince merakı ve sabırsızlığı arttı. Dükkandan kalkıp, mescidin kapısına gelerek içeriye seslendi:

-Sungur, nerede kaldın? Niye dışarı çıkmıyorsun? Sungur içeriden:

-Efendim, beni beklediğini biliyorum, unuttum ama beni koyvermiyorlar. Ne olur, biraz sabret, birazdan gelirim! diye cevap verdi. Bey, bu şekilde defalarca gitti geldi, Sungur'u çağırırdı. Sungur da her defasında:

-Efendim dışarı çıkacağım ama, daha henüz koyvermiyorlar! diyordu. Kuşluk çağına kadar bu böyle devam etti. Bey, beklemekten usandı, sabrı tükendi:

-Yahu seni orada tutan kim? Mescitte senden başka kimse kalmadı. Seni kim koyvermiyor! diyerek Sungur'a bağırdı.

Sungur içeriden dedi ki:

-Efendim, hani seni dışarıdan içeriye sokmayan var ya; işte O, beni de dışarı bırakmıyor. Senin içeriye girmene izin vermeyen, bu tarafa adım atmana müsaade etmeyen, benim de dışarı çıkmama mani oluyor.

Deniz, balıkları dışarıya salıvermez; karada yaşayanları da içeri koymaz. Kilit pek kuvvetli, açacak olan da her kapıyı açan, her zoru kolaylaştıran yüceler yücesi Mevlâ'dır. O'na yönel, O'na teslim ol, O'ndan iste, O'na yalvaragör! Hayra karşı kabiliyetini artırmasını, seni kötülerden ve kötülüklerden muhafaza etmesini O'ndan iste! Kâinatın her zerresi anahtar olsa, yine de kaza kilidini Allah'tan başka kimse açamaz.

BİLGİYİ KÖTÜYE KULLANMAK

Adamın biri Musa Aleyhisselâm'a gelerek ondan bir ricada bulundu.

-Ya Musa! Ben, hayvanların dilini öğrenmek istiyorum. Kurdun kuşun dilinden anlarsam, onların sözlerinden ibret alır, daha bilinçli bir dindar, daha şuurlu bir Müslüman olurum. Bakıyorum da, insanların konuştuklarında hiç bir hayır yok. Bütün sohbetleri, mal mülk, ekmek, aş, şan şöhret üstüne. Hayvanların bu dünyaya nasıl baktıklarını, nasıl gördüklerini ve nasıl değerlendirdiklerini çok merak ediyorum. Acaba onlar neyin derdini ve tasasını çekiyorlar? Kendi aralarında neler konuşuyorlar, nelerden bahsediyorlar? Olup bitenlerle ilgili olarak onların fikri, yorumu ve düşüncesi nedir? Sorunlar için, onların bildiği, bizim bilemediğimiz çareler ve tedbirler var mıdır? Biz bunlardan yararlanabilir miyiz? diye düşünüyorum. Bunun gibi düşünceler, durmadan zihnimi meşgul ediyor. Bu yüzden benim hayvanların dilini öğrenmem lazım! dedi.

Hazreti Musa:

-Bu sevdadan vazgeç! Bu anlamsız ve gereksiz düşünceleri kafandan at! Senin illa her şeyi bilmen gerekmez. Sana zararı olacak, bazı gereksiz şeyleri bilmemen, bilmenden daha iyidir. Eğer ibret almak istiyorsan, bunun sana uygun olan pek çok yolları var. İbret alıp uyanmayı, hidayete ermeyi de, başka sebeplerden değil, Allah'tan iste! Allah senin gönlünü ve basiretini açıp, seni doğru yola hidayet etmedikten sonra kitaptan, defterden, harften, yazıdan, dilden, dudaktan, sözden sana hiçbir fayda gelmez. Altından kalkamayacağın, doğru değerlendiremeyeceğin gereksiz bilgiler yüzünden başına büyük işler açılabilir, sonra çok pişman olursun ama, iş işten geçmiş olur, diyerek ona nasihatler etti, onu bu hevesinden vazgeçirmeye çalıştı.

Fakat Musa, adamı vazgeçirmeye çalıştıkça adamın bu işe hevesi ve isteği daha da arttı. Bu istek ateş olup, adamın içini yakmaya, kavurmaya başladı. Zaten yasaklar, arzu doğurur. insanoğlu men edildiği, yasaklandığı şeye daha çok istek duyar, hırsıyla ve hevesle onun peşinde koşmaya başlar. Adam ısrarını artırdıkça artırdı.

-Ey Musa, ne olursun bana yardım et! Her şeyin gerçek değeri ve kıymeti senin nurunun aydınlığıyla ortaya çıktı. Senin sayende iyi kötü, güzel çirkin belli oldu. Senin sayende iyiler ve iyilikler, güzeller ve güzellikler kadir kıymet kazandı. Ne olur benim bu isteğimin yerine gelmesine de yardımcı ol! Beni en çok istediğim bir şeyden mahrum bırakma! Beni mahrum bırakmak, senin iyiliğine, merhametine, cömertliğine yakışmaz! Sen yeryüzünde Allah'ın en büyük dostusun. O, seni kırmaz. Eğer benim bu isteğim yerine gelmezse, derdimden üzüntümden kahrolurum. Beni ümitsizliğe ve perişanlığa atma! diyerek bıkip usanmadan Hazreti Musa'ya yalvardı, yakardı.

Hazreti Musa, adamın ısrarlarından ve yalvarmalarından kurtulamayınca:

-Yarabbi, rahmetinden kovulmuş, taşlanmış şeytan bu adamın aklına girmiş! Belli ki bu saf adamla alay etmek, onu maskara etmek istiyor. Ben şimdi ne yapayım? İsteddiğini öğresem, bu adam bu işten kârlı değil, zararlı çıkacak. Öğretmesem bu sefer de bana kırılıp küsecek, gönlü incinecek. Başka hatalara ve kötülöklere düşecek? diyerek Allah'a yöneldi.

Allah, Musa'ya:

-Ey Musa, ona istediğini öğret! Çünkü biz duaları kabul ederiz. Bizim cömertliğimize, lutuf ve keremimize sınır yoktur, buyurdu.

Musa:

-Ya Rabbi! Öğretirsem, bu adam sonunda çok pişman olacak. Pişmanlığından ellerini ısıracak, üstünü başını, yenini yakasını yırtacak, dedi.

Güç ve kudret sınavının altından başarıyla çıkmak her yiğidin kârı değildir. Bu yüzden çoğu kullar için, yoksulluk ve acizlik en büyük sermayedir. Nice insanlar, güçsüz, aciz, zayıf ve yoksulken, elleri bir işe ermezken, samimiyetle, canla başla kendilerini Allah'a ibadet ve kulluğa verirler de, zenginleştikten, güç ve iktidar sahibi olduktan sonra tamamen değişirler. Allah'a kulluk etmeye sabır ve tahammülleri kalmaz, daha önce imkansızlıklar yüzünden yapamadıkları bir çok kötülükleri, günah ve isyanları yapmaya başlarlar. Çünkü artık ellerine dilediklerini yapabilme imkanı geçmiştir. Nihayet, bu zenginlik ve güç onların Allah'ın rahmet kapısından kovulmalarına sebep olur. Acizlik ve yoksulluk, insanı çok hırslı olan, istekleri bitip tükenmeyen, ve hep kötülüğü emreden nefsinin belalarından kurtarır.

Allah, Musa'ya:

-Ey Musa, sen ona yine de cömertlikle elini aç! İsteddiğini ona ver! Dilediğini yapsın, bakalım ne yapacak? Böylece gerçek durumunu ortaya koysun! buyurdu.

Eline imkan geçip, acizlikten kurtulunca insan, gerçek durumunu ortaya koyar. Erin eline silah ve kılıç vereceksin, onu güç ve kuvvet sahibi yapacaksın ki, onunla Allah yolunda cihat edip, şehit veya gazi olmayı mı seçiyor, yoksa yol kesip eşkıyalık yapmayı mı tercih ediyor, belli olsun.

Dilediğini yapma kudretiyle, insanın yaptığı işler ve ibadetleri anlam kazanır. İnsan, ancak kendi arzusuyla, ihtiyarıyla, bilerek, isteyerek yaptığı işlerden dolayı günah veya sevaba erer, hesap günü ödül veya azap görür. Bütün varlık alemindeki canlı cansız her şey, Allah'ı tesbih ederler. Ancak bu şuarsuzca bir tesbih olduğu, onların kendi istekleriyle ve gönüllü yaptıkları bir tesbih olmadığı için sevap kazanamazlar.

İnsanoğlu, 'Kerremna = Biz onu gerçekten şan ve şeref sahibi kıldık! (Kur'an, 17. Sure (İsrâ), Ayet:70)' sırrına, kendisine dilediğini yapabilme gücü verilmesiyle erişebildi. Bu güç sayesinde insanların bir kısmı bal arısı oldu, bir

kısmı da zehirli yılan. Müminler bal arısı gibi bal madeni oldular, kafirler de yılan gibi zehir madeni. Çünkü müminler bal arısı gibi hep seçilmiş, helal, temiz, şifalı gıdalarla beslenirler, onun için onlardan ebedi hayat veren manevi gıdalar meydana gelir. Kafirler ise haramla, pislikle, irinle beslenirler, bunlardan da ölümcül manevi zehirler meydana gelir.

İyiler, bu iyiliği, bilerek, isteyerek, bilinçli ve şuurlu bir şekilde yaptıkları için, övgüye, takdire, ödüle hak kazanırlar. Gerçek Müslümanlar, onlara verilen güç, kudret ve imkanları Allah'ın hoşnutluğunu kazanmalarını sağlayacak işler yapmak için kullanırlar. Böylece ellerindeki sermayeyi en kârlı şekilde kullanmış olurlar ve sonuçta da çok büyük kazançlar elde ederler.

Ellerinde güç, kuvvet ve imkan varken bunların kıymetini bilenlere, kudret zamanını boşa geçirmeyenlere, bu fırsatı kaçırmayanlara, kudret atına binip ihtiyar dizginini de aklın eline vererek hayırlı ve güzel işler yapanlara ne mutlu!

Gönlünü esas bağlaması gerekene bağlamayıp, başka hırsızlara kaptıran kişi, işte bu adam gibi böyle olmayacak isteklerin peşinde koşmayı huy edinir. Bu yüzden de başı beladan, gönlü de üzüntüden, dertten, kederden, sıkıntıdan kurtulmaz. Hazreti Musa, adama acıdığından, yine de şefkat ve merhametle öğüt vermeye çalıştı:

-Gel, bu sevdadan vazgeç! Bu sana göre bir iş değil! Bak sonunda mahcup olursun, utanırsın, yüzün kızarır. Allah'tan kork! Şeytan seni aldatıyor, kandırıyor, aklını başına al! Dedi.

Adam bu sefer:

-Peki, madem bütün hayvanların dilini bilmemi bana çok görüyorsun, hiç olmazsa kapı dibinde yatıp duran ve evimi bekleyen köpekle kümes hayvanlarının konuştuklarını anlayayım! Artık bu kadarcık bir şeyi bari bana çok görme! diye yalvarınca, Hazreti Musa kabul etmek zorunda kaldı.

-Hadi, peki, madem illa bu kadar ısrarlısın, dediğin gibi olsun! Yarın sabahtan itibaren onların dillerini anlayacaksın. Güle güle git! dedi.

Adam sevinçle Hazreti Musa'nın yanından ayrıldı, evine geldi. Ertesi sabah, bakalım sahiden dillerini öğrendim mi, anlayabilecek miyim, diye kapının önüne çıktı.

O arada hizmetçi kadın da dışarı çıkmış, sofraya bezini silkeliyordu. Sofra bezinin arasından, bir ekmek parçası düştü. Ekmek parçasını gören horoz, hemen koştu,

o parçayı kapıverdi. Ekmek parçasını kendisi yemek isteyen köpek öbür taraftan, horoza seslendi:

-Ey horoz, bu senin yaptığın hem ayıp, hem de günah! O ekmek parçasını kapıp kaçırmakla sen bana haksızlık yaptın, zulmettin. Senin illa ekmek yemen gerekmez. Buğday da yiyebilirsin, arpa da, darı da yiyebilirsin, mısır da. Daha bir sürü yiyebileceğin şey var. Ama ben öyle senin gibi her şeyi yiyemem! O bir parçacık ekmek, senin değil benim kısmetimdi, onu da geldin önümüzden kaptın, aşırдың!

Horoz, köpeğe:

-Boş ver şimdi, bir parçacık ekmeğin davasını gütmeyi! Merak etme, üzülme, sana büyük müjdem var! Allah, bu bir parça ekmeğin yerine, size çok daha iyisini verecek! Yarın sabah, ev sahibinin atı sakatlanıp ölecek. Tabii siz köpeklere de, gün doğacak. Karınlarınız adamakıllı doycak. Günlerce yediğiniz önünüzde yemediğiniz ardınızda, bayram yapacaksınız.

Adam, horozun sözünü duyar duymaz, hemen atı pazara götürüp sattı. Ama böylece horozun dediği çıkmamış, köpeğe karşı mahcup olmuştu.

Ertesi sabah, hizmetçinin silkelediği sofraya örtüsünün arasından dökülen ekmek kırıntılarını yine horoz kapınca, köpek açtı ağzını yumdu gözünü; horoza diline geleni söylemeye başladı:

-Ey düzenbaz horoz! Bu nasıl yalan? Bu zulüm-kârlıklara, bu yalan dolana, bu katı yürekliliğe daha ne kadar devam edeceksin? Hani senin demene göre at, hastalanıp ölecekti, ne oldu? Senin her sözün böyle yalan mı, her işin düzen mi? Yaptıklarından utanmıyor musun?

Olup bitenin farkında olan horoz, köpeğe:

-Ben yalan söylemedim. Evet at sakatlanıp öldü ama, başka yerde. Sahibimiz atı satıp zarar etmekten kurtuldu, uğrayacağı ziyanı başkasının üstüne yıktı. Ama yarın katırı sakatlanıp, ölecek. Onun eti de siz köpeklere nasip olacak, dedi.

O, hırslı adam, hemen katırı da sattı. Onun derdinden, kederinden, zararından, ziyanından da kurtuldu.

Üçüncü gün köpek, alaylı bir ifade ile horoza seslendi:

-Ey yalancılar kralı! Hani nerede katır eti? Senin yalancılığını davulla, dümbelekle bütün aleme ilan etmek lazım!

Horoz:

-Adam, dün alelacele katırı da sattı. Fakat yarın kölesi ölecek. Adamın ruhu için yoksullara, köpeklere ekmek dağıtılacak. O zaman sen de yararlanırsın, dedi.

Bunu duyan adam, köleyi de götürüp sattı. Zarardan ziyandan kurtulduğu için sevinçten ağzı kulaklarına varıyor, içi içine sığmıyor, yüzü parlıyordu. Arka arkaya üç zarardan kurtulduğu için, şükürler ediyor, kümes hayvanlarının ve köpeğin dilini öğrenmekle çok iyi ve kârlı bir iş yaptığını, kötü kaderinin önüne geçtiğini düşünüyordu.

Köpek, üçüncü gün ekmekten de mahrum kalınca, gözünde bütün güvenilirmiyitirmiş olan horoza:

-Ey, ya tutarsa diye bir tek, bir çift atıp duran herzevekil, yalancı horoz! En büyük yalancıların bile attığı yalanlardan hiç olmazsa bazısı, öyle denk gelir de doğru çıkar. Ama senin hiç bir attığın tutmuyor? Sen yalandan başka bir şey bilmez misin? Senin bu yalan dolanın, bu hile ve düzenin daha ne zamana kadar sürecek? diye sordu.

Horoz:

-Haşa, biz horozlar hiç yalan söylemeyiz. Biz yalandan yunmuş arınmışızdır. Biz horozlar, müezzinler gibi güneşi gözler, namaz vakti geldi mi diye bekler dururuz. Bizi zifiri karanlık daracık bir yere, hatta bir leğen altına bile kapatsalar, yine de içten içe güneşi gözler, onun nerede olduğunu bilir, anlarız. Allah, namaz vakitlerini onlara bildirelim diye, bizi insanoğlu'na hediye etmiştir. İçimizden birisi yanılıp da vakitsiz ötecek olursa, başından olur. Vakitsiz öten horozun, başını keserler. Doğruyu haber veren Hak ve hakikat horozlarının nazarları da çok keskin ve zamanlamaları tamdır. Onlar ötmeyi para için değil, Allah için ötmek üzere öğrenmişlerdir. Bu iyilik ve kötülükler aleminin, yalancı sabahları onları aldatamaz. Dünya ehlinin ise akılları noksan olduğundan yalancı sabahı, sahici sabah sanarlar. Yalancı sabahlar, o yalancı aydınlığı sabah sanıp yola çıkan nice kervanın yolunu vurmıştır. Dilerim yalancı sabahlar, halka kılavuz olmasın! Çünkü yalancı sabahlar, nice kervanları yele vermiştir. Ey yalancı sabaha kapılan, sakın sahici sabahı da yalancı görme! Dolayısıyla ben, şimdi de, daha önce de hiç yalan söylemedim. Benim dediklerimin hiç biri yalan değildi. Ama sahibimiz, her nedense dün köleyi de sattı. Köle satılır satılmaz, gittiği evde öldü. Alan adam, hem köleye, hem de cenaze masraflarına para ödeyerek, iki kat zarara girmiş oldu. Sahibimiz de güya malını kaçırdı, ama haberin olsun ki kendi başını yedi. Daha önce uğrayacağı

zararlar, başına gelecek daha büyük zararları, ziyanları ondan savacaktı. İnsan, sadakalar vererek, malından mülkünden, Allah yolunda harcayarak, fakirlere, yoksullara, muhtaçlara vererek, onları doyurarak, yedirip içirerek, giydirecek Allah'ın gazabından bile kurtulması mümkündür. Pek çok günahın kefareti de böyle ödenir. Şimdi artık, iş işten geçti. Yarın, ev sahibimiz ölecek. Mirasına konanlar hem feryat figan edecekler, hem de verilecek ziyafet için bir öküz kesecekler. Kesilen öküzden sana da epeyce pay düşecek. Kazanlar dolusu yemekler pişirilip, sinilerle, tepsilerle dağıtılacak. Zengin, yoksul, ileri gelen, sade vatandaş herkese, yemekler yedirilecek. Yoksullara, köpeklere etler, ekmekler dağıtılacak. Atın, katırın, kölenin ölümü, bu aptal ev sahibine gelecek kazayı önleyecekti. Fakat o malının ziyan olmasından kaçmak isterken, kendi kanına girdi. Allah dostlarının, neden bedenlerini helak edencesine ibadetlerle yorduklarını, kendilerine zahmet ve sıkıntı ettiklerini sanıyorsun ki? Elbette ebedi mutluluğa erebilme umut ve beklentisiyle! Cimriliğiyle meşhur insan, karşılığında daha büyük beklentileri olmasa, daha üstün karşılıklar göreceğine gönülden inanmasa; hiç elini açıp cömertlik edebilir, malını Allah yolunda harcayabilir mi? Karşılık beklemeden, kâr ummadan veren, sadece ve sadece Allah'tır. Allah'ın huyuyla huylanmış Allah dostlarında da bu nurun ve ilahi parıltının yansımalarını görürsün. Çünkü tek zengin Allah'tır. Allah'tan başka herkes yoksuldur, O'na muhtaçtır. Bir yoksul, elinde avucundakini, karşılığında bir şey ummadan nasıl tutar da başkasına verir. Çocuk, güzel bir elmayı görmedikçe, elindeki kokmuş soğanı bırakır mı hiç? Alışveriş ve ticaretle uğraşanlar, bu işi niçin yaparlar? Satıcılar, bir şeyler satabilmek ve karşılığında da artı bir para kazanabilmek için, geçerler dükkanlarına kurulurlar, müşterilerine yüzlerce mal içinden beğenebileceklerini gösterirler, içten içe de elde edecekleri kârı düşünürler. Hele günümüzde, bir menfaat ve kâr beklentisi, bir tamah olmadan, kimse kimseye selam bile vermiyor. Dün sana selam veren, bugün gelip senden bir şeyler isteyerek yenini yakarı tutmaya başlıyor. Ben şimdiye kadar, halktan da ileri gelenlerden de, tamahsız bir selam bile duymadım. Yalnız Allah'ın selamında, bir tamah yoktur. İnsana düşen kapı kapı, ev ev, semt semt, hiç durmadan, gaflet etmeden O'nu aramaktır. Hakk'kın hem selamını, hem de haberini, kendi varlığından, benlik ve menfaat duygularından arınmış Hak aşıklarından, gönüllerinde Allah'tan başka hiçbir amaç, tamah ve art niyet taşımayan, bu yüzden ağızları da tertemiz kokan kimselerden alabilirsin. Onlar kendi varlıklarından ölüp, Allah ile dirildikleri için, bu fani bedenlerini ibadetlerle, riyazetlerle öldürüp, ruhlarına ebedi dirilik kazandırabildikleri için, iki dudaklarının arasından da hep hak sözü, ilahi sırlar dökülür durur, dedi.

Adam horozun bu sözlerini duyunca, adeta akli başından gitti. Koşa koşa varıp Hazreti Musa'nın kapısına dayandı. Gözlerinden yaşlar döküyor, kapısının eşğine yüzler sürüyor ve:

-Ey Musa, ne olur, imdadıma yetiş! diye yalvarıyordu. Musa:

-Yürü, şimdi yüzünü yerlere döşe de kurtulabilirsen kurtul bakalım. Mademki her işte ustasın, kendi indiğin bu kuyudan, sıçrayıp çık da görelim. Müslümanlara zarar verme pahasına kendi kesesini, dağarcığını doldurmaya kalkanların sonu budur. Senin şimdi aynada gördüğün bu kaza ve kaderi ben, ta baştan kerpiçte görüyordum. Sonradan görünüp meydana çıkacak işlerin sonu, akıllı kişilere önceden görünür, onların gönüllerine doğar, bilgisizler de ancak her şey olup bittikten, iş işten geçtikten sonra görürler, diye cevap verdi.

Adam, tekrar feryat edip dedi ki:

-Ne desen haklısın! Hatamı yüzüme vurma, başıma kakma! Demek ki ben iyiliğe layık bir adam değilmişim! Ben, ancak bu kadarına layık mışım ki, böyle hareket ettim. Ey güzel ahlak sahibi, ne olur, sen benim liyakatsızlığıma bakma, yine de bana iyilikte, lutufta bulun! Ben şimdi ne yapacağım?

Musa:

-Oğul, bir kere ok yaydan fırladı. Bu okun bir daha geri dönmesi adetten değildir. Şimdi benim sana yapabileceğim tek iyilik, ölüm vakti imansız kalmaman, Allah'ın huzuruna imanla gidebilmen için dua etmekten ibarettir. İmanı kendine yoldaş edinebilir, bu dünyadan imanla gidebilirsen, o zaman sen ebediyen dirisin, sana asla ölüm yok, demektir, dedi.

Bu arada adamın hali değişti. Başı dönmeye, midesi bulanmaya başladı. Kusması için bir leğen getirdiler. Bu mide bulantısı, adamın yediği şeylerden değildi, ölüm habercisiydi. Adamcağızın ayakta duracak ve yürüyebilecek hali yoktu. Ayakları birbirine dolaşıyordu. Dört kişi adamı alıp, evine kadar götürdüler.

Ardından Hazreti Musa, onun için dua etmeye başladı:

-Ya Rabbi Sen onu imansız bırakma! O bilememiş, yanılmış, şaşırmış, haddini aşmış, çok ileri gitmiş, ama sen büyüklüğünü, yüceliğini göster, onu bağışla! Ben ona nasihat ettim, bu bilgi senin harcın değil, dedim ama, sözümü anlamadı, onu başından savdığımı sandı. O suda yaşayabilen bir canlı olmadığı halde, kendini engin bir denize attı, şimdi de boğuluyor. Ey merhameti sonsuz Rabbim! Sen onun elinden tut! diyerek Allah'a yakardı.

Allah, Musa'ya:

-Ey Musa! Senin duan yüzünden onun imanını bağışladım. Dilersen onu dirilteyim de! Senin hatırın için değil onu, bütün ölüp gitmişleri bile diriltirim, buyurdu. Musa:

-Ya Rabbi! Bu dünya, gelip geçici ve ölümlü bir dünyadır. Sonunda yine ölecek değil mi? Geçici bir süre dirilmenin ona ne faydası olacak? Sen onu o aydınlık ve ebedi aleminde dirilt! Sen ona ve bize ‘O müthiş sesin ardından, onların hepsi hemen huzurumuzda hazır olurlar! (Kur’an, 36. Sure (Yasin) Ayet:53)’ diye anlattığın o gözlerden gizli ahiret yurdunda rahmetler saç! Dedi.

Canımıza gelecek zararlardan çoğu zaman, malımızı ve bedenimizi feda ederek kurtuluruz. Nice belalar canımıza gelecekken, bedenimize ve malımıza gelir. Akıllı kişi, gerektiğinde canını kurtarmak için malını feda etmekten çekinmez. Ama aptallar ve cahiller, mallarını kurtarmaya çalışırken daha kıymetli şeylerinden, yani canlarından olurlar.

Bedensel, parasal ve maddi zararlar, ziyanlar cana faydadır, canı vebalden kurtarır. Sen de bedenî ve malî ibadetlere canla başla müşteri ol! Bedenini zorlu ve meşakkatli ibadetlere verdin mi, malından mülkünden Allah yolunda harcadın mı, canını kurtardın demektir. Bu Allah’la kul arasında gerçekleşen, çok kârlı ve sevinilmesi gereken bir alışveriştir. ‘Allah, canlarını ve mallarını müminlerden, onlara verilecek cennet karşılığında satın alır. Sevinin bu alışverişe! Bu gerçekten çok büyük bir kazançtır (Kur’an, 9. Sure (Tevbe), Ayet:111).’

Ey talihli kişi! Eğer zahmetsiz, külfetsiz gönlünde ibadet aşkı şevki, hevesi duyabiliyorsan, bunun için secdeye baş koy, şükranlıkler, sadakalar ver. Senin içinde o arzuyu ve isteği uyandırdığı için Allah’a şükret. O isteğin sana kendiliğinden gelmediğini, Allah tarafından verildiğini de bil!

KÖTÜLERİN DUACISI

Vaizin biri kötülere, azgınlara, zalimlere, taşkınlara dua etmesiyle tanınmıştı. Kürsüye çıkar çıkmaz, ellerini açar:

-Ya Rabbi! Sen, kötülere, fesatçılara, isyancılara, bozgunculara merhamet et! Hayır sahipleri ile alay edenlere, kafir gönüllülere, kiliselere, manastırlara kapanmışlara, yolunu azıtıp sapıtmışlara Sen acı! diye dua etmeye başladı. Temiz kişilere dua etmez, hep pis kişilere hayır dualarda bulunurdu. Ona:

-Bu seninki ne biçim adet? Hiç böyle adet, böyle dua görmedik. Sen dua ederken, iyileri, hayır sahiplerini, dua edilmeye layık olanları bir kenara atıyor, onları duanda hiç anmıyor; nerede beddua edilmesi gereken it, kopuk, zararlı insanlar varsa onlara dua ediyorsun. Bu senin yaptığın insanlığa, Müslümanlığa, mertliğe, yiğitliğe, cömertliğe, fazilete sığmaz, dediler. Vaiz onlara:

-Evet, ama ben her iyiliğe onlar sayesinde kavuştum, onlar yüzünden hayır ve iyiliğe yöneldim. İyilikten yana ne buldum, ne gördümse, onlar vasıtasıyla bildim, öğrendim. İşte bu nedenle ben onlara dua etmeyi âdet edindim, dua ederken onları özellikle seçip, anıyorum, dedi. Soruyu soranlar bu cevap karşısında daha da şaşırdılar:

-Nasıl olur? Bunlardan insana ne iyilik, ne hayır gelir ki? Bunlar insanın başına sadece dert, bela, musibet ve sıkıntı getirirler. Sen, galiba iyice bunadın, her şeyi birbirine karıştırmaya başladın! İyilik, güzellik nerede, senin dua ettiklerin nerede? Bunlar ateşle su gibi birbirine tamamen ters, diye itiraz ettiler. Vaiz:

-İyi ya işte, o dua ettiklerim bana o kadar kötülükte bulundular, o derece zulüm, eza, cefa ettiler, beni o kadar incittiler ki; en sonunda benim şerden, kötülüklerden nefret edip kurtulmama, hayra, iyiliğe yönelip, ulaşmama sebep oldular. Ben ne zaman dünyaya yönelecek, geçici dünya nimetleri ve hevesleriyle oyalanacak olsam, bunlar bana tebelleş olurlar, rahat, huzur vermezlerdi. Bunlar tarafından türlü eziyetler görür, itilir kakılır, dövülür sövülür, maddi ve manevi yaralar ve bereler içinde kalırdım. Bu yara bereler ve gönül kırıklığı ile de Hakk'ka yönelir, Allah'a kaçar, sığınır, halimi durumumu düzeltir, iyilik tarafına geçer, iyiler kervanına katılırdım. Bunların beni kötülük tarafından iyilik tarafına sürmeleri, kovalamaları ile işlerim, halim, tavrım, tutumum, duygu ve düşüncelerim düzene girerdi. Ben, sahip olduğum, bütün iyiliği, bunların bana yaptıkları kötülükler sayesinde buldum. O yüzden bunlara dua etmek benim boynumun borcudur. Bana çok faydaları olduğu halde, kendilerine faydalı olamayan bu zavallılara çok acıyorum. Benim de onlara bir iyiliğim olsun istiyorum. Kendilerini böyle Allah'ın rahmetinden sürülmüş, kovulmuş bir halde bırakmalarına üzülüyorum. Onlardan gelen bütün belalar, beni Allah'ın rahmetine, acımasına götürdüğü için şimdi bana çok tatlı geliyor.

İnsan belada sefa görürse, o bela, bela olmaktan çıkar, tatlılaşır. Hasta iyileştiğini gördükçe ilaç kendisine artık eskisi gibi acı gelmez, hatta hoş gelmeye başlar. Onlardan gelen dert de benim derdime ilaç olduğu için, bana hoş geliyor. İnsan yenildikçe, öldürüldükçe daha büyük bir zafer kazandığını görürse: ‘Öldürün beni!’ demez de ne der. Ben, imanımdan doğan bir merhametle onlara acıyorum. Allah, Kur’an’da, azgınlar tarafından taşlanarak öldürülen bir Allah dostunun kıssasını anlatır. Öleceği sırada ona: ‘Gir cennete!’ denildi. O ise, keşke Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığını kavmim de bilseydi! (Kur’an, 36. Sure (Yasin), Ayet:26-27), diye hayıflanıyordu. Yani ölürken bile, kendisini öldürerek Allah katında yüce dereceler elde etmesine sebep olan kavminin iyiliğini, onların gerçeği görüp O’na yönelmelerini arzu ediyordu. Ben de, elimden başka bir şey gelmediği için, bana kötülük ederek, iyiliğime sebep olan bu bedbahtlara dua ediyorum, dedi.

Kul, dert, elem, sıkıntı ve zahmet içine düştü mü, hemen samimiyetle Allah’a sığınır. Uğradığı zahmetten, ağrı ve sızıdan yüzlerce feryat ve şikayette bulunarak, Allah’a sızlanır. O dert ve zahmetler, ona Allah’ı hatırlatır, onu doğrultur. Onu Allah’a yöneltir, yalnız O’na yalvarır, yakarır hale getirir. Onun için çoğu zaman düşman saydıklarımız, dert ve hastalık gördüklerimiz bizim için en faydalı ilaç ve deva olurlar. Çünkü onlardan kaçır, saklanır, uzaklaşır, gizli yerlerde, yalnızlık bucaklarında Allah’ın lutfundan yardımlar dileriz.

Öte yandan, hoşlandığımız mal, mülk, servet, nimetler ve eğlenceler, bize iyi ve hoş davranan dostlarımız ve yakınlarımız, bizi kendileriyle meşgul ederler, Allah’a giden yollarımızı keserler, bizi Hak kapısından uzaklaştırırlar. Esasında esas şikayette bulunması gerekenler bunlardır. ‘Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah’ı anmaktan alıkoymasın! Kim böyle yaparsa, işte o, ziyana uğrayanlardandır (Kur’an, 63. Sure (Münafikûn), Ayet:9).’

Hani porsuk diye dayak ve kötek yedikçe daha çok gelişip, irileşen, daha çok semizleşip, şişmanlayan bir hayvan vardır. İşte müminin canı da porsuğa benzer. O da dert, mihnet, zahmet ve meşakkat sopasıyla büyür, kuvvetlenir semirir. Bu yüzden peygamberler, dünyadaki bütün insanlardan daha fazla zahmetlere, meşakkatlere düşmüşler, daha büyük zorluklara katlanmışlardır. Onların uğradıkları büyüklükte belalara başka hiç kimse uğramamıştır. Ama böylece canları da bütün canlardan daha büyük, daha üstün hale gelmiştir.

İnsanı bir deriye benzetecek olursak, eğer deri olduğu gibi bırakılır, üzerine keskin kokulu ilaçlar sürülmez, dövülüp yerlere çarpılmazsa, yani bilinen işlemlerden geçirilip tabaklanmazsa, rutubetlerden nem kapar, çürüyüp pis pis kokmaya başlar ve en sonunda işe yaramaz ve murdar bir hale gelir. Deri, yerden yere vurula vurula, üzerine acı ve keskin kokulu ilaçlar sürülerek arınır, temizlenir, güzel, parlak ve hoş bir hale gelir.

Çiftçi, tekrar ürün elde etmek için, ürününden tohumluk artırır ve onu tarlaya eker. Tekrar ürün elde edeceğinden emin olduğu ve tohumu ürüne sebep bildiği için, tohumu tarlaya saçmaktan çekinmez. Ama eğer saçtığı tohumlar bitmez, tarla ürün vermezse, elini başına vurup çırpınmaya, el açıp Allah'a dua etmeye, O'na yalvarıp yakarmaya başlar? Bu el açıp yalvarmalar, bu eli başa vuruşlar, bu çırpınışlar rızık verenin gerçekte Allah olduğuna tanıktır. Böylece, rızık aslının Allah'tan geldiğini, rızık verenin Allah olduğunu, rızık arayanın da başkasını değil, sadece O'nu araması gerektiğini anlamış olur. Öyleyse rızık, şundan bundan değil, Allah'tan istemelidir. Sarhoşluğu da esrardan şaraptan değil, Hak şarabından aramalıdır. Zenginliği defineden, hazineden, maldan mülkten değil, Allah'tan dilemelidir.

'De ki: Göklerden ve yerden size rızık veren kimdir? De ki: Allah! (Kur'an, 34. Sure (Sebe'), Ayet:24). Nice canlı vardır ki, rızıkını (yanında) taşımaz. Ama onları da, sizi de rızıklandıran Allah'tır. (Kur'an, 29. Sure (Ankebut), Ayet:60).

Yardımlı da amcadan, dayıdan değil, Allah'tan beklemelidir. Eğer alemde halkın sana şu cefalarının kıymetini bilsen, bunu kendin için gizli bir altın hazinesi sayardın. Allah, halkı sana karşı kötü huylu eder de, sonunda çaresiz kalırsın da, hepsinden yüz çevirir, Allah'a yönelirsin. Ayrıca şunu iyice bil ki, bir gün gelecek nihayet hepsi de sana düşman olacak, baş kesici hasım kesilecektir. Sen de mezarında, Tek Yaratıcı'ya: "Ya Rabbi, beni tek başıma bırakma! (Kur'an, 21. Sure (Enbiya), Ayet:89" diye feryad edeceksin. Ey cefası bile vefalıların ahminden daha güzel olan dost, vefalıların bal gibi vefaları da sendendir!

Bir gün gelecek: 'O gün kişi, kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacak (Kur'an, 80. Sure (Abese) Ayet:34-36), oğul babasından ürkecek. Bütün dost bildiklerin, o gün sana düşman kesilecek. Çünkü onlar, senin putundu, yolunun engelleriydi.

'Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar da vardır. Onlardan sakının! Ama affeder, hoşgörülü olur, kusurlarını başlarına kakmaz, bağışlarsanız, bilin ki, Allah da çok bağışlayıcı, çok merhametlidir. Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır. Büyük mükafat ise, Allah katındadır (Kur'an, 64. Sure (Teğâbün), Ayet:14-15)

Bugün de dostların seninle zıt olurlar, senden yüz çevirir, sana düşmanlığa kalkarlarsa hemencecik o günü hatırla da de ki: 'İşte, günüm aydın oldu! Yarın olacak şey, bugünden oluverdi! Bu iş yarın kıyamette zaten böyle olacaktı ama, daha bugünden başıma geldi! İyi ki böyle oldu. Hiç olmazsa bütün günlerimi onlarla geçirmeden, bütün ömrümü onlarla tüketmeden, ne olduklarını anlamış oldum. Eğer bu hal olmasaydı, ayıplı bir kumaş satın almış olacaktım. Şükürler olsun ki, o kumaşın ayıplı olduğunu daha önceden öğrenebildim. Elimdeki

sermaye, elimden çıkmadan işi anladım. Yoksa o kumaşın ayıbı sonunda yine meydana çıkacaktı. Mal da gidecekti, ömür de. Bir yırtık kumaş için malımı da verecektim, canımı da. Malımı mülkümü verip kalp para alacaktım, sonra da sevine sevine evimin yolunu tutacaktım. Şükürler olsun ki, altının kalp olduğu, ömrüm o yüzden harcanıp bitmeden meydana çıktı!

Dostun sana düşmanlık eder, hasedini, kinini dışarıya vurursa, senden yüz çevirdiği için feryat etme! Kendini ahmak ve bilgisiz bir hale düşürme! Allah'a şükret, yoksullara ekmek ver ki onun çuvalında eskimedin, yıpranmadın! Ebedi ve doğru bir dost aramak üzere, o sahte dostun çuvalından tez çıktın. Aranması gereken, yüceler yücesi Allah'ın ve O'nun makbulü olanların, O'nun yanında şefaati kabul edilecek olanların dostluğudur. O ne güzel dost ve ne vefalı sevgilidir ki, ölümünden sonra bile seni yalnız bırakmaz ve dostluğu kat kat daha da artarak devam eder.

'O gün zalim kimse, (pişmanlıktan) ellerini ısırıp şöyle der: Keşke o peygamberle birlikte bir yol tutsaydım! Yazıklar olsun bana! Keşke falancayı dost edinmeseydim. Çünkü zikir (Kur'an) bana gelmişken o, hakikaten beni ondan saptırdı. Şeytan, insanı (uçuruma sürükleyip sonra) yüzüstü bırakıp rezil ve rüsvay eder. (Kur'an, 25. Sure (Furkan), Ayet: 27-29)

KÖTÜ KOKU ALIŞKINI

Adamın biri güzel kokuların satıldığı çarşıda dolaşırken, ansızın dükkânlardan birinin önünde kendinden geçip bayıldı, olduğu yere yığıldı. Tam yarım gün, yol üzerinde, hiçbir şeyden habersiz, ölü gibi yattı, kaldı.

Halk, adamın başına toplandı. Hepsi derdine derman bulmaya çalışıyor, kimisi nabzını, nefesini, kalp atışlarını kontrol ediyor, kimisi ayılsın diye yüzüne gül suyu ve güzel kokular serpiyor, kimisi kalbini ovuyor, kimisi yakasını paçasını açıp elbiselerini hafifleterek ferahlatmaya çalışıyor, kimisi de suni teneffüslere ona nefes aldirmaya uğraşıyordu. Bazıları ellerini ve başını ovalamakta, bazıları da ateşini düşürmek için ıslanmış saman getirmekteydi.

Kimse adama ne olduğunu anlayamamıştı. Acaba sarhoş muydu, şarap mı içmişti? Afyon mu yutmuş, esrar mı çekmişti? Bazıları bunu anlamak için adamın ağzını kokluyorlardı. Halk, adamın böyle birden bire kendinden geçip bayılmasının nedenini bir türlü anlayamamışlar, çaresizlik içinde şaşırıp kalmışlardı. Adamı kendine getirebilmek için, ellerinden başka bir şey gelmeyeceğine iyice kanaat getirince, yakınlarına haber vermeye karar verdiler. Yapılan araştırmalardan sonra adamın debbağ olduğunu, deri tabaklamakla uğraştığını öğrendiler. Bu adamın çok zeki ve anlayışlı bir kardeşi vardı. Kardeşinin halini duyar duymaz hemen olay yerine koştu. Kimseye göstermeden, yerden biraz köpek pisliği alıp yeninin içine gizledi ve halkı yarararak, kardeşinin başı ucuna geldi.

-Ben, kardeşimin niçin hastalandığını biliyorum. Sebebini bilince iyileştirmek kolaydır. Şimdi siz, bizi biraz yalnız bırakın! diyerek halkı oradan uzaklaştırdı. Kardeşine verdiği ilacı, başkalarının görmelerini istemiyordu. Gizli bir şeyler söylüyormuş, efsunlar okuyormuş gibi dudaklarını kıpırdatarak, kardeşinin kulağına eğildi. Bu arada kimseye göstermeden avucunun içindeki köpek pisliğini kardeşinin burnuna götürüp, ona koklattı. Biraz sonra adam kımıldamaya başladı. Sonra da yavaş yavaş kendine geldi. Halk bu işe şaşırıp kalmıştı. Herkes

-Bu ne büyük bir efsun! Görüyor musunuz? Adam, hastanın kulağına bir efsun okudu, neredeyse ölüp gitmiş hastayı diriltti, diye düşünüyordu.

Halbuki adam, güzel kokulardan rahatsızlanmış, hastalanmıştı. Rızkını elde etmek için her gün köpek pisliği kullanarak deri tabaklıyor, kösele yapıyor, ömrü pis kokular içerisinde çalışıp çabalamakla geçiyordu. Dimağında, beyninin zerrelere arasında bu koku iyice yerleşip kökleşmiş, bu kokuya alışmış, hep bu kokuyla içli dışlı olmuştu. Pislik içinde yaşamaktan, sürekli o pis kokuları içine çekmekten pislik böceklerine dönmüştü. Pislik böceğinin gülsuyundan bayılması gibi, adam da birden bire güzel kokularla karşılaşınca, dayanamayıp kendinden geçmişti. Halk, bunu bilemediği için, adama gül suyu serpiyor, onun derdini büsbütün artırıyordu. Hastalığına sebep olan şeyi, ona ilaç olarak vermeye çalışıyorlardı.

Pis şeylerle temiz şeyler, birbiriyle anlaşıp, uzlaşmaz. Pislilik içerisinde doğan kurtçuk, hiçbir zaman amber kokusuna alışamaz. ‘Pis kadınlar, pis erkeklere, pis erkekler de pis kadınlara, temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır (Kur’an, 24. Sure (Nûr), Ayet:26)’ Ayeti-i Kerimesini oku da bu işin önünü sonunu düşün!

Külhanda, pislikte, gübrelikte doğup büyüyen, her gün sırtıyla küfe küfe tezek taşıyan, ömründe temizlik nedir görmemiş bir kişiyi misk kokusu incitir. İnsanları Hakk’a, iyiye güzele, doğruya çağıran iyi niyetli öğütçülerin, bu çabaları da, önlerine güzel kapılar açılın diye miskle, amberle, gül suyuyla, güzel kokularla onlara ilaç vermeye benzer. Ama inkarcılar, Allah'a şirk koşanlar, ta önceden beri pislilik içerisinde, küfür ve dalalet ortamında doğup büyüdüğü için, tamamen pisliliğe bulanmışlardır. Cenab-ı Hakk: ‘Müşrikler necistir, pistir (Kur’an, 9. Sure (Tevbe), Ayet:28) buyurmuştur. Dolayısıyla bunlar, temizle ve güzelle uzlaşamazlar, buna layık da değillerdir.

Öğüt, nasihat miski, kime fayda vermiyorsa, o mutlaka kötü kokulara alışmıştır. Kâfirler, vahyin güzel kokusunu duyunca daha da eğrilmişler, sapıtmışlar, kendilerini kaybetmişler ve kendilerine bu güzellikleri tebliğ eden elçilere: ‘Biz sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık! Bu sözleri kesmez, devam ederseniz, sizi taşlar, memleketimizden çıkarırız. Size her türlü kötülüğü yaparız! (Kur’an, 36. Sure (Yasin), Ayet:18)’ diye tehditler savurarak, bağırıp çağırılmışlardı. Peygamberlerine, ‘Sizin öğütleriniz bize eziyet veriyor, bizi hasta ediyor. Siz verdiğiniz ilaçla bizim hastalığımızı, dertlerimizi yüzlerce kat artırıyorsunuz.’ diyorlardı. Çünkü, onların gıdası, yalanlardan, boş lâflardan, asılsız oyun ve eğlencelerden, olmayacak şeylerden ibaretti. Mayaları bunlarla karılmış, bunlarla semirip gelişmişlerdi. Güzel öğütler, onların midelerini bozuyordu. Çünkü onların Allah’ın nur serpintisinden, hidayetinden nasipleri yoktu. Onlar özsüz kabuklar gibi gönülden, ruhtan mahrum, tamamen bedenden ibarettiler. Sırf beden için yaşıyorlar, sadece onu semirtmeye uğraşıyorlardı.

Öte yandan, kimin Allah’ın nur serpintisinden ve hidayetinden nasibi varsa, o pisliliklerin içine gömülmüş bile olsa, oradan çıkar kurtulur, yücelir. Nitekim, bazı sıcak iklimli yerlerde, yumurtaları hayvan gübresi içine gömerlermiş. Vakti gelince, pislilik içinde gömülü o yumurtalardan, yine de civciv çıkarabilirlermiş.

Nice dermanlar vardır ki, derdi artırır.

Nice devletler vardır ki, yüzü sarartır.

Allah korkusu odur ki, ondan sana gayret gelir.

Korku o değildir ki, gayret ve hararetini soğutur.

AHMAĞA ÖĞÜT

Adamın birisi tuzak kurarak bir kuş yakalamıştı. Kuş adama dedi ki:

-Ey avcı! Sen şimdiye kadar nice öküzler, koyunlar yedin, nice develer kurban ettin, doymadın da benim bir damlacık etimle mi doycaksın? Eğer beni serbest bırakırsan, sana üç önemli öğüt veririm. Bu üç öğüt yüzünden, talihin değişir, sen de bahtlı, şanslı bir kimse olursun, rahat ve mutlu bir hayat yaşarsın. Üç öğüdümün ilkinin elindeyken vereceğim. İkincisini elinden çıkıp, şu damın üzerine konduğumda, üçüncüsünü de karşıdaki ağacın dalına uçtuğumda söylerim. Elindeyken söyleyeceğim öğüt şu:

-Kim söylerse söylesin, olmayacak şeye inanma, kanma!

Bu öğüt adamın hoşuna gitti. Kuşun bilgeliğine olan inancı arttı ve parmaklarını gevşetip onu salıverdi. Azat olan kuş pırr diye uçup karşıdaki damın üzerine kondu. Buradan adama dedi ki:

-Geçmiş gitmiş bir şeye gam yeme! Bir şey elinden çıkıp gitti mi, artık ona hasret çekme! Kaçırдыңın bir fırsat için boşuna dövünme! Geçmişe acınmak, yanmak, yakılmak yanlış ve boş bir iştir. Çünkü giden bir daha geri gelmez. Örneğin bak, sen beni bıraktın, elinden kaçırdın ama, benim karnımda on dirhem ağırlığında eşi bulunmaz bir inci vardı. O inci, seni de zenginliğe boğardı, evlâtlarını da. Fakat demek ki kısmetin değilmiş! Dünyada bir eşi, benzeri, misli, menendi bulunmayan o paha biçilmez, çok değerli inciye elinden kaçırılmış oldun!

Bu sözleri duyan adamın aklı başından gitti. Doğum sancılarıyla kıvranan kadınlar gibi oğunup, feryat etmeye başladı. Sesi yeri göğü inletiyordu. Kuş:

-Peki, hani sana biraz önce verdiğim öğütlere ne oldu? Ben az önce sana geçip, gitmiş, elinden çıkmış şeye üzülme, gam yeme diye öğüt vermemiş miydim? Madem ki, geçip gitti, neden üzülüyorsun? Ne diye elinden çıkıp gitmiş bir şey için böyle dövünüp duruyorsun? Sağır mısın, yoksa öğüdümü mü anlamadın? Üstelik görüyorum ki sen, benim ilk öğüdümü de anlamamışsın. Ben sana ilk öğüdümde ne demiştim? Olmayacak şeye inanma, kanma, sapıklığa düşme dememiş miydim? A arslanım, ben kendim üç dirhem ağırlığında yokum. Benim karnımda on dirhem ağırlığında bir inci nasıl olabilir? deyince adamın aklı başına geldi. Kendini toparlayıp:

-Haydi öyleyse, o üçüncü güzel öğüdünü de söyle! dedi.

Kuş:

-Evet ya, ne demezsin! Öteki iki öğüdümü çok iyi tuttun da, şimdi üçüncüsünü de istiyorsun, dedi.

Gaflet uykusuna dalmış cahile öğüt vermek, çorak yere tohum ekmek gibidir. Ahmaklık, cahillik yırtığı yama tutmaz, onun ayıbı giderilmez. Ey öğütçü, daha verimli yerler dururken, o çorak yere hikmet tohumunu pek ekme!

Not:

Küçük bir manzum hikaye:

Kuşa pek meraklı bir adam varmış,

Yavru yetiştirir, sonra satarmış.

Bir gün oğlu ona demiş ki: Baba!

Yavrular evvelâ niçin acabâ!

Hiç de ötmüyorlar gelip de aşka.

Bir şey demiyorlar cik cik'ten başka!

Babası demiş ki: Adet böyledir.

İbtidâ dinlenir, sonra söylenir.

Dinlemekle hasıl olur öğrenmek.

Bilmek isteyene dinlemek gerek!

Bu sözleri dinle, iyice belle!

Sen de cır cır ötme, hocanı dinle!

Mesnevi Şerhi, Tahir' ül Mevlevi, C III, s. 825

CİNS CİNSİ ÇEKER

Bir kadın, Hazreti Ali'ye gelerek:

-Çocuğum damda oynarken, oluğun üzerine doğru gitti. Çağırıyorum gelmiyor; elim ermiyor, kendim kurtaramıyorum. Bıraksam o yüksek yerden aşağıya düşüp ölecek. Tehlikede olduğunu, o tehlikeli yerden ancak yanıma gelirse kurtulabileceğini anlatmaya çalışıyorum ama, aklı yok ki anlasın. Ne yaptıysam çare olmadı. Gel, seni emzireyim diyorum, sütümü hatırlatıyorum yine gelmiyor. Yüzünü, başını benden öbür tarafa çeviriyor. İşaret ediyorum anlamıyor. İşin kötüsü anlasa bile gelmez, çok inatçı bir çocuktur. Aman, ne olursa sizden olur! Bu dünyada da elimizi tutan sizlersiniz, o dünyada da! Allah rızası için, derdime çare olun, yavrumu kurtarın! Gönül meyvemi yitireceğim diye yüreğim tir tir titriyor, diye yalvardı.

Hazreti Ali kadına:

-Çabuk dama başka bir çocuk daha çıkarın da, çocuk kendi cinsinden o çocuğu görsün. Cins daima kendi cinsine aşıktır. Sizin çocuğunuz da o oluktan hemen diğer çocuğun yanına gelir, dedi.

Kadın, hemen Hazreti Ali'nin dediğini yaptı. Çocuk, kendisi gibi başka bir çocuğu görünce, oluğun üzerinden sürünerek onun bulunduğu yere geldi. Böylece aşağıya düşme tehlikesinden kurtulmuş oldu.

Her cins, kendi cinsinden olanı çeker. Peygamberler de kendi cinslerinden olan insanları, dalalet bataklığına düşmekten kurtarmak için insan cinsinden gönderildiler. İnsanlara melekler peygamber olarak gönderilmedi. Çünkü aynı cinsten oluşun şaşılacak bir çekiş gücü vardır. Peygamber Efendimiz (SAV) de, 'Ben de sizden biriyim, sizin gibi insanım, cinsinize gelin, kendinizi kaybetmeyin!' diye, insanları kendisine ve Hakk'ka çağırmıştır.

Kâfirler, inkâr ederek şeytanla aynı cinsten oldular; canları şeytanlara talebe kesildi. Onlar şeytanlardan yüz binlerce kötü huy öğrendiler, akıl gözlerini de, gönül gözlerini gerçeğe kapadılar. Onların çirkin huylarının en önemsizi hasettir. O haset ki, İblis'in bile boynunu kırmıştır. Kimde bir olgunluk görseler, hasetlerinden, kinlerinden, kulunçları depreşir, ağrıya, sızıya düşerler. Hele halkın sonsuz bir devlete ermelerine hiç tahammül edemezler. Çünkü harmanı yanmış talihsiz, kimsenin mumu yansın istemez.

Sen de aklını başına al da öyle bir olgunluk elde et ki, başkalarının olgunluğu yüzünden gama, kedere düşmeyesin! Cenab-ı Hakk'tan bu hasetten kurtulmayı, bu hasedi senden gidermesini niyaz et! Yine Cenab-ı Hakk'tan sana, seni yüceltecek uğraşlar vermesini, onun bunun ayıbını araştırmaktan seni çekip kurtarmasını dile! Böylece sen de nebilerle ve kâmil müminlerle aynı cinsten olasın. Allah, bir avuç ota, haşhaşa, kenevire, koka yaprağına öyle bir özellik vermiştir ki, insanı uzunca bir müddet kendinden geçirir, uyuşturur.

Uykuya da öyle bir hal vermiştir ki, insanın düşüncesini iki dünyadan da çeker alır.

İçilen şarabın türüne göre değişik sarhoşluklar vardır. Nefse sunulan kötülük şarapları vardır ki, yomsuz, uğursuz kişileri bunlar yoldan çıkarır. Akla sunulan kutluluk şarapları vardır ki akıl, onlarla bir daha oradan göçülmeyecek ebedi cennet duraklarını bulur. Aklını başına al da, bu sarhoşları birbirine karıştırma! Mayalanmış arpa veya üzüm suyunun sarhoşu eşeğin sarhoşluğu ile Allah aşkının sarhoşu Hazreti İsa'nın sarhoşluğu aynı değildir. Kendine gel, ihtiyatla tat da katkısız, katıksız, gerçek şarabı bul! İkisi de sarhoşluk verir ama, bunlar aynı sarhoşluk değildir. Bunun sarhoşluğu, seni her türlü düşünce ve vesveselerden, hile ve düzenlerden kurtarıp sarhoş deve gibi güle oynaya, coşku ve neşe ile kıyamet gününün Rabbine kadar çeker götürür.

Peygamberler, can ve melek cinsindedirler. Bu yüzden de gökteki meleklerle doğru yükselirler. Boş bir testinin ağzını kapatıp da suyun içine bırakırsan, kıyamete kadar suyun dibine batmaz. Çünkü içi havayla doludur. İçindeki hava ve yel hep yukarı doğru gitmek, yücelere ağmak ister; kendisi batmadığı gibi, içinde bulunduğu kabın da batmasına izin vermez, onu da yüceye doğru çeker. Peygamberlerin cinsinden olan canlar da, çekile çekile, gölgeler gibi onların buldukları yana, yüceliklere giderler.

Kâmil müminlerin akılları nefislerine galiptir. Akıl, meleklerin cinsinden olduğu için insanı yüceltir. Nefis ise aşağılık cinstendir, insanı alçaltır, cehennem dibine doğru çeker.

Hâmân, tam Firavun'un cinsindendi, Firavun o yüzden onu kendine vezir yapmıştı. Sonunda da Hâmân, o kötü Firavun'u baş köşeden aldı, ta cehennem dibine kadar çekti. Çünkü ikisi de cehennem cinsindendi, ikisi de nurun, ışığın zıddıydılar. İkisi de gönül ışığından kaçarlardı, cehennem huylu ve cehennem gibi yakıcıydılar.

Bir mümin cehennemden sakındığı kadar, cehennem de ondan sakınır. Cehennem, kıyamet günü üstünden geçen müminlere: 'Ey mümin, çabuk geç, yoksa senin nurun, ışığın benim ateşimi söndürecek!' der. Çünkü müminin nuru cehennem ateşi cinsinden değildir, onun zıddıdır.

Şimdi sen de, hangi cinsten, hangi gruptan olduğuna iyi bak! İman cinsinden misin, yoksa küfür cinsinden mi? Eğer ikisine de meylin varsa, nefsinle aklın birbirine karışmış, birbiriyle çarpışmaktadır. Dikkat ve yardım et de, bu savaşta aklın galip gelsin! Çalış çabala da, manalar, görünüşlere üstün olsun! Bu savaş dünyasında, düşmanın bozulup yenildiğini görmek bile insana sevinç olarak yeter!

ATEŞ İMTİHANI

Bir Allah dostu, insanlara:

-Kâinat sonradan yaratılmıştır. Bu âlem gelip geçicidir. Mirasçısı da Allah'tır, diye nasihat ediyordu.

Onu duyan inkarcı bir filozof itiraz etti:

-Sonradan yaratıldığını nereden biliyorsun? Yağmur, bulutun sonradan yaratıldığını nereden ve nasıl bilebilir? Sen bu değişip duran alemde bir zerre bile değilken, güneşin sonradan yaratıldığını ne bileceksin! Anandan, babandan böyle bir söz duymuş, ahmaklığından bu söze takılmış, gerçekmiş gibi sarılmışsın. Eğer bir delilin varsa söyle, yoksa sus, boş yere konuşup durma! Aralarındaki tartışma, söz dalaşı, atışma iyice alevlenip, büyüdü. Etraflarına meraklı bir halk kalabalığı toplandı, onları seyretmeye başladılar.

Birisi:

-Bu gökyüzü fanidir, şüphesiz bu yapının bir ustası var! diyordu. Öbürü de:

-Âlemin evveli de yoktur, yaratıcısı da, varsa bile yine kendisidir, diye karşı çıkıyordu. İnanan:

-Sen, Yaratanı inkâr ediyorsun, geceyle gündüzü götürüp getireni, rızık vereni yalanlıyorsun, diyor, öbürüyse:

-Delil göster! Delilsiz bir söz dinlemem, kabul de etmem! Ondan bundan duyduğuna inanan ahmaktır! diye diretiyordu.

Dedi-kodu uzadı gitti. İnanan:

-Dostum, dedi, içimde, canımda reddedilmez bir delilim var! Şu gökyüzünün sonradan yaratıldığına apaçık bir delil. Fakat o delil dile gelmez, yüzümün sarılığından, arıklığından başka bir şey sözlerimdeki sırrı belirtmez. Kanlı göz yaşları yanaklara akıyor ya, işte bu sevgilimin güzelliğine, eşsizliğine en açık delildir, dedi.

Filozof:

-Bunlar belki halka delil olabilir, ama bu gibi şeyleri ben delil olarak saymam! diye yine itiraz etti.

En sonunda çaresiz kalan inanan ona bir teklif getirdi:

-Peki öyleyse, kalp akçeyle, sağlam akçe bahse tutuşsalar, en son sınama ateşte olur. Haydi, seninle ben ateşe girelim. Bu işe şaşırıp kalanlara da ölümsüz bir delil olalım. Çünkü ben de bu topluma delilim, sen de delilsin!

Neticede öyle yaptılar. İki de alev alev yanan kızgın ateşe atıldılar. 'Allah var!' diyen ateşten sapsağlam çıktı. Öbür haram dölü ise ateşin içinde yandı gitti.

Hakk uğrunda ateşe atılmak da vardır. Lakin ateşe atılmadan önce kendinde İbrahim'lik olup olmadığını iyi araştır. Çünkü ateş, yalnız İbrahim'leri tanır ve yakmaz.

Allah dostlarına Allah'ın bu dünyadaki ve ahiretteki ihsanları, lutuf ve keremleri saymakla bitmez. Görmüyor musun, padişahların, hükümdarların, kralların paraların üstündeki isimleri, resimleri onlarla beraber nasıl değişip duruyor? Ama, bir de Ahmet'in damgasına bak, nasıl her yerde durdukça duruyor! Haydi, bu güneş gibi apaçık mucizeyi mucize sayma; öyleyse adı Ümm'ül Kitab olan şu yüz dilli kitabı, Kur'an'ı gör! Kimsenin, ondan bir harf çalmaya, yahut ona bir harf katmaya haddi yok. Üstün kişiye dost ol ki, sen de üstün olasın! Azgınlığı bırak, aklını başına al da, alt olmuşlarla dost olma!

İnkarcının delili: 'Ben gözümle gördüğümden başkasına inanmam' demektir. Hiç düşünmez ki nerede görünen bir şey varsa o, gizli hikmetlerden haber verir. Her görünenin faydası gizlidir. İlaçlarda faydanın gizli olması gibi. Fakat küt görüşlü, görünenden başkasını görmez. Onun aklı yeryüzündeki çayır çimen gibi bulunduğu yerededir, gezip dolaşamaz. Otu çağırırsan ne olur, çağırmasan ne olur? O ayağını çakılıp kaldığı, gömüldüğü yerden çıkarıp gelemes ki!

Donup kalmamış görüşler ise, Allah'ın basiretlerini açmasıyla ileriye doğru delip görürler, geriye doğru yırtıp görürler, onlara perde yoktur. Çok yıllar sonra olacak şeyleri, şu anda kendi gözleriyle görüyormuş gibi görebilirler. Herkes, görüşünün keskinliği kadar gizli şeyleri, gelecekte olacak işleri, hayır olsun, şer olsun görebilir. Herkes gönlü ne derece aydınlıksa, ne kadar cilâlanmışsa gizli şeyleri o kadar görebilir. Bu aklın ise, ileriye görüşü, mezara dek. Bu akıl, mezardan, topraktan ileriye geçemez, şaşılacak şeyler alanına ayak basamaz. Fakat gönül sahibinin aklı sur üfürülünceye dek ne olacaksa görür.

Kim sonu daha fazla görürse, o daha kutludur. İşe daha sağlam sarılır. Daha fazla ekin ekip, daha fazla meyve ve ürün devşirmeye çalışır. Çünkü bilir ki bu dünya ahiret için ekim ve hazırlık sahası, ahiret de o ekinin ürünlerinin derilip devşirildiği yerdir.

'Bu temizlik, bu cila da Allah'ın lütfudur, bu gönlü cilalama başarısı da O'nun ihsanıdır!' diyecek olursan, şunu bil ki; evet öyledir ama, o çalışmada, o duada, senin himmetinin, senin gayretinin de payı vardır. 'İnsan, ancak kendi çalışmasının karşılığını elde eder! (Kur'an, 53. Sure (Necm) Ayet:39)'

Himmeti veren ancak Allah'tır. Ama hiçbir saman çöpü de padişahın himmetine sahip olamaz. Allah'ın bir adamı bir işe koşması, o işe vermesi, o kişinin dileğine, isteğine, bir şeyi yapıpta irade sahibi oluşuna engel değildir. Allah, bahtı kötü kişiye bir zahmet verdi mi, o kişi, pılını, pırtısını alıp, küfür diyarına çeker gider. Allah, bahtı yaver kişiye bir zahmet verirse o, pılını, pırtısını daha da yakına götürür, kor.

Gönlü kötü kişiler savaşta, can korkusuyla, bozulup kaçma sebeplerine yapışırlar. Yüreklilerse, savaşta can korkusuyla düşmanların saflarına daha bir canla başla saldırırlar. Bela, can korkusu, mihenk taşıdır. Yiğit erler, onunla korkak kişilerden ayrılırlar.

TAM AKILLI, YARIM AKKILLI VE AKILSIZ

Kelile ve Dimne kitabında bir gölcükte yaşayan üç balığın hikayesi anlatılır. Bu hikayeyi bir de bizim anlatımımızla dinle!

Birkaç balıkçı, bir gölcüğün yanından geçerken balıkları görüp hemen ağ getirmeye koştular. Balıklar, fark edildiklerini ve balıkçıların niyetinin kendilerini avlamak olduğunu anlamakta gecikmediler.

Üç balıktan en akıllısı, hiç tereddüt etmeden ve hiç düşünmeden, bu gölcüğü terk edip, buradan uzaklaşma yolunu seçti. Gölcükten akan küçük akıntıyla daha büyükçe bir su akarsuya, oradan büyük ırmağa geçmeye, en sonunda da engin denize ulaşmaya karar verdi. Bu çok güç, tehlikelerle dolu, herkesin göze alamayacağı, büyük himmet, gayret ve cesaret gerektiren bir işti. Bu yüzden bu işe girişirken ne düşüncelerini arkadaşlarına açtı, ne de onlara danıştı. Kendi kendine:

-Ey iyisi ben şimdi bunlara danışmayayım! Çünkü bunlara danışacak olursam, bunlar kalkarlar, türlü türlü fikirler, gerekçeler ileri sürerek beni bu işten vazgeçirmeye çalışırlar. Gücümü, kuvvetimi, azmimi gevşetirler. Onların burada alıştıkları yem ve yiyeceklerin sevgisi içlerinden çoşar, kaynar, tembellikleri, bilgisizlikleri bana da sirayet eder. Tutarlar bana yurt sevgisinden dem vururlar. Halbuki bunlar bu doğru sözü de yanlış okuyup anlıyorlar, yanlış içinde bulunuyorlar. Böylelerini dinlemenin faydası değil zararı olur. Yurt sevgisi de doğrudur ama, önce yurdun ne olduğunu tanımak gerekir. Halbuki gerçek yurt, bu yanda değil o yandadır. Esas yurdu burada değil, ırmağın o yanında aramalıdır. İnsan danışmaktan geri kalmamalı ama, gerçek akıl ve basiret sahibi bir diriye danışmalı ki, o da duyup öğrendikleriyle dirilebilsin. Fakat öyle diri nerede? İnsan yol soracaksa, yolu bilip tanıyandan, yol ehlinde sormalıdır. Yoksa yanlış birine yol soracak olursa, ona yolunu hepten şaşırır, onu total edip, yolda bırakır. Zaten şimdi danışma zamanı değil, yol alma zamanı!. Ben hemen kendime geleyim, aklımı başıma alıp, yola düşeyim! Bu gölcükten ve balıkçıların elinden kurtulup, denize doğru gideyim, denizi arayıp bulayım, bu girdaplarda ziyan olmayayım! diye düşündü.

O akıllı balık, hiç tereddüt etmeden, göğsünü ayak yaptı, suyun yetersizliğine rağmen, yarı karadan, yarı sudan yürüdü denizin yolunu tuttu. Adeta ardına arslan düşmüş ceylan gibi acele ediyordu. Nasıl böyle bir ceylan, bedeninde kendisini ayakta tutacak tek bir damar kaldıkça, gücünün dermanının sonuna kadar koştukça koşarsa o da işte öyle koşuyordu. Ardına köpek düşmüş tavşan, hiç bunu umursamadan yatıp uyumayı düşünebilir mi? Korku içindeki kişinin

gözüne uyku girer mi? Akıl kalkıp o uzun, uzak ve zahmetli yolda çok sıkıntılar çekti, fakat sonunda eminlik yurduna, selamet ve kurtuluş diyarına, o uçsuz bucaksız denize ulaştı. Diğer balıklar ise, onun acelesini ve apar topar gölcüğü terk etmesini pek umursamadılar.

Derken balıkçılar, ağlarıyla beraber gölcüğe geldiler. Yarım akıllı ikinci balık, bunu gördü, ağzının tadı kaçtı. Büyük bir pişmanlık içinde, dövünmeye başladı:

-Eyvah ben ne yaptım? Fırsat çağını kaçırdım. Nasıl oldu da, o akıllı kılavuza yoldaş ve arkadaş olmadım! O ansızın çıkıp giderken benim de hiç beklemeden ateş gibi onun ardına düşüp gitmem gerekirdi! Fakat olan oldu bir kere! Şimdi geçmişe acınıp, dövünülecek zaman değil! Giden bir daha geri gelmez. Artık onu anmanın, yanıp yakılmanın da bir faydası yok. Şimdi benim kendi durumuma uygun yeni bir çare düşünmem lazım. Ben de, denizlere, emniyet yurduna ulaşan dostumun yolundan yürümeliyim! Bu saatten sonra, benim başvuracağım en iyi çare kendimi ölü göstermek. Kendimi ölmüş göstereyim, suyun üstüne çıkayım, karnım yukarıda, sırtım aşağıda, suda hareketsiz öylece durayım. Yüzme bilen kişinin gibi değil de, âdeta bir saman çöpü gibi gibi olayım da, su beni nereye götürürse oraya sürükleneyim. Peygamber, ölmeden önce ölmeyi tavsiye ediyor. Çünkü ölümden önce ölmek, azaptan emin olmak, emana kavuşmaktır!

Yarım akıllı balık, düşündüğünü yaptı. Ölü taklidi ile su yüzüne çıktı. Kendini tamamen suyun akışına bırakmış, karnı havaya dönmüş, suyun üstünde oraya burada sürüklenip duruyordu. Balıkçılardan biri onu görüp eline aldı:

-Tüh yazık, en iyi balık ölmüş! dedi. Diğer balıkçılar da bakıp onun hayıflanmasına katıldılar. Onlar da üzüntülerini dile getirdiler. Onların hayıflanmalarını duyan balık ise:

-Çok şükür, oyunum işe yarıyor, kılıçtan kurtuluyorum, diye içten içe seviniyordu.

Balıkçı onu kısa bir süre elinde tuttukten sonra kıyıya fırlattı. O da gizlice çırpına çırpına suya ulaştı.

Geriye kalan üçüncü balık, balıkçıların elinden kurtulabilmek için ahmakçasına sağa sola, öteye beriye kaçıp, sıçrayıp, çırpınıp, bocalayıp duruyordu. Ama kurtulmak için ne yaptıysa işe yaramadı. En sonunda balıkçıların ağına takılıverdi. Ahmaklığı yüzünden sonu ateşin üstündeki kızgın tavanın içine girmek oldu.

Ateşin hararetiyle yanıp kavrulurken akıl ona:

-Seni bu duruma düşmekten korkutan olmamış mıydı? diye soruyordu.

O ise, içine düştüğü işkence ve belanın içinden ahmakça:

-Evet gelmişti, ama ben aldırış etmemiştim. Ama ah, şu boynumu kıran mihnetten bir kurtulsam yok mu, ben ne yapacağımı biliyorum! Bir daha asla gölcüklerde oturmam, denizden başka yeri yurt tutmam. Ben de uçsuz bucaksız suyu arar, esenliğe ulaşırım, sağlık ve selamet içinde ebedi bir hayat sürerim, demektedir.

Ama ahmakların; ahde vefası olmaz ki! Allah'ın haber verdiği gibi, onlar tekrar dünyaya döndürülseler bile, yine yapacakları şeyler farklı olmaz, yapmaları gerekenleri yine yapmazlar, yapmamaları gereken şeyleri yine yaparlar.

Bu ahmak balığın, kızgın ateşin üstündeki tava içine düştükten sonra söyledikleri, İnkarcıların cehenneme düştükten sonra söylediklerine ne kadar da benziyor.

'Cehennem, neredeyse öfkesinden çatlayacak! Ne zaman oraya bir topluluk atılsa, onun bekçileri onlara: Size korkutucu bir peygamber gelmemiş miydi? diye sorarlar. Onlar şöyle cevap verirler: 'Evet, doğrusu bize, (bu azap ile) korkutan bir peygamber gelmişti. Fakat biz onu yalan saymış ve: Allah'ın bir şey gönderdiği yok! Siz olsa olsa büyük bir sapıklık içindesiniz! demiştik. Şayet kulak vermiş ve aklımızı kullanmış olsaydık, (şimdi) şu alevli cehennem mahkumları arasında bulunmazdık! derler. (Kur'an, 66. Sure (Mülk), Ayet:8-10)'

Bu üç balık gibi, insanların da tam akıllı, yarım akıllı ve akılsız olanları vardır. Tam akıllı, neyin ne olduğunu, işin sonunun nereye varacağını bilen, elindeki meşaleyle yolu aydınatabilen, önüne düştüğü diğer yolculara da iyi kılavuzluk edebilen kimsedir. Canının elde ettiği nurla o, kendi ışığının peşine düşmüş, kendine uymuş, kendine inanmış, başkasının da inanıp güvenebileceği, peşine takılabileceği hale gelmiştir.

Yarım akıllı ise, tam akıllı birini kendisine göz edinmiş, ona uymuş kişidir. Körün kendisini yeden kimsenin elini tutması gibi, o da bu tam akıllının elini sımsıkı tutar, onunla görür hale gelir, onunla çevikleşip yücelir.

Bir arpa tanesi kadar bile akıllı olmayan akılsıza gelince: Onun hem akıllı yoktur, hem de akıllıları bırakmıştır. Hem yol iz bilmez, canı kördür, hem de bir kılavuzun peşine düşmeye utanır. Uçsuz bucaksız bir çölde, kendi kendine kah düşse kalka, kah topallayarak yürümeye, kah da yel yepelek koşmaya çalışır. Kör canı, bir o yana, bir bu yana adım atar, koşar sıçrar ama sonunda gene de kurtulamaz. Bir ışığı yoktur ki onunla yolunu görebilsin; yarım bir mumu bile

yoktur ki başkasından ışık dilensin de mumunu yaksın. Akli yoktur ki diriler gibi nefes ve yol alsın, yarım akli bile yoktur ki kendini ölü saysın da kurtulsun. Diri değildir ki, İsa'ya solukdaş olsun, ölü de değil ki İsa'nın soluğuyla dirilsin. Senin de olgun bir aklın yoksa, özü sözü diri ve doğru olan, bir tam akıllının karşısında kendini ölü say, onun yardımıyla dirilip doğrulmaya çalış!

BÜYÜK TEKLİF

Bir gün Hazreti Musa, Firavun'a bir teklifte bulundu. Dedi ki:

-Sen benim bir sözümü kabul et, ben de sana bunun karşılığında elde edeceğin dört eşsiz ödülün müjdesini vereyim! Firavun:

-Kabul etmemi istediğin o bir tek şey ne? Bana biraz açıklayıver! diye sordu. Musa:

-O tek şey, 'Lâilâhe illallah', demendir. Yani eşi ve benzeri olmayan tek bir Allah'ın varlığını, birliğini, yaratıcılığını, gerçek mülkün, hüküm ve hükümranlığın O'na ait olduğunu kabul etmendir. Saçmalığını, asılsızlığını, senin de çok iyi bildiğin, şu yalancı tanrılık davasından vazgeçmendir, dedi. Firavun:

-Peki buna karşılık bana önereceğin o dört şey nedir? Onları da söyle bakalım! Musa:

-O dört şeyden birisi, bedeninin hep sağlık ve esenlik içinde bulunacak, her türlü hastalık, sakatlık, dert ve illetler senden uzak olacak. İkincisi, öyle uzun bir ömür elde edeceksin ki, ecel bile bu kadar uzun ömre sahip olmana şaşırıp kalacak, senden çekinecek. Bu rahat ömürden sonra da gerçek murada ermeden dünyadan gitmeyeceksin. Ölümü, ağrı, sızı, dert, hastalık yüzünden değil, ölümden sonra elde edeceğin büyük muratlara, ikballere erişmek için arayıp isteyeceksin. Hani evinin bir bucağında bir define olduğunu bilirsin de, o defineyi çıkarmak için hiç düşünmeden eline kazmayı alıp evi yıkmaya girişirsin ya işte öyle. Çünkü o evin altında bulacağın o defineyle eski evle kıyaslanamayacak büyüklükte ve güzellikte binlerce ev yaptırabileceğini bildiğin için, artık o evi, o defineye perde görürsün. İşte bu yüzden, süt emen çocuk, sütü nasıl arzu ederse, sen de ölümü öyle arzu etmeye başlayacaksın da ondan sonra öleceksin. Firavun, dayanamayıp Musa'nın sözünü kesti:

-Gerçekten çok ilginç! Heyecandan neredeyse gönlüm eridi. Çok fazla teferruata girme de çabuk üçüncüsünü söyle! Musa:

-Üçüncüsü, hem dünya hükümranlığın devam edecek, hem de ahirette bununla bile kıyaslanamayacak büyük bir devlete ereceksin. Bu dünyadaki mülkün, devletin bugünkünün en az iki katı olacak. Üstelik senin şimdiki devletin savaşlarla, zulüm ve haksızlıklarla ayakta duruyor. Yoksulların, mazlumların, düşkünlerin, zavallı halkın cehennemi olmuşsun. Onları yakıp yandırarak, ezip sömürerek, canlarından bezdirerek varlığını sürdürüyorsun. O

zaman çok daha büyük ve üstün bir mülkü, savaşız ve düşmanlarından emin bir şekilde elde edeceksin. Bunca savaşlarla, zahmet ve meşakkatlerle elde edebildiğinden çok daha fazlasına barış yoluyla, vefa çağında Allah'ın lutfuyla, güvenlik içinde sahip olacaksın. Firavun:

-Ey Musa! Aman, çabucak şu dördüncüsünü de söyle! İyice sabrım tükendi, hırsım arttı. Musa:

-Dördüncüsü ise hiç ihtiyarlamayacak, hep genç kalacaksın. Saçların hiç ağarmayacak, hep katran gibi simsiyah, cildin ve yüzün hiç buruşmayacak, hep ter ü taze, erguvan gibi pespembe olacak. Belin bükülüp, vücudun zayıflamayacak, dişlerin dökülmeyecek, cinsel arzuların hiç azalmayacak. Sen çocuklar gibi, renk ve koku düşkünü, yer ve yurt meraklısı olduğun, bunlara kanıp, bunlarla öğündüğün için, ben de ne yapayım sana bunlardan bahsediyorum, bunları vaat ediyorum. Firavun:

-Çok güzel teklifler ama, ben yine de bir iki dostuma danışayım da ondan sonra kararımı sana bildireyim, dedi. Önce gidip karısı Asiye'nin fikrini almak istedi. Asiye bu teklifleri duyunca çok sevindi ve heyecanlandı. Firavun'a:

-Daha ne istiyorsun? Bu kadar güzel teklifleri, keremleri, lutufları, nimetleri duydun da nasıl oldu da yüreğın erimedi? Eğer eriseydi iki dünyanın da tadına varmış olurdu. İnsanın yüreğı Allah için erirse, o şehitler gibi iki dünyanın da lutfunu elde eder. Nasıl oldu da sen, bu teklif sana yapılız yapılmaz, hemencecik binlerce kere 'Evet, kabul ediyorum, aferinler olsun!', demedin? Böyle kârlı ve büyük bir alışveriş nerede görülmüş? Sana, bir gül karşılığında uçsuz, bucaksız, eşsiz ve ebedi bir gül bahçesi, tek bir tohum karşılığında yüzlerce orman, bir taneye karşılık yüz maden ocağı öneriliyor da, sen hala düşünüyor musun? Böyle bir devlet, böyle bir teklif kimin eline geçebilir? Aman, Allah için olsun, Allah için, hiç oyalanmadan, vakit geçirmeden bu teklifi minnet ve şükranla hemen kabul et! En büyük lutfu denizinden gelen bu teklif, lutfu içinde lutfudur, hatta lutfu bile bu lutfun içinde yiter gider. Kendine gel, her nasılsa sana yapılmış, aramakla bulunamayacak bu büyük teklifi kabul etmekte gecikme, sakın bu fırsatı kaçıрма! dedi. Söyledikçe coştı, coştukça daha da coştı, sevincinden ağlamaya başladı. Firavun:

-Bir de vezirim Haman'a danışayım, onun da fikrini alayım. Mülkün ve devletin dayanağı, olup biten işlerin mili odur. Padişahın, bir iş yapmadan önce vezirinin de fikrini, görüşünü alması şarttır, dedi. Asiye:

-Aman, sakın bu sırrı Haman'a söyleme! Yoksa o sapık, seni kandırır, bu büyük fırsatın elinden kaçmasına sebep olur, diye yalvardı.

Ama Asiye'nin bu öğüt ve tavsiyeleri Firavun'a soğuk göründü. Haman'la aynı cinsten olduğu için gönlü Haman'dan yana aktı. Haman, Firavun'la aynı cinsten olduğu için, Firavun onu seçmiş, kendisine yakın dost ve vezir yapmıştı. Sonunda Haman, Firavun'u baş köşeden aldı, ta cehennem dibine kadar çekti. Çünkü ikisi de cehennem cinsindendi. İkisi de cehennem gibi yakıcı, ikisi de cehennem gibi ışığın zıddıydı, ikisi de cehennem gibi gönül ışığından kaçarlardı.

O inatçı Firavun, akıl danışmak için, yalnız başınayken Haman'ı huzuruna çağırıldı. Musa'nın tekliflerini, vaatlerini, anlattıklarını o yol yitirmiş Haman'a kısaca anlattı. Haman, bu çok büyük tekliften Firavun'un da etkilenmiş olduğunu anlayınca çılgına döndü. Oturduğu yerden zapt edilmez bir öfkeyle sıçrayıp kalktı. Üstünü başını parçalamaya, yenini yakasını yırtmaya, külahını, başlığını yerlere vurmaya, naralar atıp ağlamaya, bağırıp çağırmaya başladı:

-O baldırı çıplak Musa da kim oluyor? O köle, nasıl olur da böyle saçma sapan, olmayacak sözleri senin gibi yüce bir Firavun'a teklif edebilir? Nasıl böyle bir küstahlıkta bulunabilir? Sen zaten bahtı yaver gitmiş, şanslı ve üstün birisin. Nasıl olmuşsa olmuş, zaten dünyayı emrin ve boyunduruğun altına almışsın. Doğulardan, batılardan, güneylerden, kuzeylerden krallar, imparatorlar sana haraç ve vergi veriyorlar, gelip senin kapının eşiğini öpüyorlar. Biz de seni tanrımız ilan etmişiz, sana tapıyoruz. Bizimle beraber bütün dünya da sana tapıyor. Peki onun bu teklifini kabul edersen, ne olacağını düşünabiliyor musun? Herkesin taptığı, secde ettiği bir tanrı iken, durup dururken tanrılıktan ineceksin ve kendin başka tanrıya tapan, secde eden bayağı bir kul olacaksın! Böyle bir şey asla olamaz, olmamalı! Eğer böyle bir şeye niyetin varsa, önce beni öldür de, ben tanrımın bu hale düştüğünü görmeyeyim. Ey padişahlar padişahı, ne olur, hemen benim boynumu vur da, gözlerim bu alçalmayı görmesin! Sen bu teklifi kabul edersen, şimdiye kadar bize kul köle olanları bizimle aynı seviye çıkarmış, bizi de o kölelerin seviyesine indirmiş olacaksın. O bayağı köleler, gelip bizim kapı yoldaşlarımız olacaklar, bize gönül verenlerin de gönülleri yaralanacak! Düşmanlarımızın gözleri aydın olacak, dostlarımız kör olacaklar! Gökyüzü alçalıp yere inecek, yerlere dönecek, yeryüzü de yükselip göklere çıkacak. Böyle bir durumda, elbette bize yerin altı, üstünden daha sevimli olur, mezar gül bahçesi kesilir? Böyle bir şey şimdiye kadar hiç olmamıştır ve bundan sonra da asla olamaz!

Hâman, bu çeşit sözlerle Firavun'un yolunu kesti. Gerçek devlet lokması ağzına kadar gelmişken, Firavun'un boğazını kesiverdi. Dilerim Allah'tan, hiçbir hükümdarın, hiçbir yöneticinin böyle bir danışmanı, böyle bir veziri olmasın! Firavun, onun safsataları yüzünden Allah'ın vereceği o gerçek padişahlığı almadı da, halkın verdiği, eğreti, çalma çırpma ve görünüşteki padişahlığı tercih etti. Halbuki halkın verdiği padişahlığı halk, borç para gibi yine senden isteyip

geri alır. Eğreti padişahlığı, Allah'a verenlere ise Allah, gerçek bir padişahlık verir. Hazreti Musa:

-Ne yapayım, benim elimden ne gelir? Ben ona lutuf ve ihsanlar ettim, cömertliklerde bulundum, ama Allah kısmet etmemiş, dedi.

Ululanmak öldürücü bir zehirdir. Şu benlik, bizlik merdiveniyle yükselenler, yücelere çıkanlar, er veya geç o merdivenden aşağı tepetaklak yuvarlanırlar, düşer giderler. Ne kadar yücelere çıkarlarsa, düşüşleri de o kadar kötü olur, kemikleri o kadar beter kırılır.

İnsanlar dünya devleti peşinde kendilerini harap ederek, yok ederek koşuşturur dururlar. Onlara devlet görünen şeyin kararsızlığını, devamsızlığını, sonunun felaket olduğunu anladıklarında artık iş işten geçmiş olur. Halk, böyle yöneticilere, bir müddet öldürülme korkusu, zindana atılma endişesi veya bazı beklentiler yüzünden yaltaklanır, kul köle olur, önünde secdelere kapanır. O ahmak da bununla övünür, o zehirli şarapla sarhoş olur. Halk, kime secde ediyorsa, onun canına zehir akıtıyor demektir. Ama ahmaklar, bunun zehir olduğunu, ancak halk kendilerinden yüz çevirdikten sonra anlayabilirler.

Hükümdarlar birbirleriyle savaşa tutuştuklarında, üstün gelen, yenileni ya öldürür veya zindana attırır. Ama düşkün bir yaralıyı da bulursa, onun yarasına merhem koydurur, ihsanlarda bulunur. Ululanmak zehir değilse, neden yenik padişah, başka bir suçu günahı olmadığı halde öldürülüyor da, öbür zavallı, hem de hiçbir hizmette bulunmadan iyilik görüyor. Yol kesenler, yoksulun yolunu kesmezler, kurt ölmüş kurdu gidip ısırılmaz. Yere düşmüş olana ok atılmaz. Ama başını yerden kaldırdı mı, hemen okların hedefi olur.

İnsanın en büyük düşmanı, Allah'ın rahmetinden uzaklaşmış, Allah'a baş kaldırmış nefsidir. Ama o, başkalarına kin güderek düşman arar durur. Nefsini alçaltıp, onun kötü arzularını öldüreni Allah yüceltir ve ebedi bir hayatla diriltir. Esas peşinde koşulması gereken devlet de bu devlettir.

Devlet sözcüğü iki heceden oluşur. Birinci hece 'dev', Farsça'da, 'koş', ikinci hece 'let' ise 'kötek' anlamına gelir. Dolayısıyla bu dünya devletinin ölü koşup didinmek, sonuysa zillet ve acılardır.

Allah bu gibilerin halini anlatmak için; 'Çalışır, (çabalar, uğraşır didinir) yorulur da, sonunda varır, kızgın ateşe girer. (Kur'an, 88. Sure (Gâşiye), Ayet:3-4) buyurmuştur.

ALLAH, ÂTILLARI VE BÂTILLARI SEVMEZ!

Birisi, Mecusinin birine:

-Yahu gel, sen de Müslüman ol! Müslümanlar arasına karış! dedi.

Mecûsî:

-Allah dilerse imana gelirim. Gönlümdeki şüpheler kaybolur, ben de Müslüman olurum, diye cevap verdi.

Müslüman dedi ki:

-Allah (CC), senin Müslüman olmanı ister. Canını cehennemden kurtarmanı diler. Fakat sen kötü nefisine ve çirkin şeytana uyuyorsun. Onlar da seni ters tarafa, küfür tarafına çekiyorlar.

Mecûsî:

-Ne yapayım, madem ki nefis ve şeytan daha kuvvetli, ben de onların çektiği tarafa giderim, onlara dost olurum. Eğer Allah (CC) benden tam bir iman ve istikamet istiyor da istediği yerine gelmiyorsa, bunun anlamı nedir? O zaman nefis ve şeytan kendi hükmünü yürütüyor, Allah yürütemiyor demek olmaz mı? Ceket yapmak için aldığın veya dokuduğun bir kumaşı, birisi elinden zorla çekip alsa ve ondan kendisine pantolon yaptırıp bunda kumaşın ne kabahati var? Nefis ve şeytan, Allah'ın mülkünde, O'nun rızası olmadan nasıl dilediklerini yapabiliyorlar, nasıl gezip dolaşıp hükümlerini yürütebiliyorlar? dedi.

Haşâ, bu küfür sözleri Müslümanın ağzına yakışmaz! 'Allah (CC), neyi dilerse o olur!'. Mekân aleminde de O hakimdir, mekânsızlık aleminde de. O'nun takdiri olmadan bir kıl bile yerinden kımıldamaz, bir yaprak bile oynamaz. Mülk O'nundur, ferman O'nun. Şeytan O'nun kapısında aşağılık bir köpekten ibarettir. O köpek şeytanı da, hile ve desiselerini de Allah yaratmıştır. İyilerden ve kötülerden sürü sürü kimseler Allanın kapısına yöneldiklerinde, şeytan onların karşısına çıkıp onları o kapıdan çevirmeye çalışır. Bu Rabbülaleminin bir imtihanıdır. Şeytan, Hakk yola ayak basanlara saldırır, onları geri çevirmeye çalışır. Böylece kimin doğru, kimin yalancı olduğu ortaya çıkar.

'Allah'a sığınırım!' neden denir? Hani köpeği olan bir eve gittiğinde, köpek seni yabancı görüp, sana kızıp saldırdığında ne yaparsın? Sahibine çağırır: 'Şu köpeğe bağır, yolu aç da sana geleyim, cömertliğinden hacetimi dileyeyim!' dersin. 'Allah'a sığınırım' demek de buna benzer. Allah'a sığınmakla o köpek şeytandan korunursun.

'Allah ne dilerse o olur!' demek, 'Tembel ol!' demek için değildir. Bu söz, seni gayrete getirmek, kızdırmak, ümitlendirmek, kalbini sağlam tutup, çalışmaya teşvik etmek içindir. Sana eğer: 'Sen ne dilerse o olacak, işin iş, dilediğin şey, dilediğin gibi gerçekleşecek.' deselerdi, o zaman tembellik etmekte haklı olabilirdin. Çünkü hiç bir çaba göstermene gerek yok, sadece istemen yeterli. Fakat 'Allah neyi dilerse o olur!' Hüküm mutlak ve ebedi olarak yalnız O'nundur. O halde, neden O'na yönelip kulluğa sarılmıyorsun? Neden o işin etrafında dönüp dolaşmıyor, o işe yüzlerce kişinin gayreti ile girişmiyorsun?

Sana ‘Falan vezir ne dilerse o olur. Söz o adamın sözü, karar o adamın kararıdır’ deseler, derhal yüz adammışsın gibi onun etrafında dolaşır, ihsan ve lütuflarına erebilmek için elinden geleni yaparsın. Ondan kaçıp, uzaklaşıp gitmezsin. Emir filân efendinindir demek, ne demektir? ‘Sakın ha ondan başkasıyla az düş kalk! Onun başında dön dolaş! O ne dilerse ancak ona nail olabilirsin!’ demektir.

Allah’ın lütufları bu kadar meşhur, bu kadar yaygın olduğu ve bütün dünya O’nun lütuflarından haberdar olduğu halde; para, mal mülk, hil’at her ne isteyeceksen niçin O’ndan istemiyorsun da tembel tembel oturup: ‘Allah dilerse, ben istemeden çalışmadan da bana kendisi verir!’ diye bekliyorsun. Akıllı ve idraki olmayan köpek bile, acıktığında ve önünde yiyeceği yoksa, bak nasıl senin önünde ardında dolaşır kuyrucağını sallamaya başlıyor. Yani sana: “Ne olur bana ekmek ver, benim ekmeğim yok, senin var!” diye yalvarıyor. Sen köpekten de mi aşağısın ki, köpek bile yerde yatıp:”Eğer sahibim isterse bana kendisi ekmek verir” diyerek beklemeye razı olmuyor da, yalvarıyor, kuyruk sallıyor. Sen de köpekten ders al, onun gibi yap!

Sınırsız ata ve ihsan sahibi Yüce Allah’ın huzurunda dilencilik yapmak, O’ndan isteklerde bulunmak hiç yanlış değil, aksine çok yerinde bir iştir. Allah, Kur’an’da: “Beni çağırın, bana dua edin ki, dualarınızı kabul edeyim!” (Kur’an, 40. Sure (Ğâfir), Ayet:60) buyurarak bizi kendisine dua etmeye çağırıyor. İhtiyaçlarını Yüce Allah’a arz edip O’ndan isteyenin, duaları hiç boşa gitmez.

İyiliği de kötülüğü de yaratan, irade eden Yüce Allah’tır. O dilemedikçe hiçbir şey olmaz. Fakat Allah, hayırdan başka bir şeye razı olmaz. Bir hayrın işlenmesini emretmek ve kötülükten men etmek için, kötülüğe meyleden bir nefis bulunması lazımdır. Böyle bir nefsin varlığını istemek, kötülüğü de istemek demektir. Fakat Allah, kötülüğe asla razı olmaz; eğer razı olsaydı iyiliği emretmezdi.

Mesela bir öğretmenin öğretmenlik yapabilmesi için, ona ders okutacağı bilgisiz öğrenciler lazımdır. Çünkü öğrencinin bilgisizliği olmadan öğretme olamaz. Bir şeyi istemek, onun levazımını da istemektir. Ama bu öğretmen öğrencisinin bilgisizliğine razı olmaz. Böyle olsaydı ona bilgi öğretmeye uğraşmazdı. Doktorun da mesleğini icra edebilmesi için, toplumda hastaların, hastalıkların olması gerekir. Çünkü onun doktorluğu, halkın hastalığı ile belli olur. Fakat doktor, halkın hastalığına razı olmaz. Eğer razı olsaydı, onları tedavi etmezdi. Ekmekçinin de para kazanabilmesi için insanların acıkıp ekmeğe ihtiyaç hissetmeleri gerekir. Fakat onların açlığına ekmekçinin gönlü razı olmaz. Öyle olsa onlara hiç ekmek satmazdı. Bir padişahın etrafındaki yakınları, yöneticileri varlıklarını padişahın düşmanlarına, muhaliflerine borçludurlar. Bunlar olmasaydı, onların mertlikleri, yiğitlikleri, padişaha sevgi ve sadakatleri anlaşılamazdı. Sultanın da bunlara ihtiyacı olmasa, bunları başına toplamaz. Fakat bunlar, padişaha muhalefete, karşı gelmeye razı olmazlar, öyle olsaydı düşmanlarla savaşmazlardı. İnsan için de durum aynıdır. İnsanın nefsinde kötülük faktörlerinin bulunması gerekir ki, şükür, taat ve ittika gibi insana değer

ve sevgi kazandıran özellikler belli olsun. İnsan mücadele ile kötülük faktörlerini nefisinden yok edebilir. Doğrudan doğruya kötülüğü istemek çirkindir, fakat hayır için istenirse çirkin olmaz. Allah ‘Sizin için kısıpta hayat vardır’ (Kur’an, 2. Sure (Bakara) Ayet:179) buyuruyor. Hiç şüphe yok ki bir insanın öldürülmesi kötü bir şeydir. Ama bütün bir insanlığı ölümden kurtarmak külli (genel) bir hayırdır. Cüzi bir kötülüğü, külli bir iyilik için istemek çirkin değildir. Anne, çocuğunun azarlanmasını hiç istemez. Çünkü o, bu cüzi kötülüğe katlanamaz. Fakat baba, eğer çocuğunun eğitim ve öğretimi için gerekliyse, buna bile razı olur. Bunun nedeni, babanın bunda külli bir iyilik görmesindedir. Allah, hem çok bağışlayıcıdır, hem de azabı çok şiddetlidir. Günahlar olmasa, Allah’ın yarlıgayıcılığı nasıl belli olacak? Bir şeyi irade, onun levazımını da irade etmek demektir. Mesela Allah, bize bağış, barış ve ıslah ile emrediyor. Düşmanlık olmasaydı, böyle bir emrin anlamı olamazdı. Yüce Allah, bize ‘Allah yolunda sarf ediniz! (Kur’an, 2. Sure (Bakara) Ayet: 185)’ diye emr ederken, aynı zamanda helalinden mal kazanmayı da emretmiş oluyor. Çünkü harcamak için önce kazanmış olmak gerekir. Bir kimse birine: ‘Kalk, namazını kıl!’ dese, o bununla aynı zamanda ondan abdest almasını, su bulmasını ve namaz için gerekli bütün hazırlıkları yapmasını da istemiş olur.

‘Benim kâfirliğim onun dileğidir’ diyorsun ama, bil ki küfrü seçmek hususunda senin de bir dileğin var. Çünkü sen de istemeseydin kâfir olmazdın, Hem kâfir olup, hem de kâfirliği istemiyorum dersen, bu bir çelişki olur. Allah bize bir ihtiyar, dilediğimizi seçme ve yapma imkanı vermiştir. Bu apaçık ortadadır. Kimse taşı ‘Gel buraya!’ diye çağırmasın. Hiçbir adamdan uçuşması istenemeyeceği gibi, köre de görmesi teklif edilemez. Allah, cihada katılma konusunda ‘Köre, topala, hastaya teklif yok! (Kur’an, 48. Sure (Fetih), Ayet:17)’ buyuruyor. Acize kızılmaz. Hele merhamet sahibi Cenab-ı Hak hiç bir ihtiyarı olmayana azap etmez. Öküz boyunduruğa gelmezse döverler. Ama hiç uçuşma kabiliyetinde olmayan öküz, uç diye dövülür mü? Öküz bile hizmetten kaçarsa, yapması gerekeni yapmazsa mazur tutulmuyor da, öküzün sahibi olan insan mazur sayılır mı? Hayır ve şer sana gösterilir, içindeki ihtiyarına, dilek ve arzularına göre onlardan birini kendin seçersin.

İnsan, tembel olmamalı ve hilekâr nefisine de tembelliği öğretmemelidir. Hasta olmayanın, derdi sıkıntısı olmayanın, elbette feryat ve figan etmesi beklenemez. Ama suya batan ve boğulma tehlikesi geçiren adam, durmadan debelenir, eline geçen her ota tutunmaya çalışır. O tehlike içinde, can korkusuyla tutunacak bir dal, elini tutacak bir el arar, elini şuraya, buraya uzatır, debelenir, çırpınır, yırtınır durur. Bir yandan da kendisi yüzmeye çalışıp çabalar. İşte insan, gücünün son kertesine kadar böyle çalışıp çabalamalı, ancak ondan sonra: ‘Ey mutlak Kerîm olan Rabbim! Benim gücüm ancak bu kadarına yetiyor. Beni mazur gör!’ deyerek, Allah’ın lutuflarını beklemelidir. Çünkü Allah, âtil (boş, tembel) ve bâtil (sapık) kimseleri sevmez.

Yüceler yücesi Allah, bile işsiz, güçsüz değildir. Aksine O, kendisini: “O, her an iştedir (hükmetmekte, yaratmaktadır) (Kur’an, 55. Sûre (Rahman), Âyet:29) diye tanıtmaktadır. Beyhude yere çalışıp çabalamak bile, avarelikten, başıboşluktan, yan gelip yatıp uyumaktan iyidir. İnsana düşen, doğru yolda gücünün son kertesine kadar gayret ve çaba sarfetmesi, yolunup, tırmalanması, son nefese kadar bir an bile boş durmamasıdır. İşte en sevgili Rabbimiz de bu divaneliği, bu perişanlığı sever. Olabilir ki, son nefeste bir dem inayete erişirsin. O inayet, seni sırdaş eder. Yüce Allah kullarını sürekli görüp gözetir, dinler işitir. Erkeğin canı olsun, kadının canı olsun, bir can neye çalışırsa onu duyar, görür!

On kişi bir eve girmek isteseler, bunlardan dokuzu içeriye alınsa, biri dışarıda kalsa ve onu içeri bırakmasalar, o mutlaka kendi kendine: ‘Acaba ben ne yaptım, ne terbiyesizlik ettim de beni içeri almadılar?’ diye düşünür, üzülür, ağlar. İşte Hakk yolda geri kalan da böyle günahı üstüne almalı, kendini edepsiz ve kusurlu bilmelidir. Asla: “Ben ne yapayım? Benim ne kusurum var? Bunu bana Hakk yaptı! Demek ki O böyle istiyormuş. Eğer isteseydi, bana da yol verirdi!” dememelidir. Bu kinaye yollu bir küfür, Allah’a karşı harp açmak, kılıç çekmektir. Kılıcı hep kendi nefesine çekmeli, kendi nefisini karşısına alarak: “Bak, devletler bulan, muratlara eren Allah dostları, nebiler ve veliler de birer insandı, ben de bir insanım! Benim de onlar gibi dilim, elim ayağım, gözüm kulağım, aklım, fikrim var. Acaba ben ne yaptım, nasıl hareket ettim de bir türlü Hakk’ın ve bunların hoşuna gitmedim” diye gece gündüz kendi kendisini ikaz etmeli, kendi kendiyile dövüşmelidir. Yüce Allah, akraba ve yakınları olmaktan uzaktır. O doğmamıştır, doğurulmamıştır. Allah’a yakınlık, ancak O’na layıkıyla kulluk etmekle mümkün olabilir. Kulluktan başka yolla O’na ulaşılamaz, yakın olunamaz. Allah, her şeyden ve herkesten müstağnidir. O bize muhtaç değil, biz O’na muhtacız.

Genel müdürlük gibi üst bir göreve İlk defa atanan kişiye, baht ve devlet nasip olmuş gözüyle bakılır. Fakat bakanlık veya müsteşarlık gibi daha bu üst görevdeyken bu görevinden alınıp, genel müdürlük gibi daha alt bir göreve atanan kişi için, herkes birbirine “Acaba hangi yanlış ve kötü işi yüzünden makamından alındı, daha alt bir göreve atandı?” gibi meraklı sorular sormaya başlar. Padişah da, seni önce eşikten huzura çağırılmış, sonra tekrar eşiğe sürmüşse, hiç kuşkun olmasın ki, işlediğin bir suç yüzündendir. Bilgisizlikle cebre yapışır da: ‘Ne yapayım, kismetim buymuş?’ dersin yanlış düşünmüş olursun. Çünkü madem öyle, neden o büyük devlet, daha önce kismetin olmuştu. Aslında sen, bilgisizlikle kendi kismetini kendin teptin. Ehil olan kişi, kismetini de Allah’ın izniyle artırmayı başarır.

Allah sana çok yakındır ve senin her düşündüğün ve tasavvur ettiğin şeyi de bilir. Çünkü bu tasavvuru ve düşüncüyü de yaratan O’dur ve hep seninle beraberdir. Yalnız sana pek fazla yakın olduğundan O’nu göremezsin. Gerçi O’nu eserleriyle görürsün ama, zatını ve kendisini göremezsin. Nitekim sen, her

işte aklınla beraber olduğun ve her işe onunla başladığın halde aklını da göremezsin.

Yüce Allah'a yalvar ve de ki: "Allahım, bana bu dönüp dolaşmadan başka, ruhani bir seyir nasip et. Çünkü bütün dilekler Senden hasıl oluyor ve Senin keremin, rahmetin bütün varlıklara şamildir. O halde ihtiyacını zaman zaman göster ve O'nu hatırlamaktan, O'nun adını anmaktan geri kalma. Çünkü O'nun yadı, ruh kuşuna kuvvet, kol ve kanattır. Eğer bütün o maksatların hasıl olursa, nur üstüne nur olur. Mesela bir kuş göğe yükselmek ister, her ne kadar göğe ulaşamazsa da zaman zaman yerden uzaklaşır; diğer kuşlardan daha çok yükselir ya, o da bir şeydir. Bir başka örnek; ağzı çok dar bir kutunun içinde çok güzel kokan misk bulursa, elini bu dar kutunun ağzından sokup bir miktar misk almak için çok uğraşsan, fakat bütün uğraşmalarına rağmen bunu başaramasan bile, yine de en sonunda eline güzel bir kokunun sindiğini, bu arada burnunun da bu hoş kokudan nasibini aldığını görürsün. İşte Allah'ı zikretmek de bunun gibidir. Her ne kadar O'na ulaşamasan da, yine de O'nu yad etmekle Celali yüce olan Allah, sende eserini meydana getirir ve O'nun zikriyle pek büyük faydalara nail olursun.

Allah'ın varlığını delillerle ispat eden kimse, daima Hakk'ı izhar eder. Ama onun varlığını inkar eden bile yine de O'nu ispat etmiş olur. Çünkü bir şeyi inkar etmeden ispat etmek, tasavvur olunamaz ve bunun bir zevki de olmaz. Mesela bir münazaracı, bir toplantıda herhangi bir meseleyi ortaya atsa, eğer orada 'Ben bunu kabul etmiyorum' diyen bir muarız bulunmasa, o neyi ispat edecek ve söylediği delil ve nüktelerinin ne zevki olacaktır? Zira ispat, bir inkara karşı yapılırsa hoş olur. İşte bu alem de Allah'ın varlığını ispat için kurulmuş bir meclistir. Hem Allah'ın varlığını kabul ve ispat eden, hem de kabul etmeyen bulunmazsa, bu işin bir güzelliği kalmazdı. Dolayısıyla aslında her ikisi de Allah'ın varlığını ispat etmektedirler.

Rubailer:

Kötülük ediyorsun, iyilik bulmayı umuyorsun!
Kötülüğe yaraşan karşılık, sadece kötülüktür.
Elbette Allah'ın Keremi de, Rahmeti de büyüktür.
Ama arpa ekersen, buğday biçmeyi nasıl umarsın?

İnsana her iki dünya için de savaşmak yaraşır.
Mercandan da, taştan da sıkıntı çekmek gerek!
İnsan erkek huylu, erkek tavırlı olmalı, erkekçe yaşamalı
Yoksa, bin türlü utanç verici hallere katlanıp oturmalı!

ALLAH DOSTUNUN ŞİRRET KARISI

Birisi Hasan-ı Harkanî adlı şeyhin şöhretini duymuştu. Onu görüp tanımak, tavsiyelerini dinleyip, duasını almak üzere tâ Talkan şehrinden çıkıp yola düştü. Dağlar tepeler aştı, geniş ovalardan, çöllerden, vadilerden geçti, türlü cefalar ve eziyetler çekti, nihayet aylar sonra varmak istediği yere vardı. Özü doğru olarak, iyi ve sağlam bir niyetle görmek istediği şeyhin evini sordu, kendisine gösterdiler. Büyük bir edep ve saygı ile gelip, kapıyı çaldı. Şeyhin karısı kapıyı açarak, ona ne istediğini sordu. O kişi de şeyhi ziyaret için geldiğini söyledi. Kadın, kahkahalarla gülererek adama dedi ki:

-Yahu şu yaşından başından, saçından sakalından utan! Senin başka işin gücün yok muydu da, kendini böyle yollara vurdun, eziyete, derde, sıkıntıya soktun? Sen memleketinden, yerinden, yurdundan bıktın mı ki, bir ahmağı görme hevesine kapıldın? Yahut sana şeytan mı bir boyunduruk vurdu, vesveseler verdi de seni böyle çetin bir yolculuğa çıkardı?

Kadın, kocası hakkında daha ağza alınmayacak kadar kötü ve acı bir çok sözler söyledi, hakaretler, küfürler, alaylar etti, şeyhi yerin dibine geçirdi. Kadının bu sözlerinden, kendisine de gülüp alay etmesinden adamcağızın çok canı sıkıldı, üzüldü, dertlendi, gözleri yaşardı. Ama yine de şeyhi görmek isteğinde ısrar etti:

-Sen bana yine de şeyhin nerede olduğunu söyle! dedi. Kadın:

-Ne bileyim nerde? O, bomboş riyakâr, düzenbaz, hilebazın tekidir. Ahmaklara tuzaktır. Orda burada yol azıtanlara kement atar durur. Senin gibi sakalını değirmende ağartmış yüzbinlerce kişi azgınlıklarından gelir ona düşerler. Senin için en hayırlısı, onu hiç görmeden, esenlik, sağlık, selamet içinde çekip memleketine dönmek. Hiç olmazsa onu görüp de sen de azmazsın. Onun işi gücü, boş laf. Benim kocam, kâse yalayıcı, hazır sofraya kurulan, uyusuk, tembel, işsiz, güçsüz bir heriftir. Davulun sesi uzaktan hoş geldiği gibi, her nasılsa bunun adı da etrafa yayılmış. Adam:

-Yeter, kes artık! Bu zatın apaydın güneşi bütün dünyayı aydınlatmış, doğuyu, batıyı tutmuş. Artık şahidin ispatın ne gereği var. Senin gibi bir şeytanın saçmalıkları, beni onun kapısının toprağı olmaktan vaz geçiremez. Ben, bulut gibi hafif bir yelin esintisiyle buraya gelmedim ki, bu laflarla beni bu kapıdan çevirebilesin. Ey hem kafası, hem ağzı kokmuş kocakarı! Sen Allah'ın nurunu ağzınla söndürmeye çalışıyorsun ama yanılıyorsun, bunu asla başamayacaksın! Güneş üflemeyle söner mi? Bir köpeğin ağzının salyasından koskoca deniz pisenir mi? Allah'ın mumuna üfleyip onu söndürmeye çalışanlar, asla o mumu söndüremezler, ama bu arada kendi ağızları yanar! Senin gibi bir çok yarasalar, güneşi yok etmek için pek çok rüyalar görürler ama, bu alem güneşten yetim kalır mı? Pis köpekler havlayıp dursalar bile, ay yine de nurunu saçmaya devam eder. İt ürür, kervan yürür. İtlerin ürmesi, kervanı yolundan alıkoyabilir mi? Din yolunun, takva yolunun yolcuları arif olur. Bu marifet, ibadet ve taatlerin mahsulüdür. İbadet ve taat ekin ekmek, marifet de o ekinin

bitmesidir. İman ve amel bedene benzer. Bu ekmenin canı da biten mahsul ve onu devşirmektir. İnsan böyle böyle hem doğruluğa, iyiliğe teşvik eden, hem de iyiliğin doğruluğun ta kendisi olur. Sırları açan, açıklayan da o olur, açılan sırlar da o olur. O göğe, güneşe, aya tüküren dudağın, boğazın, ağzın keşke kopup kesilseydi de böyle çirkin şeyler söylemeseydin! O tükürüklerin göğe çıkmaz ama, döner senin suratına yapışır. Böyle davulu, bayrağı, ülkesi olan koca bir sultana, utanmadan hazır yiyici diyorsun. Halbuki doğu da batı da, ondan nimet ve ekmek dileniyor. Rızıklar bile onun rızkını yiyor. Meyveler bile kupkuru dudaklarıyla onun yağmurunu bekliyor. Hayret edilecek bir şey ki, senin gibi şirret bir kadın, öyle makbul bir ruha eş olmuş. Sen, tıpkı Hazreti Nuh'un nikahı altındaki kafir karısına benziyorsun. Dua et ki bu yurda mensupsun, bu kapının köpeğisin. Yoksa sana ne yapacağımı ben çok iyi bilirim. Seni paramparça eder, o Nuh karakterliyi senden kurtarır, gerekirse kısasa uğrar, onun yolunda seve seve canımı da feda ederdim. Fakat o büyük zatın kapısının önünde bir küstahlık yapmış olmaktan utanırım. Yürü var belanı başka yerden bul! diyerek kapıdan geri döndü.

Önüne çıkan herkese sorarak şeyhi aramaya girişti. Birisi:

-O, bugün odun getirmek için ormana gitti, diye haber verdi. Şeyhin gittiği ormanı da ona tarif etti, o da ormanın yolunu tuttu. Yolda şeytan ona:

-Yahu bu nasıl iş? Bu kadar büyük bir zat, nasıl oluyor da böyle şirret bir kadını evinde tutuyor, onunla düşüp kalkıyor? Bunlar ne kadar da birbirine ters. Zıt nasıl olur da, zıddıyla bir arada bulunabilir? O bütün halkın önderi olan zat nerede, bu maymun suratlı nerede? diye vesveseler veriyordu. Sonra hemen bu düşüncelerden dönüp, kendi kendine 'Lâhavle!' çekiyor, kendi kendini:

-Ben kim oluyorum da nefsimden böyle kınamalar, şüpheler geçiriyorum? Bu tür itirazlar, kin gütmeler bana yakışır mı? Allah'ın işine karışılır mı? diyerek frenlemeye çalışıyordu. Fakat öbür taraftan nefsi:

-Şeytan'la Cebrail'in ne yakınlığı, ne ilişkisi olabilir ki, onunla sohbet edip konuşsun, düşüp kalksın, beraber yatsın uyusun! Yol kesen, nasıl olur da rehberle anlaşıp uzlaşabilir? diyerek fırlıyordu.

Adam bu düşünceler içerisinde ormana doğru yürürken karşıdan ünlü şeyh göründü. Büyük bir erkek aslana odunlarını yüklemiş, kendisi de odunların üstüne binmişti. Koca bir yılanı da kamçı gibi eline almıştı. Şeyh, kendisini ziyarete gelen adamı daha uzaktan görünce ona gülerek:

-Sakın aldanıp da şeytani dinlemeyesin! dedi. O ulu zat, gönlünün nuruyla adamın içinden geçenleri bilmmişti. Ayrıca o ana kadar başından geçenleri de şakıyan bir bülbül gibi anlattıktan sonra, sözü karısına getirdi:

-Bu tahammülün nefis hevasından olduğunu zannetme! O zan senin nefsinin hevasıdır, orada durma! Eğer ben sabredip bu kadının yükünü çekmeseydim, şu arslan hiç benim yükümü çeker miydi? Ben de Allah'ın yükü altında kendinden geçmiş, sarhoş ve ağzı köpürmüş bir deveyim. Onun buyruğunda yarı ham bile sayılmam ki, halkın kınamasını veya yermesini düşünüyüm. Bizim geride kalanlarımız da onun buyruğundadır, ileri gidenlerimiz

de! Canımız yüzüstü sürünerek her yerde O'nu arar. Biz, bu ahmağın da nazını çekeriz, onun gibi yüzlercesinin de... Bu, renk aşkından, koku sevdasından değildir. İbret al da, kötü huylu arkadaşıyla arkadaş ol, uzlaş! 'Sabır sıkıntının anahtarıdır' sırrına ermek için, gülerek, hoşlanarak, onun derdini çek! Bu aşağılık kişilerin, aşağılığının kahrını çekersen sünnetlerin nuruna ulaşırsın. Peygamberler aşağılık adamların zahmetlerini çok çektiler. Bu çeşit yılanlardan nice ızdıraplara uğradılar. Zıddı olmadıkça bir şey görünemez, anlaşılamaz, dedi.

Peygamber Efendimiz, 'Müslümanlıkta bekarlık yoktur' buyurdu. Rahipler, yalnız oturur, dağlarda, manastırlarda insanlardan uzak yaşarlar. Evlenmezler ve dünyayı terk ederler. Aziz ve Yüce Allah, bizim Peygamberimize ve ümmetine çok ince bir yol gösterdi. O yol nedir? Kadınların kaprislerine, kötülüklerine tahammül etmek, onların söyledikleri imkansız şeyleri bile dinlemek, uygun sözler, tavır ve davranışlarıyla onları ve kendisini iyileştirmek ve düzeltmek için evlenmektir. Bu yolu Yüce Allah da beğenmiş ve Peygamberimize: 'Sen yüce bir ahlak üzeresin (Kur'an, 68. Sure (Kalem), Ayet:4)' buyurmuştur.

Bazen insan, gece gündüz türlü yollarla uğraşarak bir kadının huyunu güzelleştirmek ve düzeltmek ister. Böylece, ondaki bir pisliği temizlerken kendi de temizlenir. Kendini onunla temizlemen, onu kendinle temizlemenden daha iyidir. Sen onun vasıtasıyla iyileş, güzelleş, ona doğru git. İmkansız olsa bile, onun söylediklerine kulak ver.

İnsanların kötülüklerine katlanmak, tıpkı kendi pisliğinden onlar vasıtasıyla temizlenmeye, arınmaya benzer. Neticede, senin huyun tahammülle iyi olur, onlarınki ise zulüm ve kötü muamelelerinden dolayı bozulur, kötüleşir. Şimdi madem ki bunu öğrendin, artık kendini temizle ve onları, pisliklerini temizlediğin bir bez parçası olarak bil. Nefsinle başa çıkamazsan, kendi aklına şu dersi ver ve de ki: 'Farz edelim ki o, aramızda nikah bulunmayan serseri bir sevgilidir. Şehvetime yenilince onun yanına giderim.' Nefsini terbiye edip, sende mücadele ve tahammül zevki meydana gelinceye kadar bunu bu şekilde kabul etmeye çalış.

İsa'nın (AS) yolu, halvet (yalnız kalmak) ve şehveti körleştirmek için çalışmaktı. Hazreti Muhammed'in ki ise, kadının masrafı, giyim sıkıntısı gibi yüz binlerce sayısız, sınırsız zahmetine katlanmak, sosyal hayata karışarak insanların değişik sıkıntılarına katlanmak ve tasalarını çekmektir. Mademki Hz. Muhammed'in yolunda gidemiyorsun, hiç olmazsa İsa'nın yolunu tut ki büsbütün mahrum kalmayasın. Eğer yüzlerce tokat yemekten bir lezzet duyuyorsan, bunun semeresini ya gözünle görür, yahut da gayba inanır, o semerenin sana erişeceği, hazinelere kavuşacağın günü beklersin.

GEÇ KALAN FERYAT

Bir kervan, yolda gece molası vermiş, muhafızlarından başka herkes uykuya dalmıştı. Gece yarısı hırsızlar gelip, kervanı soydular. Bütün malları alıp götürdüler. Sabahleyin kervan halkı uyanınca bir de baktılar ki, malların, gümüşlerin, develerin yerinde yeller esiyor. Hemen:

-Söyle bakalım, mallarımıza ne oldu? diye muhafızın etrafını sardılar.

Muhafız dedi ki:

-Gece hırsızlar geldiler, ne var, ne yoksa hepsini alıp götürdüler.

Halk:

-A arda kalasıca, peki sen ne yaptın? diye sordular.

Muhafız:

-Hiç! Ne yapacağım! Ben tek kişiydim. Onlar ise yiğit, gürbüz, silâhlı bir sürü adamdı, dedi.

Halk:

-Pekâlâ, madem ki karşı koymayacaktın, hiç olmazsa bağıırıp, çağırıp bizi uyandırsaydın ya! dediler.

Muhafız:

-Bağırmak istedim ama, tam o sırada bana hançer ve kılıç gösterdiler. Yani, sus, yoksa acımadan seni keseriz, demek istediler. Ben de korkumdan ağzımı açamadım. Fakat şimdi istediğiniz kadar bağıırıp çağırayım, dedi.

Felâkete uğramadan, iş işten geçmeden feryat etmek gerek. Şeytan, yolunu vurmadan, ömrünü harap etmeden, ondan Allah'a sığınmak gerek.

Sen de şimdi beyhude de olsa zayi ettiğin, boşa geçirdiğin ömrün için yine de sızlan, feryat et! Geç de olsa bu feryat etmek, gafletten daha iyidir.

-Ey yüceler yücesi Rabbim! Sen bize lutfet! Bu hor ve hakir olmuş kullarına rahmet nazarınla bak! Sen, feryadın esas edilmesi gerektiği zamanda da yetişmeye kadersin, o zaman geçtikten sonra da! Senden hiçbir şey eksilmez ki! Sen: 'Kaybettiğiniz şeylere hayıflanmayın! (Kur'an, 57. Sure (Hadid), Ayet:23' buyuransın. Senin her dilediğin olur! diye geç de olsa yalvararak Allah'a yönel!

DEĞİŞMEK

Ariflerden biri bir papaza sordu:

-Sen mi daha yaşlısın, yoksa sakalın mı? Papaz:

-Tabii ki ben daha yaşlıyım. Herkes gibi ben de sakalsız doğdum. Sakalsız nice günlerim geçti, diye cevap verdi.

Arif dedi ki:

-Öyleyse çok yazık! Bak görüyor musun, o senden çok sonra doğmuş ama, seni geçmiş?! Sakalın bile eski halini terk etmiş, siyahken beyaz olmuş, ağarmış da sende hiçbir değişiklik olmamış. Bir adım bile ilerleyememişsin. Hâlâ küfür karanlıklarında, dalâlet bataklıklarında sürünüp duruyorsun. Bir ömür boyu ateşli tandırda beklemişsin ama, hala pişememişsin, hamsın, hamursun. Yıllardır sabahtan akşama kadar yol aldın, yürüyüp koştun ama, hala ilk konak yerinde kalakalmışsın. Heva ve heves yeliyle başın dönüp duruyor ama, ot gibi ayağın topraktan kurtulamıyor. Tih çölünde kırk yıl kalıp, yine de ıslah olmayan Hz. Musa'nın kavmine benziyorsun. Onlar da, Allah'tan sonsuz nimetlere ermişler, benzersiz lutuflar görmüşlerdi ama buna rağmen tutup, yine de öküze aşık olmuşlardı. Allah da onlardan nimetlerini çekip almıştı. Kendileri de nesilleri de, gönüllerinden o öküzün hayali çıkıncaya kadar, üçyüz yıl, o uçsuz bucaksık çölde dolanıp durmuşlardı. Sen de onlarla aynı huy ve karakterdesin. Bedeninin bütün parçacıklarına, organlarına bir sor da, o dilsiz uzuvların yüzlerce dile gelsinler, yokluktan varlığa geçeli yüceler yücesi Allah'tan ne nimetler, ne lezzetler, ne neşeler tatmışlar, sana hikaye etsinler. Vücudun her hücresi lezzetlerle biter, var olur, acılarıyla, ızdıraplarla zayıflar, kurur. Vücudunun her hücresi, her zerresi Allah'ın onun üzerindeki nimetlerini sayar durur. Belki şimdi yaşlanmış hücrelerinin aklından o eski iyilikler ve nimetler çıkmış olabilir. Daha doğrusu duygularından gizlenmiş olabilir. Hani yaz gelir geçer ama, yazdan bize yazın yetişen pamuk, tahıl, meyve gibi armağanlar kalır. Kış geçer gider, gizlenir ama, buz ile kış sebze ve meyveleri bize, kışı hatırlatır. Kadınların kucaklarındaki çocuklar, aşk ve sevgi ile eşleriyle beraber olduklarının delilidir. Eğer o sevgiyle birleşme olmasa, o çocuk nasıl meydana gelirdi. Bak, bahar geldiğinde ağaçlar, yapraklardan çocuklarını nasıl aşkla ve sevgiyle emziriyorlar. Eğer sayısız nimetler, neşe ve mutluluklar görmediysen, o gül yığımına benzeyen bedeninin neyin ambarı ve nasıl oluştu? Bedenini gül yığımına, düşünceni gül suyuna benzetirsek, gül suyunun, gülü inkar etmesine şaşılmaz mı? Nimetleri inkar eden maymun huylulardan, saman bile esirgenir. Fakat nimetlere şükreden peygamber huyluların üzerine güneş ve bulut saçılı olarak saçılır. O küfür inadı, maymun adetidir. Şu hamd ve şükür ise peygamber yoludur.

GÖRÜNÜŞE ALDANMAK!

Fakihin biri, sarıgım büyük olsun diye, bez parçalarını toplamış, eze büze sarıgının içine doldurmuştu. Parça parça yünler, bezler, postlar sarıgın içine gömülmüştü. Sarıgın dış yüzü çok alımlı, çok güzeldi ama, içi münafığın içi gibi rezildi, çirkindi.

Fakih bu gösterişle sabahleyin medresenin yolunu tuttu. Yolda giderken, hırsızın biri aniden fakihin sarıgını kapıp kaçmaya başladı. Sarıgı satarak, bedeli ile bir işini görmek istiyordu.

Fakih, kısa bir şaşkınlıktan sonra hırsızın arkasından bağırdı:

-Oğul, sarıgı çöz de öyle götür! Böyle kanatlanmış uçuyorsun ama, armağanını bir gör, elinle yokla da ondan sonra yine götürürsen sana helâl ettim!

Hırsız kaçarken sarıgı çözdü. Çözer çözmez de yola yüzlerce paçavra dökülüp saçıldı. Koskoca sarıktan kala kala elinde bir arşın bez kaldı. Onu da:

-A düzenbaz, beni İşimden gücümden ettin! diyerek yere çaldı.

Fakih:

-Evet, düzen yaptım ama, bu düzenle sana bu dünyanın halini de anlatmış oldum. Bu dünyanın halini de böyle bil! diye seslendi.

Bu olup bozulma dünyasında da oluşlar düzen, bozuluşlar öğüttür. Oluşlar: 'Gel bana bağlan!' derken, bozuluşlar: Git, *ben* hiçbir şey değilim!' demektir. Ey baharın güzelliğini görüp dudak ısırın, bir de güzün sararmasını, soğumasını seyret! Gündüz güneşin güzel yüzünü gördün, batış çağındaki ölümünü de gör!

Bir çocuk güzelleşir, halkın efendisi kesilir, fakat günler geçince kocar, bunar, halka rezil olur gider. Güzelleri ihtiyarlığın nasıl değiştirdiğine bak! Can gibi güzel ve mahmur gözler, sonunda iyi göremez olur. O gözlerden sular akmaya, akıntılar gelmeye başlar. Ne usta eller, ne düzgün parmaklar, gün gelir titremeye başlar. Ey yağlı ballı, imrenilecek yiyecekleri gören, o yemeklerin artığını bir de ayakyolunda gör! O pislige: 'Nerede senin o eski güzelliğin, tabakta durduğun gibi tazeliğin; o hoş tadın, kokun ne oldu?' diye sor! O da sana hal diliyle der ki: 'O saydıkların birer yemdi. Ben de o yemin tuzağıydım. Sen avlanınca yem gizlendi.'

Böylece dünyanın bütün varını yoğunu say dök, hepsinin önünü sonunu gözden geçir. Kim, işin sonunu daha iyi, daha açık görüyorsa bahtlı kişi odur. Böyle ol

da İblis gibi tek gözlü olma! O baktığı şeyin yarısını gördü. Hz. Adem'in topraktan yaratıldığını gördü de, dinini görmedi. Bu dünyayı gördü de, Cenab-ı Hakk'ın öbür dünyasını görmedi.

Dünyadan birbirine aykırı iki ses gelmektedir. Birisi kendisine çağırırken, diğeri kendisinin geçici olduğunu söyler. Bakalım senin hangi sese kabiliyetin var?! Gönül evine hangi ses gelir yerleşirse, artık o kişiye o sestten başkası eğri gelir, kötü duyulur. Yeni testi sidiği emerse, artık su o pisliği ondan temizleyemez.

Dünyada her şey bir şeyi çeker. Birisi hayırlı kişilere dost değilse, mutlaka kötü kişilerin yanındadır, onlara komşudur. Birisinin hali sana karanlıksa, ne olduğunu anlayamamışsan, kime uymuş, kimin peşinden gitmekte, kendisine kimi önder edinmiş ona bak da anla! Her yavru anasının peşinden gider, bununla hangi cinsten olduğu anlaşılır.

Tek gözlü, içinde bulunduğu zamandan başka bir zamanı göremeyen, hayvanlar gibi ileriden geriden haberi olmayan kişidir.

MERHAMETLİ ÇOBAN

Hazreti Musa, peygamber olmadan önce uzun yıllar çobanlıkla uğraşmıştı. Çobanlığı döneminde bir gün, güttüğü sürüden bir koyun kaçmış, sürüyü bırakarak gözden kaybolmuştu. Musa, koyunun kaybolduğunu fark edince, hemen peşine düşüp aramaya başladı. Akşama kadar her yerde onu aradı, koşup yoruldu ama bir türlü koyunu bulamadı.

Koyunun izini takip ederek, dağ tepe her tarafı dolandı, çarıklarını çıkardı, ayaklarının altı şişti, kabardı. Ancak akşama doğru koyun, kaçmaktan yorulup kalınca, Allah'ın Kelimi nihayet onu yakalayabildi.

Hazreti Musa, hemen koşup koyunun boynuna sarıldı. Merhametle onun sırtını, başını okşamaya, ana ile kuzu misali onu sevmeye koyuldu. Ona azıcık da olsa öfkelenmedi, kızmadı. Kendi çektiği zahmet ve sıkıntıları hiç aklına getirmede. Yalnızca koyuna acıyarak, onu sevip, okşadı. Gözlerinden yaşlar dökerek onunla sohbet etti. Dedi ki:

-Sevgili, canım koyunum! Neden sürünü bırakıp da kaçtın? Kaçmakla eline ne geçti? Ya ben seni bulamadan, bir kurda çatsaydın, halin ne olurdu? Tatalım ki bana acımıyorsun, kendine niye acımiyor, böyle zulmediyorsun? Yazık değil mi sana?

Cenab-ı Hakk, o anda meleklerine buyurdu ki: 'Peygamberlik, yani benim elçilik görevimi üstlenmek Musa'ya yakışır!

Peygamber Efendimiz buyurdular ki: Her peygamber, gençliğinde yahut çocukluğunda mutlaka çobanlık yapmıştır. Allah, çobanlık sınavından geçirmeden, çobanlıklarını görmeden, onlara alemin çobanlığı demek olan peygamberlik görevini vermez! Birisi:

-Siz de çobanlık yaptınız mı? diye sordu. Buyurdu ki:

-Evet, ben de bir müddet çobanlık yaptım.

Vakarları, sabırları meydana çıksın diye Allah, onları peygamber yapmadan, çoban yapmıştır. Her buyruk sahibinin de insanlara çobanlık ederken, Allah'ın buyruklarını gözetmesi gerekir. Sürüsünü güderken, Musa gibi halim olması, akıl ve tedbirle iş görmesi lazımdır. Böyle harekette bulunursa Allah, ona aydan da üstün, yücelikler aleminde bir ruhani çobanlık verir. Nitekim peygamberleri de, en sonunda bu çobanlıktan kurtarmış, onlara temiz kulların çobanlığını vermiştir.

NASILSIN?

Büyük tasavvuf önderlerinden Behlül Dânâ bir Allah dostuna:

-Anlat bakalım, nasılsın, ne haldesin? diye sordu.

Allah dostu dedi ki :

-Hani, dünyadaki bütün işler daima bir adamın gönlünce ve dilediği gibi olur; pınarlar, dereler, ırmaklar, seller onun keyfince akar, çağlarsa; yıldızlar onun hükmünce devran eder, hayat ve ölüm onun emrinde olur, onun emrine uyup dilediği yere giderse; dilediği yere sağlık, dilediği yere mutluluk, dilediği yere kutluluk haberleri yollar, herkes ve her şey onu izler, onun peşine düşer, yolda kalanlar onunla kurtulursa, onun fermanı ve rızası olmadan âlemde hiç bir ağız gülmez, hiçbir göz ağlamazsa, düşün ki bu adamın hâli nasıl olur? İşte ben o haldeyim!.

Behlül:

-Doğru söyledin padişahım, dedi. Böylesin, hatta yüz kat daha fazlasın!. Zaten bu halde olduğun yüzünden de belli, nurundan da. Ama bunu öyle bir anlat ki; duyduğunda fazilet sahibi de kabul etsin, hiç bir şeyden anlamaz bir adam da!. Söz söyleyen kemâl sahibi olursa ; sofrası her çeşit aşlarla dolu olur. Hiç bir konuk mahrum kalmaz, herkes o sofrada kendi gıdasını bulur. O sofraya Kur'an'a benzer. Kur'an'da hani yedi mana vardır ya ! Alelâde halk da ondan doyar; ilimde , irfanda ileri gelenler de! dedi.

Allah dostu şöyle bir açıklama getirdi:

-Herkes takdir eder ki âlem; Cenab-ı Hakk'ın emrine râm olmuştur. O'nun kaza ve kaderi olmadıkça ağaçtan bir yaprak bile düşmez. O, lokmaya; boğazdan içeriye gir demedikçe, giremez. İnsanların yuları, dizgini hükmünde olan; insanları dilediği yere sürüp götüren istekler, arzular da , o Gani Allah'ın emriyle meydana gelir. Yerde, gökte bir zerre bile O'nun hükmü olmadıkça kanat çırpamaz, harekete geçemez. Bunları anlatmaya imkan yoktur. Ağaçların yapraklarını kim sayabilir ki? Sonu olmayan şey nasıl söze sığar? Şu kadarını duy ki; mademki bütün işler Allah'ın emrine tâbi, O'nun emri olmadıkça hiçbir şey olmuyor; eğer Allah'ın takdiri, kulun rızası olur, kul Allah'ın takdirine rıza gösterir, O'nun hükmünü diler, isterse ve bu sevap için veya zorla değil , razılıkla, kendiliğinden oluşursa, artık o kul; yaşamayı hayattan zevk almak için istemez. Hayatı, kendisi için istenen bir şey olmaktan çıkar. Ezeli emir neyse ona uyar. Hayatla ölüm onun için birdir. Yaşarsa Allah için yaşar; mal,

mülk,hazine için değil. Ölürse Allah için ölür; korkudan hastalıktan değil. İmanı rıza içindir; cennetler, bahçeler veya ırmaklar için değil. Küfrü terk edişi de; cehennem korkusundan değil, Allah içindir. Bu ahlak ona ezelde verilmiştir. Gözü sevgilinin cemaliyle dolmuş, aydın olmuştur. Bu çeşit kul; Allah rızasını görünce güler, neşelenir, kaza ona şekerle yapılmış helva gibi gelir. Bir kulun huyu ve yaratılışı böyle olursa; âlem onun emrinde, onun fermanına tabi sayılmaz da ya ne sayılır? Peki, o zaman, neden dua edip de: “Yarabbi, bu takdiri sen tebdil et, değiştir!” diye yalvarsın ki?! Bu kulun şefaati de, duası da acıaktan değildir. O, Allah aşkının mumunu yakar yakmaz, kendi acımasını da yakmış, yok etmiştir. Onun aşkı; vasıflarına cehennem kesilmiştir. Kendi vasıflarını tamamıyla yakmıştır. Fakat geceleyin yol alanlar; bunları nereden anlayacaklar.

GÜNAHLARIN CEZASI

Birisi Şuayb Peygambere:

-Ben hiç günahlardan kaçınmam. Allah bende bunca zamandır nice ayıplar, kusurlar, suçlar, günahlar görüyor. Fakat anlaşılan beni çok seviyor ki, kereminden şimdiye kadar bana hiç ceza vermedi! dedi. Yüce Allah, Şuayb Aleyhisselam'a o adamı uyarmasını emretti.

-Ona söyle ki, bir sürü suç ve günah işlediğini, buna rağmen ceza görmediğini söylüyor ama, Ben onu nice kereler cezalandırdığım halde, onun bundan haberi bile yok! Tepeden tırnağa günahlarının kiriyle, isiyle, pisiyle kararmış, simsiyah olmuş da farkında değil! Yeni kalaylanmış kazanın üstündeki en ufak bir is kendini hemen gösterir, ama isten kararmış kazanın üstündeki is ve kurum görünür mü? Beyaz kağıda yazılan yazı hemen okunur, ama karalanmış bir kağıt üzerine yazılan yazılar kolay okunup anlaşılmaz, diğerleri arasında kolayca kaybolur. Günahsız bir adam, işlediği günahın kötü tesirini hemen kendisi de anlar ve 'Aman Yarabbi, ben ne yaptım?' diye ağlayıp sızlamaya başlar. Fakat günahlarda ısrar eden ve kötülüğü sanat edinen, tövbe etmeyi aklının ucundan bile geçirmez, o suçlar artık gönlüne tatlı gelmeye de başlar, gönül aynasının yüzünü kat kat paslar örter. Paslar demiri nasıl yiyip bitirirse, günahlar da insanın içindeki cevheri yer bitirir, yavaş yavaş dinden imandan çıkar, helak olur gider. Şuayb Peygamber, bunları adama anlatarak güzel güzel nasihatlerde bulundu. Ama adam:

-Peki Allah, eğer beni cezalandırıyorsa, bunun işaretleri, nişaneleri nerede? diye sordu.

Şuayb:

-Yarabbi, bu adam söylediklerimi kabul etmiyor. Bu cezaya illâ nişane arıyor, deyince Allah ona şöyle vahyetti:

-Ben ayıpları örterim, kullarımın sırlarını herkese söylemem! Ancak, onu cezalandırdığımın bir nişanesi olarak şunları bilsin! O da namaz kılıyor, oruç tutuyor, başka pek çok ibadetlerde bulunuyor. Fakat ruhu bu ibadetlerden zerre kadar zevk duymuyor. Ne güzel ibadetleri, ne hoş işleri var ama, bir parçacık bile tadı yok. İbadetleri kabuktan ibaret, içi yok! Cevizler çok ama, cevizlerin içi boş! İbadetlerin zevk vermesi için zevk gerek! Tohumun ağaç olabilmesi için içinin dolu olması gerek! İçi olmayan tohumdan, fidan biter mi? Cansız suret de hayalden başka bir şey değildir!

GERÇEK SALTANAT

İbrahim Ethem, deniz kıyısında bir yere oturmuş, elindeki iğneyle hırkasının söküklerini dikiyordu. Hükümdarlık yaptığı dönemde onun emrinde çalışan yöneticilerden biri onu görüp tanıdı. Yanına gelerek, saygılarını arz etti.

Efendisinin eski halinden eser kalmamıştı. Şekli de değişmişti, huyu da! Aradaki fark onu hem şaşırtmış, hem de üzmüştü. Kendi kendine:

-Olacak iş mi şimdi bu! Sen o saltanatı, üstünlüğü, ululuğu, saygınlığı bırak da, bu yoksulluğu ve perişanlığı tercih et! Herkes sana hizmet ederken, kendi kendine böyle eski bir hırkanın söküklerini dikmeye çalış! Ne acı iş, ne büyük akılsızlık! diye düşünmeye başladı.

İbrahim Edhem onun ne düşündüğünü anladı. Allah'ın lutfu ile pek çok sırlara vakıf olmuş bir Allah dostunun, yanındaki kişinin düşüncelerini anlayabilmesinden daha doğal ne olabilir ki? Bu yüzden, sermayesiz kimseler, gönül sahiplerinin huzurunda gönüllerini iyi korumalıydılar.

Ten ehlinin yanındaki edep, görgü kurullarına uymak şeklindeki zahiri muamelelerden ibarettir. Çünkü Allah onlardan gizli şeyleri örtmüştür. Karşılarındaki kişinin gönlünden ne geçirdiğini, gerçek duygu ve düşüncelerinin ne olduğunu ten ehli olanlar bilemezler. Gönül ehlinin yanındaki edep ise, daha çok bâtını ve gönülle ilgili bir husustur. Fakat insanların çoğu bunun tersini yaparlar. Gönül ehlinin, yani gerçekten gözlü olanların yanında gönüllerinden geçene dikkat etmezler, edebi terk ederler. Gönüllere ve iç dünyalarına kör olan mevki ve makam sahiplerinin huzuruna hevesle koşarlar, makam kapmak arzusuyla huzurlarında aşırı edep ve saygıyla ta kapı dibinde otururlar, her dalkavukluğu yaparlar. Böylece sanki körlerin huzuruna cilalı, makyajlı bir yüzle, süsler püsler içinde çıkmış, gözleri görenlerin huzuruna ise, pislik sürülmüş berbat yüzlerle ve kokuşmuş hallerle çıkmış, onlara nazlanmaya kalkışmış gibi olurlar.

İbrahim Edhem, yanına gelen emîrin halinden tavrından, düşüncelerinden rahatsız olunca, dikiş işini yarım bırakarak, elindeki iğneyi denize doğru fırlattı. Sonra yüksek sesle iğneyi istedi. Derhal yüz binlerce balık, ağızlarında altından birer iğneyle denizden başlarını çıkarıp kıyıya yanaştılar ve bu altın iğneleri İbrahim Edhem'e doğru uzattılar.

İbrahim Ethem o emîre dönüp sordu:

-Nasıl, o eski saltanatım, hükümdarlığım, iktidarım mı daha üstündü, yoksa bu mu? O görünüşteki ve bayağı saltanat, bunun yanında bir hiç bile değildir. O gönül aleminde, bununla kıyaslanamayacak daha nice saltanatlar var.

Bunu o büyük bahçeden getirilmiş örnek bir dal kabul et! Şehre bütün bağ bostan getirilmez ya!

Bütün bu olup bitenler karşısında emîri, bir şaşkınlık ve coşkunculuk hali kapladı. Derin bir ah çekip:

-Yuh olsun bize! Ona hem bu kadar yakın, hem de bu kadar uzağız! Balıklar bile onu biliyor, tanıyor da biz tanımıyoruz! Meğer bizim mahrum olduğumuz, haberdar olmadığımız nice büyük devletler varmış da, o bunlara çoktan erişmiş! diye İbrahim Ethem'den ve Allah'dan aflar dileyip, secdelere kapandı. Hayırdan ibaret olanı kötü saydığı, yükselişin alçalışın ne olduğunu birbirinden ayıramadığı için nefesine kızıp, divaneye döndü. Ağlaya ağlaya perişan bir halde yola düzüldü.

ALLAH MAZLUMUN YARDIMCISIDIR

Birisi Mevlana'ya dedi ki: Moğollar buraya ilk geldiklerinde ne üstlerinde doğru dürüst bir giysi, ne altlarında binek, ne de silah ve teçhizatları vardı. Neredeyse çıırılıplaktılar. Bazılarının binek hayvanları öküz gibi biçimsiz ve tıpsızdı. Silahları odundandı. Ama şimdi haşmet ve azamet sahibi oldular, karınları doydu. En güzel Arap atları ve en iyi silahlar onların elinde. Mevlana buyurdu ki: “Onların gönülleri kırık ve kuvvetleri yokken, Allah onların yalvarmalarını kabul ve onlara yardım etti. Şimdi ise bu kadar güçlerine, kuvvetlerine ve ihtişamlarına rağmen, Allah onları yaptıkları zulüm ve haksızlıklar yüzünden, halkın (fakirliği), zayıflığı vasıtasıyla yok edecek, köklerini kazıyacaktır. Elde ettikleri büyük başarıların kendi güç ve kudretlerinden kaynaklanmadığını, hepsinin hikmet gereği Allah'ın inayeti ve yardımıyla olduğunu, dünyayı bununla zapt ettiklerini, Allah onlara da herkese de gösterecek, halkın zaafı ile onları yok edecektir.

Moğollar, önceleri insanlardan uzak, fakir, yarı çıplak ve acınacak bir halde, çorak ve kurak bozkırlarda yaşarlarken, onlardan bazıları ticaret için Harezm Ülkesine gelirler, alışveriş yaparlar, kendileri için elbiselikler, keten kumaşlar vs alırlardı. Harzemşah sık sık bunları men eder, ticaretlerini engeller, onlardan yüksek haraçlar alır, bazen mallarını da ellerinden zulmen ve haksız yere gasp eder, tüccarlarını öldürürdü. Bu zulüm ve haksızlıklar artık dayanılmaz boyutlara varınca Moğollar, dert yanmak için hükümdarlarının yanına gittiler ve : “Biz mahvolduk, perişan olduk, artık dayanacak gücümüz kalmadı!” dediler. Padişahları (Cengiz Han) onlardan on gün izin istedi. Bir mağaranın kovuğuna girip, uzlete çekildi. Neredeyse hiç bir şey yiyip içmeden oruç tutarak, tam bir vecd ve teslimiyet içinde Allah'a dua etmeye, halkına yapılan zulüm ve haksızlıkları sayıp dökmeye, yalvarıp yakarmaya başladı. Aç susuz, günlerce yalvarıp yakardıktan sonra kulağına Allah tarafından: ‘Senin dileğini, yalvarmalarını kabul ettim. Dışarı çık! Her nereye gidersen, muzaffer ol!’ diye bir ses erişti. İşte böylece zulme uğramış olarak, Allah'ın buyruğu ile çıktıklarından, karşılıklarına çıkan herkesi yendiler ve bütün yeryüzünü kapladılar. Allah, zulmü kendisine haram kıldığı gibi, kullarına da haram kılmıştır.

Allah, kimsenin kimseye zulmetmesini istemez. Kim yaparsa yapsın, zulme asla razı olmaz. ‘Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız (Kur'an, 2. Sûre (Bakara), Âyet:279)’ buyruğuyla zulmetmeyi de, zulme razı olmayı da yasaklar.

Hazreti Peygamber: ‘Allah'ım! Zulmetmekten ve zulme uğramaktan, Sana sığınırım!’ diye sürekli zulümden Allah'a sığınır.

Zalim kadar, zulme seyirci olanlar, ona razı olanlar da suçludurlar. Çünkü zulme seyirci kalmakla ve rıza göstermekle zalimi cesaretlendirmiş olurlar. Allah zalimleri, onları destekleyenleri, zulme seyirci kalanları, hatta az da olsa onlara meyil ve eğilim gösterenleri çok şiddetli şekilde uyarır: ‘Zulmedenler, nasıl bir devrimle devrilip gideceklerini yakında görecekler! (Kur’an, Şuara Sûresi Ayet: 227).’ ‘Zulmedenlere eğilim göstermeyin, yoksa size ateş dokunur. Sizin (zaten) Allah'tan başka dostlarınız yoktur. Sonra (O’ndan da) yardım göremezsiniz! (Kur’an, 11. Sûre (Hud), Ayet: 113).

Allah, her zaman zalimlerin düşmanı ve mazlumların yardımcısıdır. Kim olursa olsun, Allah zalimlerin kökünü mutlaka kazır. Zalimin zulmüne bakıp aldanmamalı, ömrünün kısalığına ve sonunun kötülüğüne de bakmalıdır.

ALDATICI ŞEYLER

Hikaye ederler ki: Tilkinin biri bir ormana daldı. Orada bir ağacın dalına asılmış, ağacın gövdesine yaslanmış bir davul gördü. Yel vurup ağacın dalı sallandıkça davul da sallanıyor, davulun kuvvetli sesi, tilkinin kulağına geliyordu. Tilki uzaktan bakıp, davulun büyüklüğünü gördü, çıkardığı yüksek ve gür sesi duydu. Kendi kendine, ‘Herhalde eti, derisi de cüssesinin, sesinin miktarıncadır!’ deyip, onu avlamak için tamaha düştü. Bütün gün gece oluncaya kadar, başka işini gücünü bıraktı, bu işle uğraştı. Davulun çevresinde dikenlikler ve düşmanlar vardı. Ama hiç birinden yılmadı, türlü düzenlere, çarelere başvurarak davula ulaşmayı başardı. Davulu yırtıp, parçaladı ama içinde havadan başka bir şey bulamadı. Hani dünyaya aşık olanlar gibi. Onlar da gece basıp da, ölüm çağı gelip çattı mı feryada başlarlar.

Bazı şeyler aldatıcıdır. Yüce Allah, bazı şeyleri insana güzel göstererek, aldatır. Halbuki o görünen iyilik ve güzelliklerin içinde kötülükler de gizli olabilir. İnsan: “Bana güzel bir düşünce ve iyi bir iş yüz gösterdi” diye kendini aldatıp, gururlanır, elden avuçtan çıkar. Eğer her görünen şey, görüldüğü gibi olsaydı, o kadar keskin ve aydınlık bir görüşe sahip olan Peygamber: “Bana eşyayı olduğu gibi göster! (Bana eşyanın hakikatini göster!) diye Allah’a yalvarıp, feryat etmezdi. O bununla demek istedi ki; “Ey benim Rabbim! Biz bazen gerçekte çirkin olanı güzel, güzel olanı da çirkin görebiliyoruz. Sen bize her şeyi olduğu gibi göster ki, tuzağa düşmeyelim ve hiç bir zaman yolumuzu kaybetmeyelim!”

Senin görüşün, duygu ve düşüncelerin, sana ne kadar çok parlak ve güzel gelse de, Peygamberinkinden daha iyi ve sağlam olamaz. O halde kendi duygu, düşünce ve tasavvurlarına da fazla güvenme, Allah’a yalvar ve O’ndan kork!

Bazıları zenginliğı mal çokluğuyla olur, zannederler. Halbuki yanılırlar. Çünkü alemin ulusu: ‘Zenginlik, gönül zenginliğidir, mal zenginliğı değil!’ buyuruyor. Birkaç altını gümüşü, yok olup gidecek madenden çıkarırlar, elden ele, şehirden şehre dolaştırmayı adet edinirler. O tapının aşk oyununa girişenlerine, gayret sahibi padişahlarına bu layık mıdır? Kendilerini akıllı sanan nice zavallılar, ‘Zenginlik bununla olur!’ demişler, böyle bilip bellemişler, ama yanılmışlardır. Allah kapısının aşıklarınca zenginlik, namaz darphanesinde basılmış, naz ve niyaz parasına sahip olabilme zenginliğidir.

Meselâ, çok güçlü ordulara sahip olsak bile, sırf bunlara güvenmemeli, savaşta üstün geldiğimizde de hemen zafer sarhoşluğuna kapılmamalıyız. Bozguna uğrasak, yenilsek bile içine düştüğümüz korku ve acz içinde de, Allah’tan asla ümit kesmemeliyiz.

Sayılarla takılıp kalmak kafa karışıklığına ve fitneye sebep olur. Mesela bazen buna bir, şunlara yüz diyorlar. Veliyi, yani Allah dostunu bir adet görüp, diğerlerini yüz bin sayıyorlar. Halbuki bu yanlıştır. Veliyi bir, diğerlerini çok görmek, doğru görme ve düşünme yolunu kaybetmektir; büyük bir fitnedir. Allah, buna işaret için ‘Onların sayısını kafirler için mihnet ve meşakkat eyledik (Kur’an, 74. Sure (Müddessir), Ayet:31) buyurdu. Elsiz, ayaksız, akılsız ve ruhsuz bir takım insanlar, tılsım ve cıva gibi bu dünyada kaynaşıp dururlar. Şimdi sen bunlara altmış, yüz, bin ve buna da bir de! Gerçekte ise böyle değildir. Belki onlar hiçtirler ve bu bir dediğin bin, yüzbin, hatta yüz binlerce bir sayılır. Padişahın birisi, adamlarından birine yüz kişilik maaş veriyordu. Yakınları bu yüzden padişahı kınamışlardı. Padişah onlara bir şey demedi. Ama kendi kendine ‘Gün gelir ben bunu niçin yaptığımı size de gösteririm, o zaman haklı olduğumu anlarsınız.’ Dedi. Savaş günü geldi. Herkes kaçmış yalnız o dövüşüyordu. Padişah: ‘İşte ben bu adama bunun için fazla maaş ödüyordum.’ dedi.

Mezarda Hintlisi, Rumu, Kıpçağı, Habeşlisi hepsi aynı renktedir. Bundan ibret al da, o rengin, o güzelliğin gerçek olmadığını, tamamıyla bir yüz örtüsünden ibaret olduğunu, iğreti bir şey olduğunu bil! Bâkî renk, ancak ilahi renktir. İbadet edenlerdeki doğruluk, takva ve yakîn rengi ebediyen bâkîdir. Şüphe, küfran ve nifakın çirkin rengi de asiler için ebedidir. Asi Firavunun yüz karası gibi hani. Bedeni geçip gitmiştir ama rengi bakidir. Doğruların güzel yüzlerindeki nur, bedenleri yok olsa da kıyamet gününe kadar kalır. İşte ancak güzel o güzeldir, çirkin o çirkin!

Baş, kendisinde bir sır bulunan baştır. Yoksa içinde sır olmayan baş, beş para etmez.

ALLAH İÇİN İYİLİK

Yüce Allah buyurur ki: ‘(O ihsan sahipleri, yardım ettikleri yoksullara) biz, sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, derler. Sizden ne bir karşılık isteriz, ne bir şükür (Sure 76 (İnsan), Ayet:9)’. Yani o ihsan sahipleri, sırf bizim razılığımız için muhtaçların ellerini tutarlar. O muhtaçlar, buna teşekkür etmeseler, hatta üstelik onlara cefa etseler, nankörlükte bulunsalar bile, onlara derler ki: Siz bize cefa ettiniz, nankörlükte bulundunuz diye, biz bu ihsan kapısını örtmeyiz size. Biz, sizin bize teşekkür etmenizi umduğumuz, yahut hakkı hukuku tanımanızı gözlediğimiz için size ihsanda bulunmuyoruz. Allah için ihsanda bulunuyoruz.

Bazılarınca bu ayetin inmesine sebep şudur: Peygamber (SAV) zamanında yoksulun birine kıtlık yılında ashaptan biri her gün bir somun ekmek vermeyi adet edinmişti. Günün birinde hasetçinin biri, ona:

-A kardeş, dedi, sen her gün çoluk çocuğunun boğazından kesiyor, ona yardımda bulunuyorsun, o ise senin hakkında şöyle şöyle, yakışmayacak sözler söylüyor. ‘Sadakası başında paralansın! Bana yanmış ekmek verdi. Köpeklere atsan, yemeleri şöyle dursun, o ekmeği koklamazlar bile, diyor! Daha da nice sözler söylüyor. Adam bu çirkin sözleri duyunca gönlü kırıldı ama ihsanını da iki kat artırdı. Her gün o yoksula iki ekmek vermeye başladı. Allah’a yönelip:

-Yarabbi! Kulunu imtihana çekiyorlar. Oysa ben ancak Senin rızan için veriyorum. Sen beni nefsim uymaktan koru! diye dua etti. Onun bu davranışı Yüce Allah’ın hoşnutluğuna sebep olduğu için, Kitabında da övdü.

BABA HAKKI

Hazreti Ömer zamanında ihtiyar babasına çok iyi bakan bir kız vardı. Adam o kadar ihtiyarlamıştı ki, sütünü bile kızı içiriyor, her ihtiyacını kızının yardımıyla görüyordu. Hazreti Ömer (RA) kıza:

-Bu zamanda babasına senin gibi bakan, senin kadar hakkı geçmiş başka bir çocuk yoktur, diyerek onu takdir etti. Kız:

-Doğru buyurdunuz ama yine de benimle babam arasında önemli bir fark var. Ben babama hizmette bir kusur işlemek için ne kadar çalışsam çalışayım, yine de onun hakkını ödeyemem. Zamanında babam beni büyütmüş, yetiştirmiş, üstelik bana bir zarar gelmesin diye üzerime titemiş. Halbuki şimdi ben ona hizmet ediyorum ama bir yandan da bir an önce zahmetinden kurtulmak için Allah'a dua ediyorum. Onun bana bir şey olmasın, bir zarar gelmesin diye üzerime titmesini ben ona nereden bulup yerine getireyim' cevabını verdi. Hazreti Ömer:

-Bu kız, Ömer'den daha anlayışlı, daha fakih, buyurdu. Yani işin özünü, aslını daha iyi biliyor. Haşa! Ömer, işlerin sırların hakikatini bilmez olur mu? Yalnız ashabın tabiatı, huyu böyleydi. Kendilerini küçük gösterirler, başkalarının iyi taraflarını öne çıkarırlar, överlerdi.

ALLAH'IN SOPASI

Adamın biri bir başkasının zerdali ağacını silkeleyip meyvesini yiyordu. Bağ sahibi yanına gelip ona:

-Niçin böyle yapıyorsun? Allah'tan korkmuyor musun? diye çıkıştı. Adam daha da yüz­süzleşerek:

-Neden korkacak mışım? Ağaç Allah'ın ağacı, ben de Allah'ın kuluyum. Allah'ın kulu Allah'ın malından yiyor. Ne var bunda? dedi. Bağın sahibi:

-Sen burada biraz dur da, bunun cevabını sana vereyim! dedi. Gidip ip getirdi ve adamı ağaca sıkıca bağladı. Eline sağlam bir sopa alıp, adamın feryatlarına aldırmadan bir güzel dövmeye başladı. Adam, bir yandan feryad ediyor, bir yandan da:

-Bana ne vuruyorsun? Allah'tan korkmuyor musun? diyordu. Bağ sahibinin cevabı hazırды:

-Niçin korkacakmışım ki? Sen Allah'ın kulusun, bu da Allah'ın sopası. Allah'ın sopasıyla, Allah'ın kuluna vuruyorum. Evet 'Hepsi de Allah tarafından (Sure:4, Ayet:78)'. Burası doğru ama, kendi nefisini azarlamak ve alemi onun şerrinden kurtarmak da Allah tarafından. Nefislerine uyup, günah ve isyan yollarına sapanlar, Allah'ın azabından, cezasından kurtulamazlar.

Yüce Allah'ın 'Kötülük yapan kötülüğünün, iyilik yapan iyiliğinin karşılığını görür' diye ezelde verdiği hüküm, asla değişmez. Çünkü Yüce Allah, Hakîmdir. Sen kötülük et, iyilik bulursun, nasıl der? Bir kimse buğday ekip, arpa biçemez ve arpa ekip buğday toplayamaz.

Yüce Allah, iyilik ve kötülüklerin esas karşılıklarını ahirette vereceğini belirtse de, biz her an dünyada da bunun bazı örneklerini görmekteyiz. Örneğin, bir insanın yüreği ferahlarsa bu onun, bir insanı sevindirmiş olmasının karşılığıdır. Bunun gibi üzülürse, bu da başkasını üzmüş olmasındandır. İşte bunlar o dünyanın armağanları, ceza ve mükafat gününün örnekleridir. Maksat, insanlara bu pek az şeylerle çoğu anlatmaktır. Kocaman bir buğday ambarındaki ürünün ne ve nasıl olduğunu göstermek için, o ambardan bir avuç buğday alıp göstermeleri gibi... Sende meydana gelen bu darlık, üzüntü ve hastalıkların hepsi, şimdi aklında kalmamış olsa bile yaptığın kötülüklerin ve işlemiş olduğun günahların etkisiyledir. Çok fena işler yaptığın halde, bazen ya boş bulunduğundan veya bilgisizliğinden bunların kötü ve yanlış olduğunu düşünemezsin, yahut da dinsiz bir arkadaşın bunu sana önemsiz bir şeymiş gibi gösterir. Hatta sen, çok zaman bunun günah olduğunun farkında bile olmazsın.

Öyleyse bak bakalım, içinde ne kadar sıkıntın var, ne kadar ferahlık duyuyorsun? Sıkıntın, bir günahının cezası, ferahlığın ise güzel bir işinin, bir ibadetinin karşılığı olabilir.

Allah istemezse, hiçbir rahatlık zevk vermez. Bütün o sebepler, nimetler, ekmek ve yiyecekler bazen zevke değil, üzüntü, sıkıntı, zahmet ve mihnete de yol açabilir. İşte bu bakımdan bütün sebepler, Allah'ın elinde bir kalem gibidir. Kalemi hareket ettiren, yazıyı yazansa Allah'tır. O istemedikçe kalem hareket etmez. Öyleyse, sen de zevkleri ve lezzetleri sebeplerden bilme! Çünkü o mana, o sebeplerde emanet olarak durmaktadır. Zarar ve fayda Allah'tandır.

Cehennemlikler, cehennemde dünyada bulunmaktan daha çok memnun olurlar. Çünkü cehennemde iken Allah'dan haberleri olur, halbuki dünyada iken tamamen gafil ve habersizdiler. Allah'ın haberinden daha tatlı bir şey yoktur. Onların tekrar dünyaya dönmek istemeleri, Allah'ın rızasına uygun işler yaparak lutfuna erebilmek ve O'ndan haberdar olmak içindir. Yoksa dünya cehennemden daha güzel olduğu için değil. Münafıkları cehennemin en aşağı tabakasına, dibine atarlar. Çünkü münafıklar, kendilerine iman ulaştığı halde, küfürleri şiddetli olduğu için bunda bir başarı gösterememişlerdir. Bu yüzden Allah'tan haberdar oluncaya kadar, daha çok azap çekeceklerdir. Halbuki kafirin yanına iman gelmemiştir, küfrü daha zayıftır, daha az azapla Allah'dan haberdar olur.

SAHABE VE ŞEYTAN

Ashaptan birisi, yorgun argın evinin bir köşesinde uyurken, ansızın birisi gelip onu uyandırdı. Gözünü açtığında kimseyi göremedi. Evin kapıları kilitliydi ve kimsenin içeri girmesine ihtimal yoktu. Ama birisi tarafından uyandırıldığına da kesin olarak inanıyordu. Yatağından kalktı ve kendisini uykudan kaldıran bu münasebetsizin kim olduğunu bulabilmek için evin her tarafını köşe bucak aramaya başladı. Nihayet kapılardan birinin ardına sinip saklanmış, perde ile de yüzünü örtüp gizlemiş bir adam gördü. Yakaladığı adama:

-Hey, sen de kimsin? Adın ne? Evimde ne arıyorsun? diye sordu. Adam cevap verdi:

-Peki söyleyeyim, ben İblis'im, Şeytan'ım! Sahabe:

-Derdin ne? Beni niye uyandırdın? Ama sakın yalan yanlış, abuk sabuk şeyler söylemeye kalkma, doğruyu söyle!' dedi. Şeytan:

-Namaz vakti girdi, baktım sen hala uykudasın. Öyle derin uyuyordun ki, bıraksam namazı geçirecektin. Namazı geçirmeyesin, hemen mescide koşasın, diye seni uyandırdım. Hani senin de bildiğin gibi, Peygamber, vakti giren namazı ve ibadeti yerine getirmekte acele etmeyi emretmemiş miydi?

Sahabe:

-Hayır, hayır, sen eğer gerçekten Őeytansan, asla böyle bir niyetin olamaz! Senin hayra iyiliğe delil olmana imkan var mı? Hırsızın biri geceleyin gizlice evime girmiş, bir de bana: 'Ben burada bekçilik yapıyordum!' diyor. Ben o kadar aptal mıyım ki, bu söze inanacağım. Hırsız, ecri, sevabı ne bilir?

Şeytan:

-Biz de bir zamanlar melekler gibiydik. Canla başla Allah'a ibadet edenlerdendik. Yol salıklarıyla mahrem, gök sakinleriyle hemdemdik! Hiç ilk sanat unutulur, ilk sevgi gönülden çıkar mı? Biz de Hak şarabının sarhoşları, Hak kapısının aşıklarıydık. Zamanede biz de güzel günler gördük, baharlarda rahmet suları içtik. Bizim varlığımız da O'nun fazıl ve ihsan eliyle ekilmedi mi? Bizi de yoktan yaratan O değil mi? Biz de O'ndan nice lütuflar gördük, rıza gülistanında dolaştık. Bizim de başımıza rahmet elini koyar, bize de lütuf çeşmelerini izhar ederdi. Ben hiçbir zaman Allah'ın varlığını, birliğini, büyüklüğünü inkar etmedim ki! Bir suç işledim, beni huzurundan, rahmetinden kovdu. Fakat yine de gözüm O'nun lutfunda. Tatalım, Adem'e secde etmemem hasettendi, ama o haset de inattan, inkardan değil, O'na olan aşkımdan, sevgimin büyüklüğünden, başkasını benden fazla sevmesine katlanamadığımdan meydana geldi. Haset denen şey, aşırı sevgi ve dostluktan doğar. Sevgiliyi başkalarıyla bir arada görünce, haset baş gösterir. Kıskançlık da, sevgi ve dostluğun şartlarındandır. Benim bir oyunum vardı, oynadım ama maalesef mat oldum! Kaldırıp kendimi belaya atmış oldum. Ama olsun, belki belada da O'nun lezzetlerini tatmak istedim. Küfür olsun, iman olsun hepsini yaratan O'dur.

Sahabe:

-Bunlar doğru, fakat bunlardan senin payın eksik. Sen, benim gibi yüz binlerce kişinin yolunu vurdun. Sen ateşsin, senin tabiatın yakmaktır, yakmaman mümkün değil. Hem ateş, hem benzin olası, hem de bir araya gelince yakıp yanmayasın, buna imkan var mı? Allah, seni yakıcı bir hale getirmiş, bütün hırsızların üstadı etmiştir. İşte lanet budur. Ey zorlu düşman, senin hilene karşı ben kim oluyorum? Nuh kavmi, Ad kavmi, Lut kavmi hep senin yüzünden belalara, azaplara, mihnetlere düştüler, helak olup gittiler. Nemrut'un beyni senin yüzünden burnundan parça parça döküldü. Filozof ve zeki bir kimse olan Firavun'un akli senin yüzünden körleşti, bir şey anlamaz hale geldi. Ehliyet sahibi bir insan olan Ebulehep senin yüzünden ehliyetsiz, Ebülhakem de senin yüzünden Ebucehil oldu. Nice mutlu ve parlak yıldızlar senin yüzünden yanıp yakılmış; nice ordular, askerler, nice topluluklar, senin yüzünden darmadağın olmuşlardır. Ey hile ve düşmanlık denizi! Allah'ın koruduklarından başka kimse senin hilenden kurtulamaz!

İblis:

-Geç bunları sen! Allah beni aslında halisle kalpı ayırt etmek için, bir mihenk olarak yarattı. Ben kuyumcuyum, kalpa değerini veririm. Onun yüzünü karartan ben değilim ki. Bir köpek, ceylandan bir yavru doğurursa, bunun kurt mu ceylan mı olduğu nasıl anlaşılır? Önüne ot ve kemik koyar, bakarsın; eğer kemiğe yönelirse köpek, ota yönelirse ceylan cinsinden olduğunu anlarsın. Ben de insanlara nefis ve can gıdalarını arz ederim. Nefis gıdalarını isteyenlerin aşağılık, ruh gıdalarını tercih edenlerin de yüce ve server oldukları ortaya çıkar. Ben iyiyi nasıl kötüleştirebilir, güzeli nasıl çirkin yapabilirim ki? Ben Tanrı değilim ya! Ben bir davetçiyim, onları yaratan değil! Ben güzele çirkin aynayım. Çirkinin aynaya kabahat bulmaya ne hakkı var?

Sahabe:

-Ey yol vurucu! Bana boşuna deliller getirme! Ben senin ne yalancı, ne dolandırıcı olduğunu bilirim. Ne söylersen söyle, beni asla kandıramaz, inandıramazsın. Dolandırıcı, hiç kimsenin malına doğru dürüst müşteri olamaz. Müşteri gibi görünse de, hile ve düzenden başka amacı olmaz. Bu yüzden biz her zaman senin gibi hasetçi, hilebaz, yalan dolancı, lanetlenmiş, Allah'ın rahmetinden kovulmuş düşmanın elinden bizi kurtarması, şerrinden bizi emin kılması için hep feryat ediyor, Allah'a sığınıyoruz. Senin her sözünde bir hile ve düzen, her sözünde binlerce sihir vardır. Delil getirerek sana üstün olabilmem de mümkün değil. Çünkü sen, Allah'ın yüceltip cennete yerleştirdiği babamız Adem'i bile kandırdın, onun cennetten yer yüzüne atılmasına ve: 'Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik, eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, mutlaka ziyan edenlerden, hüsrana uğrayanlardan oluruz! (Kur'an, 7. Sûre (A'raf) Ayet:23)' diye ağlayıp inlemesine sebep oldun. Ey fitneci İblis, sen şimdi onu bunu bırak da, beni niçin uyandırdın, onu söyle!

Şeytan:

-Anlaşılan ne söylersem söyleyim, bana inanmayacaksınız! Kötü zan sahibi olan kişi, yüz nişanı da olsa doğruyu işitmez. Bir kere gönle bir hayal düştü mü,

ne delil getirirsen getir, o hayal daha da büyür. Ne diye benim şerrimden Allah'a şikayet edip, ağlayıp sızlanıyorsunuz. O aşağılık nefsinizin şerrinden ağlayıp sızlasanız ya! Şeker hastaları bile, durumlarını bile bile helvaları, şekerleri ölçüsüzce yiyorlar, ardından sağlıkları bozulup, oralarında buralarında yaralar bereler, çibanlar çıkınca suçu benim üstüme atıyorlar, suçsuz yere bana lanet ediyorlar. Niçin o şeytanlığı kendilerinde görmüyorlar. Ben ettiğim kötülükten hala pişmanım, gecem gündüz olsun diye bekleyip duruyorum. Ne yapayım, adım çıkmış bir kere! Kadın olsun, erkek olsun herkes ettiği kötülüğü benden biliyor, benim üstüme yıkıyor. Zavallı kurt, aç kalsa ve açlıktan yürümeye mecali kalmasa da bir parça ekmek isteyecek olsa, yine de ona kimse inanmaz. 'Aldırma, uyduruyor, o hilebaz açlıktan değil de karnını aşırı doldurduğundan yürüyemiyordur' derler.

Sahabe:

-Sana inanmıyorum. İmkani yok, doğruyu söylemeden elimden kurtulamazsın! Hiçbir hilen para etmez! Seni benim elimden doğruluktan başka hiçbir şey kurtaramaz!

Şeytan:

-Ey hiçbir sözüme inanmayan, ince düşünceli adam! Sözümün yalanını, doğrusunu nasıl anladın?

Sahabe:

-Peygamberimiz, doğru ile yanlış ayırabilelim diye bize nişaneler bildirmiş, kalpla sağlamı anlayabilelim diye bir mihenk vermiş: 'Yalan kalplerde şüphe uyandırır, doğru ise kalplere emniyet, neşe ve huzur verir' buyurmuştur. Yağa su katıldığında kandil artık nasıl yanmaz ve ışık vermezse, gönül de yalan sözden asla rahatlık bulmaz. Gönül eğer, ağrıdan, sızıdan, her türlü illet ve hastalıktan uzaksa, yalanla doğrunun tadını tam olarak bilir, anlar. Ama eğer gönül hasta olur, ağzı kokarsa, ancak o zaman doğruyla yalanın tadını ayıramaz. Nitekim, Adem'in buğdaya hırsı artınca, bu hırs gönlündeki sıhhati, selameti alıp götürmüştü. İşte o zaman, senin yalanına kulak astı, aldanıp öldürücü zehri içti. O anda akrebi buğdaydan ayırt edemedi. Çünkü hevesle mest olan kişinin, temyizi uçup gider. Halkın çoğu da arzu ve heva sarhoşu oldukları için senin yalanlarına kanıyorlar. Ben hevadan vazgeçmişim, şehvet lokmalarını az yemişim. Gönlümün tat alma duygusu çok aydın olduğu için doğruyla yalanı hemen ayırt edebiliyorum. Ey hilebaz! Sen uyanıklığa düşmansın. Sen afyona benzersin, daima uyutursun. Sen alkole benzersin, işin gücün insanları sarhoş etmek, sersemletip, akli, bilgiyi gidermek. Ben herkesin tabiatının, huyunun ne olduğunu çok iyi bilirim. O yüzden sirkede bal tadı aramam. Fışkıdan misk kokusu beklemem. Putlardan hayır ummam. Bana yar değil ağyar olan Şeytan'ın da beni hayır için uyardığına asla inanmam. Sen beni niçin uyandırdın, bana bunun doğrusunu söyle! Yoksa karışmam! Kim olduğun da umurumda değil! Sen geldin hırsızlamasına benim evime girdin, ben de seni yakaladım. Doğruyu söylemezsen, seni çarmıha gerer, bütün aleme rezil ederim. Boşuna artık başka hileye de sapma! Ben doğruyu bilir, anlarım.

Şeytan, daha bir çok hileye, düzene başvurduysa da sahabeyi bir türlü inandırıp, kandıramadı.

Adamın biri, hakimlik görevine tayin edilmişti. Adamcağız buna çok üzülmüş, ağlayıp inleyemeye koyulmuştu. Atama kararını kendisine tebliğ eden Naip ona:

-Ne ağlayıp feryat ediyorsun? Halbuki kadı oldun! Buna sevinmen, kutlaman lazım! dedi. Kadı, derin bir ah çekip dedi ki:

-Nasıl ağlamam, nasıl üzülmem? Şimdi hakim tayin edildiğim için aralarında hüküm vermem için hasımlar bana gelecekler. Halbuki işin iç yüzünü bilmeyen, gönüllere hakim olmayan bir kimse, iki kişi arasında olmuş ve iç yüzünü de yalnız kendilerinin bildiği, üstelik hepsi de onların kanlarını ve mallarını ilgilendiren veballi konularda nasıl hükmedebilir? O, iki hasmın gerçekte ne yapıp ne ettiklerini, hangi hile ve düzenlere başvurduklarını, işin gerçek yüzünden habersiz zavallı hakim ne bilsin? Her şeyi taraflar biliyorlar, ama kendilerine yontuyorlar. Hakim ise onların arasında bir cahil ve gafilden başka nedir ki?' Naip kadıya:

-Evet hasımlar, işin gerçek yüzünü bilirler ama onların bilgisi, illetli, maksatlı, garazlı bir bilgidir. Onların kasıtları, garazları bilgilerini mezara tıkmıştır. Sen olaydan bilgisizsin ama kötü bir niyet, kasıt ve illet sahibi değilsin. Olayın gerçek yüzünü aydınlatmaya çalışan hukukun bir ışık kaynağı gibisin. Kasıtsızlık, garazsızlık bilgisizi alim yapar, kasıt ve garaz da bilgiyi aykırı bir hale getirir, zulüm haline sokar. Sen de rüşvet almadıkça, taraflardan birini kollama ve kayırmaya kalkmadıkça kör olmazsın. Doğruyu yanlışı, haklıyı haksızı kolayca ayırt edebilirsin. Ama tamah ettin mi, kör olur, kul köle kesilirsin! dedi.

Şeytanın bütün hile ve düzenleri, o sahabeyi kandırmaya yetmedi. Sonunda çaresiz kaldı ve ağzında geveleyerek, istemeye istemeye gerçek maksadını söylemek zorunda kaldı:

-Ben seni cemaate yetişesin ve sabah namazını devletli peygamberin ardında kılasın diye uyandırdım. Evet, siz ibadetten çok zevk alıyorsunuz, bir an bile ondan uzak kalmak istemiyorsunuz, bu da elbette benim hoşuma gitmiyor. Ben sizin yüzünüzden, secde etmekten yüz çevirdiğim için lanetlendim, Allah'ın rahmetinden kovuldum. Sizin secde edip yüceldiğinizizi, Allah'a yaklaştığınızı gördükçe ben kahrımdan ölüyorum. Ama yaptığınız kusur ve günahlardan, hata ve ihmallerden sonra pişmanlık duyup yeniden Allah'a dönmeniz, tevbe istiğfar etmeniz, ardından da Allah'ın sizi affedip günahlarınızı bağışlaması, üstelik bu da yetmiyormuş gibi bir de kötülüklerinizi iyiliklere çevirmesi yok mu, işte bu benim için daha kahredici oluyor. Görüyorum ki, o pişmanlık, o üzüntü, o dert, o gam, o gussa, o niyaz ışığı ile hiçbir ibadet ve taatle eremeyeceğiniz lutuflara, nimetlere, üstünlüklere ulaşabiliyorsunuz. Sen de peygamberin ardında cemaatle namaza yetişemezsin de, sonra bu gönlüne dert olur, ah ve figan edersin, yüzlerce zikir ve namazdan üstün böyle bir üzüntü, figan ve niyazla, böyle bir ah ile hicapları yakarsın, daha büyük üstünlükler kazanırsın diye korkumdan

seni uyandırdım. Çünkü geçenlerde sizden birisi mescide geldiğinde, baktı ki namaz bitmiş, halk mescitten çıkıyor. ‘Cemaat niye dağılıyor, herkes niye çabuk çabuk mescitten çıkıyor? Yoksa namaz bitti mi?’ diye sordu. Birisi: ‘Bitti tabii! Peygamber, çoktan cemaate namazlarını kıldırdı, selam verdi, duasını bile bitirdi. Sen, bu saatte nereye gidiyorsun?’ dedi. Adam üzüntüden, öyle bir ah çekti ki, ahının dumanı göklere çıktı. Öyle bir ‘Vah bana!’ dedi ki, sanki yanan kalbinin kokusu duyuldu. Cemaatten biri bunu gördü ve ‘Sen bana bu ahı ver, ben de sana Peygamberle kıldığım namazı bağışlayayım!’ dedi. Adam: ‘Peki verdim, o namazı da kabul ettim!’ dedi. O ahı ve niyazı alana gece rüyasında: ‘Sen abıhayatı, derde derman olan ameli aldın. O ahı seçmen, o aşıklar zümresine girmen yüzü suyu hürmetine de bütün cemaatin namazı en güzel şekilde kabul edildi!’ dendi. Ben, seni de yakından tanıdığım için korktum. Eğer peygamberin ardında cemaatle namazı kaçırıydın, bu dünya sana da nursesiz, kapkaranlık kesilecek, adeta gök kubbe başına çökmüş gibi olacaktı. Bu ziyandan bu dertten dolayı ağlayacak, gözlerinden kaselerle kanlı yaşlar dökcektin. Böyle bir ah ile Allah’a daha fazla yaklaşmayasın, o yolda daha büyük merhaleler kat etmeyesin diye seni erkenden uyandırdım. Ben hasetçiyim, sizin düşmanınızım, işim gücüm de hile ve kinden ibarettir!’

Sahabe:

-İşte şimdi doğruyu söyledin. Zaten senden de bu hainlik beklenir. Evet sen beni uyandırdın ama bana iyilik olsun diye uyandırmadın. Sen beni, daha iyi bir hayırdan mahrum etmek için, güya hayra sevk ediyormuş gibi davrandın, dedi.

HASTA ZİYARETİ

Peygamber Efendimiz, ashabından birinin hasta olduğunu duydu. O sahabe hastalık yüzünden iyice zayıflamış, iğne ipliğe dönmüştü. Huyu baştan sona kerem ve lütuftan ibaret olan Mustafa Aleyhisselam, hastanın halini, hatırını sormaya gitti.

Peygamberimiz, hem kendisi hastaları ziyaret eder, hem de hastaları ziyaret edip, hallerini hatırlarını sormayı herkese şiddetle tavsiye ederlerdi. Hasta olanları ziyarette, onların hal ve hatırlarını sormada pek çok faydalar vardır. Bu faydalar da hastadan çok onu ziyaret edenedir. Hasta, eğer Hak dostu ve iyi bir kişiye, bu ziyaret ve hal hatır sorma, zaten boynunun borcudur.

Nitekim rivayet edildiğine göre, bir gün Allah, Hazreti Musa'ya şöyle bir sitemde bulundu:

-Ey Musa! Ben sana bunca büyük lütuflarda, ihsanlarda bulunduğum halde, hastalandığımda sen niçin beni ziyarete, halimi hatırımı sormaya gelmedin?

Bu sözler karşısında şaşkına dönen Musa:

-Yüce Rabbim! Sen her kusurdan münezzehsin! Ben, bu sözünün nasıl bir anlam taşıdığını, bununla ne kastettiğini anlayamadım. Lutfet de bana bildir!' dedi.

Bunun üzerine Alemlerin Rabbi yine sitem yollu:

-Ben hastayken kerem edip niçin halimi sormadın? buyurdu. Musa:

-Yarabbi! Senin hiçbir noksanın olamaz! Sen yarattıkların gibi hastalanmazsın! Benim bu sözden aklım şaştı! Ne olur bana bu sözün hakikatini anlat!' diye yalvardı.

Allah buyurdu ki:

-Evet, öyle ama, benim has ve seçilmiş kullarımdan biri hastalanmıştı. Sen onu ziyarete gitmedin. Ona iyi bak! O'na bakan, bana bakmış gibi olur. Onun hastalığı benim hastalığım, onun özür serd etmesi benim özür serd etmem gibidir.

Allah dostlarıyla oturup kalkmak, Allah ile oturup kalkmak gibidir. Onların hoşnutluğunu kazanmak, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaya vesile olur. İşte böyle Allah dostu bir hastayı ziyaret etmekle, hem Allah'ın hoşnutluğunu kazanmış olursun, hem de o kişiyle aranızdaki dostluk, yakınlık ve sevgi daha da artar. Fakat tut ki, o hasta adam, sana dost değil, düşman! Öyle bile olsa, yine de ihsanda, iyilikte bulunmak iyidir. İhsanın, iyiliğin, düşmanlıkların dostluğa dönüşmesine sebep olduğu çok görülmüştür. O kişinin düşmanlığı dostluğa dönüşmese de hiç olmazsa kini azalır. Çünkü ihsan, iyilik, kine adeta merhemdir.

Hastanın hatırını soruş, dostluğu, birliği temine katkıda bulunur. Bu birlik ve bu dostluk da yüz türlü sevgi doğurur.

Eşi benzeri bulunmayan Allah Rasûlü, o hastayı ziyaret için evine vardığında, hastanın durumunun çok ağır ve perişan olduğunu, tarifsiz dertler ve acılar içinde kıvrandığını, iyice ölüme yaklaştığını gördü. Peygamber ona iltifatlarda bulundu, halini hatırlı sordu. Hasta, karşısında Peygamberi görünce hastalığını unuttu, adeta ölüyken dirilmiş, yeniden dünyaya gelmiş gibi sevindi. Hatta, kendisini peygamberin ziyareti bahtına ve şerefine erdiren hastalığına, ‘Bu ne mübarek hastalıkmiş, ne güzel dertmiş, bu ne hoş ağrı, sızı ve ateşmiş, ne kutlu gece uykusuzluklarıymış!’ diye övgüler düzmeye başladı.

Adamcağızın bu kadar çok ağır ve şiddetli hastalıklara, dertlere, sıkıntılara, ateşlere, ağrı ve sızılara düşmüş olması, Peygamber’i hem üzdü, hem de sebebini aramaya yöneltti. Halini hatırlı sorduktan sonra hastaya:

-Acaba senin bu ağır hastalıklara, bela ve musibetlere, ibtila ve imtihanlara düşmenin bir sebebi var mı? Yoksa bilmeden, bunları başına çekecek bir duada mı bulundun? Nefsin seni altından kalkamayacağı bir hileye mi düşürdü? Ne çeşit dualar ettiğini bir hatırlamaya çalış!’ diye sordu. Adamcağız:

-Ya Rasulallah! Dualarımda, özel bir şey istediğimi hiç hatırlamıyorum. Bu hastalıklara sebep olacak, nasıl bir dua etmiş olabilirim, bilemiyorum, dedi. Hazreti Peygamber hastaya sağlığında nasıl dua ettiğini tekrar tekrar sorunca, adam birdenbire hatırlayamadığını hatırladı. Dedi ki:

-Şimdi hatırladım, ey Allah’ın Rasulü! Ahiret azabının dayanılmazlığı, bu azabın yanında dünya hayatında çekilecek en büyük acı ve ızdırapların bile hiç mesabesinde kalacağı beni çok düşündürüyordu. Öte yandan, ne yaparsam yapayım yine de nefsim uymaktan ve günaha girmekten kendimi alıkoyamadığımı, iyiliklerimin, ibadet ve taatlerimin beni cehennemden kurtarmaya, cennete girmeme yetmeyeceğini görüyor, bundan da çok büyük üzüntü duyuyordum. Sanıyorum bu duygu ve düşüncelerle bir hezeyandır ettim. Allah’a, bana ahirette azap etmesin de, onun yerine bu dünyada hangi azabı, hangi bela ve musibeti verirse versin diye yalvarmaya başladım. Durmadan ahiret azabı yerine geçecek azabı, Allah’ın bana dünyada vermesini isteyip durdum. Derken bu hastalığa tutuldum. Fakat elden ayaktan düştüm. Kendimden, dünyadan, iyiden, kötüden habersiz bir hale geldim. Ne ibadet edebiliyorum, ne Allah’ı anıp zikredebiliyorum, ne dua edebiliyorum, ne de Allah’ın hoşnutluğunu kazanmama yarayacak bir iş yapabiliyorum. Mescide de gelemem, senin yüzünü göremem, kokunu duyamaz, sohbetinden yararlanamaz hale geldim. Sen gelip benimle dertleşmeseydin, beni bu gam ve kederlerden kurtarmasaydın, tamamen hayat kaydından sıyrılacaktım’ dedi. Peygamber:

-Sen ne yapmışsın? Kendi kendini, güç yetiremeyeceğin büyük bir yükün altına sokmuşsun. Zayıf bir karıncanın koca bir dağı yüklenmeye çalışması gibi bir işe kalkışmışsın. Sakın bir daha böyle bir duada bulunma! Allah, lütuf ve kerem sahibidir. Günahları bağışlar, tevbeleri kabul eder. Size dünyada da, âhirette de iyilikler verir. Dualarınızda Allah’tan size güçlükleri

kolaylaştırmasını, hem dünyada, hem de âhırette iyilikler ihsan etmesini isteyin! buyurdu.

MUZIR MESCİT

Medine'deki münafıklar, Peygambere ve Müslümanlara yine bir tek-çift oyunu oynamaya kalkmışlardı. Gerçek niyetleri, temelini Hazreti Peygamberin attığı Kuba Mescidi'nin cemaatını bölmek, cemaatin arasına ayrılık, fitne ve fesat tohumları ekmek, içlerindeki küfrü kuvvetlendirmek, mürtetlik faaliyetlerinde bulunmak olduğu halde, sureti haktan görünerek: 'Ahmet'in dinini yüceltmek için, Kuba Mescidi yakınına bir mescit de biz yapalım!' diyerek ortaya çıktılar. Binanın inşaatını bitirip, döşemesini, tavanını düzükten ve açılışa hazır hale getirdikten sonra, Peygamberin huzuruna geldiler. Develer gibi huzurunda diz çökerek: 'Ey Allah'ın Elçisi! Biz, bütün zaruret ve yoksulluğumuza rağmen, elimizdekini avucumuzdakini bir araya getirip mütevazı bir mescit yaptık. İstedik ki, bu mescitle İslamın şiarı daha da yükselsin, daha geniş yerlere yayılsın, buraya gelip giden garipler, acizler, özürlüler, yolcular, yiyip içip konaklayabilecekleri, hizmet görebilecekleri yeni bir yer bulsunlar! Ne olur, siz de mescidimize kadar zahmet etseniz de kutlu ayağınızla onu şerefledirsensiz, burayı sahabeye de tavsiye edip, bizi tezkiye etseniz, yüzünüzün nuruyla mescidimizi aydınlatıp mescidimizdekilere lutuf ve keremde bulunsanız!' diye yalvardılar.

Bu sözleri gönülden söylemedikleri gibi gerçek amaçları da bu değildi. Gönül istemeden ağza gelen bu hoş sözler, külhandaki yeşillığe benziyordu. Uzaktan bakıldığında bunlar güzel görünse de, içlerinde yemeye ve koklamaya değer hiçbir şey yoktu. Onların kurmaya çalıştığı bu vefasızlık köprüsü, daha ilk adımda yıkılacak ve nice bilgisizlerin ayaklarını kıracak kadar çürüktü.

O merhametli ve şefkatli Peygamber onların masallarını, yalan dolanlarını gülümseyerek dinleyip 'Peki!' dedi. O topluluğun, teşekkür edilmesi gereken işlerini takdir ettiğini, şimdi Tebük Savaşı'na gittiğini, savaştan dönünce davetlerine icabet edeceğini söyleyerek haber getirenleri sevindirdi. Ama onların hileleri gözünün önünde dönüp duruyor, o hileleri süt içindeki kılları görür gibi tek tek görüyordu. Fakat o lutuf sahibi Peygamber, yine de o hile kıllarına göz yumuyor, onları görmezlikten geliyor, zarafetinden dolayı sütü övüyordu.

O kerem sahibi: 'Ben sizi, sizden fazla görür gözetir, kollar korurum. Siz, akılsız davarlar gibi alevlenmiş, yalınlanmış dehşetli bir ateşe doğru koşuyorsunuz. Nasıl, o davarların sahibi, davarlarını kendilerini ateşe atma çılgınlığından kurtarmaya, onları tek tek yakalayıp oradan uzaklaştırmaya çalışırsa, ben de sizi cehennem ateşine düşmekten korumaya uğraşıyorum. Ama siz yine de ateşe doğru atılıyorsunuz!' buyurmuştu.

Münafıkların ricalarını ve davetlerini kabul eden Peygamber, savaş dönüşü oraya gitmeye hazırlanırken, Allah'ın gayreti buna engel oldu. Allah, onların esas gaye ve maksatlarını Kur'an'ın 9. Suresi olan Tevbe Suresi'nin 107-109. ayetlerinde Peygamberine açıkladı. Bunların söyledikleri sözlerin hepsinin gerçek niyetlerine aykırı olduğunu, bu kara yüzlülerin maksatlarının hile ve desiseden başka bir şey olmadığını, Müslümanlara hile ve düzen kurmak, onlara zarar vermek, aralarına ayrılık sokarak birliklerini parçalamak, daha önce Hıristiyan papazı olup Allah'a, Peygamberi'ne karşı savaşlar yapıp kaybetmiş, Müslümanları Medine'den söküp çıkarmak için Bizans İmparator'undan yardım istemek üzere Şam'a gitmiş olan Ebu Amir adlı birine bir mekan ve üs hazırlamak maksadıyla bu binayı yaptıklarını bildirdi. Ayrıca, bu mescitte asla namaz kılmamasını, namazını, temeli daha ilk günden takva, Allah rızası ve korkusu üzerine kurulan ve içinde tertemiz müminlerin bulunduğu Kuba Mescidi'nde kılmasını emretti.

Allah'ın bildirmesi üzerine, Peygamber gizledikleri sırları, gerçek niyetlerini açığa vurunca münafıklar şaşkına döndüler. Halleri kötüleşti. Hepsi 'Haşa! Haşa! Bizim asla böyle bir niyetimiz yoktu!' demeye, yeminler etmeye koyuldular. Her biri hile ile koltuklarının altına Kur'an-ı Kerimler koyup peygambere koştular. Ağzlarının da oruçlu olduğunu söyleyip: 'Şu doğru ve temiz Allah kelimeleri hakkı için, bu mescidi kurmakta bizim Allah rızasından başka hiçbir niyetimiz, hiçbir hile ve düzenimiz yok! Biz burada sadece Allah'ı anacağız, doğru bir yürekle Allah'a ibadet edeceğiz!' diye yeminler ettiler.

Peygamber: 'Sizin yeminlerinize mi inanayım, yoksa Allah'ın yeminine mi?' diyerek onları ve yeminlerini yalanladı. Fakat vahiy nuruyla her şey apaçık aydınlandığı, yaptıkları hile ve düzen boşa çıktığı halde, onlar yine de yeminler etmekten geri kalmadılar. Allah, yemine siper demiştir. Cephedeki savaşçı hiç siperinden dışarı çıkar mı? Allah, 'kesinlikle yalancı olduklarına tanıklık' ederek, onların yeminlerini değersiz kıldı.

Yemin etmek, yalancı, hileci, dalavereci kişilerin adettir. Bütün bozuk işlerinde, yeminlerini siper olarak kullanmaktan hiç çekinmezler. Ama dinlerinde samimi ve vefakar olmadıklarından yeminlerini hemen bozarlar. Sözünde durmamak, ahdi, yemini bozmak ahmaklıktandır. Yeminine vefa etmek, sözünde ve yemininde durmak, doğru ve temiz kişilerin işidir. Aslında doğruların yemin etmeye de ihtiyaçları yoktur.

Peygamber, bu mescidin yakılıp yıkılmasını ve yerinin de çöplük, süprütülük, gübürlük olarak kullanılmasını emr etti. Ebu Amir adlı fasık da Şam'da Kinnesrin denen yerde acınacak bir halde helak olup gitti.

Peygamberin bu mescidi önce ziyarete niyetlenip, buna söz de verdiği halde sonradan vazgeçmesi, toplumda önemli yerleri olan ve bazıları kendi yakın dost ve arkadaşları olan böyle yaşlı başlı, akıllı uslu, saygın ve olgun kişileri kötü niyetle, hile ve düzenle suçlayarak utandırması, sahabeden birinin gönlüne ağır gelmişti. İçinden, 'Hani peygamber, ayıpları örterdi, hani eşsiz kerem ve haya

sahibiydi! Öyleyse neden bu adamlar utandırılıyor?’ gibi düşünceler geçti. Münafıklarla dost olmanın uğursuzluğu, o mümini de onlar gibi çirkinleştirip âsîleştirmişti. Sonra birden bire bu yanlış düşüncelerinden pişmanlık ve utanç duyup, tevbe ve istiğfar etti. Kendi kendine: ‘Ey gizli şeyleri bile bütün incelik ve açıklığıyla bilen Rabbim! Nasıl bakışım elimde değilse, gönlüm de elimde değil. Elimden gelse, bu bozuk ve yanlış düşüncelere dalan gönlümü yakardım. Beni bu yanlış düşüncelerde ve küfürde ısrar eder bir halde bırakma!’ diye Allah’a yalvardı. Bu düşüncelerle uykuya daldı. Rüyasında münafıkların mescidinin içinin fişkı ile dolu olduğunu gördü. Her tarafı pislik içinde olan bina harap olmuş, bir yandan da yanıyor, kapkara dumanlar tütüyordu. Çıkan dumanlar adamı da etkilemiş, boğazına giren dumanlardan boğazı yanmış, boğulacak gibi olmuştu. Sahabe, o acı duman kokusuyla uyandı. Hemen yatağından kalkıp secdeye kapandı, ağlamaya başladı. ‘Yarabbi! Görüyorum ki aklımdan geçen o düşünceler, inkar ve inançsızlık nişanesi imiş! Beni iman nurundan ayırma, bağışla!’ diye yakardı.

Pek çok sahabe, bu muzır mescit hakkında, münafıkların bu mescidi yapmaktaki maksatlarını ortaya koyan, apaçık rüyalar gördüler. Kuba Mescidini yıkmak ve işlevsiz hale getirmek için yüzlerce gayret kemeri kuşanan münafıkların gizli emelleri de, Kabe’yi yıkmak isteyen Fil Ordusu’nun girişimleri gibi boşa çıkmıştı. Dinde kara yüzlü olanlar, hileden, düzenden ve savaştan geri durmazlar, ama Allah da her defasında onların hile ve düzenlerini boşa çıkarır.

Mescidi Dırar’ı yapanlar da o mescit gibi kalp ve yaramaz kimselerdi. Güya bir sürü paralar harcadılar, masraflar ettiler, zahmetler çektiler ama, tuzağa saçılan taneler, oltaya takılan yemler, ihsan ve cömertlik sayılmaz ki! Taştan ve topraktan yapılmış mütevazı Kuba Mescidi, o şatafatlı Dırar Mescidi’nin varlığına yine de izin vermedi.

Bütün insanlar, aynı değerde, aynı kıymette değildir. Aralarında pek çok farklar, ayrılıklar vardır. Hiçbir insanın ne hayatı diğerinin hayatına, ne de ölümü diğerinin ölümüne benzer. Hatta kabirlerini bile diğerinin kabri gibi sanma! Bu dünyada da insanlar arasında farklar bulunmakla beraber, öbür dünyadaki farklar anlatılamayacak kadar çok ve çeşitlidir.

Ey türlü türlü işlerle uğraşan! Sen de her işini mihenge vur da, iyi, güzel, hayırlı ve makbul işler yap! Tutup bir Mescid-i Dırar da sen yapma! O mescidi yapanları kınıyor, onlarla alay ediyorsun ama dikkat et, gözünü iyice açıp bak, sakın sen de onlardan olmayasın!

KUTLU SUÇ

Allah'ın arslanı Hazreti Ali savaşta, yiğit bir düşmanını zorlu bir mücadeleden sonra alt etti. Hemen kılıcını çekip üstüne saldırdı. Tam kılıcını indirip, başını bedeninden ayıracaktı ki, sırt üstü yatan adam, peygamberin ve bütün Allah dostlarının öğüncü Ali'nin yüzüne tükürdü.

Ali, derhal elindeki kılıcı fırlatıp attı ve onunla savaşmaktan vazgeçti. O savaşçı er, çok gereksiz bulduğu bu af ve merhamet karşısında şaşırıp kaldı.

Ali'nin bu derece kızgınlıkla ve öfkeyle doluyken, üstelik savaş halindeyken, çok büyük ve önemli bir şey görmüş gibi öfkesinin aniden yatışması, şimşek gibi çakıp aniden sönüvermesi adamı hem etkilemiş, hem de çok garibine gitmişti.

Adam, Ali'ye:

-Beni kavgada alt etmiş, öldürmek için keskin kılıcını kaldırmıştın. Peki sonra neden başımı kesip, beni öldürmedin? Birdenbire neden beni bırakıp, kavgadan çekildin? Beni öldürerek zaferini perçinlemekten daha üstün ne gördün ki, beni avlamaktan vazgeçtin? Doğrusu, o senin gördüğün ve seni etkileyen şeyin yansımasını ben de ta içimde hissettim. Gönlümde, canımda sanki bir aydınlık, bir ışık parladı da onunla aydınlandım. Bana can bağışlayan, kevn ve mekandan yüce, candan tatlı o şey neydi? Ben seni yiğit bir arslan olarak tanıyorum, ama sen mürüvvetle kimsin? Ey baştan başa akıl ve göz olan Ali! Ne olur, o gördüğünden bir parçacığını olsun, bana da açıklayıver! Öldürmek için gücün, hakkın ve imkanın varken, bunu yapmayan kılıcın gönlümde başka yaralar açtı, onu paramparça etti. On sekiz bin alem, hatta daha fazlası olsa da, bunların on sekizi bile her göze görünmez. Anlıyorum ki sen, başka gözlerden gizli gayb sırlarını da görüp idrak edebiliyorsun. Sen benim önce kötü kaza ve kaderimdin, birden bire bana güzel bir kaza ve kader oldun. Bu sır senden parladı, bana vurdu. Şimdi güneşin ayı aydınlatması gibi beni aydınlatıyor. Bu hal, acaba gabya mensup bir sihir mi, yoksa gizli bir lütuf mu? O anda Allah'tan ne gördün, lütfet bana da söyle! Kahır zamanında bu merhametin sebebi neydi? Yakaladığı ejderhayı tekrar bırakmak, kimin yoludur? diye sordu.

Ali, o gence dedi ki:

-Ey yiğit! Başlangıçta ben, seninle bütün şahsi kin, garez ve maksatlardan uzak, yalnız Allah için savaşıyordum. Senin şahsına karşı hiçbir düşmanlığım yoktu. Savaşırken sen benim yüzüme tükürünce nefsim kabardı. Bu yaptığın işe öfkelenim, huyum harap ve berbat oldu. Öyle bir hale geldim ki, o anda savaşımın yarısı Allah içindi, yarısı nefsim için. Allah için olan işte ise, asla ortaklık yaraşmaz. Ben bu kılıcı Allah için vuruyorum. Ben Allah'ın kuluyum, ten memuru değilim. Ben Allah'ın arslanıyım, heva ve hevesin değil. Benim işim, dinime şahittir. Ben 'Onları siz öldürmediniz, Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, Allah attı! Kur'an-ı Kerim, 8. Sure (Enfal, Ayet:17)' sırrına mazharım. Benim hareketim ancak onun rüzgarıyladır. Hiddet

padişahlara bile padişahlık eder, fakat bize köledir. Hilim kılıcım, kızgınlığının boynunu vurmıştır. Seni kudret eliyle yaratan, bezeyip nakışlayan Allah'tır. Sen O'nunsun, benim değil. Ben seni ancak O'nun emri olduğu için öldürebilir, o zaman Allah'ın nakşını yine O'nun eliyle kırmış olurum. Savaşırken sen yüzüme tükürüp içime bir vesvese, bir benlik gelince, kılıcı gizlemeyi münasip gördüm. Ben 'Sevgisi de düşmanlığı da ancak Allah için olanlardanım'. Ne yapıyorsam Allah için yapmayı, cömertliğimin Allah yolunda olmasını, varımı Allah için vermeyi, Allah için sakınmayı isterim.

Genç adam bu sözleri işitince, gönlü iman nuruyla doldu, coşup aydınlandı. 'Ey Ali! Ben seni ve senin gibileri başka türlü sanıyordum. Bu yüzden içimde size karşı kin ve düşmanlık tohumları ekmiştim. Halbuki siz Hak huylu bir terazi imişsiniz. Meğer sen bana düşman ve yabancı değil, soyumdan sopumdan daha yakınmışsın. Çerağımın, dinimin aydınlığı senmişsin. Meğer benim hep arayıp durduğumu, sen çoktan bulmuşsun. Ben, seni bu zamanın en yücesi görüyorum. Bana da şahadet kelimesini öğret. Ben de söyleyeyim de çerağımı sizin çerağınızdan yakıp aydınlatmış, nurlandırmış olayım.' Dedi. Bu olup bitenlere tanık olan, akrabalarından, yakınlarından, toplumundan elli civarında kişi de o yiğitle beraber o anda aşıkcasına Hak dine yüz tuttular, Müslüman oldular.

Ali, hilim kılıcıyla bu kadar boğazı, bu kadar halkı kılıçtan kurtarmış oldu. Hilim kılıcı, demir kılıçtan daha keskin, yüzlerce ordudan bile daha galip ve daha üstündür.

Ali, yüzüne tüküren hasmına, çok mübarek bir kapı açmış, ona en değerli armağanı sunmuştu. Bu dinde, cefa edenlere bile böyle muamelede bulunulur, aleyhe ayak atıp çalışanların ayağına bile bu çeşit baş konursa, vefa edenlere neler bağışlanacağını artık sen düşün ve anla! En sonunda da onlara, cennetlerde ebedi mülkler ihsan edilir.

Ali'nin yüzüne tüküren adamın işlediği suç, Allah'ın lutfu ile dikenden gül yaprakları bitmesi gibi, kutlu bir suç haline gelmişti! O savaşçı, öyle bir suç işledi ki, onu her türlü ibadetten daha çabuk Allah'a ulaştırdı. Sanki, bir anda bütün gökleri bir baştan bir başa aşırvermiş oldu. Ömer'in Peygamber'e kast edişi suçu da, onu ta kabul kapısına kadar çekip götürmemiş miydi?

Firavun, büyücülerini, büyü işinde usta oldukları için, Musa'yı alt etsinler diye çağırmişti. Onların büyücülüğü, onların inkarı olmasaydı, inatçı Firavun, onları huzuruna kabul eder miydi? Ama onlara da ikballeri yardım etti, bu suçları yüzden çok büyük bir devlete erdiler. Hazreti Musa'nın esasını ve mucizelerini gördüler; isyan eden bir kavimken tövbekar oldular; suçları da Allah'ın inayetiyle ibadet oldu.

İşte Allah, böylece bazı günah ve suçları ibadete çevirerek, ümitsizliğin boynunu vurmıştır. Çünkü, Allah, şeytanların rağmine suçları ibadete, sevaba değiştirir. Bundan dolayı şeytan taşlanır, hasedinden çatlar, parça parça olur.

Şeytan bizi günaha sokmak ve onunla dipsiz bir kuyuya düşürmek için uğraşır. Ama bir de sonunda bütün emeklerinin boşa gittiğini, Allah'ın o günahı ibadete çevirdiğini gördü mü, işte o an, şeytana göre en uğursuz andır.

PEYGAMBER KONUĞUNUN UTANCI

Bir grup inkarcının Medine'ye yolları düşmüştü. Akşam namazı vaktinde mescide varıp, Rasûlullah'ın huzuruna çıktılar. Dediler ki:

-Biz çok uzaklardan geliyoruz. Bu şehirde kimseyi tanımıyoruz. Ne kalacak bir yerimiz, ne de azığımız var. Senin cömertliğini, konukseverliğini duyduk, sana konuk olmaya geldik. Haydi iyiliğini bize de göster, başımıza rahmet ve nur saç!

Rasulullah, sahabeye dönerek:

-Ey benimle ve benim huyumla dolu olan dostlarım, şu misafirleri aramızda paylaşalım! dedi.

Bütün ashop, peygamberin çok tatlı, içimine doyum olmaz can suyu kaynağından beslenen coşkun ırmaklara benzedikleri için, hepsi de o tatlı suyla dopdoluydular. Hemen konukları kendi aralarında birer ikişer paylaştılar. Fakat konuklar arasında öyle iri yarı, dev cüsseli, o zamana kadar misli görülmemiş birisi vardı ki, onu kimse alıp evine götürmeye cesaret edemedi. Şerbet bardağındaki tortu ve posa misali mescitte arkadaşsız, sahipsiz kalakaldı. Onu da Peygamber alıp evine götürdü.

Sürüye kattıkları süt verir, yedi keçileri vardı. Akşam vakti olduğu için, keçiler sağılmak üzere eve gelmişlerdi. Her zaman bu keçilerin sütünden hem ev halkı, hem de misafirler doyar, üstelik de artardı. Hemen keçileri sağıp, evde ne varsa, biraz da fazlasıyla sofraya getirdiler. Kendilerinden önce misafiri doyurmak istiyorlardı. Misafir de, hemen yemeğe girişti ve sofradaki üç koca ekmeği, tencerelerle yemekleri ve yedi keçinin sütünü çarçabuk sildi süpürdü. Bedavacı herif, ancak on sekiz kişinin yiyebileceği kadar yemeği tek başına yedi bitirdi, midesini davula çevirdi, hiç kimseye de bir şey bırakmadı. Sonra da kalkıp yatmak istedi. Onu yatacağı odaya götürdüler. Ev halkı, özellikle halayık adamın bu aç gözlülüğüne, kendisinden başka kimseyi düşünmemesine çok kızmışlardı. Halayık kız, adamın yattığı odanın kapısını dışarıdan zincirini sürerek kilitledi ve bağladı. Kâfirin, yediği onca yemeğin etkisiyle gece yarısı karnı guruldamaya başladı, dışarı çıkma ihtiyacı hissetti. Yatağından kalkıp hemen kapıya koştu, ama elini attığında kapının kilitli olduğunu gördü. Kapıyı açmak için çok uğraştı, aklına gelen her yolu denedi, fakat kapıyı bir türlü açamadı. Daracık odada iyice sıkışmış, şaşırıp kalmıştı. Yapabileceği hiçbir şey olmadığına kanaat getirince, çaresizlik içinde:

-Uyuyayım da belki sıkıntımı unuttur, barsaklarımın gurultusunu geçiştirir, rahatlarım! diye düşündü. Epeyce bir sıkıntı çektikten sonra nihayet uykuya daldı, hatta rüya bile görmeye başladı. Rüyasında kendisini bir viranede gördü. Aklında fikrinde hep abdest bozacak bir yer olduğu için rüyasında da virane görmüştü. Kendi kendine:

-Hah tamam! Zaten benim aradığım da böyle bir yerdi! deyip hemen ihtiyacını giderdi.

Uyanınca bir de baktı ki, yatak pislik içinde. Derdinden, üzüntüsünden deliye döndü.

-Eyvah, bu ne rezillik, bu ne kepezelik! Bu rezillik toprakla bile örtülmez. Keşke yer yarılısaydı da içine girseydim. Keşke daha önceden geberip gitseydim. Ne biçim insanım ben, orada yiyor, burada pisliyorum! Uykum da uyanıklığımdan betermiş, diye söylenip, dertlenmeye, dövünüp çırpınmaya koyuldu. Bir yandan da:

-Şu gece bir geçse de kapının açıldığını bir görsem, ok yaydan fırlar gibi fırlar, kimseciklere görünmeden buradan kaçır uzaklaşırım, diye kuruyordu.

Mustafa Aleyhisselâm, sabahleyin mescide giderken, konuğun kaldığı odanın kapısının dışarıdan kilitli olduğunu görüp, hemen açtı. Böylece o yolunu sapıtmış kişiye yol vermiş oldu.

Adam, sabahleyin kimseye haber vermeden, çekip gittikten sonra yaptığı iş meydana çıktı. Birisi, adamın pislediği yatağı Rasûlullah'ın yanına getirerek:

-Gör, bak, dün akşamki konuğun ne iş işlemiş, diye şikayet etti.

Alemlere rahmet olan Mustafa Aleyhisselâm, gülümseyerek:

-Getirin bana ibriği, ben hepsini kendi ellerimle yıkayayım, dedi. Olaya tanık olan herkes:

-Aman ya Rasûlullah! Allah hakkı için yapmayın! Canımız da sana kurban olsun, tenimiz de! Siz bırakın, biz bu pisliği yıkırız. Bu bizim işimiz. Çünkü bu iş el işidir, gönül işi değil! Yüce Allah: "Le umruke= ömrüne yemin olsun! (Kur'an, 15. Sure (Hicr) Ayet:72)" diye senin ömrüne yemin etmiş, seni yüceltip, bizim efendimiz yapmıştır. Biz sana hizmet için varız, sen bize hizmet etmeye kalkarsan, halimiz ne olur? dedilerse de Rasulullah'ı niyetinden vaz geçiremediler.

-Hayır siz durun! Bunu ben yıkayacağım. Bunu bizzat benim yıkamamda hikmetler var! deyince, hiç kimsede başka bir söz söylemeye mecal kalmadı. Hepsi susup, bu sırrı ve hikmeti beklemeye koyuldular.

Peygamber, Allah'ın emriyle o pisliği, adamakıllı yıkamaya koyuldu. O pis yatağı kendi elleriyle yıkayıp arıtırken, sabahleyin kimselere görünmeden kaçan kafir çıkıp geliverdi. O kafirciğin yanından hiç ayırmadığı bir heykeli vardı. Yolda giderken heykelinin yanında olmadığını fark etmiş, deliye dönmüştü.

-Herhalde dün gece yattığım odada unuttum, diye düşünmüş, heykelini bulmak umuduyla, her şeyi göze alarak tekrar geri dönmüştü. Geri dönmeye utanıyordu ama, hırsı da onu o tarafa çekiyordu. Hırs, küçük bir şey değil, koskoca bir ejderhadır. Ona karşı koyabilmeyi kolay sanma! Adam, kimselere görünmeden yattığı odadan heykelini alıp, ondan sonra yoluna devam etmeyi düşünüyordu.

Adam, gece kaldığı odanın önüne geldiğinde, Allah Rasulünün onun pisliğini yıkamakla meşgul olduğunu gördü. Gördüğü manzara karşısında aklı başından gitti, hatırında artık ne heykel kaldı, ne de başka bir şey!

Üstünü başını, yenini yakasını yırtıyor, iki eliyle kafasına, yüzüne çarpıyor, kendini yerden yere atıyor, başını duvarlara vuruyor, yüzü gözü, üstü başı kan revan içinde, naralar atıyor, feryatlar ediyordu. Bu feryat ve figanları duyan halk başına toplandı. Adam:

-Ey akılsız kafa! Ey nursuz göğüs! diye başlayan nidâlarla sürekli başına göğsüne vurmaktaydı. Ey yeryüzünün bütünü, şu aşağılık parça senden utanıyor, utancından yerin dibine geçiyor! Sen, bu kadar yüce, bu kadar değerli olduğun halde, O yüce Allah'a kulluk ediyor, O'nun emrine boyun eğiyor, karşısında hor ve hakir bir şekilde tir tir titriyorsun da, ben bu kadar değersiz bir parça olduğum halde, azıyor, ona aykırı hareket ediyor, zulüm ve haksızlıklarda bulunuyor, kötülükler ediyorum! diyordu.

Yüzünü göklere çevirip: Ey cihanın kiblesi, yüzüm yok, yüzüm yok! diye bağıyor, çırpınıyor, gözlerinden de oluk oluk, yağmur gibi yaşlar dökülüyordu.

Nice düşmanlıklar vardır ki, dostluğa çıkar, nice yıkılmalar vardır ki yapılmaya döner. Adamcağızın, titreyip, çırpınmaları, ağlayıp sızlamaları da haddin aşınca, Mustafa (SAV) gelip onu kucakladı, yatıştırdı, iltifatlar etti, yüzünü gözünü sildi, ona kendini tanıttı.

İnsan, akıl güneşini yakıp, gözünü yaşlar döken bir bulut haline getirmelidir. Bulut ağlamadıkça, yeşillikler nasıl güler? Çocuk ağlamadıkça, anasının sütü nasıl coşar? Bir günlük çocuk bile yolu bilir, 'Ağlayayım da anam gelip yetişsin,

beni emzirsin, karnımı doyursun' der. Sen ağlamadıkça da öbür taraftan sana bedavaca sütü az verirler. 'Çok ağlasınlar! (Kur'an, 9. Sure (Tevbe), Ayet:82)' emrine iyi kulak ver! Ağlayın da, Allah'ın rahmet ve ihsan sütü aksın! Küçük çocuk gibi, sana da ağlayan bir göz gerek!

Ten kendi kendini pislikten arıtırsa, ululuk miski ve incisiyle dolar. Böyle bir adam pislikten kurtulur, temizliğe ulaşır, bedeni: 'Allah, sizi kirlerden arındırıp tertemiz yapmak ister. (Kur'an, 33. Sure (Ahzâb) Ayet:33)' sırrına ulaşır. Bu da teni daha az beslemekle, daha az yedirip içirmekle, azlığını kısmakla, ona daha çok oruç tutturmakla mümkün olur. Bedeni yağlı ballı şeylerle fazlaca beslemek, canın azıksız kalmasına yol açar. Ten aşırı gelişirse, can dalı güz mevsimindeki ağaçlar gibi sararıp solmaya, yapraklarını dökmeye başlar. Oruç gibi ibadetlerle, tenin azlığını azaltmak, canın azlığını artırmak, 'Allah'a borç verin! (Kur'an, 73. Sure (Müzzemmil), Ayet:20)' hükmünce ten azlığından borç verip, gönülde yeşillikler bitirme çabasına benzer. Ten lokmasını azalt ki, 'gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, akıllardan, fikirlerden, hatırlardan, hayallerden geçmemiş' nimetler sana da yüz gösterebilir!

Şeytan, cennette Adem Aleyhisselâm'ı kendisine yasaklanmış meyveyi yemeye teşvik ettiği gibi, bu dünyada da insanları türlü türlü şeyleri yemeye teşvik eder, onu kendince çeşitli tehlikelerle korkutup, tehditlerde bulunur, ona yüzlerce efsun okur. 'Sakin bedenini açlığa alıştıрма, bu kadar oruç tutma, sonra sağlığın bozulur, derde, sıkıntıya düşersin! Bedenin senin bineğindir, ona eziyet etme! O neyi arzu ediyorsa, neyi seviyorsa, neye alışmışsa onlardan bol bol ver! Yoksa bedeninde güç, kuvvet, takat kalmaz, zayıf düşer, hastalanır, pişman olursun!' gibi şeyler söyler. Şeytan bu efsunlarıyla, hileleriyle insanı akar su bile olsa bağlar, zamanın en akıllı, en bilgin adamı bile olsa, yanıltır, sonra da karşı tarafa geçip haline gülmeye başlar. Şeytanın değil, peygamberin ve akıl sahiplerinin dediğini yapmak lazımdır. Peygamber: 'Cennet, insanın istemediği, hoşlanmadığı şeylerle çevrilmiştir, insan onları yapa yapa cennete girer!' buyuruyor.

Rasûlullah, akli çıkayazmış, şaşırıp kalmış, utanç ve pişmanlıkla ümitsizlik ateşi içinde yanıp kavrulmakta olan, ölüp kurtulmak isteyen adamı, akıl ve lütuf eliyle tutup, geri çekti. Ona:

-Bu yana gel, artık yeter! Kendine gel, bu işi yapma! Daha yapman gereken çok işler var! dedi. Yüzüne su serpti. Adam ağır bir uykudan uyanıyormuş gibi kendine gelmeye başladı.

Peygambere, içinde bulunduğu karanlıklardan nasıl kurtulabileceğini, nasıl kendine gelebileceğini sordu. Peygamber de ona iman etmesini, şahadet getirmesini önerdi. Adam bu teklifi hemen canla başla kabul etti. O kutlu şahadet, adamın içindeki bütün düğümleri çözdü, onu yepyeni, çok mutlu ve çok

huzurlu bir aleme götürdü. Rahatlayıp, ferahladıktan ve iyice kendisine geldikten sonra, Peygamber ona:

-Bu gece de bizim konuğumuz ol! diye teklif etti. Adam, bu teklifi sevinerek kabul etti ve:

-Vallahi bundan sonra ben, nereye gidersem gideyim, nerede olursam olayım, ebedi olarak senin konuğum, sana misafirim. Beni dirilttin, bağlarımdan, zincirlerimden kurtardın! Ben senin azat ettiğin kölenim. Bu alemde de o alemde de senin sofrandan ayrılmam, senin sofrandan başka yerde yemek yemem. Senin seçilmiş sofrandan başka yerde yemek yiyenin boğazını, en sonunda kemik yırtar, deler. Senin sofrandan başka sofraya giden, şeytanla aynı kaseden yemek yer. Senin komşuluğundan kaçan, şeytana komşu olur. Sensiz yola gidenin yoldaşı şeytandır, onunla aynı sofraya oturur. Şeytan onun malına, mülküne her şeyine ortak olur. Nazlı ve sevgili karısı ondan hamile kalacağı zaman bile, şeytan da onun soyuna ortak kesilir. Çünkü Allah, şeytana: ‘Sana uyanların mallarına, evlatlarına ortak ol! diyerek ruhsat vermiştir. Ey Allah’ın Rasûlü! Peygamberlik seninle tamamlandı. Hak, hakikat, seninle bulutsuz gökteki güneş gibi apaydın ortaya çıktı. İsa Aleyhisselam, Allah’ın izniyle ölüleri diriltiyordu ama, onlar hemen tekrar düşüp ölüyorlardı, o dirilmenin onlara hiçbir faydası olmuyordu. Ama sen bizi en kötü ölümlerden kurtardın ve ebediyen dirilttin. Senin bu yaptığını hiç kimse ve yüzlerce ana yapamaz! dedi.

Adam, o gece de Rasûlullah'a konuk oldu. Dün geceki gibi yine bir sofraya hazırlayıp onu buyur ettiler. Ama bu sefer misafir, bir keçiden sağılan sütün ancak yarısını içebildi, ağzını silip kenara çekildi. Rasulullah:

-Niye hemen çekildin? Buyur, süt iç, yufka ekmeğinden de ye! diye ısrar ettiyse de o:

-Vallahi Ya Rasûlallah, seni hak din ile gönderene yemin ederim ki, riyasız, hilafsız doydum. Utandığımdan, sıkıldığımdan, teklif tekellüf için söylemiyorum. Nasıl oldu ben de anlamadım ama, inanın dün gecekinden bile fazla doydum! dedi.

Bütün ev halkı bu duruma şaştılar, hayretler içerisinde kaldılar. Kendi aralarında:

-Allah, Allah, bu fil gibi adam, eabil kuşunun gıdası kadar bir yemekten nasıl doydum? Ejderha, bir karıncanın yemiyle, fil bir sineğin yediğiyle nasıl doyar? diyerek fısıldaşmaya başladılar.

Kâfirliğin aç gözlülüğü, vehim ve hırsı ondan gidip, artık onu iman gıdası semirtip, geliştiren; koskoca fil gibi adam bir karınca gıdasıyla doymuştu. Öküz açlığı hastalığının pençesinde kıvranan adam, Hz. Meryem gibi cennet meyvelerine kavuşmuştu. Cennet meyvesi bedenine ulaşınca da, cehennem gibi olan midesi yatışıp, rahatlamıştı. Peygamberin haber verdiği gibi, kâfir yedi karınla yemek yer, inanan bir karınla. Kafirin dini ve gönlü arıktır ama, karnı büyüktür.

Ey imanın laftan ibaret bir şey olduğunu sanan, sadece sözle yetinen kişi! İman başlı başına yüce bir nimet ve büyük bir gıdadır! Gerçi iman, bir ruh gıdasıdır, canın, gönlün yediği bir gıdadır ama, cismin de ondan nasibi vardır. Yakîn bilgisinin ve imanının gizli evinde yiyip içenler, yavaş yavaş pınlını pırtılarını o tarafa çekip götürürler.

Ey karnına haris, midesine düşkün, yemeklere rehin olmuş mahpus! Sen de yiyeceklerini değiştir, seni yüceltecek yiyeceklere yönel! Nurla gıdalanan göze benze! Melekler gibi Allah'ı anmayı, onu tesbih edip, ona ibadette bulunmayı kendine gıda yap da, onlar gibi her türlü eza ve cefadan kurtul! Cebrail, hiç murdar gıdalara bakmaz, onların etrafında dönüp dolaşmaz ama, kuvvet ve kudret bakımından hangi yaratık onunla boy ölçüşebilir?

Yüce Allah, aleme çok hoş, çok güzel sofralar yaymıştır. Fakat aşağılık kişilerin gözleri onu görmez. Tahtanın içindeki kurtçuk, dünyada kimin böyle güzel yiyeceği var? diye düşünür. Pislik böceği, pislik içinde yaşar ve pislikten başka yemek ve meze bilmez. Alem nimetlerle dolu olsa bile, fare ve yılan yine toprak yer. Fakat sen alemin beyisin, nasıl olur da yılanlar, fareler gibi toprak yersin?

Su, pislikleri artırmak için, yağmur olur gökten yağar. 'Ey kirliler, pisler, bana gelin, çünkü ben Allah'ın huyuyla huylandım. Bütün kirliliğinizi kabul ederim, iyilere de kötülere de temizlik bağışlarım. Yeryüzünde pislenince yine göklere çıkar, temizliklerin aslına varır, tekrar temizlenir gelirim. Kirlenmiş hırkama orada üstümden çıkarır atarım, Allah bana yeniden temiz bir elbise verir. Onun işi budur, benim işim de bu. Alemlerin Rabbi, alemi benimle bezer, süsler.' diye ilan eder.

Bizim bu pisliklerimiz olmasaydı, suya bu temizleme izni nerden verilirdi? Su elinde altın keseleri, 'Nerede müflis, nerede muhtaç var?' diye aranan kimseye benzer. Ya kurumuş otların bitkilerin üstüne dökülür onlara can verir, yahut bir yüzü yunmamışın yüzünü yıkar. Ya elsiz ayaksız olmasına rağmen denizlerde koca koca gemileri başında taşır. Onda yüzlerce ilaç gizlidir. Çünkü her ilaç, onunla yapılır, ondan gelişir. Yeryüzünün yetimlerini o besler, kuruyup kalmışları o ayağa kaldırıp yürütür. Fakat yüceliklerden getirdiği mayası tükendi mi, bizim gibi bunalır, şaşırır kalır.

Su akmayıp durur ve uzun süre olduğu yerde beklerse pislenir, rengi, kokusu, tadı bozular. Pislenince artık, duygular ondan iğrenir, onu istemez. O da içten içe feryada başlar: ‘Yarabbi! Bana ne verdiysen verdim, yoksul kaldım. Sermayemi temize, pise döktüm, sarf ettim. Ey sermaye veren, daha yok mu?’ der. Allah da güneşe: ‘Ey güneş onu yukarıya çek!’, buluta da: ‘Onu temizlik denizine götür, arıt!’ der. Onu türlü türlü yollara sürdükten sonra, o suların suyu, onu kereminden yıkar arıtır, arı, duru, temiz ve temizleyici bir hale getirir. Tekrar eteğini sürüyerek yeryüzüne döndüğünde ona: ‘Hey, nerelerdeydin, uzun zamandır kayıptın?’ diye soracak olsalar, ‘Hoşlar denizindeydim. Ben burada pislenince gittim, orada arındım, temizlendim, yeni elbiseler giyindim, tekrar geldim.’ der.

Günün birinde tertemiz bir suyun yanına, çok pis bir adam geldi. Su adamın haline acıdı ve ona:

-Gel seni temizleyeyim, dedi. Ama pis adam:

-Gelemem, ben sudan utanırım! dedi. Bunun üzerine su:

-İyi ama, eğer benden utanırsan ve bu utancın seni benden daha da uzaklaştırırsa; başka türlü nasıl temizleneceksin? Pisiği benden başka kim ve nasıl temizleyebilir ki? dedi.

Allah dostlarının canları da su gibidir. Hem temizdir, hem temizleyicidir. Onlar insanları manevi kirlilerden, pisliklerden iyice yıkar, arıtır temizlerler. Yeryüzündekilerin hainliklerinden, kötülüklerinden kirlendiler mi, onlar da yüceler yücesi Allah’a yönelirler, temizlikler bağışlayana giderler. Sonra geri dönerler ve yine temizleme, yıkayıp arıtma işlerine devam ederler.

Ten deniziyle gönül denizi birbirine bitişiktir, fakat aralarında bir berzah, bir ayıraç vardır da o yüzden, birbirlerine karışmazlar. Gönül, ten havuzunda çamurlara, pisliklere bulanır, ama ten, gönül havuzunda temizlenir.

BİLAL'İN EZANI

Hazreti Peygamberin ve İslam'ın ilk müezzini doğru sözlü Bilal, ezan okuma görevini aşkla şevkle yerine getiriyor, o güzel sesiyle müminlerin gönül tellerini titretiyordu. Ama bu durum, bir yandan da münafıkların içindeki nifak hastalığını depreştiriyordu.

Bir gün münafıklar, yeni bir fitne sebebi ortaya atabilmek amacıyla, sureti haktan görünerek ve inandırıcı olabilmek için bütün sahte pozlarını ve yalan maskelerini takınarak Peygambere geldiler. Bilal'in telaffuzunun ve diksiyonunun pek düzgün olmadığını, “Hayye alessalâh” ve “Hayye alelfeleâh” (Haydin namaza, haydin feleâha), derken, buradaki “Hayye = Haydin” , kelimesini “Heyye” şeklinde okuduğunu iddia ettiler. Ardından da:

-Ey Allah'ın Rasûlü; ey Hak meydanının tek binicisi, ey bize Rabbimizden haberler getiren! Bu din binası daha yeni kuruluyor. Doğruluk ve düzenlik daha yeni tesis edilirken, böyle bir hata hoş görülemez. Böyle bir zamanda ‘Hayye alelfeleâh’ı böyle yanlış okumak ayıptır. Ezanı Bilal okumasın. Onun yerine de daha fasih ve telaffuzu daha düzgün bir müezzin görevlendir, dediler.

Bu teklif karşısında, onların gerçek niyetlerini bilen Rasûlullah'ın hiddeti coştı ve onlara:

-Ey aşağılık adamlar! Siz ne dersiniz deyin, Bilal'in özü de sözü de doğrudur, dosttur. Allah yanında Bilâl'in “Heyye”si, yüzlerce hadan, hıdan, yüzlerce dedikodudan çok daha makbuldür. Bu işi de fazla kurcalayıp, karıştırmayın da, sizin gizlediğiniz sırlarınızı açmayayım, önünüzü sonunuzu söylemeyeyim, dedi.

Böylece münafıklara, dostların hatasının bile, yabancılardan doğrusundan daha iyi olduğunu en güzel şekilde anlatmış oldu. Allah Elçisi onları çok iyi tanıyor, gerçek niyetlerini çok iyi biliyordu. Çünkü Allah, Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde münafıklardan bahsetmiş ve onların özelliklerini sayıp dökmüştür. Kur'an-ı Kerim'in 63. suresi olan Münafikûn Sûresi de münhasıran münafıklarla ilgilidir. Allah, Peygamberine onların özelliklerini anlatırken; Münafıklar iri yarı, hoş, alımlı, ağızları laf yapar, kalıpları kıyafetleri yerinde, zahiren babayiğit görünseler bile, onların en kolay şekilde, seslerinin tonundan, sözlerinden, söyleyiş tarzlarından tanınıp anlaşılacaklarını belirtir. Hani bir testi satın alınmak istendiğinde, nasıl testilere vurarak sınanır, testilerden gelen ses, çatlağını sağlamını o işten anlayanlara haber verirse, münafıklar da erbabınca konuşmalarından, sözlerinden tanınırlar. Çünkü kırık testinin sesi başka türlü olur, onun işe yaramazlığını bildirir. Ses çavuşa benzer, önden gider. Bir şeyin bize önce sesi gelir de, onun ne olduğunu, ahvalini, gerçek durumunu, özellikleri anlatır, sayar, döker.

Bilal'in ezan okuması, münafıkların hoşuna gitmiyor, onları rahatsız ediyordu ama, Hazreti Peygamber'in çok hoşuna gidiyor, onu çok ferahlandırıyordu. Namaz vakti gelince:

-Ey Bilal! Haydi kalk, ezan oku da, bizi ferahlandır! derdi. Çünkü artık eskiden beraberce yaşadıkları o zahmet devri geçmiş, ferahlık devri gelmişti. Bilal, Mekke’de Müslüman olduğunda, en azılı İslam düşmanlarından birinin kölesiydi. Efendisi onu Allah’ın dininden döndürmek için, ona yapmadığı işkenceleri bırakmaz, öğle sıcağında ellerini ayaklarını bağlar, çıplak olarak güneşin altına yatırıp, bekletir, üzerine taşlar yığar, onu dikenli sopalarla döver, vücudunun her tarafını yara bere içinde bırakırdı. Bilal, yaralarından kanlar fişkirirken çok defa bayılıp kendinden geçer, ama baygınken bile ağzından ‘Allah bir, Allah bir’ sözleri eksik olmaz, bu durum ona işkence edenleri daha da öfkelenendirir, işkencelerinin dozunu artırmalarına sebep olurdu. Başta Hazreti Ebubekir olmak üzere, bazı Müslümanlar ona yardım edemedikleri için çok üzülürler, bazen onu bir tenhaya çekip nasihat ederlerdi. Ona, Allah’ın birliğini böyle açıktan açığa haykırdıkça kafirlerin kendisine düşmanlıklarının, eza ve cefalarının daha da arttığını, bazı arkadaşları gibi onu da öldürmelerinden korktuklarını, Allah’ın gizli, âşikar her şeyi ve onun imanında samimi olduğunu da çok iyi bildiğini, bu yüzden imanını kafirlerden gizlemesinin bir mahzuru olmayacağını, zaten buna izin de verildiğini söylüyorlardı. Bilal de onlara hak veriyor, bir daha böyle imanını açığa vuracak sözler söylemeyeceğine söz veriyor, fakat işkence altında her defasında yine Allah’ın varlığını, birliğini haykırmaya devam ediyordu. Niye tavsiyelerine kulak vermediğini soranlara:

-İçim de, dışım da imanla ve aşkla dolu. Ne yapayım, bir türlü saklayamıyorum, gizleyemiyorum! diyordu.

Sonra Müslümanlar Medine’ye hicret ettiler. Onüç yıl boyunca Mekke’de maruz kaldıkları şiddet, işkence ve zulümlerden kurtuldular. Daha hicretin ilk yılında ezan meşru kılınca Hazreti Peygamber Bilal’e:

-Ey Bilal! Haydi, eskiden düşman korkusundan dudak altından, korka korka söylediğin o sözü, şimdi yüksek minarelere çık da güzel sesinle açıktan açığa, sesinin yettiğince göğsünü gere gere, kafirlerin körlüğüne rağmen haykır, ilan et! buyurdu.

İşte Bilal, ezanı o imanla, o aşk ve şevkle okuyordu. Ama münafıklarda o iman, o aşk ve şevk olmadığı için, onlar Bilal’in ezan okumasını beğenmiyorlar, onun ezan okumasında yanlış ve kusur bulmaya çalışıyorlardı.

O müjdecî, her dertlinin kulağına: ‘Kalk ey talihsiz, devlet yolunu tut, kurtuluşa gel, felaha gel!’ diye o davudi sesiyle bağıyor ama, hasetçi düşman, sağırlığından ‘Hani ses nerede? Ben bir şey duymuyorum ki!’ diyor. ‘Bak ne güzel kokuyor!’ diye burnuna güzel kokulu çiçekler tutuyorlar da, adamın burnu koku almadığı, gözü de kör olduğu için ‘Bana bu eziyeti niye yapıyorlar! der. Güzellikte ve hoşlukta eşi ve benzeri bulunmayan cennet hurisi yanına gelmiş elini tutup sıkıyor da, kör: ‘Ne diye elimi çekip çekiştiriyorlar, neden beni rahatsız ediyorlar, şuracıkta yatmış uyumaya çalışıyorum, bıraksalar da uykuya dalsam, güzel bir rüya görsem! diyor ve elini çekiyor. Halbuki, gözünü açıp baksa, rüyalarda arayıp durduğu güzeller güzelini yanında bulacak, hiç haberi yok.

HAZRETİ PEYGAMBERİN GÜLÜŞÜ

Peygamber Efendimiz (SAV) ve beraberindeki bir avuç Müslüman, Bedir'de, onları yok etmek için Mekke'den çıkıp gelen, kendilerinden kat kat kalabalık ve güçlü müşrik ordusunun karşısına çıkmaya cesaret edebilmişler, üstelik çetin bir savaştan sonra Allah'ın yardım ve nusretiyle düşmanlarını ağır bir yenilgiye uğratmışlar, onların bir kısmını öldürmüşler, bir kısmını da esir alarak ellerine ayaklarına zincirler vurmuşlardı.

Nasıl yenildiklerine bir türlü akıl erdiremeyen esirler, bir yandan bunun kötü bir rüya mı, yoksa gerçek mi olduğunu anlamaya çalışıyorlar, bir yandan da bağlar, zincirler içinde, aciz ve düşkün bir halde ağlayıp sızlıyorlar, feryat ve figan ediyorlardı. Bunun bir rüya değil, gerçek olduğunu iyice anladıktan sonra, hepsi hayatta kalmaktan artık tamamen ümitlerini kesmişler, en ağır işkencelerden geçirilerek, öldürülmeyi beklemeye başlamışlardı. Çünkü eğer onlar üstün gelseler ve Müslümanlar da aynı şekilde onların eline esir düşseydi, onlara hiç acımayacaklar, o zamanın adetlerine göre onlara her kötülüğü ve işkenceyi yapacaklardı.

Esirler bağlı bir şekilde sürülüp götürülürken, Hazreti Peygamber de zaman zaman bunları uzaktan gizlice izliyor, hal ve hareketlerini inceliyordu. Her biri, ona olan düşmanlığından ve öfkesinden dişlerini gıcırdatıyor, dudaklarını kemiriyordu. Ama bunca kızgınlıklarına rağmen, ağızlarını açmaya ve bir şey söylemeye hiç mecalleri yoktu. Yenilginin ağır utancı ve kahrı altında ezim ezim eziliyorlardı.

Peygamberi inkarları ve ona karşı düşmanlıkları devam eden esirler, başlarına gelen bu beklenmedik felakete bir türlü anlam veremiyorlardı. Bu inkar, düşmanlık ve şaşkınlık havası içinde, etraflarını saran muhafızlara da ne konuştuklarını duyurmamaya çalışarak, kendi aralarında olup bitenlerle ilgili olarak konuşuyorlar, yorumlar yapıyorlardı.

-Yahu, bu başımıza gelenler nasıl bir felakettir Allah aşkına?! Biz, bin kişilik dev gibi ve güçlü orduyduk. Bunlar topu topu üç yüz kişiydi. Üstelik, Arapların savaşı ve savaşmayı en iyi bilen en ünlü cengaverleri, en kahraman yiğitleri, en güçlü kuvvetli pehlivanları da bizim aramızdaydı. Hepimiz, baştan ayağa zırhlarla, en etkili silahlarla, en iyi atlarla, develerle, teçhizatla donanmıştık. Karşımızdakiler ise, bize denk olmak ne kelime, hiç bir bakımdan bizimle kıyaslanamazlardı bile. Adamların ellerinde doğru dürüst kılıç, mızrak bile yoktu. Bizim gibi tam teçhizatlı, namı, şöhreti cihanı tutmuş eşsiz

kahramanlar, nasıl olur da böyle sayıca kendilerinin üçte birinden bile az, çelimsiz, zayıf, yarı çıplak, yarı canlı, yarı ölülerin önünde darmadağın olur, zelil, perişan, rezil bir hale düşer? Nasıl oldu da biz bu baldırı çıplaklara, bu zavallı başıbozuklara yenildik? Bunun cevabını bir bilen varsa ne olur bana da söylesin! Ben bu işin içinden bir türlü çıkamıyorum.

-Haklısın dostum! Halbuki biz, bu adamların köklerini kazıyıp, onları tamamen yok etmek için gereken bütün tedbirleri almış, her çareye başvurmuştuk. Ama bunlar hiç bir işe yaramadı. Acaba yıldızımız mı düşük, yoksa bizi bu hale düşüren uygunsuz bir hareketimiz mi oldu? Sakın bunların peygamber olduğuna inandıkları şu adam, bize sihir veya büyü yapmış olmasın? Evet, evet, bence öyle oldu! Bu adam bize sihir ve büyü yaptı!

-İyi ama, bizim de büyücülerimiz ve sihirbazlarımız vardı. Biz de ona büyüler, sihirler yaptırmıştık. Madem öyle, bizimkiler niye ona tesir etmedi? Nasıl oldu da, bu adamın bahtı bizim bahtımızı, tahtı bizim tahtımızı alaşağı etti.

-Halbuki, bununla savaşmak üzere Mekke'den çıkmadan önce, Kabe'ye gidip, putlara ve Tanrı'ya kurbanlar kesmiştik? Ayrıca, 'Ya Rabbi! Biz veya Muhammet, hangimiz haklıysak ve doğruysak, Sen onu kazandır, ona yardım et! Eğer Muhammed'in dini haksız onu üstün kıl, değilse onu bize zebun et!' diye dualar etmiştik. Şimdi Allah'ın yardımına onun mazhar olduğunu ve onun bize üstün geldiğini gördükten sonra, dilim varmıyor ama, acaba bu onun doğruluğunun bir göstergesi olabilir mi diye düşünmeden de edemiyorum. Ne dersiniz? Yoksa bizim bu yenilgimiz, duamıza bir cevap mıydı?

-Yok canım, hiç alakası yok! Bu yersiz, uğursuz düşünceleri hemen aklından çıkar! Bizim işimiz ters gitti, mağlup olduk, yenildik, hepsi bu kadar. Mesele bu kadar basit! Hem bir kere yenilmişsek, bugün bunlar bize galip gelmişlerse ne olmuş yani! Dünyanın sonu değil ya bu! Bu bir savaştır, bugün biri üstün gelir, yarın öbürü. On üç yıl boyunca bizim onlara Mekke'de ne işkenceler, ne hakaretler, ne eziyetler ettiğimizi, neler yaptığımızı hatırlamıyor musunuz? Kaç tanesini işkence ederek öldürdük. Kaç tanesini döve döve pestil ettik. Bir çoğu elimizden kurtulmak için kaç defa Habeşistan'a, en sonunda da hepsi şu Yesrib'e göçtüler, kervan yolumuza yerleştiler. Ah keşke zamanında bunlar elimizdeyken, hepsini öldürseydik de bu beladan temelli kurtulmuş olsaydık!

-İşin bu kadar büyüyeceğini, bu hale gelebileceğini kim bilebilirdi ki? Geç uyandık ama, iş işten geçmiş oldu.

-Üstüne üstlük bir de bu savaşta yenilmemiz çok kötü oldu. Bir daha Arapların yüzüne nasıl bakar, bu yenilgiyi kime nasıl açıklarız. Üstelik ileri

gelenlerimizden çoğunu bu savaşta kaybettik. Ölüleri saydılar, bizden yetmiş kişi ölmüş. Aralarında şefimiz, başkomutanımız da var. Onlar Ebû Cehil diyorlar. Ebül Hakem'in öldürüldüğüne nasıl sevindiklerini, gördünüz mü?

-Sevinmezler mi, tabi sevinirler. En büyük düşmanlarından kurtulmuş oldular. Peki, reisimizi kim öldürmüş, nasıl öldürmüş gören, bilen var mı?

-Ben gördüm. İnanmayacaksınız ama, reisimizi Abdullah ibni Mesud öldürdü.

-Hadi canım sen de! Şu Muhammedin Kargası adını taktığımız, ufak tefek, incecik, zayıf, çelimsiz, Mekke'de iken hiç adam yerine koymadığımız, alay edip dalga geçtiğimiz, bizim dövmekten bıkip yorulduğumuz, ama kendisi dayak yemekten usanmayan, ikide bir de yanımıza gelip bize peygambere indiğini söyledikleri kitaptan bölümler okumaya kalkan, yeni dini anlatmaya uğraşan, kaç kere artık dayaktan ölmüştür diye bırakıp gittiğimiz, sonra perişan bir halde yine bir yerlerden karşımıza çıkan İbni Mes'ut mu? Yok, yok, öyle bir şey asla doğru olamaz! Herhalde ya sen yanlış gördün veya mahsustan böyle söylüyorsun!

-Keşke yanlış görmüş olsaydım! İlk başta, ben de gözlerime inanmadım. Tekrar tekrar gözlerimi oğuşturarak baktım ama, maalesef büyük şefimizi öldüren, o bildiğimiz İbni Mesut un ta kendisiydi! Hani şu, Muhammed'in Kargası diye lakap taktığımız İbni Mesut! İşte bakın, görüyor musunuz, şurada, az ileride arkadaşlarının arasındaki İbni Mesut! Ya, işte o, herkesin saygı duyup korktuğu koca şefimizi, bu zayıf, çelimsiz, ufak tefek, zavallı adam vurdu öldürdü. Yemin ederim, gözlerimle gördüm!

-Deme yahu? Öyleyse çok kötü! Bu hem reisimiz, hem de bizim için en az bu yenilgi kadar büyük bir utanç? Peki ama, bu iş nasıl oldu? Öyle güçlü kuvvetli, koskoca bir komutanın hakkından, bu çelimsiz ufak tefek adam, nasıl gelebilir?

-Ne bileyim, gelmiş işte! Ben gördüğümde, reisimiz sırt üstü yere yıkılmış, bu adam da onun göğsüne çıkmış oturmuş, ona imana gelmesini teklif ediyordu? Ebül Hakem, şaşkınlık ve acılar içinde yattığı yerden ona alaylı bir şekilde: 'Ey Muhammed'in kargası! Bakıyorum çok yüksek bir yere çıkmışsın? Başın dönüp düşmeyesin! Ben senin teklifini asla kabul etmem! Ama dersen, benim sana çok kârlı bir teklifim var. Eğer bu önerimi yerine getirirsen, seni paraya pula, mala mülke boğarım? Beni ölmek değil, senin gibi zavallı ve aciz birisi tarafından öldürülmek üzüyor. Bu benim için de, yakınlarım için de büyük bir ar ve utanç vesilesi olur. Ne olur, gel beni sen öldürme de bana denk ileri gelen güçlü savaşçılarınızdan biri öldürsün!' dedi. Öteki, bu karlı teklifi kabul

etmedi. ‘Son nefesinde bile hala, büyüklük taşıyor, imana gelmiyorsun demek!’ deyip elindeki kılıçla şefimizin o iri kafasını keserek, koca gövdesinden ayırdı.

-Allah, Allah, demek öyle oldu? Bu gerçekten de inanılması güç ve utanç verici bir olay! Adamların en zayıfı bile bizim en güçlümüzün hakkından gelebiliyor, bu nasıl iş?

Esirler, kendi aralarında konuşurlarken, bir yandan da bakışlarını açık veya gizli bir şekilde kendilerini esir eden Müslümanların üzerinde gezdiriyorlar, onların özellikle kendilerine garip gelen hal ve hareketleri hakkında değişik yorumlar yapıyorlar, bazı konulardaki şaşkınlıklarını daha fazla içlerinde gizleyemiyor, açığa vuruyorlardı.

-Yahu, bunlar bir zamanlar bizim kahrımız ve tahakkümümüz altında değiller miydi? O zaman bunlara neler etmiş, ne acılar, ne ızdıraplar çektirmiştik. Şimdi onlar bize üstün geldiler. Bizi esir alıp ellerimizi kollarımızı bağladılar. Ama görüyor musunuz, bizden o eski günlerin intikamını almak için hiç de acele etmiyorlar. Biz olsak böyle sakin olabilir miydik? Adamlar sanki bunca olan biteni unutmuş gibi davranıyorlar.

-Biz bunların ezilmiş ve yenik zamanlarını çok gördük, şimdi de üstün ve galip geldikleri zamanı görüyoruz. Bunların mağlup olmaları bile sanki bir başka türlü! Ne bileyim, bizimki gibi çirkince ve alçakça değil! Bunların iyi baht ve talihleri, sanki bozgunlarında, yenilgilerinde bile, onlara el altından yüzlerce sevinç ve neşe veriyor. Bunların mağlubiyetlerinde, bizimki gibi gam, üzüntü, keder, hayal kırıklığı, ümitsizlik yok. Mağlupken, hiç de mağluba benzemiyorlar. Bunların yenilgilerinde, alt oluşlarında bile bir güzellik var. Hani misk ve amber şişesini kırarsın da dünyayı güzel kokular kaplar ya, işte öyle bir şey! Başkalarının yenilgisi ise, hani eşek tezeğini kırarsın da ortalığı pis bir koku alır ya, ona benziyor.

-Şunlara bakın! Gam ve keder içinde bile Allah’a meftun ve aşıklar. Gam dikenlerini, diken düşkününü develer gibi nasıl da iştahla otluyorlar. Zehri, nasıl da şeker gibi yiyorlar. Bunlar uğradıkları gamı, kederi, üzüntüyü, bela ve musibeti hiç dert etmiyorlar. Halbuki biz olsak bir an önce kurtulalım diye telâşelenir, her şeyi yapar, her çareye başvururuz.

-Herhalde bunlar, bu horluğu, rütbelere, mevkilere erişmek gibi sayıyorlar da, o yüzden kurtulmaya niyetleri yokmuş gibi davranıyorlar. Düşükleri kuyunun dibinde öyle neşeli ve sevinçliler ki, sanki oradan kurtulur da taca, tahta nail oluruz diye korkuyorlar. İnsanın severek isteyerek oturduğu yer, yerin altı bile olsa, ona göklerden yüce gelir.

-Bunların yenilmesi, kırılması da bizimkine benzemiyor. Biz bir ikbale erişip yükselince nasıl neşelenip, seviniyorsak, onlar horluğa düşüp ellerindeki, avuçlarındakini kaybedince öyle, hatta daha da fazla seviniyorlar. Bunlar yoklukla, yoksullukla, horlukla iftihar edip övünüyorlar, bunları yücelik kabul ediliyorlar.

-Yahu bunlar ne biçim adamlar, yeniyorlar seviniyorlar, yeniliyorlar gene seviniyorlar, hatta daha çok seviniyorlar. Normal bir insan düşmanlarını öldürünce sevinir, bunlar düşmanları tarafından öldürülünce daha çok seviniyorlar. Allah yolunda öldürülenlere ölümler denmemesi gerektiğine inanıyorlar. Dolayısıyla bunlar yenilmesi, öldürülmesi imkansız yaratıklara benziyorlar. Bunları yenmek, öldürmek düşmanlarına da bir tat ve zevk vermez.

-Dikkat ediyor musunuz, O Allah'ın elçisi olduğuna inandıkları Muhammet, arada bir bize bakıyor? Şimdi bu adamın yüreği, bize karşı kim bilir nasıl kin ve öfkeyle doludur, taş gibi de katıdır. Bakalım bize ne tür işkenceler ve zulümler uygulatacak?

-Arkadaş, adam şimdi bize ne yapsa haklı. Ona karşı savaştık, yenildik, eline esir düştük. Biz onu yenip esir alsaydık, konukseverlikle mi karşılayacaktık?

Esirler, bu halde sürülüp götürülürlerken, bir ara Mustafa'nın (SAV) onlara bakıp güldüğünü gördüler. Bu öyle kahkahayla, gurur ve kibirle bir gülme değildi, çok hoş ve güzel bir tebessümdü. Zaten kimse onun kahkahayla ve katıla katıla güldüğünü görmemiştir. Fakat esirler, Peygamber'in bu gülüşünü kötüye yordular. Birbirlerine Peygamberin onlara bakıp güldüğünü söyleyip, göstererek kendi aralarındaki değerlendirme ve konuşmalarını bu konu üzerinde yoğunlaştırdılar:

-Bakın, bakın, görüyor musunuz? Bizi böyle zincirlere vurulmuş görünce nasıl da keyiflenip, gülüyor? Bir de çıkmış peygamberlik taşıyor ama, aslında o da bizim gibi bir insan! Hani onun huyları değişmiş, hani onu Allah terbiye etmiş ve hani o Allah'ın huyları ile huylanmıştı. Hani bu dünyanın geçici zevkleri ve üzüntüleri onu etkilemezdi. Öyleyse şimdi neden düşmanlarının kahroluşuna seviniyor, zaferden, fetihten ve galibiyetten gurur duyuyor? Demek ki, onda da bizim gibi beşeri zaaf lar var.

-Görüyor musunuz, bizleri yenilmiş, bağlar içinde, kendi esiri olarak görünce, nasıl da tıpkı nefislerine mağlup insanların düşmanlarını yendiklerini veya yok ettiklerini gördükleri zaman neşelendikleri, sevinçten gülüp oynadıkları gibi o da seviniyor ve memnun oluyor? Hani o, iyiye de kötüye de merhamet eden, iyiyi de kötüyü de bağışlayan üstün bir insandı? diyerek

Peygamberin gülüşüyle ilgili türlü yorumlar getiriyorlar, onu kınıyorlardı. Etraflarındaki muhafızlar konuştuklarını duymasınlar, gidip haber vermesinler, diye çok alçak sesle, fısıltıyla konuşuyorlardı.

Onların bu fısıltılı konuşmalarını, yanlarındaki muhafızlar duyamadılar ama, fısıltılı sözleri de gönüllerden geçen gizli sırları ve düşünceleri de bilip duyan Yüce Allah, onların sözlerini duygu ve düşüncelerini Peygamberine duyurdu. Yusuf'un gömleğinin kokusunu, gömlek yanında olduğu halde, onu alıp getiren duyamadı ama, Yakup çok uzaklardan duydu. Şeytanlar, Levh-i Mahfuz'daki gayb sırlarını öğrenmek için göğün çevresinde dönüp dolaşırlar da yine duyamazlar ama, o sırlardan bazıları yatıp uyuduğu sırada bile Hazreti Muhammed'in başucunda döner dururdu. Helvayı parmakları uzun olan değil, nasibi olan yer.

Allah'ın bildirmesiyle esirlerin kendi aralarında gizlice konuştukları şeyleri ve içlerinden geçen düşünceleri öğrenen Peygamber Efendimiz esirlerin yanına gelip onlara:

-Haşa! Ben sizleri savaşta yendiğim için, sizleri kahrıma uğramış düşmanlarım, zarara uğramış esirlerim olarak gördüğüm için gülmedim. Ben, zaten ölüme, yok olup gitmeye mahkum olanları öldürdüğüme mi sevineceğim. Ölüyü öldürmek yiğitlik değildir. Üstelik ben, bu günleri, yani batılın hak karşısında yenilip yok olacağını, yeni görmedim ki sevineyim. Bunun böyle olacağını ben, ta en başından, sizin ikbal devirlerinizde bile görüp duruyordum. Çünkü Allah'ın, bu dini üstün getireceğine dair bana vaadi vardı. Allah vaadini mutlaka gerçekleştirir. Bu dine karşı gelenler, ona düşman olanlar elbette Allah'ın kahrına uğrayacaklar. Siz o görünüşteki üstünlüğünüzle şeker yediğinizi sanıyordunuz ama, yediğiniz zehrin ta kendisiydi. Siz, farkında olmadan o zehirli şekerleri, şerbetleri neşeyle yiyip içiyordunuz. Siz, düşmanınızın, böyle zehirlerle dolu bir şekeri yediğini görseniz, ona 'Yesin varsın, afiyet olsun!' dersiniz. Bunun için ona engel de olmazsınız, haset de etmezsiniz. Ben ise, herkese üstün geleyim de dünyaya hakim olayım, dünyayı zapt edeyim diye savaşmıyorum ki! Bu dünya benim gözümde murdardır, leştir, pisliktir. Ben böyle pis bir şeyin peşinde nasıl koşarım? Ben köpek değilim ki, leş yiyeyim. Ben, bütün dünya huzura, sükuna, barış ve saadete kavuşsun diye savaşıyorum. Bu zıtlıklar, terslikler dünyasında barış, ancak savaşla elde edilebildiği için savaşıyorum. Ben, kendim yüceleyim, yükseleyim, devlete ereyim diye insanların başını kesmiyorum. Ben, bütün alem ve bu alemdeki milyonlarca baş kurtulsun diye ve çok gerektiği için, başka türlü de olamadığı için, Allah'ın emriyle birkaç baş kesiyorum, hepsi o kadar. Bahçıvan da fidanlar iyi yetişip gelişsin, güçlenip yücelsin, iyi ve bol meyve versin diye, zararlı ve gereksiz dalları budar, bahçedeki zararlı otları ayıklar. Dişçi, çürüyüp gitmiş, artık fayda değil zarar, ağrı ve sızı vermeye başlamış dişi çekip çıkarmaz;

doktor, kangren olmuş, vücudu zehirlemeye başlamış organı kesip atmaz mı? Ben, akılsızlıklarından, cahilliklerinden, Hakka, hakikate, iyiye, güzele düşman olmuş, yalın kılıç onun üzerine saldıran, insanların yollarını kesip onları sapıtmaya çalışan, azgınlara, sapkınlara, yol kesicilerin elinden kılıcı almak, onların şerlerini def etmek için savaşıyorum. Çılgın bir deli, elindeki kılıçla hem kendisine hem de başkalarına zarar vermeye başlamışsa, buna karşı ne yapılması gerekiyorsa ben onu yapıyorum. Ben, çılgınlara, delilerin elinden kılıcı almak için savaşıyorum, cihad ediyorum. Ben sizleri helak olmaktan, ömrünüzü, dünyanızı, ahiretinizi boş yere heder etmekten kurtarmak için böyle savaş saflarını yarıyorum. Çünkü sizler bilgisizliğinizden, pervaneler gibi kendinizi ateşe atıyorsunuz, ben de sizi bu ateşten uzaklaştırmak için, çılgınca, elimle ayağımla sizi o tehlikeli yerden kovmaya çalışıyorum. Eğer bu savaşı ben değil de siz kazanmış olsaydınız, üst geldik diye çok sevinecek, bunu coşkuyla kutlayacaktınız ama, aslında o zaman kaybetmiş olacaktınız. Ben şimdi sizi yendim, bastırdım, zincirlere vurduğum diye gülmüyorum. Ben sizi zorla, zincirlerle, bukağlarla cehennemden dayanılmaz ateşinden, kinle kararmış külhanından, ocağından, bacasından, çeke çeke cennetin ölümsüz ve eşsiz bahçelerine, güllük gülistanlıklarına, mutluluk yurduna doğru sürükleyip götürüyorum. Benim bütün bu iyi niyetli çabalarım rağmen, hala sizin ‘Bizi niçin bu kötü ve tehlikeli yerden, o güven içindeki gül bahçelerine götürüyorsun?’ diye ağlayıp sızlanmalarınızı, bağırp çağırmaalarınızı, bana beddualar, hakaretler edişinizi görüyorum da onun için gülüyorum. Fakat siz, bu halinizle şimdilik benim neye güldüğümü, ne düşündüğümü ve ne dediğimi anlayamazsınız, buyurdu.

Esirler, işkenceyle öldürülmeyi beklerken, Peygamber Efendimiz ashabıyla da danışarak, onları fidiye ödemeleri karşılığında serbest bırakmaya karar verdi. Fidiye ödemeye gücü yetmeyenler ise, Medine’den on çocuğa okuma yazma öğretmek üzere özgürlüğüne kavuşacaktı. Bu esirlerin hiç ummadıkları ve beklemedikleri bir karardı. Esirler arasında Peygamberin Amcası Abbas (RA) ile kuzenleri Akil ve Nevfel de vardı. Abbas bu karara çok sevindi ve:

-Ben tevbe ettim, bulunduğum halden döndüm, diyerek Müslüman olmaya karar verdiğini açıkladı. Hazreti Peygamber ona, kendisinin ve iki yeğeninin kurtuluş fidyelerini ödemesini teklif etti. Abbas bunun üzerine:

-Ama ben, yoksul bir adamım! Bir de bu fidyeleri ödeyecek olursan, artık ömrüm boyunca Kureyş’e el açıp dilenmek zorunda kalırım, diye itiraz etti.

Mustafa (SAV):

-Allah, senin Müslümanlık iddianı ispat etmeni, bunun için de delil göstermeni istiyor, buyurdu.

Abbas:

-Peki, nasıl bir delil gösterebilirim? diye sordu. Peygamber:

-Eğer gerçekten Müslüman olduysan, İslam'ın ve Müslümanlığın iyiliğini, güçlenmesini istemen gerekir. Öyleyse malından, mülkünden bu yolda harcamalısın, buyurdu. Abbas:

-Ey Allah'ın Elçisi, benim elimde neyim kaldı ki? Bu savaşta her şeyimi yağma ettiler, bana eski bir hasır bile bırakmadılar, dedi. Bunun üzerine Peygamber:

-Gördün mü bak! Hala düzelmemiş, değişmemişsin, hala eskiden olduğun gibisin! Ben sana, ne kadar malın mülkün olduğunu ve onları nerede sakladığını, kimlere emanet ettiğini, nereye gizleyip, nereye gömdüğünü söyleyeyim mi? buyurdu.

Abbas:

-Peki, buyur söyle, dedi. Peygamber:

-Malının şu kadarını falan duvarın dibine gömmedin mi? Bu kadarını annene bırakmadın mı? Ona: "Eğer dönersem, bunları bana teslim edersin; dönemezsem şu kadarını falanca iş için harcarsın; şu kadarını falana verirsin; şu kadarı da senin olur! diye etrafıca vasiyet etmedin mi?" diye saymaya başladı. Abbas bunları işitince, şahadet parmağını kaldırdı ve tam bir sadakate iman getirerek:

-Ey Allah'ın Peygamberi! Ben bunları saklayıp gizlerken ve emanet ederken yanımda hiç kimse yoktu. Bunları hiç kimsenin bilmesi mümkün değil! Eğer bunları sana Allah haber vermeseydi, sen de bilemezdin. Gerçekten de şimdiye kadar ben, seninkini de eski krallarınki, Firavunlarınki, Nemrut'ununki gibi sadece dünyevi bir ikbal, devlet ve saltanat sanıyordum. Artık, bu sözlerinle, bunun gizli, ilahi ve rabbani bir devlet olduğunu tam olarak anladım ve inandım, dedi. Mustafa (SAV):

-İşte şimdi bunu inanarak söyledin. İçindeki şüphe zünnarının koptuğunu ben de duydum. Sesi ta kulağıma kadar geldi. Benim, ruhumun içinde de gizli bir kulağım vardır. Her kim, şüphe, şirk ve inkar zünnarını parçalarsa, ben bu gizli kulakla o sesi duyarım ve koparken onun çıkardığı ses, benim ruhumdaki kulağıma erişir. Şimdi gerçekten doğruldun ve imana geldin, buyurdu.

Sonra Allah, Peygamberine eşirlere Şu haberi vermesini emretti:

Ey Peygamber! Elinizdeki esirlere de ki: Eğer Yüce Allah kalplerinizde hayır bulunduğunu bilirse, sizden alıncandan (kurtuluş fidyesinde) daha iyisini, daha hayırlısını size verir ve sizi bağışlar. Çünkü Allah çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir. (Kur'an, 8. Sure (Enfal), Ayet:70)

Yani siz, önce askerler topladınız, sadece kendi mertliğinize, pehlivanlığınıza, kuvvet ve kudretinize güvenciniz. Kendi kendinize: Şöyle yapalım, böyle edelim, Şu tedbire, bu çareye baŐvuralım. Müslümanları Şöyle kıralım, böyle yok edelim! Diye planlar kurdunuz, hileler düzdünüz. Kendinizden daha güçlü bir Kudret Sahibi olduğunu göremiyor ve kendi kahrınızın üstünde bir Kahredici tanı mıyordunuz. Bunca emeklerinizin, çalışıp çabalamalarınızın, harcamalarınızın, hilelerinizin, aldığınız bunca tedbirlerin sonu ne oldu? Hiç biri, bir işe yaramadı. Şimdi ümitsizlik ve korku içinde, çaresiz bekliyorsunuz. Ama yine de gerçek Kudret Sahibini görmüyor, hatanızdan dönüp tevbe etmiyorsunuz. Aslında kudretli ve Şevketli olduğunuz zamanlarda da Allah'ı görüp tanımanız lazımdı. Başkalarına değil, Allah'a yenilmiş olduğunuzu bilin de iŐleriniz kolaylaŐsın. Eğer eski sapık dininizden döner, Allah'a yönelirseniz, Allah sizi korkularınızdan kurtarır, yağma edilen, ziyan olan mallarınızın yerine de daha fazlasını ve daha iyisini size verir. Sizi bağışlar, size acır, yarlığar, ahiret saadetinizi, dünya saadetinize yaklaŐtırır. Korktuğunuz zamanlarda da Allah'tan ümidinizi kesmeyiniz. Allah'ın, sizi bu korktuklarınızdan kurtarmaya ve size güven vermeye de kudreti vardır. Çünkü Allah, 'Geceyi gündüze, gündüzü geceye çevirir (Kur'an, 35. Sure (Fatır) Ayet:13)', 'Ölüden diriye ve diriden ölüyü çıkarır, ölüp gitmiş yeryüzünü yeniden canlandırır (Kur'an, 30. Sure (Rûm) Ayet:19). Esir bulunduğunuz Şu halde de Allah'ın her yerde hazır ve nazır olduğundan ümidinizi kesmeyin ki, O da sizin elinizden tutsun. 'Çünkü kafir olanlardan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez (Kur'an, 12. Sure (Yusuf) Ayet:87).'

Ahmet (SAV), toplumlar yeryüzünde rahatça, korkusuzca 'Ya Rab!' diyebilinler, yalnız Allah'a yönelip, O'na kulluk edebilinler diye dünyada nice putlar kırdı. Eğer Ahmet'in ve aŐhabının çalıŐmaları olmasaydı, bugün bizler de eski atalarımız gibi puta tapar olacaktık. Ahmet'in (SAV) ve onun izinde gidenlerin üzerimizdeki haklarını iyi bilmeli, peygamberimize, onun ailesine, aŐhabına ve kıyamete kadar izinde gidenlere bol bol dualar etmeli, salat ve selamlar getirmeli, minnet ve Şükran duyguları içinde olmalıyız. Çünkü onların, bütün âlemdekilere hakları geçmiştir. Hem de nasıl hak? Atalarımız, dedelerimiz ve dolayısıyla bizler hepimiz, puta, taşa, toprağa tapmaktan onların çalıŐmaları sayesinde kurtulduk. UlaŐtığımız bunca nimetler ve daha fazlasını umageldiğimiz din ve dünya selameti, hep Mustafa'nın (SAV) ve arkadaşlarının çalıŐmaları sayesinde, Müslümanlığı yayma uğrunda canlarıyla oynamaları

yüzünden bize ulaşmıştır. Başımız bunun şükrünü bilelim diye puta secde etmekten kurtuldu. Puta tapmaktan kurtulmanın şükrünü her zaman bilir ve söylersek Allah, bizi başka putlara ve özellikle kendi içimizdeki batın putuna tapmaktan, 'kendine tapar olmaktan' da kurtarır. Putlara tapmaktan başın kurtulduğu gibi, gönlünü de kurtarmaya, gönlündeki putları da kırmaya bak! Sen bu dini bedava, babadan anadan miras olarak bulduğun için, onun kıymetini bilmiyor, başını şükretmekten çeviriyorsun! Mirasyedi mal kadrini ne bilsin?

Hazreti Peygamber'in Mekke'yi ve başka yerleri fethetmek istemesi, dünya mülkünü ve saltanatını sevdiği için değildi. Allah'ın kendi has kullarının gözüne çektiği o sürme, ne sürmedir ki can, yüzlerce perdenin ardındaki gerçeği ve doğru yolu görür. Kainatın Ulusu'nun gözü de, sonu görmeye eş olmuştu. Bu yüzden o, cihanı, leş olarak gördü: 'Dünya murdar bir leştir. Onu dileyenler de köpeklerdir.' buyurdu. Dünyayı murdar bir leş ve cife olarak vasıflandıran Peygamber, nasıl olur da dünya sevgisiyle itham edilebilir? Halbuki o, Miraç'ta bile yedi göğün hazinelerine karşı hem gözünü yummuş, hem de gönlünü kapamıştı. Onu görmek için yedi kat gök, uçtan uca hurilerle, meleklerle dolmuştu. Hepsi kendilerini, onun için bezeyip süslemişlerdi. Fakat onda sevgiliye aşktan, sevgiliye meyil ve muhabbetten başka bir hiçbir arzu ve istek yoktu. O, Allah katında öyle bir sevgiye, öyle güzel bir kabule, öyle bir makama yükselmişti ki, bu dereceye ve makama hiçbir Hak ehli yol bulamaz. O, Allah katındaki derecesini, 'Bizim makamımıza ne bir şeriat sahibi peygamber erişebilir, ne melek, hatta ne ruh' diye anlatmıştır. O Miraç'ta, 'Göz görmesi gerekenden başkasına şaşmadı, meyletmedi ve sınırı aşmadı (Kur'an, 53. Sure (Necm), Ayet:17) ' ' sırrına mahzar olmuştu. O, bağ bahçe sarhoşu değil, alemi renk renk boyayan Allah aşkının sarhoşuydu.

Göklerin, akılların hazineleri bile Peygamberin gözüne bir çöp kadar ehemmiyetsiz görünürse, artık Mekke, Şam, Irak ne oluyor ki, onlar için savaşsın, onlara iştihak çeksın! Ancak gönlü kötü olan, onun işlerini kendi bilgisizliğine, kendi hırsına göre mukayese eden kişi, onun hakkında böyle bir şüpheye düşer. Sarı veya mavi bir camın arkasından bakan, elbette güneşin nurunu da sarı veya mavi görür.

Hazreti Peygamber çok mümkün olduğu halde asla lüks ve saltanat içinde, zevk ve safa dolu bir hayat sürmedi. Böyle bir yaşamı hiç istemedi, gönlünde istek de duymadı. Tam tersine: 'Fakirlik benim övüncümdür' diyerek, çok mütevazı ve yoksul bir yaşam sürmeyi tercih etti. Eline geçeni geçeni hiç bekletmez, hemen yoksullara, ihtiyaç sahiplerine dağıtır, Allah yolunda harcardı. Bu yüzden öldüğü zaman ardında, mal mülk, servet, altın, gümüş, elbiseler, hanlar, hamamlar, köşkler, saraylar araziler, arsalar gibi hiçbir miras bırakmadı. Hazreti Peygamber, tatlı canını verdiği gün, altında içi hurma ağacı lifleriyle doldurulmuş bir yatak vardı. Öyle ki, o lifler, Peygamberin mübarek

yanaklarında iz bırakmıştı. Başucunda da ağaçtan yapılmış bir kase vardı. Hastalığı nedeniyle ateşi yükseldiğinde, elini o kaseye batırıp alnına sürüyor, göğsüne su döküyor, böylece serinlemeye çalışıyor ve: ‘Ey Rabbim! Beni ölümün dehşetine ve onun hoş gitmeyen şeylerine karşı koru!’ diyerek dua ediyordu. Peygamber (SAV), bu dünyadan göçtüğü gün, eşi Ayşe (RA), onun için: ‘Ey tahtlarda değil, hasırlar üstünde uyuyan! Ey ipekli ve değerli kumaşlardan elbiseler giymeyen! Ey arpa ekmeğinden bile doyasıya yemeyen!’ diyerek ağlıyordu.

Hazreti Ömer de, peygamberimizin vefatının ardından ağlarken onun tevazuunu şöyle anlatıyordu: ‘Anam babam sana feda olsun Yâ Rasûlallah! Eğer sen, sadece emsalinle oturup kalkacak olsaydın, hiç birimiz senin şerefli sohbetinle müşerref olamaz, senin yanında oturamazdık. Eğer emsalinden başkasıyla evlenmeyecek olsaydın, bizlerden kız alıp evlenmezdin. Eğer emsalinden başkası ile yiyip içmeyecek olsaydın, bizimle aynı sofrada oturup, yiyip içmezdin. Halbuki Allah’a yemin ederim ki sen, bizimle beraber oturup kalktın, yedin içtin, bizimle hem sohbet ettin, hem şakalaştın, hem de bizlerden kız alıp evlendin. Tevazuundan kalın ve kaba kumaşlardan elbiseler giydin, merkebe bindin, başkasıyla aynı bineğe binip terkine ve arkana adam aldın, toprak üstünde, yerde oturdun. (İhyâ Ulumi’ d’ dîn, İmamı Gazali, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1974, C I, s. 895-896).

O’na benzer ne gelmiştir, ne de gelecek! O, bu yüzden son peygamber olmuştur. Hani, sanatında son derece ileri gitmiş bir üstat ortaya çıkınca, ona “Bu sanat, sende bitmiştir!” denmez mi? Ey peygamber, mühürleri kaldırmakta, kapalı kapıları açmaktasın, hatemsin (bu işin son mührüsün), bu iş seninle ve sende bitmiştir. Can bağışlayanlar aleminde bir Hatem’sin sen! Hasılı mühürleri kaldırma ve kapıları açmada, Muhammed’in işaretleri, tamamıyla açıklık içinde açıklıktır, açıklık içinde açıklık.

Peygamberlerden kalan mühürleri, Ahmed’in dini hürmetine kaldırdılar. Açılmamış kilitler vardı; onlar, ‘İnna Fetahnâleke’ ‘Biz sana apaçık bir fetih ve zafer yolu açtık!’ (Kur’an, 48. Sûre (Fetih), Ayet:1) eliyle açıldı. O, bu dünyada da şefaatçidir, o dünyada da. Bu dünyada insanı dine götürür, o dünyada cennetlere. Allah ona, bu dünyada ‘Sen onlara yol göster!’ der; o dünyada ‘Sen onlara ay gibi yüzünü göster’ der.

Birisi dedi ki: ‘Niçin minarede yalnız Allah’ı senâ etmeyip, Muhammedi de anıyorlar? Ona dediler ki: ‘Muhammed’in övülmesi de, Allahın senâsı değil midir? Meselâ bir adam: ‘Allah, padişaha ve benim padişaha yol bulmama vasıta olana veya onun adını, sıfatlarını bana öğretene uzun ömürler versin!’ diye dua etse, bu duasıyla aslında padişahı methetmiş olmaz mı?’

Bütün bağışlar, bütün ihsanlar ilk önce Hazreti Muhammed'in üzerine döküldü. Ondan başkalarına dağıldı. Her namazda, diz üstüne oturduğunda okunan duada belirtildiği gibi, Yüce Allah ona: 'Ey Allah'ın Elçisi, sana selam olsun! Allah'ın rahmeti, bereketi senin üzerine olsun!', yani Ben, bütün nimetlerimi ihsanlarımı senin üzerine saçtım buyurduğunda; o herkesi de düşünerek:"Ya Rabbi! Salih kullarının üzerine de olsun!" demişti.

Hakk'ın yolu çok korkulu, kapalı, engellerle ve karlarla örtülü idi. İlk önce canını tehlikeye atıp atını süren ve yolu yarıp geçen o oldu. Herkesin bu yolda gidebilmesi, onun yol göstermesi ve irşadı sayesinde oldu. Yolu ilk defa o bulmuş ve her yere; şu tarafa gitmeyiniz, helak olursunuz, Ad ve Semud kavimleri gibi yok olursunuz. Müminlerin gittiği bu taraftan gidecek olursanız kurtulursunuz, diyerek herkesi uyarmıştır. Kur'an'da da 'Orada apaçık işaretler...(Kur'an, Sure:3 (Âl-i İmran), Ayet:97) buyurulduğu gibi, insanlar yanlış yollara sapmasınlar diye, yollara da yer yer alametler, işaretler koymuştur. Bu yüzden, yollarda dikili bu belliliklerden, işaretlerden, kazıklardan herhangi birini kesmek isteyene, müminlerin hepsi birden: 'Bizim yolumuzu yıkıyorsun, yokluğumuza çalışıyorsun, yoksa sen yol kesici misin? diye ölümüne de olsa mani olmaya çalışırlar. İşte bunun için, sen de Hazreti Muhammed'i önder bil. Hiçbir şey, ilk önce Hazreti Muhammed'e gelmeden bize gelmez.

Mustafa'nın nurunun cilasıyla yüz binlerce çeşit karanlık ışık kesildi. O ulu er yüzünden Yahudilerin, Allah'a şirk koşanların, Hıristiyanların, Mecusilerin hepsi bir renge boyandılar. Yüzbinlerce kısa ve uzun gölgeler, o sır denizinin nurunda bir oldular. Ne uzunluk kaldı, ne kısalık, ne de genişlik. Çeşit çeşit gölgeler, güneşe rehin oldu.

İşte bak! Hükümdarların, kralların, paralar üstündeki adları, resimleri hep değişir durur. Ama bir de Ahmet'in (SAV) damgasına bak, nasıl da durdukça duruyor. Haydi, bu güneş gibi apaçık mucizeyi mucizeden sayma! O zaman, adı Ümm'ül Kitab (Kitapların anası) olan şu yüz dilli Kitabı (Kur'an) gör! Kimsenin, ondan bir harf çalmaya, yahut ona bir harf katmaya gücü yetiyor mu?

İnsanların en güler yüzlüsü, en hoş sözlüsü, en hoşgörülüsü olan Hazreti Muhammedin yüzünde bir yıldızdır parladı, artık kafirlerin, çifitlerin gevherleri yok olup gitti. İmana erişenler eman buldu, imana gelmeyenlerin akılları şaştı, şüpheler tereddütler, karanlıklar içinde kalakaldılar. Artık o, önce gelenlerin halis küfürleri ve inkarları kalmadı, onun yerini ya Müslümanlık tuttu, ya da korku...

Bu heybet ve korku halktan değil, Hak'dandır. Bir kişi, Hakk'dan korkup takvâ yolunu tuttu mu, cin olsun, insan olsun, onu kim görse korkar. Ama korkanın

gönlünü yatıştırırlar, onu emin ederler. ‘Korkmayın!’ sözü, korkanlara sunulan hazır yemektir ve bu yemek, tam onlara layıktır. Öte yandan, korkusu olmayana nasıl ‘Korkma!’ dersin? Niye ona ders veriyorsun? O derse muhtaç değil ki!

Bizim inancımızda hiçbir kafiri hor görmek yoktur. Belki, o da sonunda müslüman olabilir ve müslüman olarak ölebilir. Ömrünün sonundan ne haberin var ki, ondan tamamıyla yüzünü çeviriyorsun!

Hazreti Peygamber, insanların en hoşgörülüsü ve en merhametlisiydi. Allah onu Kur’an’da: “Andolsun ki size içinizden, sizin sıkıntıya düşmeniz kendisine çok ağır gelen, size çok düşkün, müminlere karşı da çok şefkatli ve merhametli olan bir peygamber gelmiştir. Kur’an, 9. Sûre (Tevbe), Âyet:128)” diye tanıtır. Peki, öyleyse savaşmak ve baş kesmek nedir ve nedendir?

Savaş, akılsızlıklarından, cahilliklerinden, Hakka, hakikate, iyiye, güzele düşman olmuş, yalın kılıç onun üzerine saldıran, insanların yollarını kesip onları sapıtmaya çalışan, azgınların, sapkınların, yol kesicilerin elinden kılıcı almak, onların şerlerini def etmek için farz kılınmıştır. Çılgın bir deli, elindeki kılıçla hem kendine hem de başkalarına zarar vermeye çalışıyorsa, onun elinden ne pahasına olursa olsun o kılıcı almak gerekir. Yoksa sonuç, herkes için felaket olur. Baş kesmek, insanı hep kötülüğe teşvik eden nefsi öldürmek, nefsin dediklerini terk etmek demektir. Bu da esasında, öldürülmekten kurtulsun diye akrebin iğnesini çıkarmak gibi bir şeydir. Bir yandan evi yıkar, yerle bir eder ama, bir yandan da onu daha mamur hale getirir. Bir bedenden bir baş kesti mi, yerine derhal yüz binlerce baş ortaya çıkarır.

Allah, cihadı ve canilere kısas uygulanmasını emretmese, yahut ‘Kısasta hayat var! (Kur’an, 2. Sûre (Bakara), Âyet:179)’ demeseydi, Allah’ın yarattığı bir canı öldürmek, ona kendiliğinden kılıç vurmak kimin haddi olabilirdi? Vurmak hakikatte kötü huyadır. Kilim dövülmez, tozu dövülür. Gerçekte düşman olan da onun eti, derisi değil, ondaki kötü niyetler, kötü duygu ve düşüncelerdir. Bak, bu alemde, meclis de var, zindan da. Her ikisi de lazım. Meclis ihsan sahibi olana, zindan da ham kişiye...

Deşilmesi gereken yarayı, mutlaka deşmek gerekir. Deşilmesi gereken yarayı üzerine merhem koyarak tedavi etmeye kalkarsan, bunu başaramaz, hatta yarayı daha da derinleştirmiş, irini, pisliği kökleştirmiş olursun. En sonunda iltihap, yara kabuğunun altındaki eti yer bitirir. Senin koyduğun merhem o yaraya bir parçacık yararı olsa bile, elli tane de zararı olur.

Bazıları bir katilin hayatını söz konusu edip kısası hoş görmezler, sadece onun hayatına bakarlar, ama kısas korkusuyla böyle bir iş yapmaktan çekinecek nicelerinin de bulunduğunu, böylece yüz binlerce masumun hayatının

kurtalacağını düşünmezler. Gerektiğinde tek bir insan için, bütün hayvanların, tek bir akıllı kişi için de bütün akılsız insanların feda edilebilmesi, öldürülebilmesi doğru bulunur. Örneğin; insandan kaçan vahşi hayvanların hepsi, ehli hayvanlara nispetle aşağılık kabul edilir. Bu yüzden vahşi hayvanların kanını dökmek, yani onları öldürmek mübah sayılmıştır. Çünkü onlar, yüce akıldan kaçmaktadırlar. Akılları yoktur. Faydaları umulmaz, zararlarından korkulur. Sırf insanın emrine uymadıkları için, vahşi hayvanların yüceliği bu dereceye düşmüştür. Şu halde ey garip adam! Aslandan kaçan yaban eşeklerine benzersen, senin ne değer, ne şeref kalır ki? Ehlileştirilmiş eşek, işe yaradığı için öldürülmez. Fakat yaban eşeğinin kanı mübah sayılır. Kendisini kötülükten koruyan, iyiliğe sevk eden akıllı ve bilgisi olmadığı halde; eşek bile mazur tutulmuyor. Peki akıl ve fikir sahibi insan, o nefesten, yani peygamberlerin ve Allah dostlarının öğütlerinden kaçır, vahşileşirse nasıl mazur olur? İşte bu yüzden, oklar ve süngüler önünde kafirlerin kanları mübah olmuştur. Bunun sebebi, onların işe yaramaktan uzak, zararlı varlıklar haline gelmeleridir. Çünkü akılları yoktur, merdut ve aşağılık kişilerdir. Bir akıl, aklın aklından kaçarsa, artık o akıllılar tayfasından, vahşi hayvanlar zümresine inmiştir.

Öte yandan; renklerin asılları renksizlik, savaşların aslı da barışlardır. Bu gamlarla dolu olan bucağın aslı, o âlemdir. Her ayrılığın aslı buluşmadır. Savaşlara, bak! O savaşlar, barışların asıllarıdır. Allah yolunda savaşan Peygamberler gibi hani... Onlar, iki cihanda da üstündürler. Bu üstünlüğü, diller anlatamaz ki...

Arkası Allah olan, nasıl güçlü, kuvvetli ve üstün olmaz? Bu yüzden, bütün peygamberler, çok gözü pek insanlardı. Tek başlarına ve yalnız birer süvari iken bile, en büyük sultanların, hükümdarların, en güçlü ordularına saldırmaktan çekinmemişler, dahası onları ezebilmişler ve bozabilmişlerdir. Hiç bir şeyden korkmamışlar, hiçbir şeyin gamını ve tasesını çekmemişler; hiçbir tehlikeden ve zorluktan yüz çevirmemişler, tek başlarına bütün dünyaya meydan okuyup, yenilmez sanılan düşmanlarını mağlup etmişlerdir. Bizim dinimizde de iş, savaştır. İsa dininde ise mağaraya, dağa çekilip ibadette. Yiğitlik, savaşta belli olur. Peygamberimiz, aynı zamanda kılıçla gönderildi, ümmeti de saflar yaran er bir ümmet oldu.

Yüce Allah: ‘Andolsun soluya soluya, harıl harıl koşanlara! Nallarıyla (taşlardan) kıvılcımlar saçanlara! Ansızın sabah çağı erkenden düşmanı basanlara! Tozu dumana katanlara! Düşman topluluğunun ta ortasına dalanlara! (Sure:100 (Adiyat), Ayet: 1- 5), ayetleriyle, halis bir niyet, gerçek bir istek, tam bir olgunluk, ateş gibi bir yürüyüş, son haddinde bir aşk, güçlerinin son kertesine kadar harcanan emek, çaba ve gayretle, hakkın, iyinin, doğrunun, güzelin üstünlüğü ve tüm insanlığın mutluluğu için çalışan bu ümmeti övüyor.

Müminlerin alt oluşunda bile, ayrı bir güzellik vardır. Misk ve amberle dolu bir şişe kırıldığında, her taraf güzel kokularla dolar. Fakat ansızın bir eşek tezeğinin üstüne basılıp dağıtıldığında etraf baştanbaşa pis kokularla dolar. Hazreti

Peygamber de yaptığı savaşlarda birkaç kez mağlup oldu, ama onun mağlup oluşu, diğerlerinininki gibi çirkince, alçakça değildi. Hepsinde de hikmetler ve ümmeti için dersler gizliydi. İyi bahtı, ona o bozgunlarda, o mağlubiyetlerde bile el altından gizlice yüzlerce neşe veriyordu. Hatta o, hiç de mağluba benzemiyordu. Bu yenilgilerden dolayı ne gamı vardı, ne de başkaları gibi keder ve üzüntü duyuyordu.

Tam bir iman ve inanç sahibiysen bilirsin ki, Allah asla ihmal etmez, ama imhal eder (mühlet verir). Bu yüzden O'nun feyzine geç mahzar olsan bile, gam yeme! Allah'ın rahmeti geç erişse de adamakıllı erişir, seni bir an bile huzurundan ayırmaz, her an seninledir. 'Mâ rameyte iz rameyte' yi iyi bil! 'Onları siz öldürmediniz, fakat onları Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, lâkin Allah attı (Kur'an, 8. Sûre (Enfal), Ayet:17).' Canın nesi varsa, canlar canındandır.

Peygamber, perişan bir halde Hudeybiye'den dönerken, 'İnna fetahnâ' 'Biz sana apaçık bir fetih ve zafer yolu açtık!' (Kur'an, 48. Sûre (Fetih), Ayet:1) devletinin davulu çalınıyordu.

Kur'anın zahirine bakan müfessirler, "Allah'ın yardımı ve zaferi gelip de insanların bölük bölük Allah'ın dinine girmekte olduklarını gördüğün zaman, Rabbine hamdederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile! Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir. (Kur'an, Sure:110 (Nasr), Ayet:1-3)" ayetlerini söyle tefsir ederler: Mustafa (SAV), bütün dünyanın Müslüman olması, Hakk yoluna girmesi' için canla başla çalıştı. Büyük sıkıntılara, zorluklara, acı ve üzüntülere katlandı. Fakat ölümünün yaklaştığını anlayınca: 'Bu iş benim beklediğim ve arzu ettiğim sonuca henüz ulaşmadı. Daha dünya halkının çoğunu davet edemedim.' diye düşünerek üzüntü duydu. Bunun üzerine Yüce Allah bu ayetlerle ona buyurdu ki: 'Üzülme! Sen bu dünyadan göçüp gittikten sonra da, senin ordularla ve kılıç kuvveti ile aldığın yererin kat kat fazlasını, sana ordusuz itaat ettirir ve iman bağlattırırım. Halkın bölük bölük Müslüman olduğunu gördüğün zaman, bu senin davetinin kemal bulduğuna delalet eder. Allah'ı tesbih et ve O'ndan günahlarını bağışlamasını dile! Çünkü bu, senin oraya göç etmenin zamanı geldiğine bir işarettir.'

Muhakkikler ise bu ayetleri şöyle tefsir ediyorlar: 'İnsan, kötü vasıflarını kendi ameli ve gayreti sayesinde atabileceğini, temizleyebileceğini zanneder. Bunun için çok çalışıp çabalar ve bütün gücünü, kuvvetini, imkanlarını seve seve harcar. Fakat sonunda ümidini keser. İşte o zaman Yüce Allah ona buyurur ki: 'Sen bu işin, senin gücün kuvvetin, amelin ve çalışıp çabalamanla olabileceğini sanıyordun. Bu benim koyduğum bir kaidedir. Yani, sen bizim bağışlamamızın sana ulaşması için neyin var, neyin yoksa yolumuzda feda etmelisin. Senin bu zayıf ayaklarla dolaşıp bitiremeyeceğini bildiğimiz halde, sana bu sonsuz yolda, bu zayıf ayakların ve ellerinle dolaşmanı emrediyoruz. Sen hatta yüz bin yılda bile, bu yolda bir tek menzile ulaşamayacaksın. Fakat bu yolda yürürken elden ayaktan düşer ve artık yürümeye takatin kalmazsa, o zaman Allah'ın inayeti, senin elinden tutar. Mesela meme emen bir çocuğun elinden tutarlar ve

büyüyünce de yürümesi için onu kendi başına bırakırlar. İşte şimdi senin gücün tükendi. Bu güce, kuvvete sahipken ve mücahedede bulunurken ara sıra, uyku ile uyanıklık arasında, sana lutfumuzu gösterirdik, sen de bunun vasıtasıyla bizi talepte kuvvet bulup ümitlenirdin. Şimdi alet kalmadığı halde, bizim lutuflarımıza, inayetlerimize bak ki sana doğru nasıl akın akın geliyorlar. Yüzbin kere çalışıp çabalamana rağmen bunun bir zerresini görememiştin. İşte bunun için, artık Rabbini överek şanını yücelt! Yarlıganma dile! (Sure:110, Ayet:3) Sen, o işin senin elinden ayağından geleceğini sanır, bunun bizim elimizde olduğunu görmezdin. Bu düşüncen ve zannından dolayı Allah'tan affını dile. Madem ki, bunların hepsinin bizden olduğunu gördün, tevbe et, af dile!

Sevgiliyi görmek, Âb-ı Hayat içmektir. Görülmesi ölümü gidermeyen sevgili, gerçek sevgili değildir. Böyle sahte sevgili, meyvesi ve yaprağı olmayan ağaca benzer!

Genç adam! İman doğruluğunun nişanesi, o sırada ölsen bile sana ölümün hoş gelmesidir. A canım, eğer imanın böyle değilse, kamil iman değil demektir. Yürü dinini tamamlamaya savaş! Hangi işe girirsin de, o işte, o yolda ölüm bile sana çok hoş gelirse sevdiğin iş, işte o iştir. Ölümün kötülüğü gitti mi, zaten artık o ölüm değildir, ölümün bir suretidir, bir göçmeden ibarettir. Ölümdeki kötülük gitti mi ölümden fayda var demektir. Gayri dosdoğru anlaşıldı ki, ölüm geçti gitti.

Ölümsüzlüğe ölümlle ulaşılabilirdi için, ölüm Allah dostlarına can gibi hoş ve dirilmekle bir gelir. Ölümün görünüşü ölüm, içyüzü diriliktir. Ölüm görünüşte bir son, hakikatte ise ebediliktir. Çocuğun ana rahminden dünyaya gelmesi onun için alıştığı bir yerden ayrılış ve bir göçmedir. Ama onun için dünyada yeni ve daha güzel bir hayat vardır. Eğer ecele doğru bir meylimiz, bir eğilimimiz ve aşkımız olmasaydı, bizim için, 'Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın! (Kur'an, 2. Sure (Bakara) Ayet:195' diye bir yasaklama olmazdı. Çünkü yasaklama, insana tatlı gelen bir şey için olur; zaten acı olan bir şey için, ayrıca bir yasaklama getirmeye gerek yoktur. Bir şeyin içi de, dışı da acı ve kötü olursa, bu acılık ve kötülük zaten başlı başına bir yasaklamadır. Allah yolunda ölenler için ise, ölüm çok tatlıdır. "Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar, Rableri katında rızıklandırılmakta olan dirilerdir. Allah'ın lutf ve kereminden kendilerine verdiği nimetlerle sevinç ve ferah içindedirler. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de, korkulacak ve keder edilecek hiçbir şey bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar (Kur'an, 3. Sure (Ali İmran), Ayet:169-170)' ayeti Allah yolunda ölümün ne kadar tatlı olduğunu anlatır.

Bu alemde yaşamak, eğer bizim için bir ayrılık olmasaydı, öldüğümüz zaman ardımızdan 'Biz şüphesiz Allah'a aidiz ve biz O'na dönücüleriz (Kur'an, 2. Sure (Bakara), Ayet:156)' ayeti okunmazdı. Ayrıldığı şehre tekrar dönüp gelen kişi için, ancak araya giren zaman ve mekan kaydından, ayrılıklardan kurtulması, ait olduğu ve varması gereken esas yere ulaşması, dönmesi söz konusudur.

GÜZELLİK, SEVGİ VE AŞK ÜSTÜNE

Leyla ile Mecnun hikayesini duyan zamanın hükümdarı, aşkından Mecnun'u çöllere düşüren Leyla'nın nasıl bir güzelliği olduğunu merak ederek onu tanımak istedi ve huzuruna getirtti. Baktı ki, Leyla'nın hiç te öyle olağanüstü bir güzelliği yok. Hatta kendi etrafındaki güzellerle kıyaslandığında güzel bile sayılmaz. Onun gerçek Leyla olduğundan kuşkulanan padişah Leyla'ya:

-Aşkından Mecnun'un perişan olduğu, kendini kaybedip çöllere vurduğu Leyla gerçekten sen misin? diye sordu. O da

-Evet benim, deyince ona:

-Ama sen, o kadar da güzel bir kız değilsin! dedi. Leyla:

-Evet ama, siz de Mecnun değilsiniz! Siz bana onun gözüyle bakıp, beni onun gözüyle göremezsiniz ki! diye cevap verdi.

Gönül kimi severse, güzel odur. Bunun tersi düşünülemez. Yani, her sevilenin illa herkese göre güzel olması gerekmediği gibi, her güzelin de sevilmesi gerekmez. Aşkın gözü kördür, derler. İnsan sevdiğinin kusurlarını görmez. Güzel bakan, güzel görür. Güzellik, sevilmenin, sevimliliğin sadece unsurlarından biridir. Asıl olan sevimli olmak, sevilmeaktır. O olunca, güzellik de elbette olur. Bir şeyin parçası, bütününden ayrı olamaz ve her zaman parça, bütünü ile beraber bulunur.

Mecnunun zamanında da güzeller vardı ve onlar Leyla'dan daha da güzellerdi. Ama Mecnun, onlara aşık olmamış, sevgi göstermemişti. Hatta birçokları Mecnun'a:

-Kardeşim, şu Leyla'da ne buluyorsun da, kendini böyle harap ediyorsun! Yazık etme şu gençliğine! Bu dünyada Leyla'dan çok daha güzelleri var. İstersen, sana ondan on kat daha güzelini buluruz! dediler. Mecnun:

-Ben Leyla'yı dış görünüşü ve fiziki güzelliği için sevmiyorum. Leyla benim için, sadece dış görünüşten ibaret değil ki! Leyla, benim elimdeki kadeh gibidir. Ben, o kadehe değil, kadehten içtiğim şeye aşığım. Sizin gözünüz ise sadece kadehi görüyor, içindekinden haberiniz bile yok! Bana mücevherlerle, pırlantalarla süslü altın bir kadeh verseler, fakat içinde sirke veya kötü bir içecek olsa, o benim ne işime yarar? Ondan ne tat alabilirim? Halbuki içinde hoş bir içecek bulunan eski, kırık bir kase, benim için o süslü püslü altın kadehten ve onun gibi yüzlercesinden daha hoştur.' dedi.

Bunu anlayıp ayırt edebilmek için de, insanda aşk ve şevk lazımdır. Mesela on gündür hiçbir şey yememiş bir açla, günde beş öğün yemek yiyen bir tok, beraberce bir ekmeğe baksalar, tok olan ekmeğin dışını, şeklini, aç olan ise canını, özünü görür. Bu ekmeğin şekli kadeh, onun tadı da o kadehin içindeki içecek şey gibidir. O tat, ancak iştah ve şevk gözüyle görülebilir. Bunun için, sen de kendinde aşk, şevk ve iştah hasıl et ki, sadece dışı gören bir insan olmayasın, her zaman ve her yerde gerçek sevgiliyi görebilesin.

Dış güzelliğe yönelik aşklar aşk sayılmaz. Onlar nihayet gün gelir, bir ar olur. Ölümlülerin aşkı da ebedi değildir. Çünkü ölenler, tekrar bize dönüp gelmezler. O dirinin aşkını seç ki, bakidir ve sana cana canlar katan, baş ağrısı yapmayan, akli gidermeyen hoş şaraplardan sakilik eder. O'nun aşkını seç ki, bütün peygamberler, O'nun aşkıyla yenilmez kuvvet ve kudret bulmuşlar, iş güç sahibi olmuşlardır. Diri aşk, ruhta ve gözde sürekli dir. Her an goncadan daha taze olur durur. Sen: 'Bize o yüce padişahın huzuruna varmaya izin yoktur' deme. Kerim olan kişilere, hiçbir iş güç değildir.

Surete, dış güzelliğe olan aşklar, mutlaka surete ve güzel kadına değildir. Zahiri sevgili, cihanda o gizli maşukun bir imtihanından ibarettir. İster bu cihanın aşkı olsun, ister o cihanın aşkı, hakiki maşukta suret yoktur. Eğer gerçekten suretine, dış görünüşüne aşkısan, sevgilin ölünce onu hemen niye terk ediyorsun? İşte bak, sureti yine aynen yerinde! Öyleyse bu terk edişin neden? Ey aşık, iyice ara ve anla ki, gerçek maşukun kim?

Ey temiz ve saf kişi! Neden bir kerpice gönül veriyorsun? Ebedi olan bir aslı iste! Sevgili eğer beş duyu ile idrak edilebilseydi, o zaman her idrak edilen güzele aşık olman gerekirdi?

Hislerine, duygularına hakim olan aklın nuru, aydınlığıdır. İnsanlardaki dış güzellik, altın yaldıza benzer. Bunu, bakırın üstündeki altın yaldız bil! Öyle olmasaydı, nasıl olurdu da sevgilin, zamanla kart bir eşek haline gelirdi. Bir zamanlar melek gibiyken, sonradan şeytan'a döndü değil mi? Elbette, çünkü o güzellik onda ariyetti, geçiciydi.

O güzelliği veren ondan yavaş yavaş alıyor, taze fidan iken, gitgide kurumaya yüz tutuyor. Var : 'Ömürlerini uzattıkça kuvvetlerini azaltırız.' (Kur'an-ı Kerim, 36. Sure (Yasin), Ayet:68) ayetini oku da, gönül iste, kemiğe gönül verme! Çünkü gönül güzelliği, bâkî güzelliştir. O güzellik devleti, âb-ı hayata sakidir. Ey kendi aklına aşık olan ve kendisini surete tapanlardan üstün gören!

Sevgiden acılıklar tatlılaşır, sevgiden bakırlar altın kesilir. Sevgiden bulanık ve tortulu sular, arı duru bir hale gelir, sevgi dertlere deva, hastalıklara şifadır. Sevgi ölüyü diriltir, sevgi padişahları kul eder. Sevgi bilgiden ve bilgi sonucu meydana gelir. Saçma sapan şeylere kapılan kişi, nasıl olur da böyle yüce bir tahta oturabilir?

Eksik bilgi nereden aşkı doğuracak? Eksik bilgi de bir aşk doğurur ama o aşk, cansız şeylerdir. Eksik bilgi sahibi, cansız bir şeyde dilediği şeyin rengini görünce, adeta bir ıslıktan sevgilinin sesini duymuş gibi olur. Eksik bilgi fark ve temyize malik değildir. Nihayet şimşegi güneş sanar.

Bu yüzden peygamber, noksanı olan kişiye mel'un, lanetlenmiş dedi. Fakat bu noksan, akıl noksanı olarak yorumlanmış, açıklanmıştır. Bedeninde noksanı bulunana ancak acınır ve acınması gereken kişiye lanet etmek, böyle bir adamı yaralamak hiç de yakışık alacak bir şey değildir. Lanet edilmesi gereken kötü hastalık, uzaklığa layık olan illet, akıl noksanıdır. Zira noksan akılları tamamlamak, yani akıllanmak mümkündür, fakat bedendeki noksanı tamamlamaya imkan yoktur. Hakk'tan uzak düşen, O'na düşman olan her kötü kişinin kafirliği, Firavunluğu, genellikle akıl noksanından ileri gelmiştir. Beden noksanlığı için Kur'an'da 'Köre, topala, hastaya savaşa gitme mükellefiyeti yok! (Kur'an-ı Kerim, 48. Sure (Fetih) Ayet:17)' diye genişlikler getirilmiştir.

Şimşegin aydınlığı çabucak sönüp gider, pek vefasızdır. Sen, aydın ve parlak olmayan geçici şeyi baki olandan ayırt edemiyorsun. Onun geçici nuruna gönül bağlayana, şimşek de güler. Bil ki, şimşek göz nurunu alır, baki nur ise gözlere yardımcıdır.

Deniz köpüğü üstüne at sürmek, şimşek aydınlığı ile mektup okumaya çalışmak, hırs yüzünden akıbeti görememek, kendi aklına gülmektir. Aklın özelliği işin sonunu görmektir. Akıbeti görmeyen akıl, nefistir. Nefse mağlup olan akıl, artık nefis haline gelmiştir.

FİKİR, SÖZ VE İŞ ÜZERİNE!

Emir Pervâne bir gün Hazreti Mevlana'ya "Asıl olan ameldir, iştir, laf ve söz değil!" dedi. Mevlana da ona evap olarak şöyle söyledi: "Nerede amel ehli, hani amel isteyen? Gelsin de ona ameli göstereyim. Bak, sen şimdi amel istiyorsun ama, onu da sözle istiyorsun. Amel konusunda bir şeyler duymak için kulak kesilmişsin. Üstelik söylemeyecek olsam, üzüleceksin. Madem öyle gel, bizden ameli sor, iş iste, biz de sana ameli, işi gösterelim. Biz, zaten bu dünyada ameli gösterebileceğimiz bir mert arıyoruz. Biz, amele müşteri bulamadığımız, sadece söze bulduğumuz için sözle meşgulüz. Sen amelden ne anlarsın? Çünkü sen, amel (amel eden, iş yapan kimse) değilsin. Amel, amelle, ilim ilimle anlaşılır. Sûret sûret ile, mânâ da mânâ ile bilinir. Sen bu yolun yolcusu olmadığın ve yol da zaten boş olduğu için, sen, bizim yolda ve amelde olup olmadığımızı nasıl bileceksin? Bizim amel dediğimiz, sadece namaz ve oruç mudur? Bunlar amelin suretidir, görünen şeklidir. Esas amel, içteki manadır. Hazreti Adem (AS) zamanından Mustafa'nın (SAV) zamanına kadar, namaz ve oruç bugün bildiğimiz şekliyle değildi. Fakat amel, her zaman vardı. O halde amel, bu sûretten ibaret olabilir mi? Amel insandaki mânâdır. Mesela sen: "İlaç etkisini gösterdi (amel etti)" dediğin zaman, orada amelin belli bir şekli ve sûreti yoktur. Söz konusu olan ancak ondaki mânâdır. Şu adam, falan şehrin âmilidir, dedikleri zaman, sureten bir şey görünmez, fakat o adamın yaptığı ve görevli olduğu işler yüzünden ona âmil dendiği anlaşılır. Öyleyse amel, halkın bu sözden anladıkları mana ile sınırlı değildir. Onlar amelin bu zahiren görünen şey olduğunu sanırlar. İçi, dışı bir olmayan bir adam (münafık), amelin görünüşünü yerine getirirse, Müslümanlarla beraber namaz kılıp oruç tutsa, bunun ona bir faydası olur mu? Elbette olmaz. Çünkü onda gerçek bir iman, bağlılık, doğruluk ve inancın manası yoktur. Aslında bir bakıma, her şeyin aslı sözdür. Halbuki senin hem sözden ve sözün öneminden haberin yok, hem de bunu küçümsüyorsun. Yüce Allah, bütün âlemi tek bir sözle yarattı. 'O bir şey yaratmak istediği zaman, sadece 'Ol!' der, o da hemen oluverir (Kur'an, 36.Sûre (Yasin), Ayet:82). İman kalptedir. Fakat onu sözle de ifade etmen gerekir. Namaz da bir fiildir, ameldir. Ama eğer Kur'an okumazsan, namazın sahil olmaz. Söz, amel ağacının meyvesidir. Çünkü söz, amelden doğar. Sen şimdi sözün önemi, değeri yoktur derken bile bu sözünle, tam aksini ispatlamış oluyorsun. Çünkü bu düşünceni de sözle ifade ediyorsun? Eğer, sözün değeri yoksa, o zaman senin bu sözünün de değeri olmaz.'

Kur'an-ı Kerim'de bize sözün önemini anlatan, sözleri dinleyip en doğrusuna ve güzeline uymayı ve uygulamayı öğütleyen pek çok ayetler vardır.

Sözleri dinleyip de en güzeline uyanları müjdele! Allah'ın kendilerine hidayet verip doğru yola ilettikleri de, gerçek akıl ve iz'an sahipleri de işte bunlardır. (Kur'an, 39. Sûre (Zümer), Ayet:18)

Kullarıma söyle: Sözü en güzelini söylesinler. Çünkü şeytan aralarını bozmaya çalışır. Gerçekten şeytan insanın apaçık düşmanıdır. (Kur'an, 17. Sûre (İsrâ), Ayet:53)

Güzel söz, kökü sapasağlam, dalları göğe doğru uzanmış güzel-diri bir ağaca benzer. Rabbinin izniyle meyvesini her mevsim verir durur. Düşünüp ders çıkarsınlar diye Allah insanlara böyle misaller veriyor. Kötü ve çirkin bir sözün durumu ise; kökü yerden koparılmış, ayakta durma, yaşama imkanı kalmamış, kötü bir ağaca benzer. Allah, imana erişenlerin durumunu, sapasağlam ve dosdoğru bir sözle, hem dünya hayatında ve hem de ahirette sağlamlaştırır. Zalimleri ise şaşırır. Allah elbette dilediğini yapar. (Kur'an, 14. Sûre (İbrahim), Ayet:24-27)

Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve yerli yerinde, doğru dürüst konuşun! (Böyle yaparsanız) Allah işlerinizi düzelterip değerli kılar ve günahlarınızı bağışlar. Kim Allah'a ve Rasûlü'ne itaat ederse, pek büyük bir başarıya ve mutluluğa ulaşır. (Kur'an, 33. Sûre (Ahzâb), Ayet:70-71)

İman edip iyi, doğru, güzel ve yararlı işler yapanlardan ve birbirlerine de hakkı ve sabrı tavsiye edenlerden başka bütün insanlar ziyandadır, hüsrandadır. (Kur'an, 103. Sûre (Asr), Ayet:2-3)

Âlemde her hüner fikirle kaimdir. Hiçbir iş, fikir, düşünce ve söz aşamalarından geçmeden eyleme dönüşmez. Evler, köşkler, saraylar, şehirler, hatta dağlar, sahralar, nehirler hep böyle meydana gelmiştir. Yüce Allah, bütün kainatı önce yoktan var etmeye karar vermiş, sonra da 'Ol!' diyerek var etmiştir. Güzelim evler, saraylar, köşkler, şehirler önce bunları yapan mimarların, mühendislerin zihinlerinde bir fikir ve düşünce olarak tasarlanır, bunların planları, projeleri kağıtlara dökülüp çizilir, sonra gerekli malzemeler oradan buradan toparlanıp bir araya getirilerek, yavaş yavaş yapıp bitirilir. Herhangi bir meyveyi yetiştirme fikri bile önce gönlümüze doğar, sonra onun fidanını diker, istediğimiz türe aşular, fidanı bakar, büyütür ve meyve elde ederiz. Denizdeki balığın varlığı nasıl denizin varlığına bağlıysa, yerküre de, deniz de, güneş de, gökler de hep fikirle diridir. Fikirle var olan bu varlıkları gözünde dağ gibi büyütüp de, fikri fare gibi küçük görmeyen çok yanlıştır, büyük bir körlük ve ahmaklıktır. İnsan da, fikirle değerli, fikirle diridir. Fikir ona derler ki, insana yüce bir yol açsın, onun Hakk'a doğru giden yolunu aydınlatsın. Yol da ona derler ki, seni elde edilmeye değer şanlara, şereflere, yüceliklere, üstünlüklere, ebedi mutluluklara, kazançlara ulaştırsın. Canım! Fikri bir adam say. Konuk evine her gün yüce bir konuk geldiği gibi, her an da sana bir fikir gelir. Bu bazen bir gam fikri de olabilir. Ama gam fikri, neşe yolunu vursa da gam yeme. O, hakikatte sana başka neşeler de hazırlamaktadır. Bazen gönlüne gelen bir tek düşünce yüzünden yüzlerce cihan, bir anda baş aşağı devrilir gider.

İş ve söz, için, özün tanıklarındır. Bu ikisine bakılarak, insanın içinin nasıl olduğu anlaşılır. İnsanın içinin pisliği veya temizliği, kalbinin iyiliği veya kötülüğü sözleriyle ve işleriyle dışarı vurur, kendini gösterir. Âlem, iyi ve güzel işlerle düzeldir, insan dinle, takva ile iki cihanda kurtuluşa erer. Dünyada mutlaka

unutulmaması gereken bir şey vardır. Eğer bütün başka şeyleri unutup da, yalnız onu unutmadıysan, yine de sonuç fazla korkutucu ve tehlikeli olmaz. Ama başka her şeyi yapıp edip, hatırlayıp, unutmayıp yerine getirip de, yalnızca onu unuttuysan, bilesin ki sen hiçbir şey yapmamış sayılırsın. Sonunun: ‘Durmadan çalışır, çabalar, yorulur da en sonunda varır, kızgın ateşe yaslanır (Kur’an, 88. Sûre (Gâşiye), Ayet:3-4) ayetinde anlatılanların sonuna benzemesinden korkulur. Örneğin; bir padişah seni belli bir işi yapmak üzere bir yere göndermiş olsa, sen de yapman gereken o işi yapmayıp, onun yerine daha başka yüzlerce iş yapmış olsan, yine de görevini yerine getirmemiş, hiçbir şey yapmamış kabul edilirsin. İnsan da bu dünyaya belli bir iş, belli bir maksat için gelmiştir. Onun dünyaya gelişinin bir gayesi vardır. Eğer insan onu yapmazsa, hiçbir şey yapmamış olur. O iş, göklerin, yerin, dağların üzerine almaktan çekindikleri, onların elinden gelmeyen, yalnız insanın elinden gelebilecek bir iştir. Allah, Adem oğullarını, o işle ve o iş yüzünden şereflendirmiştir. Eğer sen, ‘Elimden şu kadar işler geliyor; ama o işi yapamıyorum.’ diyecek olursan, bunun hiçbir anlamı yoktur. Çünkü insan başka işler için yaratılmamıştır. Mesela, en değerli hazinelerin içinde özenle korunan, mücevherlerle süslü tarihi bir kılıcı, işe yarasan ve atıl bir halde kalmasın diye saklandığı hazineden çıkarıp, alelade bir satır gibi, kokmuş et ve sebze doğramada kullanacak olursan, saf altından yapılmış bir tencerede şalgam haşlamaya kalkarsan, sapı en değerli mücevherlerle süslü bir kamayı kabak asmak için çivi yerine kullanırsan, bunlara yazık etmiş olmaz mısın, buna gülünmez mi? Bazı kendini beğenmişler: ‘Zamanımı çalıyorlar’, ‘Beni işimden, gücümden alıkoyuyorlar!’ diye diğer insanlardan şikayet ederler. Halbuki bunlarda, gerçek bir kâr ve fayda elde edebilen kişinin zamanı zaten yoktur. Gerçekte bunların canları ta boğazlarına kadar işsizliğe güçsüzlüğe dalmıştır. Bütün bilgilerin ruhu ve temeli: ‘Ben kimim, mahşer günü ne olacağım, ne hale geleceğim?’ diyebilmek ve bu soruların cevabını bilmek olduğu halde, bunlardan hiç haberleri yoktur.

İnsan, her işle meşgul olabilir. Ama yaratılışındaki esas maksat, Allah’a ibadettir. Allah: ‘Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım (Kur’an, 51. Sure (Zâriyat), Ayet:56)’ ayetiyle insanın yaratılış gayesini bize açık bir şekilde bildiriyor. Nasıl ki, kitaptan maksat içindeki, bilgiler, ilimler, fenlerdir. Ama sen dilersen onu yastık yapıp başının altına da koyabilirsin. Fakat ondan esas maksat, onun yastık olarak kullanılmasıyla değil, bilgi, irfan, irşat için yararlanılmasıyla elde edilebilir. Kılıcı, bir şeyler asmak için mih yapıp duvara çakarsan, savaşta zaferi değil yenilgiyi tercih ettin demektir. Madem ki, insanın yaratılışındaki maksat, ilim, irfan sahibi olması, doğru yolu bulup bilinçli bir şekilde Allah’a kulluk ve ibadet etmesidir; şu halde ibadetten baş çeken, ibadete yanaşmayan kişinin, ibadet yeri cehennem olacaktır. Onlar orada Allah’ı iyice bilip tanır ve durmadan O’nu anar, yalvarır yakarır, ibadet eder dururlar. Kısacası Allah cenneti iyi ve has kulları, cehennemi de azgın, sapkın ve aşağılık kulları için bir ibadet yeri, bir mescit yaratmıştır.

Sen Allah için yaptığın kulluklardan dem vuruyor, laf ediyorsun. Fakat, O'na layık ibadette bulunabilmen mümkün mü? Allah'ın yüceliği karşısında senin yaptığın ibadetlerin ne değeri olabilir ki? Ama senin bu ibadetlerin, kullukların ve taatlerin, tıpkı ağaçtan veya kumaşlardan bebekler yapıp, bunları Yüce Allah'ın huzuruna çıkararak: 'Ya Rabbi! Bu bebekler benim hoşuma gitti, fakat onlara ancak Sen can verebilirsin. Eğer Sen can bağışlarsan diriltmiş olursun, bağışlamazsan ferman senindir!' demene benzer.

Kuldan meydana gelen ister iyi, ister kötü olsun her fiili kul bir niyet, bir amaç ve bir planla yapar. Fakat o işin hikmeti, aslında kulun tasarladığı kadar da değildir. Ona, o işte hasıl olan kadar mana, hikmet, fayda, ancak o işin ondan meydana gelmesi kadardır. Fakat onun umumi ve gerçek faydalarını ancak Allah bilir. Mesela sen, ahirette ve dünyada iyilerden sayılmak, huzur ve emniyet bulmak niyetiyle namaz kıalarsın. Fakat o namazın gerçek faydaları, senin düşündüğün kadarla sınırlı ve kısıtlı değildir. Bu namaz nedeniyle Allah, öyle yüzbinlerce faydalar verecektir ki onlar senin vehmine, kavrayışına sığmaz. O faydaları ancak Allah bilir. Kuluna bir ibadeti emreden, onu bir işi yapmaya sevk eden O'dur. İşte bu yönden insan, kudretinin kabzası Allah'ın elinde olan bir yay gibidir. Yüce Allah onu bütün işlerde kullanır, gerçekte işi yapan Hakk'dır, yoksa yay değil.

Kıyamette namazları getirip teraziye koyarlar, oruçları ve sadakaları da öyle yaparlar. Fakat muhabbeti getirdikleri zaman, muhabbet teraziye sığmaz. Binaenaleyh asl olan muhabbettir. Kendinde muhabbet hissettiğin zaman, fazlaşması için çalış. Çünkü harekette bereket vardır. Eğer artırmazsan, sermaye kaybolur. İbadetlerin kabul edilmiş alametleri, o ibadetlerden sonra başka ibadetlere girişmek, birbiri ardınca hayırlara düştükçe düşmektir. 'Rabbimizin bağışlamasına ve genişliği göklerle yer kadar olan cennete koşun! (Kur'an, 3. Sûre (Âl-i İmrân), Ayet:133). Madem ki kendinde bir arzu hissettin, gel yürü ve : "Bu gidip gelmenin ne faydası var?" deme. Sen yürü, fayda kendiliğinden ortaya çıkar. Çocuk ağladığı zaman, annesi gelir ona süt verir. Eğer çocuk: 'Benim ağlamamın neye yararı var? Bana süt versinler diye, neden ağlayacak mıyım?' derse sütsüz kalmaz mı? İşte görünüyor ki, ona süt bu sebeple gelmektedir. Eğer bir kimse tutar da: 'Bu rüku ve secdelerin ne faydası olacakmış, niçin yapayım?' diye yanlısı düşüncelere dalarsa, çok büyük kayıplara uğrar?

Cennetin duvarı başka duvarlar gibi cansız çirkin ve değildir. Cennette ağaç da, meyva da, arı duru su da cennetliklerle konuşur, söyleşir. Çünkü cenneti aletle, inşaat malzemeleriyle yapmamışlardır. Orası kulluklardan, niyetlerden kurulup yapılmıştır.

Bu dünyadaki yapılar örneğin, ölü balçıktan yapılmıştır, cennetin yapıları ise diri ibadetlerden kurulmuştur. Bu yapı, temeline benzer, bozuk düzendir, o yapıysa temeli olan bilgiye, kulluğa benzer. Cennetteki taht, taç, köşk, elbise, cennetlikle konuşur, soru sorar, cevap verir. Döşeme döşeyen olmaksızın döşenir, dürülür, ev süpürge olmaksızın süpürülür.

Bir insanı tanımak istersen, onu konuşturur, sözünden ne olduğunu hemen anlarsın. Rüzgarın çayırkıktan çimenlikten getirdiği koku ile, külhandan getirdiği koku fark edildiği gibi, sözlerden de onun doğru mu, yahut yalan mı olduğunu fark ettiren bir koku gelir. İkiyüzlü ve münafık dostunu, yaptığı türlü münafıklıklardan tanıyamıyorsan, ondan gelen pis kokudan anla. Allah, Peygamberine Münafıkların anlaşılması için en kolay ve görünür delil olarak söz söyleme tarzlarını gösterdi: Andolsun ki, sen onları seslerinin tonundan, tınısından, söz söyleme ve konuşma tarzlarından tanır anlarsın (Kur'an, 47. Sûre (Muhammed), Ayet:30). Testi aldığı zaman o testileri sınar, o testilere vurursun değil mi? Neden vurursun? Elbette sesinden kırık testiye anlamak için... Çömlekten anlayan biri, çömleğe eliyle şöyle küçük bir fiske attı mı, onun kırık olup olmadığını hemen anlar. Kırık testinin sesi daha başka türlü olur. Ses çavuşa benzer, önde gider. Önce ses gelir de, o şeyin ne olduğunu anlatır, onun ahvalini sayar döker. Ses mastara benzer, amel ve fiil de o mastarı tarif eder.

Dil tencerenin kapağına benzer. Oynayıp açıldı mı içinde ne yemek var, anlarsın. Akli keskin adam, tencerede tatlı yemek mi var, sirkeli, ekşi aş mı var, dumanından anlar.

Puştaların narasıyla babayiğit erlerin narası, tilkiyle arslanın sesi gibi fark edilir.

Peygamber Efendimiz 'Şüphesiz Allah, dinleyenlerin himmetince vaaz edenlerin diline hikmet telkin eder' buyurdu. Birisinin sözü güzelse, büyük ölçüde dinleyicisinin rağbet ve isteğindedir. Öğretmenin heyecanı ve işe iyi sarılması, çocuğun tesiriyledir. Yirmi dört şubeden çalgı çalan bir çalgıcıya dinleyen olmadı mı çalgısı bir yük olur. Gayb haberlerini dinleyen bir kulak olmasaydı, hiçbir muştucu gökten vahiy getirmezd. Allah'ın sanatlarını gören gözler olmasaydı, ne gökyüzü dönerdi, ne yeryüzü gülerdi. Fakat mide ve şehvet aşkı peşinden koşanlar, Allah'ın sanatına nerede bakacaklar, Allah aşkına nerede yönelecek?

İşle verilen öğüt, halkı daha fazla çeker; çünkü kulağı duyan da bu öğüdü görür, duymayan da. Bu çeşit öğütte, buyruk veriyor vehmi de az gelir insana, bu yüzden halka daha fazla tesir eder.

Her sanatın önü bilgidir. İlim her şeyin başıdır. Ondan sonra amel gelir. Amel, bir bilgi ve öğrenme sürecinden, bir müddet mühletten sonra fayda verir. Bilgi sahibi olmanın yolu sözledir. Sanat bellemenin yolu işle. Rivayet edilir ki,

Hazreti Peygamber zamanında, ashaptan her kim yarım veya bir sûre öğrense, ona büyük adam gözüyle bakarlar ve 'Bu adam bir, (yahut yarım) sureyi biliyor!' diye onu parmakla gösterirlerdi. Çünkü onlar, Kur'anı adeta yerlerdi, yani iyice hazmederlerdi. Bir defada, bir veya yarım batman ekmek yemek hakikaten güç bir iştir. Fakat ekmek yenmeyip, sadece ağızlarda çiğnenip çiğnenip dışarı atılırsa, bu şekilde yüzbin eşek yükü ekmek de yenebilir. Hazreti Peygamber : 'Nice Kur'an okuyanlar vardır ki, Kur'an onlara lanet eder' buyurmuştur. Bu söz, manaları üzerinde gerektiği düşünüp anlamadan Kur'an okuyanlar hakkında söylenmiştir. Fakat tam anlamıyla anlamasa bile, insan yine de Kur'an okumaya ve anlamaya çalışmalıdır. Bazı kişiler, Kur'an ipini yükselere çıkmak için değil, kuyunun dibine inmek için kullanırlar ve alçalıp giderler. Öte yandan, nice kişiler de Kur'an'ı anlayamadıkları için yol azıtmışlardır. Sapıklar, Kur'an'da sözden, laftan başka bir şey göremezlerse buna şaşılmaz! Çünkü körün gözüne, nurlarla dolu güneşin ışıkları gelmez de yalnız bir hararet gelir. Davud'un sesi gibi güzel ses dünyaya gelmemiştir ama, güzel sestemeyenler onu dinlemek istemezlerdi.

Amel ve ilim bir kimsede beraber bulunursa, o tam ve başarılı bir insan olur. Bazı kimselerde amel vardır, fakat ilim yoktur. Bazılarında da ilim bulunur, ama amel bulunmaz. Bilgisiz yola çıkan adam, gittiği yeri, gideceği yolu tam olarak bilmeden körü körüne yol yürüyen kimseye benzer. Tenha yollardan geçtikten sonra karşısına mamur bir yer çıkınca veya uzaklardan bir horoz sesi duyunca sevinir. Ama buranın gerçekten gitmek istediği yer veya bu yolun doğru yol olup olmadığını tam olarak bilemez. Gittiği yolu bilerek yürüyen kimse ise, hiç bir alamete, hiçbir nişana ihtiyaç duymadan, karşısına çıkacak her engeli de aşarak güven içinde yolculuğuna devam eder. Nerede bu adam, nerede öteki adam? Her yol doğru olmaz ve insanı gitmek istediği yere götürmez. Çünkü yolların eğrisi ve yanlışı da vardır (Kur'an, 16. Sûre (Nahl), Ayet:9). Örneğin, Konya'dan çıkıp, Antalya'ya gitmek isteyen bir kimse, yanlışlıkla Kayseri yolunu tutmuş olsa, Antalya'ya ulaşması mümkün değildir. Bu yanlış yoldaki hızı ve gayreti onu hedefine yaklaştırmaz, aksine daha da uzaklaştırır. Ama eğer Antalya yolunu bilip tutabilmişse, çok zayıf, kör topal, ağır aksak da olsa, er veya geç Antalya'ya ulaşır. Çünkü tuttuğu yolun sonu, nihayetinde oraya varacaktır. Yanlış yolda yapılan iyi ve doğru şeyler bile bir işe yaramaz. Ama doğru yolda yapılan hataları, günahları, doğru olmayan işleri, çok merhametli ve çok bağışlayıcı olan Allah'ın affetmesi umulur. Çünkü O buyuruyor ki: 'Ey kendi nefislerine zulm eden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar (Kur'an, 39. Sûre (Zümer), Ayet:53). O halde doğru yolu ve doğruluğu tutmak gerekir. O zaman bütün eğrilikler düzelir.

Bir şeyin bir şeyle birleşmesi, örneğin şeytanın münafıkla birleşmesi, kuvve halindeki fiili meydana çıkarır. Niceleri vardır ki, bir edep sahibi, birisine akıl verdi, onu doğru yola getirdi mi, hemen dişlerini gıcırdatmaya, yumruklarını

ısrırmaya, hayıflanmaya başlarlar. Yüzlerce gönül ve can, yüce Yaratıcılarına aşık olmuşlardır da onlara ya kem göz mani olmuştur, ya kötü kulak. Bunlardan biri de Hazreti Peygamberin amcası Ebû Tâlip'ti. Arapların kınaması, ona pek korkunç göründü. İman etmeyi çok arzu ettiği halde: 'Araplar, kendi çocuğuna uydu da atalarının dininden döndü derlerse ne derim' diyerek iman edemedi.

İnsanın adamakıllı çalışmaya kul olması gerektir. Çünkü bir şeyi iyice arayan, nihayet bulur. Kılıç ne kadar bilenmiş ve keskin olursa olsun, yine de elle oynatmaya muhtaçtır. Yüce Allah, kulu neyi isterse, kuluna onu verir. Kul, her ne için himmet ve gayret gösterirse, kendisine o iş müyesser olur. Kuş, kanatlarıyla yükseldiği gibi, mümin de himmet ve gayretiyle yükselir. İnsanın elde ettiği şey, zararsa tembelliği, çalışmaması yüzündendir, kârsa çalışıp çabalamasından. Takdir haktır ama, kulun çalışması da hak! Yoksa Adem yaptığı hatadan sonra: 'Ey Rabbimiz! Biz nefislerimize zulmettik! (Kur'an, 7. Sûre (A'raf), Ayet:23)' der miydi? Kendine gel de şeytan gibi kör olma! Bak, iki iş arasında nasıl tereddütte kalıyoruz. Eğer bizim elimizde seçme hakkı olmasaydı, bu tereddüt olur muydu? Tereddüt seçme hakkına ve aynı zamanda bir güce, kudrete delalet eder. Yiğidim, kadere az bahane bul! Nasıl olur da, kendi suçunu başkalarına yüklersin? Sen, aşırı miktarda bal şerbeti içtiğinde, başkası ateşlenip rahatsızlanmıyor. Gündüzün sen çalıştığında, akşamleyin ücretini başkası almıyor. Sen neye çalıştın da, zararını faydasını kendin görmedin? Ne ektin de, devşirme vakti onu sen biçmedin? Senin kendi işin, canından teninden doğan çocuğun gibi gelir, yine senin eteğini tutar. Kötülüğü, yaptığın işlerde ara, talihinden görme! Talihe bakış insanı şaşır eder. Nefsin efsununa az aldan! Eğer sen, yücelere çıkma arzusunda değilsen ipin ne suçu var? Yüce Allah'ın güneşi, bir zerreyi bile örtüp kaybetmez. Şu fani dünyanın güneşi karşısında bile bu cismani zerrelere görünebiliyorsa, elbette hakikat güneşi karşısında bütün hatıra ve düşünce zerrelere bile görünecektir.

İnsanın kalbinde bazen öyle üzüntüler, dertler, sıkıntılar olur ki, hiçbir şey bunlara ilaç olmaz. Ne uyumak, ne gezmek, ne dolaşmak, ne yemek hiçbir şey o üzüntüyü, derdi, sıkıntıyı iyileştirmez. 'Dostun yüzü hastanın şifasıdır' dedikleri gibi, sadece bir Allah dostunun yüzünü görmek, sözünü dinleyip, sohbetinde bulunmakla iyileşebilir. Hatta, bir münafık bile, müminler arasında oturursa, onların arkadaşlığının etkisiyle o da müminlik iddia etmeye başlar. Yüce Allah, bunu şöyle anlatır: '(Bu münafıklar) iman edenlerle bir araya geldikleri zaman, 'Biz de inandık!' derler' (Kur'an, 2. Sûre (Bakara), Ayet:14). Müminle oturmak, konuşmak, münafiğe bu kadar tesir ederse, kim bilir mümine ne faydalar sağlar. Bülbül gülü görür de, nasıl susar? Sevgili sevgilisiyle beraber oturdu mu, yüz binlerce sır kendini gösterir. Gönül, sevdiğini görürse, nasıl olur da suratı ekşi bir halde kalır? Padişah, kimin derdine derman olursa, o ney gibi feryat eder, sessiz sedasız kalamaz.

Sözün coşması, ulanıp gitmesi, dostluk nişanesidir. Söz söyleyememek de ülfetsizliktendir. İnsan kulağından gelişir, yararlı sözleri duya duya canlanır. Hayvansa boğazından, yemesinden içmesinden gelişir. İyi, güzel fikir ve düşünceler insanı semirtir. Hayvan otla semirir, insan da yücelikle, şerefle gelişir. Baş kendisinde bir sır bulunan baştır. Yoksa içinde sır olmayan bir baş, beş para etmez.

Rubai:

Her gün bir menzilden kalkıp, yeni bir menzile yönelmek ne güzel!
Akar sular gibi bir yerde donup kalmamak, akıp gitmek ne hoş!
Düne ait söylenen ne varsa, dünle beraber geçip gitti cancağızım.
Bugün artık yeni bir gün ve bugün için yeni şeyler söylemek lazım.

Ey Hilim sahibi yüce Rabbimiz! Bizi, kulakları ve ağızları bezeyen, karanlıkları aydınlatan, şüpheleri gideren, rızanı elde etmemize vesile olan, duyanların insafa gelip kabul edecekleri ince, yararlı ve güzel sözler söylemeye muvaffak kıl!

Her gün bir menzilden kalkıp yeni bir menzile yönelmek ne güzel
Akarsular gibi bir yerde donup kalmamak, akıp gitmek ne hoş
Düne ait söylenen ne varsa dünle beraber geçip gitti cancağızım
Bugün artık yeni bir gün ve bugün için yeni şeyler söylemek lâzım

Hz. Mevlâna

DAĞITIM

GONCA YAYINEVİ

GONCA YAYINEVİ
İstanbul Kitap ve Kültür Merkezi
Büyükderepaşa Cad. NO: 22/13
Laleli - İstanbul
Tel: 0212 528 50 76 / 528 60 05
Faks: 0212 519 71 98

ISBN 9944-0646-0-2

9 789944 064606

